I. Tim. I. 7. 8. 9.

Scimus autem Legem esse bonam, si quis eâ legitimè utatur, hoc sciens nempe legem justo positam non esse, sed ex Legibus, & iis qui subjici nolunt impijs, & peccatoribus nefarijs, & prophanis patricidijs, & matricidijs, homicidijs, scortatoribus, masculorum Concubitoribus, plagiarijs, mendacibus, perjurijs, & si quid aliud est, quod sanæ Doctrinæ sit oppositum.

Exhortatio Philippi Melanctonis optimè de Eccla Filii Dei, ejusque Scholijs merenti ad Scholasticos.

Sæpe Vos hortamur, & obtestamur, ut propter vestram salutem faciatis Vobis textus Biblicos familiares. Quando mane surgitis recitatis precibus vestris legitimum Cap. V. T. cum aliquo Psalmo; Vesperi unum ex Novo, sive intelligatis, sive non, tamen aliquid inde discitis, & proderit vobis illa lectio, accendit enim invocationem augetq. fidem. Est igitur valde magna bestialis vita, & barbaries surgere, & ire cubitum sine cogitatione rerum divinarum. Videbitis puniri mundum propter carnalem securitatem, & vebi Dei contemptum, & nos omnes sentire pœnas, quas ut filijs Dei leniat toto pectore oremus.

115 130

LEGES COLLEGÏI ALBENSIS BETHLEN-RÁKOTZIANI ANÏ, ANTÏQVÆ.

LEX I.

Ab Omnibus Reipub. hujus Nostræ Literariæ Civibus, & Alumnis Domesticis pariter & Peregrinis diligenter, & serio requirimus, ut pietati Deo debitæ, ante omnia memores semper, & ubique ita vitam Suam & Actiones instituant, ut Dei gloriam, & Honorem sibi propositum, semper habeant juxta illud: Omnia ad gloriam Dei facite. Item: Sic luceat lux vestra, ut glorificet Pater Vester Cœlestis.

II.

Suam autem pietatem, Deo, & Dominibus quilibet in Solemibus Ecclesiæ Conventibus testatam faciat; quales sunt: Sacræ Contiones, & Cæremoniæ Hymnor. Divinor. in Ecclesiâ peragi solitæ: preces Vespertinæ, processiones Funebres Lectiones publicæ &c. quorum Congressuum omnium finis, & Scopus Dei gloria, & celebratio existit. Hæc ut felicius præstari possint, monemus omnes, & singulos Nostræ ditioni Subjectos, majores pariter, & minores, ut audito Si-

gno

gno, absq; ullâ morâ suis ædibus egrediantr, ut ita decentius catervatim templum ingredi possint, euntq; autem vultu compos„to, sine clamore incedant

III.

Hæc ergo unusquisq; inprimis amet, libenter adeat, frequen„tet; ac in iis ad laudes divinas celebrandas os aperire non erubescat, illud certo persvadens, se non coram aliquo mundano Principe, pedem eo loci fixisse; Sed coram Omnipotente Deo, qui corda, & renes hominum Scrutatr, & coram Angelis Dei, qui ad juxta ejus capessenda presto ipsi semper adsunt, cons„titutum esse.

IV.

Ideoq; vultu ad pietatem composito, & incessu decenti, hoc est nostro ordine convenient: a curis, & sollicitudinibus mundanis, maxime autem ab impuris, & illicitis cogitatio„nibus vacuo, & alieno, oculis placidis, & verecundis, non autem vagis & procacibus, in sua quilibet statione placide, & ci„tra alior offensionem & injuriam rem divinam peragat; Sic, ut & Deo nostro pietas probari, & omnis occasio Scan„dali, & nostrum ordinem calumniandi, & vituperandi caveri, & evitari possit.

V.

Sed & externa conversatio professioni nostræ congrua, hoc est Sancta, modesta, & casta ubiq; esse debet, maxime autem in Oppido, ubi quot Spectatores, tot Censores morum & Conver„sationis nostræ. Quare quilibet nostrum sibi diligenter præca„veat, ne levibus, & futilibus, quibuslibet de causis Scholæ limen ex„cedens, in Oppido passim oberret, aut in foro Spectabundus ob„ambulet, aut privatas aliorum ædes frequentet, maxime vero in nocturnis horis ne extra Scholæ parietes vagetur, aut no„cte transigat, Sic enim fiet ut occasio malorum evitari, & no„stra existimatio, suspicione carere, ac deniq; Studia nostra feliciùs progredi possint.

VI.

In Scholâ, nostro ordini finis a Deo propositus as„sidue ob oculos versari debet; ac proinde Lectionibus, repeti„tionibus unusquisq; diligenter adsit. Denique exercitiis, qualia sunt Stili exercitatio; Sermonis Latini usus; memoriæ exer„citium, quæ tria Studiosos felicissime, acutissime promovere conveniunt, assidue invigilet. Scholasticus enim est perso„na divinitus ei hoc ordinata, ut doctrinam de Deo, bonas deinde artes, & Linguas Ecclesiæ, & Reipc. profuturas per„discat.

MS 196

VII.

Quo felicius autem hæc omnia perfici possint castam u„
nusquisque, sobriam, & piam in hac nostrâ Societate, in quâ non ni„
si honesta & legibus concessa licent, vitam degat, absint compota„
tiones nocturnæ; clamores cyclopici, jurgia, lites, controversiæ di„
gladiationes, & futiles armorum gesticulationes; convitia item quæli„
bet fœda, præsertim enormia, quæ maximopere nostrum Ordinem de„
honestant. Horum enim confectatores, in ultricem primum omni„
um iram Dei Omnipotentis incurrent; pœnas deinde meritas
pro violatis legibus a Rectore Scholæ, nulla spe veniæ au„
ferent, ac si ex re ita poscat ad Magistratus Politici tribunal
summâ cum ignominia devolventur.

VIII.

Cum autem charitas, & amor mutuus sit vinculum pa„
cis, & concordiæ, det unusquisque operam, ne odia, & simultates
alendo, & fovendo erga suum fratrem, locum det Diabolo. Si ve„
ro quis per alium offendatur, serio prohibemus, ne ad privatam
vindictam animum inducat suum; verum ad Rectorem illud
deferat, cui-mature negotium aperiat. ut quam primum malum
tollatur, & si quæ suboriri ex ea re, communem lætitiam, &
tranquillitatem possent, iis obviam iri, in tempore possit.

IX.

Qui hanc nostram Scholam, morum, & studiorum imbiben„
dorum causâ ingrediuntur apud Rectorem Scholæ sua nomina
profiteantur cum bono conscientiæ testimonio, unde, & quomodo,
& quâ viâ huc appulerint; & suam obedientiam legibus Societa„
tis hujus promittant. Qui autem ex eâdem emigrare quavis de
causa statuerint, ut honeste id faciant, salutem scil. per missum Rectoris re„
citata in extremo discessu gratiarum diligenter, ac serio ab omni„
bus requirimus. Receptos vero intra terminum anni s: nisi gra„
vi discessûs sui causa, recitatoque oratione s: nullo pacto dimittemus.

X.

Si quibus puerorum, & adolescentum cura demandata est, ne„
minerint eam operam, quam in eos insumunt Deo accepti-
stigandis iis mediocritatem observent, interim tamen caveant, ne in„
dulgentiâ suâ, ad segnitiem, ansam illis subministrent. Deinde
nullus studiosorum alicujus pueri curam inscio Rectore, aut sus„
cipere, allicere, aut abjicere præsumat.

4.

XI.

Suo cujusq; existimatio sarta tectaque maneat, nemo in alienam vitam, mores, existimationem, & studia censoriam sibi pote-
statem arroget, neve alter alteri, calumniij, convitij denominatio-
nibus iniquij apud Praceptorem delationibus, versiculij, & epigram-
matij, aut id genus ignominiosij injurijs molestus esse pergat; neq;
rem bonaque alterius etiam levia clam surripiat, sed quemadmo-
dum caritas, & pietas postulat, proximi sui bona conservet, & custo-
diat. Lucurgus enim salutaria hæc nostra monita, impudenti, & pe-
rito fronte contemnentes, aut non eâ quâ par erat reverentia æ-
stimantes transcenderint, non deerit nobis ratio, & auctoritas, quâ
talium pervicatia inordinata coërceatur, & in ordinem redigan-
tur; aut certe quâ ex hac Scholâ nostra, quam honestor. &
pietatis amantium juvenum domicilium, non autem latronum, &
profligatæ, profanataque vitæ hominum receptaculum esse affir-
mamus, non sine gravi Nominis sui dedecore proscribantur.

XII.

Dimissio adhæc puerorum communis esto, neve aliquis sibi in hanc
rem, privatam auctoritatem arroget, sed tempus illud, quod ei rei de-
putatum est ab omnibus expectetur, quo adventante, aut ipse Rector
aut Collaborator dimittit Scholæ prodituros etiam in suum aut
in templum, ne in cubilibus detineant. Qui enim hac ratione
suam Societatem iniquos; ac proinde Rectori Scholæ injurios
esse.

POENÆ TRANSGRESSORUM.

I.

Noctem extra Scholam præter fas, & decorum transigentes privabuntur
primum quidem duobus, deinde tribus quadrantibus; si tertio idem facere
præsumant, ab hac Societate proflig abuntur. nisi Rector cognita, & perspe-
cta loci honestate, & occasionis necessitate, quæ id facere aliquem cogat, ido-
neam circumstantiam, pro sua æquitate, & ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ aliqua uti velit. Ei-
dem pœnæ subjacent, qui sepimentum Scholæ transcendere tentaverint.
Idem judica de alienâ clave intromissij, & intromittentibus.

II.

Ob ebrietatem, sive hic in civitate, sive alibi in loco publico templo excepto vomitum faciente Dr. 50 privabuntur, & cœtum complacare tenentur. In Scholâ vero idem committens, vitii Dr. 25. mulctabit. & in facie Sedis veniam delicti impetrare cogetur. Si vero in templo fiat cum maximâ ignominia e Societate nostra removentur.

III.

Negligentes chorum diebus profestis Dr. 3. Festis autem Dr. 5. pro singulis neglectis deponunto.

IV.

Funera generalia negligentes tribus particularia duobus nummis privabuntd.: interim tamen habita ratione temporis lutulenti, aut frigidi, Dei pœna exasperabitur.

V.

Omnes Scholæ Nostræ Cives, & incolas, lectionibus, examinibus, & repetitionibus, disputationibus, aliisque exercitiis Scholasticis, non ossa tanter interesse jubemus. Contemptor pro Lectione una Dr. 2. pro examine Dr. 3. pro repetitione Dr. 4. pro neglecta hungarica prolectione Stili Dr. 2. pro neglecta Stili translatione, quantum in se accurata Dr. 5. pro neglectis precibus vespertinis Scholasticis Dr. 2. Lector Dr. 4. aut post versum primum decantatum ingressi Dr. 1. pro neglecto excitatorio Dr. 5. pro disputatione denique Opponens Dr. 6. Respondens Dr. 25. deponito.

VI.

Maximo incommodo Studiosorum usus Linguæ Latinæ negligitur, ideo serio jubemus, ut quilibet, quibuscunq; diebus, & horis eâ diligenter utatur, ut ita qualemcunque comparet sibi facultatem latine loquendi. Contemptor pro quovis errato dimidium nummum deponito. Qui contumax deprehendetur, posthabitaq; ratione humanitatis, & obsequii, garrulus Hungaricus offendetur, pro qualitate delicti, nisi gravis quispiam causa subsit punietur.

VII.

Qui petita venia a præceptore aliquo abeundi, plus æquo & promisso illuc moratur, pro ratione moræ privabuntur.

VIII.

Pueros indigenos, & extraneos, nemo recipere, aut receptos dimittere sibi præsumat, nisi voluntas, & commendatio Rectoris intervenerit, contemptor Dr. 10 deponito, & puerum dimittito.

IX.

Receptos legitimè ad instruendum pueros, quilibet, quantum in se est diligenter & pie informato, Orationem Dominicam Symbo„ lum Apostolicum, Decalogum, Benedictionem mensæ gratiar actiones, & id genus alia pietatis puerilis exercitia, expositionem item Seriam Evangeliorum Dominicalium nemo negligito. Petu„ lanter, & vesanter immoderatè pro temperamento corporis, & na„ turæ flagris excipito. Contemptor pro qualitate pumetur.

X.

A' furtis, rapinis, incendiis, cantionibus immodestis, Lusibus Musicis vociferationibus immoderatis aliis Studia turbantibus; horto„ rum depopulationibus, Commessationibus nocturnis, maximè extraneis, Destructionibus ædificiorum Scholæ, Deambulatio„ nibus in oppido, i: ex quibus quanta plerunq; eveniant mala, malo nostro sæpe cognimus i: quibus abstineto. Con„ temptor absq; ulla Spe veniæ, dignâ & commerita pœna mulctabitur.

XI.

Quicunque in patrem suum gladio, sive sobrius, sive tumulentus insurrexerit, evaginato præsertim gladio, bombar„ dave onerata, & ad exonerandum præparata. aut alio quovis genere armorum, virgis severissime cæsus absq; ulla Spe veniæ e Societate nostra profligabitur.

XII.

Eadem pœna manebit eum, qui alterum ad arma & diglationem futilem provocaverit, hoc addito ut ecce provocans, quam provocatus si prohibit mulctatur; Si autem provocatus mi„ nimis sui existimatione non cauturus nostram & Gautor. no„ stror. benevolentiam sibi conciliabit.

XIII.

Ludivis convitia ingenuos, & modestos juvenes, pariter, & adoles„ tes Serio cavere jubemus: Sed maxime omnium tetram & horrendam impiam Diabolicam illam conviciandi formulam, quâ Deus in faciem pla„ phemiat. i: quamvis militibus ii abuti sit familiare i: Contemptor si lapsu linguæ, & præcipitantia tale quidpiam tentavent, prima vi„ ce Dr. 25. & publicè per declamatiunculam, petita a Rectore, & Scholæ venia. Secunda Dr. 50 et ruisus petita venia mulctator. Tertia vero vice, absq; ulla Spe veniæ maximo cum dedecore nominis sui, ejicietur.

XIV.

Ut mutuus amor inter bonarum artium studiosos conservetur, moneamur universos, & singulos, ut quilibet pro qualitate persone juxta officii sui postulatum debitum omnibus honorem exhibeat Nam honor non tam est honorati quam honorantis, ut scite quidam dixit.

XV.

Hæc vero omnia quæ hactenus dicta sunt universi & singuli ad sese, i: ne unico quidem excepto i: pertinere arbitrentur: negs; ullus sibi, si quid contra hos superiores articulos committat, impunitatem promittat, sive is sit peregrinus bonarum artium studiosus, sive civis Scholæ nostræ, sive Pedagogus, qui pro uberiore studiorum suorum mercatura hic commorabit.

OFFICIA SENIORIS.

I.

Senior Scholæ hujus omnia quæ communis sunt Societati, deogs; totius Scholæ existimationem, salutem, & incolumem conservationem concernunt, quantum in se est fideliter curabit. Ideoque ea bonâ fide & diligentiâ seriâ, i: cum Collegâ suo Contrascribâ i: rem communem tueatur, & curet, quam ipse Rectori, & Alumnis Scholæ dextera fidei ipsius tesserâ coram universâ congregatione, atqs; adeo in conspectu Dei, Opt. Max. & Sanctorum Angelorum promisit.

II.

Membra quoque hujus Societatis omnia, nulli prorsus exceptis, debitum Seniori deferant honorem, nam si quis proterve, & contumaciter huic sese opposuerit, in iis potissimum, quæ ad communem utilitatem conservandam, augendam, & amplificandam fecerint, &

8. Si hoc negotium in aures Rectoris pervenerit, ab illo prius causâ cognitâ severe in eam animadvertatur.

III.

Senior in procurandis bonis communibus, non tam Rectori Scholæ & Societati huic fidelitatem, & industriam suam, sed potius omnipotenti Deo, & Conscientiæ suæ probari conetur: justitiam & æquitatem in conservanda communi pecuniâ, & dividenda eâdem & aliis id genus communibus bonis absq; ulla προσωπολημψια, proterquam ordinata colat, & observet.

IV.

In puniendis Transgressionibus Articulorum Dorum Senior in omnibus Scripta Legum Sequat. eaq; absq; ullâ prorsus indulgentiâ diligentissime prosequat. Præterea ipse quoq; singulis membris istius Societatis debitum Honorem deferto. Aestivis hybernisque mensibus a precibus semper portam sera muniri per Oeconomum curet, clavesq; ad se recepta, in nullius deinq; gratiam, absq; Scitu, & permissu Rectoris eandem patefieri permittat.

V.

Si denique contingat /: quod Deus avertat /: ut in notam infidelitatis, Senior, & Collega ejus, non errore quopiam, sed data operâ incurrerit, & sese purgare non potuerit, uterq; ex æquo maximo cum dedecore Nominis sui severissime pro suis mulctam a nobis segregabunt.

VI.

Privationes omnes in communem Alumnor. & Privator usum fideliter a Seniore & Contrascriba exigant. & utrisq; æqualiter dividant.

OFFICIA CONTRASCRIBÆ

I

Eadem fidelitas in Contrascriba quoq; requirit quæ in Senione: alioquin decedet gradu.

II.

Ad eundem peculiariter pertinet, nummos astationij, & Cantationij diligenter, & fidelitèr numerare, numeratos ad Senioren in publicum erarium transferre, numerum eorum bonâ fide assignando.

III.

Eiusdem officij est a Choro absentes in generalium fure„ rum deductione observare: eo tamen absente negligentes notare poterit fidelitèr Oeconomus.

IV.

Contrascriba etiam officium est Astantium in choro, Oeco„ nomo. in Scholâ diligentem habere rationem: Ad hoc ex obser„ vatione Contrascribæ fideli, quicunq; Studiosorum tardius, quam par erat, aut in chorum, aut, aut in exequias funerum prodibit, obolo, aut nummo pro ratione tarditatij punietur.

V.

Peregrinantium quoque ab eodem ratione habita, si qui post tertium diem aliquot dies abfuerint, pro Singulis diebus Singulorum nummos: Si verò Septimum quoq; adjecerint diem, pro Singulis Septem diebus privationi Denariorum decem subjace„ bunt.

OFFICIA OECONOMI.

I.

Ad officium Oeconomi pertinebit, dato ad precy signo finitisq; precibus diligenter unum quemq; absentium notare, tandem & portam sera apposita occludere, ut qui se maturius domum non contulerint, foris emanere cogantur, quorum nomina ut ab eo diligentissime notentur, ad Seniorem„ deferantur. Sedulo operam dare debet. —

II.

Circa tertiam & quartam Horam matutinam ita omnes ad Sua, Studia tractanda excitentur Oeconomus excitatorium det. Tempus autem diligenter animadvertat, ne nocte mediâ, aut Sole jam jam exorituro id ipsum faciat, aut negligat. Qui enim id tentaverit, pro multâ Supra Scripta premium accipies.

III.

Ad Oeconomum pertinet etiam eorum nomina diligenter annotare, qui publicas Lectiones levi de causâ negligere non verent.

IV.

In procipionibus etiam funebribus ad eum pertinet pueros dirigere, ac operam dare diligenter, ne clamores eorum in plateis exaudiant.; quin potius ut vultus ad pietatem composito canant quam diligentissime. Deinde pro more solito singulis diebus mercurii, & Saturni, aream Scholæ & Communitatem optime demundari curet. Quod si negligat Dr. 6. privabit.

V.

Officium Œconomicum Die Sabbati declamatione recitata resignabis. Segnes Dr. 16 privabunt.

OFFICIUM EXPLORATORIS.

Pingues triginta dies Cantationes, quilibet Explorator diligenter, studiose, & fideliter perlustrabit: detqꝫ operam ne, quam reducat. Contemptor primo Dr. 8. Secundo. 16. Tertio. pluribus datis negligentiæ, & desidiæ sub pœna. —

APPENDIX.

Divisores publicos bonorum imprimisq; Stipij menstrua duo in hac Scholâ, eosq; non privatos aliquos Dominos, verum Seniores & Contrascribam, ministros Symbolo fidei, ad hoc munus admini-strandum, delectos Sancta constitutis Antiquitas, quibus pro la-bore, circa bona quidvis Societatis istius: Seniori pro conser-vatione, & administratione bonorum publicor. Singulis mensibus vigesimâ (quinta) years ex consvetudine majorum. Idem si quando vi-num Senior precio divenderit, vigesimam partem habeat, & liberum sit, sive egrediatur ipsemet ad Decimas exigendas Kebnekinum, sive alios emittat, qui fidelite eadem per-cipiant. Fecis tamen vini Præbendalis, tum Alumnor. tum Privatorum, Præbitor Ordinarius pro suo labore accipiat Soly, & habeat. N. B. Contrascriba autem Monetæ adulterinæ, non sine gravi causa destinatus Sunt. Atq; Sive purgamentum frugum Privatorum edat in partem de-cimatorum Kelnekini. –

Antonius Cluevarra.

In eo summum Dumaui politicæ bonum consistit, ut Su-am quisq; & Domum præclare, & modeste & vitam recte instituat.

GABRIEL DEI GRATIA S. R. I. & TRANSILVANIAE PRINCEPS, PARTIUM REGNI HUNGARIAE DOMINUS SICULORUM COMES, AC OPPULI, AE, RATIBORIAE, Q. DUX.

Universis, & Singulis Rectori Primario, & caeteris Praeceptoribus, Alumnis item Nostris, ac quibuvis Studiosis Nostri Collegii Albensis Transylvanici — Edictum hoc nostrum in certos Sequentes Articulos redactum, ac ad reformandos, & tollendos excessus Daeteny non sine Scandalo dominantes extradatum; ut debito cum obsequio inviolabiliter observeth. Clementer injungimus:

Rectori & Praeceptoribus.

Rector, caeteriq; Praeceptores timorem in primis Dei nostros deinde in Scholarum quotidianos, memori semper revolventes mente, suam & inter exteros, & inter Scholasticam immaturam juventutem ita instituant conversationem, ut nec exteris Scandalum ullum, aut calumniandi ansam praebeant, nec Studiosae Juventuti in mores pravos, exemplis suis malis, januam aperiant, Sed omnibus pio, ac honesto Conversationis suae exemplo provehi prelucceant.

Nullas inter se Simultates foveant, aut rixas coneitent, ab ignominiosis, & injuriosis denominationibus abstineant, multo minus fortis se proscindant convitiis.

Tan-

rancorosas, & contumacey contentiones, oblocutionesq; preser-
tim in presentia auditorum eviteut: neque alter in alterius
hypocaustum ad verbalem, vel armatam contentionem, con-
tatem mutuo tueantur. Defectus leviores ex infirmitate ob-
ortos, pallio caritatis contegant: & si cui ab aliquo in-
tolerabili fuerit illata injuria, privatam nequaquam exer-
ceat vindictam, sed rem totam ad Superiores deferat,
quibus ut omnes controversias, qualitercunq; emergentes in-
ter ipsos complanent, justitiamq; cibra omnem perso-
narum respectum administrent, benigne a nobis injun-
ctum est, & sufficiens collata auctoritas. -

Contra veram, & Reformatam Religionem ad osten-
tationem ingenii, inconvenienti, & contrario Zelo, vel ad men-
sam, vel aliâ quavis occasione, coram exteris contentiose
ne disputent, ne aut sese in Religionis sinceritate suspe-
ctos reddant, aut alijs Scandalum prebeant: in publi-
co nihilominus, si quando in arenam descenderint, Or-
thodoxorum partes, eâ quâ decet industria tueantur, ad-
versarios vero, cum lenitate oppugnent.

Rector in Collegio, omnia ex consensu reliquorum
Præceptorum agat, eosque non pro Servis, sed Conservis & collegis
habeat, debitoq; honore preveniat. Interim ceteri præceptores
in omnibus ei primas offerant partes, ab eoq; dependeant, ac
sicut membra in corpore humano, admirabili quodam Syncretis-
mo coëunt, ac cohærent: ita in emolumento Reip. Scholasti-
ci promovendo coalescant, ac veluti conspirent.

Nullus Præceptorum constitutam sua professionis horam,
nisi justissimis, ac gravissimis de causis, negligat, sed quilibet di-
dat probatam, ne quid reliquum sit, de quo vel discipuli me-
rito conqueri, vel Inspectores Collegii animadversionem, ac cor-
rectionem aliquam jure instituere possint.

Nemo Præceptorum peregrinandi non necessarij sus-
cipiat tempore præstituto sinistris apto, & convenienti. Cum enim
temporis jactura irreparabilis sit, vel pretio redimi debet. Si
quis tamen summa urgentissima necessitate id facere cogatur, non nisi
Superioris scitu, & permissu faciat, præstituto si peregre sit

pro-

profecturæ, quo possit debita Classi ejus rão haberi.

Discipulos alienæ Classis, ut alterius injuriam & præjudicium, nemo præceptorum ad se allicere præsumat, ne inde factiones & rixæ oboriantur, aut confusio fiat Classium, Sed unus quisq; iis sit contentus, quos legitime vel in Solenni promotione, vel ex arbitratu & dispositione Rectoris adeptus est. Quod tamen non eo spectat, publicas Lectiones & disputationes adeundi libertas ut tollatur.; illis enim singulos oportet interesse.

Procerum, & Nobilium filios sub institutoni commissos, non solum per Collaboratores, aut privatos præceptores informari curent, verum ipsimet quoque privatim & publice singulari diligentia instruant, studiq; industria, ac fidelitati in illos ingens & quavis occasione utilia exhibeant indicia. Caveant vero ne tenera illorum ingenia, vel Grammaticos prolixij Commentarijs, vel Linguarum illis non necessariarum puta Græco Hebraicq; difficillimis præceptis obruant, nisi aut naturalis eorum inclinatio, aut parentum ferat voluntas. Deut potius operam, ut omnia artium Liberalium præcepta, in breviculo Compendio illis addiscenda, proponant, quorum sensum studiosus, quam superficialia verba mentibus illorum ingerant atq; inculcent: Cum primis vero in Articulis Fidei Christianæ eos recte informent: In stilo, ac facultate Oratoria, quam diligentissime exerceant. Hæc enim illis maximo florent usui.

Haud immerito vulgari jactatur proverbio: Nimiam familiaritatem Contemptum parere. Quod etiam Rectoribus, ac Professoribus Scholarum, non raro usu venire solet, dum scil. frequentationem, eamq; non necessariam sectantes, cum Discipulis conversationem, ac computationem. — Ne igitur suam ipsorum auctoritatem, apud Scholasticam Juventutem prostituant, singuinam non solum auctoritas illorum manebit, sanctaq; tectaq; vera Juventutem quoque ipsam, exemplo suo laudabili longe efficatius, quam legibus ad omnem virtutem sectandam movebunt.

In castigandis delinquentibus modum non excedant, neque animos discentium nimia severitate, & plusquam barbara immanitate, a sese abalienent: quin potius severitatem, paternâ lenitate contemperent; ac in delinquentes juxta leges Collegii animadvertant. In gravibus vero causis Inspectorum Consilia adhibeant.

Ab re-

t' frequenti in civitatem excursione, & cum personis suspectij conversatione abstineant; & si quando in loca exierint honesta, sese ut Theologiæ candidatos decet, verecundos, & sobrios exhibeant, honestatij limites non excedant, choreis & saltationibus sese non immisceant, mulieribus præsertim suspectij non confabulentur, multo minus eas clam, vel palam vellicent, & contrectent; sed officiij sui semper memores, tempestivè se Domum conferant. ac ad labores suos Scholasticos redeant.

Ex Collegio Cenopolium & Tabernam facere indignum omnino, imo profanum judicamus esse. Quanta enim malorum seges inde exoriatur facile est cuivis dijudicare. Vinorum itaque in Collegio eductionem strictè prohibemus. Vina nihilominus ex Decima Helnekensi provenientia educillare permittemus, sive id fiat libero, sive prohibito tempore: modo fraus omnis absit, & congruo fiat termino; quod Juratus Collegio Senior fideliter observet, & si quam suboluerit fraudem, Submissione fidei & honorij ad Superiores deferat.

Nomina Peregrinorum noviter Supervenientium Rector non solum recognoscat, verum testimonium quoque omni suspicione alienum ab iis fideliter exigat, nec quempiam in Cœtum Scholasticum aggreget, nisi prius honestam ante actæ vitæ suæ conversationem fideli testimonio rediderint probatam. + Ubi vero idoneo testimonio ornatum receperit, antequam Præceptorem, & Classem ei assignet privato quodam examine diligentissime eruditionis illius profectum exploret, quo possit dijudicare, in quamnam collocari debeat Classem.

× Cum quadragenarius Alumnorum nostrorum Numerus identidem decrescat, nemo vel Præceptorum, vel officialium Scholarium privatâ auctoritate eum supplere audeat: Verum Rector Scholæ ex consilio Superiorum, ac Collegarum maximè cum delectu ex iis suppleat, qui aliquâ bonæ suæ expectationis præseferunt indicia, ne beneficium nostrum, ad gloriam Dei, & Ecclesiæ suæ emolumentum, alacri à nobis animo, pioque zelo collatum in fucos, & indignos profundatur. — Novitij vero non nisi in moribus, & eruditionis profectu bene exploratiⁿ recipiantur.

ALVMNIS.

Nemini in Numerum Alumnorum Nostrorum cooptato ante completum ami integri terminum decedere, multominus limina Collegij finaliter excedere permittitur, nisi inevitabilis urgeat necessitas, quo in Casu arbitrio, & judicio Superiorum res dispiciatur.

Cum-

Cum pecunia Angarialis semper prænumeretur ad menses tres subsequentes, accepta pecunia Angariali, Nemo ante completam Angariam discessum ex Collegio moliatur. Quodsi quis urgentissimis impulsus rationibus id facere omnino cogatur pecuniam residui temporis jurato Collegii Seniori restituere teneatur, nisi Superiorum accedat indulgentia. Eamq; Senior bonâ fide Successori illius conferat, aut si alicujus illico surrogari nequit, fideliter ad futuram divisionem conservet.

Accepto amictu quilibet Alumnorum Nostrorum a die quo illum accepit sese ad integrum anni spatium in Alumnia perseveraturum obstrinxisse; proinde Nemo vestitus ante statutum ante terminum constitutum alio migrare, nisi ex singulari & clementi nostra indulgentiâ.

Quoties pecunia Angarialis solito termino extradata distribuenda venit, Senior, & Coubascriba, non prius Alumnis distribuat, quam publica Censura industria eorum fuerit explorata, sive per Rectorem, sive per Superiores.

Alumni præceptorum suorum Lectiones summa cum diligentia frequentent; suam in discendo industriam, quilibet ita reddat testatam, ne cum dedecore sui tempore communis Censura ex alumnia eliminetur, & in privatorum numerum relegetur.

Intra unius Angariæ cursum, h.e. trimestri spatio, si quis Alumnorum in suâ classe lectiones decies neglexerit /: quod Præceptorum erit diligenter observare /: ex Alumnia degradator, nisi absentiæ justam & æquam reddat rationem.

Intempestivas Compotationes, ut omnes Alumniæ Nostræ Civium mores, cum jactura Studiorum suorum, ante tempus inique abliguriant sedulo prohibemus, & talem post unam atq; alteram admonitionem, Alumniâ excludi omnino præcipimus.

Pincernam, seu Præbitorem /: ut vocant /: ut in exhibendo, & distribuendo demenso, eâ quâ decet fidelitate versetur, Sacramento juramenti obstrictum volumus; ac ut ordinarium demensum, suo cuilibet die exhibeat, eo vero die levare negligentibus postea deneget, multominus dierum subsequentium demensum cupiam exhibeat, serio præcipimus.

Si quis Alumnorum Præbitori pro indebito demenso extorquendo molestiam creare attentarit, unius Septimanæ demenso privator.

Hæc pro nunc, & in perpetuum in formam Legum Auctoritate nostra Principali redigantur, & ab Universis, serio Observentur una cum Legibus Collegii antiquis

FORMVLA JURAMENTI PRÆBENDIS.

Ego N.N. Præbitor Collegii Albensis, promitto me, am in omnibus rebus ad hoc officium pertinentibus secundum vires, fidelitatem, & æquitatem, cum primis vero dignam erga Superiores obedientiam, in procurandis, & distribuendis prebendis fidelitatem, & æquitatem: At ordinarium demensum suo cuilibet die, citra ullam προβωλεπσιν exhibiturum, eo vero die diligentissime negligentibus denegaturum, multo minus dierum subsequentium exhibiturum, non dissipaturum, nec in usum proprium conversurum: Deus, qui Unus est in Essentia, Trinus in personis ita me adjuvet.

F. J. SENIORIS & CONTRASCRIBÆ:

Ego N.N. Senior, Contra-Scriba Scholæ promitto me, am in omnibus rebus ad hoc officium pertinentibus secundum vires fidelitatem, & æquitatem; Primum quidem dignam erga Præceptores obedientiam, honorem, verò, & constantiam erga Cives Scholæ hujus. Deinde omnia me communitatis bona, procuratorum, non defalcaturum, nec in usum proprium conversurum, imo pro viribus adauctorum. Justitiam & æquitatem in conservanda, & distribuenda pecunia, & alijs in genus commodis bonis absq; personarum respectu conservaturum. In omnibus præscriptis Legum Scholæ secuturum, aliaq; ad hujus muneris conditionem pertinentia, fidelitèr, juste, & diligentissime executurum — Deus, qui unus est in Essentia, Trinus in personis, ita me adjuvet. — Amen.

LEGES,
&
CONSTITVTIONES
ILLVSTRIS COLLEGII
Reformatorum
N. ENYEDINI
Iussu
SERENISSIMI PRINCIPIS
D.D. MICHAELIS APAFI
Transylvaniæ Principis, Partium Regn. Hung. Dn.
& Siculorum Comitis, &
Industriâ, ac Favore.
SPECTABILIUM GENEROSORUM NOBIL. DNOR. REVE,
RENDOR. CLARISS; ac DOCTISS: DNOR: SUPR: & V: CURATOR:
ERECTAE,
Anno Ultimi Tempor. MDCLXII, Octobr. & Nov. Mens.

VENEDIN

CONSTANTINES

PECES

20

Scholasticus Studens, est persona divinitus ad hoc ordinata, ut Doctrinam de Deo, bonasq; artes, ac linguas Ecclesiæ & Reipublicæ profuturas, in obedientiâ Moderatoribus Debita, perdiscat. — Itaque:

LEX I.

Quilibet Reip. nostræ Literariæ Civis, ubique, & coram omnibus, pietatem Deo debitam, cum omni morum decentia conjunctam, verbis, gestu, & reliquo corporis cultu testatam facito.

II.

Præcipue diebus Dominicis Templum omnes simul audito Campanæ pulsu, ordine decenti, vultuque ad pietatem composito ingressi, rem divinam quisq; loco Suo consistentes, in cantu, precationibus, & Sacris concionibus devote, & citra offensam aliorum audiendis peragunto, pœna Dr. S.

III.

Eisdem diebus, horis ad id deputatis, exercitia Sacra, aut contio omnino in Auditorio majori, quo frequentes concurrant, celebrator. — Concionator negligens, pendet Dr 25. Auditor Dr. 3.

IV.

Finitâ Concione pomeridianâ Cathechisationem, ad responsum paratus, quilibet audito signo, confestim adito pœna Dr. 3.

V.

In precationibus Scholasticis, quilibet compareto, & precentor Psalmo ad pausam continuato, Lector constituta præconcepta formulâ, præcipue pro felici bonarum artium propagatione, earumq; propagandarum mediis; ut Scholæ moderatoribus, Patronis preces ad Deum mittito. Sed caput lectum Studiosis Theologis resolvendum, vel saltem, quo ad minus clara, examinandum, & difficultates movendum, decidendumve relinquito, Lector Dr. 10. Auctor Dr. 2. Tardy Dr 1. privator. — —

VI.

Diebus profestis Studiosi ad id ordinati, vel deinceps ordinandi, in totidem, quot munera eorum patietur classes distributi, per vices hebdomadatim, Novitii autem quatuor primis Septimanis continuo frequentare templum tenentur: Ceteri si voluerint pene ipsos esto.

VII.

Quia necessitate sexui urgente nonnunquam pedes Scholâ efferre contingit, omnes obvios, seu divites, seu pauperes cujuscunq; Ordinis, aut Sexûs debitâ cum veneratione afficiunto; salutare, & resalutare, humanissimis verbis quemq; excipere Scholastico rum decus esse putanto; Aλυξιξ i.e. Scurrilitatis, nugacitatis, & loquacitatis macula ne se produnto, alias severam animadversionem, & pœnas justas non evitaturi. Imprimis autem Collegii Curatores, Directores, Professores, Fautores, Ecclesiæ Pastores debito cum obsequio, & reverentia, tam domi, quam foris, prosequuntor, eorumq; existimationem, quantum in se est, quilibet tuentor. –

VIII.

In vestitu, & reliquo Corporis cultu mediocritatem quisq; sequitor; ne nimia profusione Studiis officito. Nemo Rheno clamyde in foro, aut platea publica Spatiator. Pœna D. 5. Nemo vestes infrequentantium præcipue humero, nisi ob longitudinem onerosas, sponte abbreviato. Pœna; careat beneficio. – Nemo etiam Cæsariem longam in oculos provendere, aut circum aures torquere, militari, & futili modo solitam, neque capillitium promissum, aliis nationibus usitatum, alibi. – Pœna, primum gravis reprehensio, & ni obtemperavit, mense quidem pœna D. 15. Secunda D. 25. & si deinceps cum incremento capillorum crescat pœna.

IX.

Nemo in platea ferro succinctus, aut armatus securi deambulato, pœna D. 15. Nemo convitii, aut juramento abutitor pœna D. 10. Secundo: D. 15. Tertio: D. 25. et sic porro gradatim puniatur. Diabolicum convitium D. 75. Secundo: D. 50. Tandem si desistere nolit, exterminator. Blasphemiam ex imprudentia, aut inconsiderate perturbato affectu emittens, primum severissime corripiat. De pecatis

gra

gravitate, & horrore moneantur. Tandem si semel atque iterum admoniti, non desistant, absq; ullâ spe veniæ eliminentur

IX.

Nemo aut loca suspecta, aut Cauponas adito; Nemo hortos, aut vineas alienas populator. Hi Dr 10. Illi 50. post. flor l. privantor.

XI.

Nemo nisi causâ sonticâ abnoctato pœna primum, Dr. 25. deinde Dr. 50. tertio ejicitor. Post octavam vero horam hiberno tempore, æstivo post nonam, Scholam ingressi Dr. 2. inde post horam unam Dr. 5. post duas Dr. 10. post tres Dr. 15. — Cui post duodecimam eorum absentia pro abnoctatione reputabitur.

XII.

Munimen Scholæ sacro-sanctum esto, violator virgis cæditor. Antequam autem munimen erigatur, si quis post habitaculorum perlustrationem extra Scholæ limites reperius fuerit, eum puncti præcedentis pœna manebit.

XIII.

In processionibus, sive funebribus, sive aliis, locum quisq; secundum profectum observato, tam Alumni, quam Expectantes, suo distincto ordine. Modestiamq; ut decet honestatis studiosos, sine risu, clamoribus, & litigationibus, colito. Pœna Dr. 3. Si vero intemperantior fiat excessus pœna manebit acerbior.

XIV.

Quilibet debitum alteri deferto honorem, quem verbis aut gestu inhumanis violans privabitur Dr 10 toties, quoties Quis alios, minis, verbis obscœnis lacessere audent Dr. 15. Quisquis existimationem alterius, detractationibus, iniquis delationibus, libellis famosis, aut vitam armis impetere, vel saltem vexare alios præsumpserit, pro delicti qualitate, & gravitate, temeritatisq; atrocitate punientur Constitutis primus & secundus pœnis arbitrariis, tertio cum diffamatoribus, & aliis sceleratis ejicientur.

XV.

Nihil ædificii publici quisquam dixuito, vel suæ permissu eorum, quorum interest ad se transferto: Pœna restitutio cum reprehensione. Neve quispiam aliquo furti genere vel minimo se prodito, pœna pro ratione delicti. – Nemo item ligna in hypocaustij, aut atriis Scindito, vel alij Strepitu ruinam, aut fornacum, & aliarum Structurarum patrato pœna D. 3.

XVI.

Mundiciei quisque Studeto: Nemo lotium extra Secessum emittito pœna D. 5. multa minus alvum exonerato, pœna D. 10 Interim si a Vigile deprehendatur, vigilia tra„ditione mulctator.

XVII.

Nemo in aream, multo minus alibi, vel discalceatus, vel aperto capite obambulans, vel hesitans conspicitor, pœn. pri„mum D. 1. post D. 2.

XVIII.

Nemo alterius Studium citra ullam necessitatem frequentato, aut aliorum Studia Studicij, aut alio Strepitu turbato: pœna primum reprehensio, post D. 3. Si desistere nolint pœna gravior, ex arbitrio puniendi.

XIX.

In Exercitijs publicis utpote, ut pote Examinibus, Lectionibus pro ratione profectus, quilibet audiendis l. pen. D. 6. l. Declama„tionibus omnes, & Disputationibus, qui sunt capaces sese comparento. Negligens responsionem D. 15. Opponens D. 8. Declamator 15. Auditor 3. privetur. Fuci omni beneficii privantor.

XX.

Linguas, quæ alarum instar exquisitionis merito perhibe„ri possunt, diligenter colunto, ac præter Latinam, quæ sive intra sive, extra Collegium familiaris esse debet, Græcam in sua

qui

quilibet Classe, sine quâ illa intelligi commode nequit /: pœna Dr. 3. /: & denique Hebræam omnes; præsertim, qui Theologiam aspirant /: pœna Dr. 6. /: Si qui autem exercitio earundem subducant se obstinate, beneficium, quo utuntur amittant.

XXI.

Sobriam quilibet vitam, quoad hæc servanda magis sit idoneus degito; Compotationes tam diurnas, quam vero nocturnas vitato; absint clamores Cyclopici; cahimi immodesti, jurgia: Ebrios ergo cum bruta, ex Cœtu Scholastico exterminantor.

XXII.

Quocunque, præcipuè autem Studiorum tempore, in civitate, foro, vel alibi, causâ non necessariâ vel ficta aberrantes, primum Dr. 3. Secundo: Dr. 5. & sic deinceps privantor. Qui autem in pagos, vel maxime propinquos cursitare, sine officialium veniâ, aut Superiorum permissu præsumserint, beneficio illius, quo abfuerint temporis carento.

XXIII.

Garruli, & Contentiosi, primum reprehensi, si porro idem facitent Dr. 3. privab. & sic aucta culpâ, augetor pœna.

XXIV.

Cantilenis illis Spurcis, & prophanis Bacho, Veneri, que dicatis, si qui vel ipsimet utantur /: abutantur /: vel aliis utpote pueris, famulis jusserint canendas, primum Denariis 5. post Dr. 10; tum Denariis 25 privantor.

XXV.

Armorum petulans tractatio, & futilis gesticulatio, evaginatio, iisque facta insultatio, itemque bombardarum, Sclopetorum displosio prohibetur. Pœna primum Dr. 3. post 15.

XXVI.

Dissidiorum, & Scissionum Auctores temerarii, Conspirationum Coryphæi, primum Denariis 25. dein 50 privantor. Tandem idem attentare audentes probrose e Societate Civium, removebuntur. Eadem pœna manebit eos, qui a-

acta Scholastica passim traducunt; Moderatorum, & membrorum Collegii honorem lancinant, ac aliorum irrisionibus, cavillis & morsibus exponunt.

XXVII.

Admonitionum, Reprehensionum, & privationum Contemptores obstinati, vel etiam obmurmurantes refractarii, primum Denar. 25. demum si desistere nolint etiam verberibus, & vinculis coërcendi sunt. Proportionali pœnæ illi quoque Subjicientur, qui jussa Superiorum, in Publico Collegii, aut Societatis Negotio, susq; deque habent, ac proterve contra datam fidem contemnunt.

XXVIII.

Peregrinanteq quâvis de causâ ad Sextum Diem numerorum Singulorum, ultra quem, pro Singulis Septimanis Denarios. 10 privationi obnoxii Sunto. Qui autem ad Spatium trimestre non redeunt, nisi dignâ, & Sufficiente excusatione, tempestive, si non per Se saltem per literas, apud Superiores Suos fidem fecerint, beneficium amittent: Si autem Studia Sua rursus repetere voluerint, denuo recipientur. At qui laborum Scholasticorum impatientes, inutiles & noxiæ peregrinationes Suscipiunt, unâ cum fucis, e Collegii Nostri Albo expuncti, beneficio omni carebunt.

XXIX.

Semel inebriatus, si in privata domo vomens deprehendatur punitor Dr. C.; si in aream 12. Secunda, & tertiâ vice duplator; deinceps pro ebrio reputator. Perinde si quis ebrius alicujus offendiculo extra Scholam Strictoense debachans, conspiciatur, virgis Celsus omni beneficio careto. Si vero in templo, ne quod Deus avertat, aut alij in similibus locis talia committat, cum simili offendiculo, multo magis pœnâ Subjaceto.

DE PEREGRINIS, & DISCESSURIS.

I.

Nemo aliunde adveniens, & hic Studiorum causa con„ sistere volens, ultra triduii Spatium, ad absummienda Sua bo„ na, & Studia alterius impediendo commorari patitor.

II.

Aggregari in numerum Scuriosorum Nostrorum volens, ido- neo ornatus testimonio, nomen Suum apud Collegii Directorem profitetor: Tum Seniorem adito, & obedientia legibus promis- sâ, nomen in Album Communitatis referto; Sedemq; hic fixu„ rum, anno saltem Spatio promittito.

III.

In aliquam Classem introducendus, examinandum Se Pædagogarche Sistito.

IV.

Nemo sine permissu Superiorum discessum molitor; præ„ sertim ante instantis examinis tempus; nisi gravissimâ ne„ cessitate urgente. Contemtor ignominiose dimittitor.

V.

Nemo ante impetratam veniam Sarcinas ex Scholâ ef„ ferto; Sub pœnâ paulo ante expressâ. Contubernalis consci- us, neque tamen indicans Œconomiam Sustineto.

VI.

In extremo discessu oratiunculâ recitata egreditor. Pœna mis„ sionis urgeat, erit dimissio cum ignominiâ.

DE PRAECEPTORIBVS PVBLICIS.

I.

Nemo Praeceptorum tempus Discipulis eripito: verum au„dito Signo, confestim labori suos circa hos aggrediuntor.

II.

Initium quisque, ut decet pietatis studiosos ab implo„ratione divini auxilii facito.

III.

Nemo Discipulum, nisi a Superioribus examinatum, & commendatum, in Classem admittito.

IV.

Praescripta sibi a Superioribus Lectiones profitentor.

V.

Graeca, in suâ quisq; Classe, exceptâ infimâ, do„cetor, quibus Diei Veneris hora pomeridiana dicata sunto.

VI.

Repetitio, & Disputatio Solennis, inter Singularum (Classium) Auctores semel in Septimanâ, eaq; die Sabbathi institu„itor: reliqua exercitia magnam partem, in diem Sacra„rii transferuntor. quo etiam die finitis mane ordinarii Le„ctionibus, Disputatiuncula brevis, in Classibus praesertim infe„rioribus habetor

VII.

Exercitia Stili domestica, bis in Septimanâ, extem„pora vero autem quotidie semel ad minimum dictare ne„mo negligito.

VIII.

Praeter declamatiunculas Diebus Mercurii ſ: trimestri saltem Spatio ſ: Actum aliquem ex Lectione a se proposita, quili„bet, excepto infimo semel celebrato ſ: & quolibet Semestri suos publice examinandos sistere tenetor.

IX.

Ne ultra terminum definitum in Auditorio Discipulos detineto.

X.

In Scholâ Discipulis Suis quisq; invigilato. Neque intra, vel extra Scholam ineptiant; plagij duabus alterâ linguæ alterâ morum procuratis providento.

XI.

Pueros, cum in templo, tum in processionibus funeribus per vices regunto, & procurento.

XII.

Præceptores Etym. Synt. Rhet. & Poes. Catechesim Latinam Majorem Suis Disciputis proponenty, Serio, & methodice inculcanty, publicæ Catechisationi Diebus Dominicis, post concionem pomeridianam exerceri solitæ, eosdem cum præparatione sistunto: Inferiorum autem Classium Præceptores Minoribus Catechismis contenti sunto.

XIII.

Dimissioni publicæ puerorum cujuscunq; Classis Præceptores præter Poëtico, & Rhetorico exceptis per vices vacanto. ex Scholæ Salernitanæ versibus perbreve examen omnibus accommodatum instituentes: posteaq; plagis exactis, & Psalmo Cantato abire eos libere sinunto.

XIV.

Idem Præceptores vulgaria Morum præcepta, Diebus Mercurii, & Sabbathi horâ primâ pomeridianâ, in Auditorio puerorum publicè diligenter proponunto.

DE PRAECEPTORIBVS PRIVATIS.

I.

Nemo Superiorum sine scitu Discipulum, vel Magnatum, vel Mendicorum filium ad se recipito, aut ante receptos a se dimittito. Ille Discipulo, hic 25 Denariis privator.

II.

Ne eosdem Lectionibus quisquam publicis subtrahito: Pœna primum reprehensio, post Discipuli amissio.

III.

Nemo aliam, quam in Classe lectionem proponito; sed eodem diligenter preparato; in literis pingendis exerceto, nisi ingenii felicitas, & celeritas ad altiora preparandi aliud suadeat. Pœna eadem.

IV.

Nemo ultra horam undecimam meridianam, & Sextam Vespertinam Suos detineto; neque ante signum auditum, nisi singularis ratio exigat dimittito. Pœna post unam, atque alteram admonitionem Discipuli amissio.

V.

Nemo nimiâ severitate Discipulum a Scholâ abalienato; neque exactionibus immodicis utitor. Pœna Superior.

VI.

Quilibet, quoad fieri potest ejusdem Classis, & pari exercitii Discipulos habeto; nisi gravis aliqua ratio diversum suadeat, ne & sibi; & Discipulis dispari labore incommodet.

DE OFFICIALIBVS, ET *primum* DE SENIORE & CONTRA SCRIBA.

I.

Senior, & Contra-Scriba annuatim communi suffragio electi, sese ad officium rectè fungendum fidei sacramento obligato.

II.

Omnia Legum jussa, ut par est, quoad ejus fieri potest, tum ipsi observanto tum etiam, cum aliis jure virili observari curanto.

III.

Ut ædificiorum tuendorum cura hoc incumbit, ita cubiculorum dispensatio penes eosdem esto.

IV.

In bona Communitatis procurandi, erogandi, ponique delictorum moderandi, æquitatem, & fidem suam probanto.

V.

Alumnis omnibus conditum beneficium; expectantibus autem novitij ex proventu ab ejus acquisito, primum dimidium, post integram portionem partiuntor.

VI.

Sedulo vitanto, ne utrique officialis, tam Senior, quam Contra-Scriba eodem tempore a Collegio recedunto, damnum, & excessum sua absentia illaturi.

VII.

Ab omni privatione Senior, Contra-Scriba, Observatores, & Præsides Scientiar. immunes esto.

VIII.

Concionatorem ex Studiosis Theologis constituere ad Dei eam Domini tempestive tenetor.

IX.

Absentes a choro Diebus Dominicis, & funerum generalium deductione, quocunque tempore notare Contra-Scribæ incumbit.

X.

Ejusdem officium est peregrinantium rationem habere eosque, juxta Legem Generalem ~~XXXVIII~~ diligenter notare. LL.

DE OFFICIO PRÆFECTI.

I.

Præfectus singulo trimestri spatio apud Principij Alumnos, apud privatos autem Alumnos bimestri spatio suffragijs eligitur: sacramento fidei ad officium suum rite fungendum obstringitur.

II.

Ipsius est bona sibi commissa fideliter curare, eaq; debito tempore juste exhibere.

III.

Nemini, nisi Collegij Alumnij beneficium publicum eroget, nisi re ita exigente, Consilijs Superiorum accedat.

IV.

In Seniorij & Contra-Scribæ absentiâ, vices, & munia alterutrius Præfectus peragito.

V.

Alumnos diebus festis templum negligentes notare eumque neglectum, panis subductione privare ipsius officium est.

VI.

Ligna quoque Diebus Sabbathi æqualiter, ijs, quibus sunt ordinata, distribuere Præfecti est.

VII.

Ex itinere aliquo redeuntibus, ni Superiores leges obstent prebenda exhibebit, quidem, sed cum hac discretione: si ante meridiem appulerint, omnia ejus rei; si autem ad vesperas, liba tantum duo, cætera vero omnia exhibebit.

VIII.

Pro fideli curâ, & dispensatione facis vini Præfecto debeto.

OFFICA OECONOMI.

I.

Oeconomus Minister Publicus, in omnibus Seniorem, & ejus Collegam. cum obedientia audito, qui ut persona idonea sit, qui officio par sit, bonâ fide provideto. Quod si Secundum Ordinem occureret, qui ad id non sufficeret, alium in Sui Locum conducito & sistito; alioquin loco carebit.

II.

Ad Classicos cogendos horis ad id deputatis; Signum dare hujus esto officium. Poena Dr. 3. In publicis vero conventibus horas observato. Poena Denarior. 3.

III.

Ad precationes Vespertinas ad minimam ante horam Lectorem constituito; poena nisi ipsemet legat Denar. 15. Signum dato suo tempore. Poena Denariorum 15. Catalogum & ibi, & in alijs conventibus publicij recitat, absentium nomina fideliter notet; aliquin poenas absentium Sustineto, & Catalogum ad Officiales deferat. poena Denariorum 6.

IV.

Vigiles pro quavis nocte binos, ante preces constituere ne negligito; idq; Secundum Cubiculor. Seriem, exceptis Officialibus, Juratis, & praceptoribus; aliquin ipse vigilare tenetor; nisi vigiles futuri sunt in causa.

V.

Hora octavâ Vespertinâ brumali, æstivo tempore nonâ, cameras perlustrato. plen. Dr. 6. absentes fideliter notato. poena pro singulis Denar. 3. Itemque mane a vigile monitus, excitatorium prolongatum dato. poena Den. 6. Lumen diebus hyemalibus portato. Poena Denar. 12. Eos qui vigilias, & alia Sua officia negligunt, suo tempore ad Officiales deferto aliàs poenam negligentiæ Sustinebit.

VI.

Oeconomus omni momento in Collegio adsit, & interdiu in Scholis areâ, cum Catalogo, aut virgâ deambulato, clamores prohibeto, pueros passim oberrantes, & damitantes in Classem cogito. poena D. 3. Tempore vero publici exercitii poena major.

VII.

Dum Studiosi absunt, Scholam diligenter observato, ne quidpiam quis damni patiatur, poena restitutio.

VIII.

Aream Scholæ bis in Septimanâ, & Secessum purgari curato; imo si necesse sit etiam pluries, præsertim cum nives, aut pluviæ caduut. poena D. 15.

IX. =

Caminis die Sabbathi hyberno tempore perlustratis purgari jubeto. poena D. 10. Contemptus 10. Si flammam conceperit 25.

X

Officium oratiunculâ, aut capite Biblico, in Publico recitato, resignato; & rebus sibi concreditis ad Officialem delatis valedicito. poena Denar. 15.

XI.

A tertiâ matutina, ad nonam vespertinam, singulas horas Oeconomus indicare queat, poena toties Denar. 3.

XII.

Diebus Dominicis, dum primâ vice pulsus in templum datur, illico Signum dare tenetor. poena Denar. 6.

NB. XIII.

Az Oeconomus tiszttsége le tételekor tartozzék jámot adni minden tekor a' Közönség épületeiről, hogy senki kárt ne tegyen arokban a' Collegisták körül; ha kár esik napjai, vagy a' kárvöt adja elö, vagy fizesse meg; ha ejtsraka minden reggel az épületeken perlustrálván, az Oeconomus adjon hirt az Officialisnak, hogy a' Vigilektöl kérjen jámot rolla.

OFFICA VIGILIS.

I.

Vigiles ab Oeconomo renunciati, prior a nonâ, ad duode„ cimam; posterior ad tertiam, officium diligenter /: lumine ad„ successorem delato, pœna Dr. 3. /: peragunto: pœna Dr. 1S.

II.

Totium Nocturnis horis extra Secessum mittenti, aut alvum exonerantj observare, Vigiliam habere, aut offici„ alibus indicare tenetur: alioquin pœnam perpetrantj sustine„ bit.

III.

Plagam habens, primo Dr. 3. privator, quæ pœna in dies duplicator; Si tamen ultra quintum secum eam re„ tinuerit omni prebendorum usu caretv.

IV.

Quicunque Vigilem, seu plagâ, seu aliog" officio ad= tendentem probrosè verbis, aut factij exceperit, eo facto beneficio excidat, etiamsi nihil, vel prohibita Lingua, vel parum Latinâ usus fuerit, contumeliosè tamen attendentem exactaverit.

V.

Neminem extraneorum clausâ portâ, insciij officiali= bus, intromittito: Scholasticos intromissos notato, Sed emit= tere hos nefas esse scito. Pœna Denarior. 25. Vel si de= sit subsit severior. ~

FORMVLA JVRAMENTI Senioris, & Contra-Scribæ.

Ego N. N. legitimo Civium Collegii hujus Suffragio ad officium Senioris /: Contra-Scribæ /: electus, Sancte promitto me in hoc officio, cum primis ea, quæ Dei sunt, pro mensurâ gratiæ datæ curaturum: deinde, quæ ad Communem Societatis Nostræ usum pertinent, cum in dividendis pecuniis, tum vero aliis rebus, fideliter absque personarum respectu administraturum, Collegii Moderatoribus, Curatoribus, Professoribus, debitum honorem, & reverentiam exhibiturum: Nullius Contra Scholæ Moderatoris, Professoris, Professoris dissidii, vel Conjurationis Authorem, vel approbatorem futurum; imo si quid tale contigerit Curatoribus proximis Significaturum: transgressoris legum, pro qualitate culpæ severe, absque προσωποληψία puniturum, & Summi cuiq; tributurum: Omnia Senioris /: Contra-Scribæ /: officia pro viribus executurum. Sic me Deus ille Fi-nis adjuvet. —

FORMVLA JVRAMENTI. Præbitoris.

Ego N. N. idoneo, illorum, quorum interest suffragio in Præbitorem Collegii Enyedensis electus, pro-mitto me, fidelite illo munere functurum; Superiorum præscripta executurum: bona Collegii mihi commissa, vel committenda procuraturum, non dilapidaturum: prebenda tempore debito, juste exhibiturum, illa, iis tantum quibus sunt Ordinata, erogaturum — Ita me DEVS adjuvet.

FORMA OBLIGATIONIS CIVIVM INTER COLLEGII MEMBRA RECENS RECEPTORVM.

Ego N.N. in numerum Civium Collegii Enyedensis adscitus, promitto Sanctè & erga Leges, & Superiores obedientiam, erga omnes Concives fidelitatem, & caritatem; in Studiis diligentiam, & alacritatem; in moribus pietatem, & probitatem; nihil contra Collegii Moderatores, Seu Solus, Seu cum aliis machinaturum: DEUS, & Conscientia mea testis esto.

N.B.

Temporis, & rerum quarundam angustia, prohibuit, ne leges quaedam, alias valdè necessariae, huic Instituti, oni adderentur; addendae tamen, si occasio, & rerum gerendarum ratio requirat. Quod cum protestatione annexum volumus. Joh. Saxopolit: Anno 1667. Octobrj.

FORMVLA JVRAMENTI PRÆSIDIS ALVMNORVM, GEN. D. JOHANNIS BETHLEN.

Ego N.N. legitimo Alumnorum Generosi Dni Johannis Bethlen, & aliorum Privatistarum Suffragio ad officium Praesidis electus, Sancte promitto, me in hoc officio, cum primis ea, quae Dei sunt, pro mensurâ gratiae datae curaturum: deinde, quae ad communem Societatis nostrae usum pertinent: cum dividendis pecuniis, tum vero aliis rebus: fideliter absque personarum respectu administraturum; Collegii Moderatoribus, Curatoribus, Officialibus, Professoribus, debitum honorem, & reverentiam, exhibiturum, nullius, contra Scholae Moderatores, Professores, dissidii, vel Conjurationis Authorem, vel Approbatorem futurum: transgressores Legum pro qualitate culpae severè absque prosopolepsiâ puniturum, & Jus cuique tributurum. Omnia Praesidij officia ex consensu Supremo, pro viribus executurum. Sic me Deus ille Trinus adjuvet &c. L

FORMVLA JVRAMENTI COLLEGII NOTARII.

Ego N.N. sancte me promitto, in hoc Collegio Notariatus officio fideliter juncturum, Sententias, & voces citra amorem, & odium collecturum; Sententiamq; juxta majorem numerum, & saniorem in litibus pronunciaturum; deliberationes prout dictabuntur, vel melius concipere potero descripturum; easque causantibus absque omni diminutione, & augmentatione, prout fideliter a me in Protocolon descriptæ fuerunt, si rogaverint exhibiturum: Protocolli, Relationarumque diligentem rationem habiturum. Ubi officio defuncti fuero, ad manus Officialium distincte designaturum. Ita me Deus adjuvet. ~

FORMVLA JVRAMENTI OBSERVATORVM.

Ego N.N. sancte promitto, me Collegii Officialibus fidelem observatorem, adjunctum futurum; quidquid contra honestatem, & Collegii Leges animadvertero, in Cœtibus Collegii, sine redargutione, non omissurum; imo si res ad Officiales deferri debeat, fideliter sine fuco delaturum; in Causis decidendis, juxta Collegii legg, & Conscientiæ dictamen, quantum virtus asse & Collegii totius honorem, & debitam æstimationem, ubique observaturum, & defensurum: Sic me Deus ille Tri-nus adjuvet. ~

FORMVLA JURAMENTI BIBLIOTHECARII.

Ego N.N. legitimo illorum, quorum interest Suffragio in Bibliothecarium electus, Sancte promitto, me hoc officio fi-

fidelitèr functurum: Libros nitidè servaturum, nec cuiquam traditurum, quin tandem ab eo certis temporum periodis, inmaculatos, incorruptosque, repetatam; sine ullâ personarum acceptione pro necessitate uniuscujusq; extradaturum, rursumque fideliter repetiturum, debitaque Superiores Observantia prosecturum; protestor quod si contingat, ut eodem officio defungar, rationem de omnibus, quæ fidei meæ commissa aut committenda sunt daturum. Ita me Deus ille Trinus adjuvet.

FORMULA JURAMENTI REVISORIS, PRÆSIDIS ALUMNI

Ego N. N idoneo illorum, quorum interest Suffragio in Revisorem Præsidis Alumnorum Privatistarum electus; promitto me fideliter hoc officio functurum; frumentum in granarium inferendo, & exhibenda diligenter revisurum; sine scitu meo, inferri, aut exhiberi, non permissurum, & justo vilioa illaturos, omnibus, quibus expedit tempestive delaturum: justas semper mensuras procuraturum; in exactione defuncti Præbitoris presto futurum, & me cum Præside tam Collegio, quam Alumnis fidelem Exactorem ostensurum: Sic me Deus ille Trinus adjuvet.

FORMULA JURAMENTI HORTULANI.

Ego N. N. idoneo eorum, quorum interest Suffragio in Hortulanum Collegii Oxoniensis electus, promitto me fideliter illo munere functurum; Superiorum præscripta executurum, fructiferas arbores, nec in personâ, nec per alium vi concussurum, sub prætextu deciduorum fructuum, nullum damnum illaturum. imo si alios observavero, arbores fructiferas, per abusum agitare, concutere, Superioribus sine personarum respectu delaturum. Ut autem ab omni suspitione vacuus sim: deciduos fructus, noctu non exhibiturum, olera alios non dilapidaturum, imo fideliter procuraturum, ita bonus mihi Commissus, vel committendus nihil prevaricaturum. Sic me Deus ille Trinus adjuvet.

OFFICIA PRÆSIDIS LVCERNARVM.

I.

Præsidis Lucernarum erit, loca omnia a Nobilibus & Utentibus, s: exceptis filiis, Clarissimorum, ac Reverendorum Dominorum Pastorum s: in Collegio occupata conscribere, atq; ita in numerato habere.

II.

Taxæ partem dimidiam primis diebus Octobris, residuam vero in initio Martii ab iisdem, secundum factam limitationem diligenter exigere.

III.

Sebum, & filamenta pro candelis hac pecuniâ tempestive procurare, ne ejus negligentia lumen deficiat.

IV.

Lucernas quatuor sedulo curare, duas interiori, duas item publico in Auditorio appensas, ut & in secessu unam, quarum illæ tota nocte obscurâ lucebunt; hæ autem tempore prematutinarum, & vespertinarâ.

V.

Clarissimis Dominis Duis Professoribus, si tempore prælectionum tenebræ fuerint, pro cathedrâ professorali candelam subministrare; Duis vero Præceptoribus; item Oratoribus Sacris, pro lectione Bibliâ. e lucernâ in Auditorio appensâ, candelam eximere liberum erit.

VI.

Lucernas tempore æstivo in Secessum regionem locum, v. l. in Bibliothecam publicam: quod si autem per incuriam corrumpantur, propriâ expensâ reparare, tenetur.

VIII.

Candelas non alios usus, quam destinatæ sunt convertere, de perceptionibus, & erogationibus fidelis attestatorias habeat.

VIII.

Rationes Suas bis in anno Mense videl. Februario, & Junio Rectori Professori remonstrare officii sui ducito.

IX.

Quartam Taxæ partem pro labore sibi detinere potest; Si quid preterea Superflui de pecuniâ foret, in bursam Senatus Scholastici deponere sciat.

X

Fidem datam, ac bonam Conscientiam tanquam formulam juramenti, pro normâ officii sui strictissime observato.

AÕ MDCCXL. DĬE XXII. Oct.

Ex Consensu Venerandi Collegatûs, nec non Nobilissimi Senatus Scholastici. Sigismundij N. Borosnyai S.S.D. p.t. Rector Professor m.p.

Anno 1740. 18a Novembrj, in Senatu Scholastico facta limitatio Locorum:

I. Pro Cameră integra Fl. hung. 10. i.e. decem.
II. Pro primo Loco solventur Florenj hung. 4.—
III. Pro Loco Secundo Fh. 3.
IV. Pro Loco tertio Fh. 2.
V. Pro Loco quarto. Fh. 1.
VI. Pro Loco quinto Dr 50.
VII. Pro Loco Interfenestrali Dr 40.
VIII. Pro lectulo trusili Dr. 30.

S. N. B. m.p.

OFFICIA PRÆSIDIS FAMULORVM.

I.

Primum & ante omnia incūbit Præsidi Famulorum: quâvis Septimanâ bis, Die Mercurii semel, & die Sabbathi semel Famulos congregare; ibiq; officia, quæ eorum sunt severe illis imponere, & ne tempus inutiliter transeat, ad Festales Cantiones instruere.

II.

Ad mundities conservandam Cameras mane hora quintâ cum Vicario lustrare, Segnes famulos excitare; ante fores Cameraruṁ loca revidere, atq; purganda curare tenetur.

III.

Auditoriuṁ, Aream tam interiorem, quam exteriorem, quavis Septimâ bis purgandam, ita etiam Secretum Locum purum conservandum, curare sub Ducat officii.

IV.

Pro Universi Securitate, quâvis Septimanâ in hypocaustis, fornaces lustrare, ne ingens fuliginis copia flammam concipiat, & inde insperatum aliquod damnum accidat.

V.

Vigiliam plagariam exhibere & severe curam illius vigiliæ habere ne negligitur.

VI.

Quotquot famulorum nomine veniunt, in Collegio s: nullâ ratione habitâ, hactenus præsumti subterfugii s: curare ad omnia Collegii servitia cogere: nec ad vigilandum, purgandum congregationeṁ famulorum frequentandam jus esto.

VII.

Ut sordes a metâ in exteriori Areâ constitutâ, inferius a famulis ne projiciantur, curam habeat.

E Consensu Clarissimorum Professorum, nec non Senatûs Nostri Scholastici Protocollo huic illata Anno 1778. Die 4ta Martij

per Ladislaum Tompa M. Colp. Jurat. Notariuṁ

AUCTVARIUM LEGUM.

complectens,

I. Nonnulla puncta Edicti D.D. Curatorum Anni 1692.
II. Novam adstrictionem puncti ejus VI^ti, & VII^mi.
III. Novas Conclusiones Legibus inserendas.
IV Puncta Complanationis, Collegium inter & oppidanos Anni 1721.

Quorum Apographa hic extare, Protographa autem in Chartophylacio publico asservari D. Domini Curatores voluere A. 1721 Die 1^a Januarij

I.

Edictum Anni 1692.

(VI)

1. A' Deákok semmi causaban, semmit immediate a' Kollégyom Fiscusától ne exequáltyanak, hanem ha injuriájok vagyon a' Professorok előtt panaszolván, ő kegyelmek általa járandóságokat orvasoltassák semmiben az ifjúság ne dirigalyon, hanem directiotól függjön.
2. Praebendájokra járó bort, búzát rendre ne válogassanak, kóstolgassanak, mint eddig Kollégyom kárával tselekedtenek, hanem abban ij a' Professoroktól függjenek, ij kéztől várjanak. A' mikor pedig a' praebendások pleno numero nintsenek, mint Ünnepi, ij egyéb Feriák alkalmatosságával, olyankor a' Superfluumra a' Professorok reá vigyázzanak, ij tovább való szükségre conservályák. Hogy pedig a' Tisztelő fraussal ne élyenek, mindenekből valamit erogálnak Quietantziát végyenek, a' Professoroktol, s ugy adjanak számot.
3. Penz, bor, búza, ij Serbeli praebendájokon kivül, a' Deákoknak a' mi beneficiumok eddig néha volt, u.m: Sajt, bárány, borso, szelye a' Tisztektől, hanem a' szerint a' mint azoknak a provens tussa jószágban lejénd, a' Professorok requirálván, ő kegyelmek sollicitállyák, informálván a' Curatorokkal, ij a' mikor effele beneficium adatik, ne fraus szat, a' Collegyom tisztei, mint erogáltak quietállyák, hogy a' Tisztek azután azzal adjanak számot.
4. A' Collegyombéli Praebitor a' tisztinek minden részei aránt im me

Ir

diate a' Professoroktol halgassanak, oman végyen informatiot. Ha a'mint eddig a búza ki telvén is még is a' liſtben defectus lenne, mely mia a' rend ſerint valo tzipó Szám ki nem telnék, a' Molnár, ej Koltsár fizeſſék meg a' defectust. Kötſég azért hogy a' Prebitor mellett a' Koltsár, mind a' Molnárra, mind a' Sütőre réá vigyázzon hogy egyik se tégyen kárt. &c

5. Semmi okon, ej nevezettel a' Deákok privato ausu Conventiculumot ne gyüjtsenek, az ő Tiſztek eggyedül a' ſiép obedientia lévén; hanem ha a' ſüktség kivánnya Professorok birével, ej akaratyából, vagy pedig Professorok praesideályanak Conventusokban.

6. A' Professoroktól függni nem akaró pro fogadatlan Deákok a' Kollegyomban semmi vállogatás nélkül, ne fenvedtessenek, hanem ignominiose proscribáltassanak.

7. Semmi casusban a' Deáksag fegyvere ne roham yon; senki lármát tsinálni ne merészelyen, sem valami privata injuriáért senki vagy maga ne kardoskodjék, vagy másokat ne árrmályon, hanem a' Professoroknak panaſt tévén, ő kegyelmek rendes uttya szerint keresſék orvasságát. A' ki pedig temerarie ausu vagy egy, vagy több effelének autora lejend, mox convicta rei veritate ignominiose proscribaltassanak, ej a' Curatorok awlyet a' Professorok betsületekben járó tiſztelnek tartsanak.

8. Semmi névél nevezendő kereskedést, Complarkodást a' Kollegyomban lakó Deákoknak, a' Professorok meg ne engedjenek, sem bort, sem búza bélit, sem egyebet, exceptiában ha a' Praeceptorok, vagy Alumnusok az ő borbeli be, negyis ne légyen a' Kollegyomban a' Kortsomálás inkább a' Kollegyom tiſztihez illendő árron válasza bé.

Conclusio. Mind ezek ellen a' Delictumok ellen temerè delinquálok extremá Scholastica poenával, mely az ignotum in Congregatione Curatorum Collegii Claudiopoli-tum minorem exterminium irremissibiliter büntettessenek. Datè 20. Julij Anno 1692.

II.

Nova adstrictio Punctorum Editi huius 7ti & 8vi

Az 1692 esztendőben irott Edictumnak 7dik, és 8dik punctumában a' mikeppen meg iratott, hogy a' Professoroknak engedetlenkedő Deák minden irgalmasság nelkül eliminálttassék &c. ugy mostani azon punctum a' többivel együtt nem tsak confirmáltatik, hanem ezutánj az olyanok ellen Specificalt poena inculcaltatik az ifjusságnak oly declaratioval, hogy a' mely betsalen Zenebonát inditottak vólt a' múlt esztendőben Tiszteletes Kigyó

István Uram ellen is, a' virág Szédesi recreativ alkalmatosságával, azon patratum ex merâ gratiâ, és említett Tiszteletty Professor Kigeti Uram Sok instantiájára condonaltatott, semel pro semper, ugy hogy Soha többször az olyan excessusnak grâa nem lészen harcsa azon edictum szerint procedálnak ellenek.

III.

Nova Conclusa Legibus inserenda

1. Senkiy ezentul a' Deákok közül, míg Deák lovat tartani nem méltóztatik, Da tart farkát el vágattassák Professor Uraimek; a'ki pedig Nemességes valedikál azután vehet lovat.
2. — E' meg van jelyebb az Oeconomus kötelessége közt. lásd, pág.
3. A' Collegyom pecsétty minthogy a' Contrascribánál szokott állani, Soha ezentul a' professorok hire nélkül, nomine Collegii vélenem tsétellyenek, sub provatione officii Contrascribat. melyhez a' Contrascriba hitty ij légyen.

Cautela. Ha az idő, ej obtingens casusok alkalmatosságával valamiről, vagy ujj törvényeket arrectálni, vagy az edig valókat pro ratione variálni szükségy lészen, mint emlitetik elébb, cum protestatione jelen hagyatik a' Curatoratty, ej Rector abbéli auctoritassa.

IV.

Puncta Complanationis Collegium inter & Oppidanos Anno.

1. Az edig mind két részről történt egyenetlenségek, verekedések, gyülölségek in perpetuam Amnestiam menjenek, és az atyafi szeretettel telyességgel nyomattassanak el, minden ezután való szemre hányás, és bestelenitej nélkül.
2. Ezután hogy minden ansája abscindáltassék, a' Dissensionak egy Deákis, v. Neutralista, a' városon kün szállást tartó Deákgogusokon kivül, se egyszer, se másszor, senki kérésére, s hivatalyára, kün a' városon ne merjen maradni, télben 8. nyárban 9 órán tul, s akkoris lámpással kisértesse bé magát, külömben első tettiért absq; delecta personarum büntettessék meg cum D. 25. másodszori D. 50! harmadszor tam abnoctator Contumax eliminaltatik.

3. A' Vigilek ezèntul a' Collegyom Kapujàn kivül ne strásálkyanak, hanem belöl, és a' kapuis télben 8. nyárban 9. óra után mindjárt Zárattassek bé lakattal, s az lakat kólcsa vittessek a' Contrascribához, hüj Sub amissione honoris, & officii valahi kapu Zárás után meme bé a' Collégyomban, azt Professor Urai méknak meg jelentse pro poena luendá.

4. Semmiféle Strepitusra, lármára tolvaj kiáltásra excepto casu incendii, hi ne mérjen az ifjuság Professorok hirek s engedelmek nélkül roharmi, ugy tumultusokot excitalni, mert a' ki abban comperialtatik, vagy adarmát kiált, minden kedvezéj nélkül eliminálttassék.

5. Senkij a' Deákok körül semmi pin, ej protextus alatt kortsomálásra bort bé jedni, s árultatni, ne merészelyen, kilönbern tartozzanak Professor Uraimék jeneket ki vágátni, havol s Alummusok pedig, a' Collegyom majorságából, vagy bor a' kinek bora léjen kordostok adja el: et praecepto hattyák, de nem magok hanem más által, nemis a' Collegiumban hanem a' varoson. perciptalt borokat hi árultat-

6. A' Városi betsületes Kemények ellen, tsak bestelenséggelj a' Deákok, annál inkább a' Neutralistáh ne illessék, háborra erőssaboson ne rohanyanak; Kőllökbem kertekben kárt tenni ne merészellyenek, külömben ha kit a' városi ember effele excessusát incaptiválhat in loco facti, vivén a' Rector Professorhoz indilate Satisfactio adattassék a' panaszlónak ha pedig elábál, de ugyan tsak comprobalhatnak ellene, ugy ij tartozzanak Professor Uraimék, juxta Legg hujus Collegii hasteny usitatas, aut de facto Statutas, pro ratione delicti Satisfactiot impendálni.

7. Ugy ellenben a' Nemes tanátsj soross edictummal prohibeállya az egész Városi rendet, hogy se a' Professorokat se a' Deákokat s Studenseket bestelen kóval ne illessenek, ne hurittsák, veszekedést szántszándékkal ne keressenek, annál inkább verekedésre ne provocalyanak; kihi Városi Uraimék maga Helejét, kereszti jenyittébben tartsa, hogy ha kit offendalnaij a' Collegyombeliek kiül valahi, keresse debito ordine, & loco Satisfactiojat; ugy a' Collegyombeliekis ha pannsoh létzen városi Helid ellen v. ember ellen, keresse meg, vagy maga vagy Professor

Ugy

Uraimek által Hadnagy Uramot, ej ha a' panasz nem felette nagy dologból áll, vagy pedig alatson rend, ej parasztsemiség folga, Golgáló ellen lejend, kik ellen a' Satisfactio eo ipso momento impendaltathatik, minden halasztás nélkül legyen meg: ha pedig nagyobb Casus estke, ej városi bétsülletes Civis ellen való, az is ha Hak prægnans, és extraordinaria rationes nem obstálnak, melyek mia törvényes dolgokhoz is nem nyulhat a' nemes Tanátz: tehat aute alias causas Civiles, minden dilatio, exceptio, ej p. ha mikor vgy kivántatik p. az egy exmissió adálson kül lehető protelatiok nélkül, pronunciallyon a' Magistratus Condigna Satisfactiot a' panaszlonak, s pénázzai justa gravitatem delicti, in presentia ejusdem gubernalantij: observálván azt is az ország törvénye szerint, hogy in Causis magni momenti, ha Deák prosequaltatni akat residentias Civist, állittson legest hogy törvényt végig várja. &

8 Különben ha a' Tisztelet Professorokon mulik el a' városi panaszlonak a' debita Satisfactio adás Hadnagy Uram irassa meg a' Collegium Curatorinak, akár együtt akár külön a' melyikhez közelebb éri, és ha ugy sem orvoslódik szabad lesz ő kegyelmeke a' Méltóságos Consistorium előtt panaszolni: ugy Hadnagy Uramis ha Satisfactiot nem tétet a' Collegyombeliek, vagy jobbétább dilátállya Causáját okai a' Curatorok nem lesznek ha detegállyák a' Méltóságos Consistorium előtt ki adott alkalmatosságot az egyenetlenségre, ej viszszálkodásra, s mi rosz jö belölle tulajdonittsa ki ki magának.

CONSTITVTIONES PVBLICAE.

I. Quia olim ita constitutum erat, ut fornace semel ære publico erecta, non amplius ex cassâ Collegii restauretur, sed Concamerarii curent, & restaurent. Nunc propter abusum illa Constitutio revocatur, negs amplius postquam fornacy repotitij vicibus reparatæ magno sumptu sunt expensam Collegium faciet.

II. De fenestrij vitrej eadem constitutio revocatâ. Proinde Concamerarii procurabunt, & restaurabunt.

III. Mensæ 99 publicæ, & januæ eo in statu sunt, ut amplius ære publico reparandæ sunt minime: ergo qui destruunt restaurent. Compertum enim est, muros, & januas & mensas studiò destruxisse, ut novæ ex publico parentur.

IV. Officialy ergo serio invigilent, ut mutatione in aliquâ camera facta, cum Domino Rationista inquirant an omnia sint in statu? & ruinæ aliquæ observatæ Concamerarii restaurent.

V. De fumo tabaci antiquæ constitutionj revocantj confirmantj & ut executioni mandentj. Officialibus, & Juratis serio injungitj.

VI. Usus Linguæ Vernaculæ penitus tollitur conditionibus illis quibus usus fumi tabaci /: Scil. compertâ rei veritate sigillatim aquacâ Constitutione. executio injungitur Officialibus, & Juri Assoribus. /: Sublatus est olim publicâ poenâ

VII. Aleam ludy, ut illiciti juramenti, & turpis avaritiæ quæstus funestæ computationis, negligentiæq; medium penitus tollit; Sub poenâ 1ae reprehensionis. 2ae B. S. — 3ae eadem poena manebit, quæ sucum.

Illata ex Consensu Nostro Scholastico, & publicata
Aº 1755 Die 4ta Decembris

per me
Johannem V. Heregei
Ill. Colle. Jurat. Notar.

RESCRIPTUM CURATORUM PERPETUUM.

I. Régtöl fogva kàndéhozott arra a' Curatoratus, hogy a' Tanulo ifjuságnak Generalj Censuràja légyen, éj minden individuumok külön külön megvisgaltatvàn, a' jók, Sőt még tsak a' jó remenségűek in statu quo meg hagyattassanak; de a' kik fukusoknak tanaltatnak azok relegáltassanak

II. Attendallyanak arrajj Tiszteletes Professor Uraimék, hogy a' kik tsak kapa Kerülők, éj bizonyos remenséget nemj nyujtanak ezutàn a' Deákok számába bé se vétessenek, hanem olyanok, a' kik certj, & indubitatj ex Speciebus, & documentis testatum reddiderint, se fore Cives Collegii ingenuos, industrios, & bonarum artium motumque probitatis Studij unice deditos. Az olyanokatis pedig in statum ne collocályák Kegyelmetek, valamig az olyan ifju Jogára, éj a' Statushoz illendő habitudora sert nem tészen: Qui enim vult finem, debet velle media.

III. Ha kihuek Togájok nem lenne azokat Subscriptiojok czàfolatjàh, & ad Statum Neutralistarum reducáltassanak; éj hamikor togát tsinàltatnak, per Censuram a' 7dm Punctum szerint bármyék kegyelmetek, ne hogy Sub togà latitent, & operas fugiant.

IV. A' kik ezutàn erew vétekben tanáltatnak 1o Vagabundi, 2o Abnoctatores; 3o Sine venia peregrinantes: 4o Oppidum inopportunis temporibus absq; causa frequentantes: 5o Veste talari carentes & caligas Cerulea gestantes: 6o Collaria more Seculari Gemmisq; Sericej ornata, & pectinem curvatum usurpantes: 7o In templo, funeribus, libero foro & apud Patronos quoq; absq; veste talari, in solà tunica, & ut plurimùm contigit: pectore aperto, comparentes, non complicata tunica. 8o Fuci Socordes, nullà cupiditate discendi flagrantes, verum segnes & unice otio dediti, templum & parens publicum invanum consummentes, reveà deprehendendi. tales comperta rei veritate a Societate Scholasticà avellantur. & ad vitam Secularem relegendi. statim, & defacto.

V. Ha' kik az illyenekben, s ezekben is executiojában partium Studiumban tanáltatnának, maga a' Collegium a' Törvenyek, es Collegium constitutiói szerint pronuntiallyon.

Ezek a' Constitutiok auctoritate curatorum publicatuyanak, éj pro Semper valitura Lege tartassanak Lebenben 8o Octob. 1755.

Lecta, publicata, & extradata per Johan Hergis.
Hs Coll. Jurat Not. 1755. 4o Sept.

CONCLVSA VARIA VARIIS TEMPORIBVS A SENATV SCHOLASTICO LATA, & pro LEGIBVS HABENDA.

I.

Non sine animi dolore Senatus persentiscit Scholasticus Lingram prorsus Latinam e Societate nostra proscriptam. Huic itaq; malo medelam facturus serio injungitur Dominis Togatis, ne qui Dominorum a modo in posterum in Legum injuriam hoc lingvæ abusu utantur. Secus enim facturi, quidquid de severitate disciplinæ in delinquentes exercendâ agitur in Edictis Collegii Nostri id executionem sciant habiturum. Nam ita jam illa consvetudo exterminanda, & abusus Lingvæ Hungaricæ invaluit, ut videatur prorsus exterminium Lingvæ Latinæ e Nostrâ Societate. Hui abusus ingens damno Studentium observatur, quod dolendum!

II.

Studiosus Vigil Neutralistam Vigilem singulis quadrantibus interpellare debet, ne negligentia, vel Togati, vel Neutralistæ Vigilis damnum aliquod vel publico, vel

pri-

privato cuidam inde resultet. Secus facturi vigiles fori cogentur vigiliam Subire in posterum; negligentes autem pœna arbitrariâ punientur.

III.

Omnis fere pietas proscripta cernitur e Societate Christiana: Nam matutinis præsertim Fori vix unus aut alter in Auditorio tempore precum adest. Nunc itaque monentur omnes Collegii Nostri Cives ad obedientiam Deo debitam præstandam, ne omnis prorsus cultus divini ardor exterminetur. Qui si neglexerint frequentare pœne privabuntur toties, quoties ~

IV.

Lectinem curvatum gestatores Togati seu in Collegio, seu extra illud Legibus Collegii ita exigentibus ipso pectine, & tribus Denariis privabuntur.

V.

Qui semel in Numerum Civium Togatorum adsciscitur, non gestibus solum externis, sed vestibus etiam Togatum decentibus, juxta Leges Collegii præscriptas obligatum testatum reddere, se verè esse Togatum. At dolendum temerario Civium Collegii Nostri ausu oppidum, in Legum, ac Monitionum sæpius adjunctarum injuriam sine togâ frequentant. Nunc itaque extremo monentur Domini Togati, se obligatos ad eam præstandam, quæ Legibus præscribuntur. Togatis de frequentando Oppido Sub pœna degradationis.

VI.

Frequentatio Cantus quoque severe a Dominis Philosophis exigitur, ad id itaque attendant ne publicæ huic determinationi, temerario ausu se se opponant. Secus enim pœna manebit arbitraria negligentes.

Acta in Sessione 4ta Febr. celebrata Anni 1778.

Puncta Sequentia Sub eodem Notariatu.

I. Cum secundum altissimas Ordinationes, piæ quondam memoriæ Principum, omnisque Reipublicæ Literariæ Civitatem Legibus Scholasticis, quam etiam ipsa eruditionis ex-

excolendæ ratione sit obstrictus Linguam promovere Latinam, ad uberiorem sui cujusq; progressum atq; commoditatem, rigor puncti primi e Sessione Scholastica Die 4ta Februarij Anni 1778. emanati eatenus revocatur. Injungitur itaq; Hac ratione diligentissime singulis Cubiculor. Primarijs cura, & custodia Linguæ Latinæ secundum conscientiam. Ne vero negligentia, vel quacunq; demum ex causa Primarii Cubiculor. infidelitate notentur Hungarico Sermone tractantes, notando illos officialibus proximis referant: Nam si neglexerint, primo Dios 10. Secundo duplum, mox tertia vice Florenum solvent.

II. Quivis Reipo. Scholasticæ Civis, seu invitatus, seu rei cujuscunq; expediendæ causa digressus ad oppidum, secundum hoc Limen Collegii Legum dato signo horis ad id destinatis comparent. Secus enim si excludatur. intromissus primo pendet Dr. 25. Secundo 50. Mox tertio a membro Societatis abscindet.

III. Pellicium Lupinis structum pellibus, & vestis vulgo Jappon gestare presummentes, post ipsam publicationem ipso pellicio, & veste Jappon sine discrimine personarum privabuntur.

IV. Juxta tenorem punctorum Anni 1777. Die 29na Aug. e Sessione Scholastica emanator. ac pro Legibus habitorum, deprehensa eo momento confiscabunt. A tempore vero hujus promulgationis talia gerere audentes Economia mates pœna manebit allegata.

V. Qui vestibus carent talaribus, atq; Tunicis id operam dent, ut juxta rigorem, & exigentiam puncti 5ti Anni 1777 Die 29na Aug. exhibiti, publicati, ac pro Lege acceptati ad terminum proxime futurum 20mi Feb. habeant. Nam tunc qui togâ carebunt irremissibiliter in statum redigend Neutralistar. citra omnem exceptionem.

VI. Peregrinantes quavis de causâ Togati contra Constitutiones Collegii, hic ibi, absq; venia officialium vel Professor. momentan. ijs cessitate venia Officialium ad triduum abesse potest. At si quis ortis quibusdam rationibus ultra triduum quoq; necessitaretur abesse, tunc venia R. Rectoris digrediat. Sine venia erunt peregrinantes severissimam subibunt pœnam.

VII.

VII. Frequentatores item oppidi sine Toga, quicunq; demum illi sint, nullo respectu habito, quo primum deprehendent. pœna certissime degradationij manebit in exemplum aliorum.

VIII. Quicunq; a tempore moderne promulgationij temerariam sibi præsummendo auctoritatem suij officialibus, vel etiam Juratij obmurmuraut, & verba illij impudenter reponunt, ita exemplo fere præsenti contigit, ob impudentem cujusdam audaciam; illi pro certo sciant se loco caituros, qui talia pertentare audent. Item qui cantibus publicis suum præsidem ludibrio exponunt, & immoderatij gestibus se incommodos declarant; pœna manebit Oeconomica.

Hæc puncta ex consensu totius Senatus Scholastici lata, confirmata, approbata, & extradata ad uberiorem Juventutis hujus progressum. E Sessione Senatus Scholastici Die 6a Febr. Anni 1778 celebrata, & extradata, per

Ladislaum Matai
Ill. Coll. Juratum Notarium.

Hæc omnia puncta sine variatione, augmento, vel diminutione de verbo ad verbum communi totius Senatus Scholastici consensu Protocollo hocce inserta Anno 1779 Die 15a Januarij per Ladislaum Tompa Juratum Collegii Notarium ffs.

Conclusa Senatûs Scholastici.

I. Cum nociva peregrinationis libertatem Civium Collegii Nostri Togatorum caussa sæpe nullius momenti adactorum hic, & ibi absque venia Professorum vel Officialium, in abusum vise animadversum sit, severe rursus monentur juxta tenorem mandati proxime Die 6a Febr. Anni 1778 promulgati, ut nemo Civium Nostrorum Togatorum audeat quàcunq; urgente ratione, absq; venia Officialium vel in vicinum usq; pogum, vel vicum digredi: Sub pœna severissima.

II. Præsidi Famulorum in negotij ſ: Secundum exhibita Officii sui requisita ſ: Seu in Cubiculij, seu extra cubiculum ubicunq; loco. peragendij nemo resistere audeat, Sub severâ animadversione.

III. Quotquot Famulor. nomine veniunt, in Collegio, seu Nobi-

bilium, seu uniuscujusq; Dignitatij Dominellor. intra limites Collegij vitam degentium /: nulla ratione habita hactenus præsumti Subterfugij /: hos ad omnia Collegij Servitia, nempe ad vigilandum, purgandum, congregationem famulor. frequentandam cogere cum Præsidi Famulorum jus datum, Nemo in his impedire audeat, vel avocando Famulum, vel obsistendo in coactione horum.

IV. Sordes a metâ in exteriore area constituta inferius projicere nemo famulor. audeat.

E Sessione Senatus Scholastici Die 4ª Martij Anni 1778. celebratâ extradata, & Protocollo hocce Aº 1779. Die 15ª Januarij inserta, per.

Ladislaum Tompa
Coll. Ordinar. Notarium subs.

Mandata e Senatu Scholastico lata.

Ipsa Natura jubet, omni, tum in Reip. Civili bene constitutâ, tum in Ecclesiasticâ, seu Literaria rite instituta, ut Societatij cujuscunq; Civij, non actionibus solum Suij, sed forma etiam externa, se legitimum ejusdem Societatis esse membrum, declaret. Quare nonnulli Societatij nostræ Civium, inter varios vestitus ornatus, temerarios abusus, cum haud decenti petasi ornatu luxuriare observentur, videlicet circa ligaturam petasi, in nodulis, minus convenientibus applicandij, iisq; adjunctij ornatibus, vulgo Pántzli dictij: Hinc serio injungitur uniciuiq; Civium Nostrorum Togatorum, ut:

1. Nemo hujusmodi ornatus prememoratos petasis applicatos gestare audeat.

2. Nemo Civium Nostrorum Togatorum petasos minus ligatos, vel ligamentis laxatos, per oppidum portare audeat, sub severa animadversione vel confiscatione.

3. Toga indutum, sine tunicâ Civitatem adire Studiosorum Nostrorum, jam notæ legi permittunt neminem.

E Sessione Senatus Scholastici Die 20ª Maji Anni 1778. celebrata, extradata; Protocollogij hocce Anno 1779. Die 15ª Januarij inserta per

Ladislaum Tompa
Ord. Coll. Notar. subs.

CONSTITVTIONES
Senatûs Scholastici.

1. Legibus Collegii Nostri variis, a quibusdam Societatis nostræ membris, ut plurimum posthabitis, ut hactenus sæpe experiri cum dolore licuit omnibus, præcipue defrequentatione oppidi, sine togâ atq; tunicâ, in quâ variis expectationibus, & Sycophugiis plurimi usi sunt. Hinc inhibitationem hujus excessus a frequentatione oppidi serio prohibent. omnes Collegii Cives Togati, ut nullo sub prætextu civitatem adire sine toga possint, ad qualia cunq; negotia expedienda, nec qui liberâ utunt mensa, seu Pedagogi, seu oppidani illi fuerint, sic & in Platea sibi ripâ dicta causa convictus egredi hactenus solitis prohibent. ab egressu sine togâ i: præter Spatiatum ad Campum: Nam quicunq; & quandocunq; in posterum observati fuerint, eos pœna manebit semel publicata.

2. Ab usu Linguæ Hungaricæ i: vigore puncti primi e Sessione Scholasticâ die 2ª Februarii Anni 1778 celebratâ, emanati i: prohibent. omnes Societatis Nostræ Cives, tum Magnates, tum Nobiles, tum omnis generis Studentes, vel studiosi. Si qui autem in posterum observati fuerint publicam habebunt provocationem.

3. Pro exercitio Musico, quod animus erit illis se exercere, ut aliis Studiis incumbentibus ne semper sint incommodi, destinatum est utpote temporis Diebus Mercurii, & Sabbathi a hora 2ª pomeridianâ ad 5ª, sed absq; ullis computationibus, & aliis excessibus, quæ simpliciter prohibent.

4. Horis vespertinis post clausam portam ingressi i: secundum vigorem Legum Scholasticarum i: serio in posterum notabuntur. & irremissibiliter punientur.

5ª Studiosi Vigiles constituti, eâ fidelitate peragant sua officia, in vigilando, & Neutralitatis vigilibus inspiciendo, ut si quid damni, vel publico, vel privato cuidam resultet, seu bonorum seu mundities, Studiosus tanquam Vigil primarius tenebitur eo reddere rationem.

6. Ex eorum comitatione, qui ultimum accipiunt Vale, a Societate Nostrâ, quia multa orta sunt, & oriuntur mala; ideo ipsa consuetudo comitandi /: tenore punct. primi Aõ 1760 Die 14a Maji a Senatu Nostro Scholastico lati /: penitus tollitur, ita quidem, ut vel propiori amicitiæ vinculo junctij, ne liceat vel ad convivium celebrandum ire, vel eum ultra limites Collegii comitari sub pœna severissimâ.

7. Tempore mutationis e Cubiculis in Cubicula, si quæ in illis observabunt. vitia teneantur in posterum Inhabitatores Officialibus significare, secus illis incumbet earum restauratio.

E Sessione Senatus Scholastici Die 7a Octobris Ann. 1778. celebrata, extradata, & tandem Protocollo hoc Die 15a Januarij Anni 1779. inserta per

Ladislaum Tompa
Ord. Coll. Notarium.

Conclusum Senatus Scholastici.

Varios inter excessus nefarios Juventutis Nostræ Scholasticæ, summus observatur abusus immunditiei tum in antiquis, tum in novis ædificijs. Quare in medelam hujus defectus serio injungitur Vigilibus cura horum in attributis ædificijs Collegij secundum Constitutionem Die 7ma Octobris Anni 1778 publicatam. In novis vero ædificijs, huic malo immunditiei hoc obstare opportet remedio: ut quævis nocte a' Consoribus præordinati novis ædificijs inhabitantium Famuli quatuor ordine attendant strictissime; at cura Vigilum omnium & in antiquis, & in novis ædificijs attendentium incumbit Vigili Studioso, eâ quidem conditione: ut si quibus vel quot locis vesicæ, vel alvi exonerationis Vigil Denarios duos: si qui vero ex Studiosis, vel Discipulis observentur a Vigilibus, quivis pendat Vigili studio Denarios S. at famuli puniantur corpore pœna corporali.

E Sessione Senatus Scholastici Die 15a Januarij Anni 1779. celebrata, extradatum, Protocollo hoc inserendum per — — Ladislaum Tompa

Ord. Coll. Notarium.

Determináltatott a' Kémenyekre nézve:

I. Hogy minden kamara, és Classisbéliek minden héten a' kementzeket jól meg sepressék, hogy a' korom miatt kémenyek ki gyulása ne eshessék. Ezre mindenütt jó gondja légyen a' Camera primariusnak, a' Classisokban a' publicus praeceptorohnak, ő legyelmek tartozván a' responsabilitásal. A' Hólgák praefectusa pedig minden héten járja el a' kamarahot, ej Classisokat, nézesse meg ha tiptáh, ej sepretteh a' kementzek.

II. Valahollott pedig Német kementzék vagynak, melyeket egészszen nem lehet meg sepretni a' Hólgák által; az inhabitatorok egy hét alatt ab hodierno die, azokat farekas mester emberrel szépen tiptittassák meg, hi vétetvén egy vagy két kályhát a' kementzéből, ej azt ismét szépen bevétetvén. A' több részét pedig ezen kementzeknek, minden héten tiptittassák meg. Az erre való vigyázásj sub responsabilitate incumbal a' Camerae primariusnak. Ezutánj az illyen kementzeket, minden öpstel a' farékhassal tiptittassák meg. Mert ha valamely kementze hi tanál gyulni, mintsak hogy az által a' kályhák vagy el hasadoznak, vagy legalább erőssen meg gyengülnek, a' kárt arok fizessék meg a' hol effele hi gyulás esik.

III. A kemenyek akármitsoda időben való hi gyulások igen veszedelmes dolog lévén, arrolj végezteteto, hogy az ujj épületbéli kemenyeken kivül, a' többi nem tiftittathatvan meg olj időben mely havas, ej fel nélkül vagyon, melyet az officialis publicáltat, assigált időben a' kéményt tartozik minden kamaraso szépen hi gyujtani, ugy hogy a' kemenekbe a' tüz ne menjen: mert ha más időben kemények hi gyulása esik, pro ratione temporum, & circumstantiarum figáltatik a' büntetés.

E Collegatu Professor. 29a 9bris 1779.

Hlata huic Protocollo 2a M. Martii
Aō 1780. per Sam. Andrid Ord Notar.

Statuta Senatus Scholastici

I. Minden Togatus Deák e' mi Collegyomunkban a' maga ej Tanitványa Hólgyát, mint szüntes tulajdon tanitványát kötelezzetik, hogy a' legyességben jó erkölsben, ej a' tisz-

tes

tessék tudományokban forgalmatosson oktassa, és gyakorolja. Letzkére, exercitiumára, irásában, olvasásában Deák, és Nemet nyelvben való gyakoroltatására nagy gondja légyen. Publica, és privata orákon a' tanulástol el ne vonnya, hanemha el kerülhetetlen okból azt, azt a' Deáknak, vagy Gardajának vetsége, és gondviselletlensége miatt erehben deficiálni fog ar av: ha a' Classisban rosz, és corrigálatlan exercitiumot viszen, vagy a' tanitásra, és tanulásra rendeltetett publica, és privata orákot el keringe, v. erkölcstelenek tanaltatik; avvmál leg elsöbben deprehendaltatván a' Deák, Golgajától amaz tzipejával együtt meg fosztatik, és olyan Deák mellé rendeltetik a' Golga, a' ki egéher mellette tejendö kötelességeit hiven, és tohellettegyen végben viszi. Ha pedig Tanitványival nem egy Classisba jár a' jólga, és erre okból privata orán nem tanithattya, jo helyre a' hol tanittassék el rendellye. De a' több kötelességeher maga a' gazdaja személyesen lelyesittye.

Továbbá ha valamely kamarában Gratista Vacans, vagy Publicus Golga /: a' mint szokták nézni :/ vagyon, a' kinek bizonyos gazdája nintsen, arra a' kamarabéli ntolsó Deáknak légyen gondja.

II. A' Publicus Praeceptorok magok Classisaikban járo Nebulistahuak privatus praeceptoratus rendelyenek. Ezeknek nevekre irván adják az ö praesentiajok kezében: hogy tsekedjek azokkal a' Nebulistákkal golgasképpen, vagy akármineműi név alatt együtt lahuak. Ezeknek tanulasokra vigyázzanak a' publicus Praeceptorok; de foleppen kötelyége legyen a Nebulistáknak praesentiajokra vigyázni, és forgalmatosson idáonra járni, ha valyon járjáke hasonmal az ö tanitásokra rendeltetett privatus praeceptorokhat.

III. Ugy tapasztaltatott, hogy sokan a' Tanulók közül haragonni a Toronyba, járnak, és a' mi vetedelmesebb a' torony ablakába álván, annak kön ostopát meg ölelvén, ugy forgattyak ki sbé magokat, meg nem gondolván azzal igen hamar, és könnyen következhető véletlen vetedelmet. Azért minekelötte ez a' valamelö bátorság valakinek végsö vetedelmet szülne, a' commendáltatik minden Tanulonak, hog a' toronyba ne menyen sem egyszer, sem masszor. Mert ha ez az intés nem használván tsak egyszer tapasztaltatik oda menni bizonyosson igen kemény büntetést fog kenvedni

E Sessione Senatus Scholastici celebrata N. Enyedini Anno 1780. 4ta M. Februarii; extradata 2da vero M. Martii ejusdem Anni huic inserta Protocollo. — per

Samuelem Andrae D. Notarium.

A' Káronkodás, és Szitkozodásra

nézve determináltatott in Senatu Schol. 10a Martij 1780.

Minden Tanulo, e' Nemes Collegyomban akár Deák, akár Nobilis ha Jfiu, vagy Jelebarattya ellen valo káronkodásban szitkozodásban tapasztaltatik, akár tréfából, akár valóságból, tselekedje azt, kötelezetik ab hodierno körönségen helyen az egész Collegyomot deprecalni, meg kövétni.

Ezt fogja tselekedni az is a' ki szükségtelen, vagy törvénytelen esküvésben trágár beszédekben tapasztaltatik.

Ha pedig valaki elképpenis magát, a' meg nevegett es arokhoz hasonlo hibakból meg jobbitani nem akarná, a' Collegyomi törvényeneb ereje szerint utolsó büntetéssel büntettetik.

De Absentibus absque veniâ Determ. 7a Maji 1780.

1. Si quis Togatorum absque veniâ ad triduum a D. Officialibus ad tempus longius a Cl. D. Professoribus concessa Studiorum tempore Collegio egressus absentaverit: pro quâvis horâ, quam studiorum causa frequentare obligatur solvet Dr. C. pretea tamen consuetam unius diei neglecti pœnam.
2. Quod si vero casus aliquis præter spem, tempus ad quod venia concessa est, prolonget, tunc aut per litteras Cl. D. Professores certos faciat, aut secum, dum appulerit Testimoniales ei-De dignas adferat justas prolongationis sue rationes exhibeteq.
3. Unusquisq; Togatorum, dum ad studia in Collegium redit, D Officialibus se reprosentet.

De usu Fumi Tubacæ decrevit Sen. Schol. 17a Januarii 1781.

Primarius Camerae in usu fumi tubacæ deprehensus primâ vice ad forum publicum Scholæ evocetur, primatuque excidat.

Togati reliqui, & Publici Nobiles, primo deprehensi, Spatio duorum Mensium, per tempus diligentiæ loco suo priventur, & extra contubernium tunm interea habitent. Secunda vice deprehensos pœna maneat talij in ratione duplâ. Tertia vice observatij in perpetuum loco, loinque usu adimatur. Qui vero nondum Locum obtinuissent, fumo tamen tubacæ usi vigilent a hora 9a nocturnâ ad 3am usq; & cum segregarentur Locum obtinere nequeant. — —

Neutralista primo deprehensy pane publico per Duas hebdomadas privetur: Secundo per quatuor; tertio Statu Neutralistico penitus excidat.

Famuli ceteriq; Discentes in arcâ Collegii publice virgis, plagijsq; afficiantur.

Illata huic Protocollo A. 1781. 18a Jan. per Samuelem Andrash Ord. Not. &c.

A' Fa-lopásról Die 11a Jbr. A. 1781 dett.

Minthogy némely Kamarábban a' Deákok láttatnak principiális okokuak lenni a' fa lopásban, meg nem intvén Gazdájokat, vagy Szolgáikot attol, Sőt a' mi nagyobb gyalázatra elis kiáltván, hogy akár homan fát forrenek; tehát végeztetett hogy, Valamely Kamarában lopott fa találtatik, a' Kamarabéli Deákok finessék meg a' káros személyneket; e' mellett a' lopásért való büntetésis Subealyák

Anno 1781. 23a M. Febr. Decrevit Senat. Scholast.

1. Juxta punctum secundum Anno 1778 M. Febr. emanatum in usu Linguæ Hungaricæ, primâ vice deprehensus Camerâ primariâ pendet Dr. 10. Ceteri D. S. deinde duplum; tertia vero vice observati, non florenum, sed poenam Sui porro semper in duplâ ratione prout Togatos anni illi enim tertiâ vice observati, duorum dierum; deinde toties, quoties duplum. Initium vero computationis harum observationum cum anno semper incipit Scholastico.

2. Nemo loci Cubiculi Sui se praesente unquam claudat; nec fenestra vesperâ, noctuq;, velo, tabulâ, aut charta quâlibet obducat. Si quis enim hoc tentaverit, Oeconomia mulctabitur.

3. Vestis Secularis; ut calcei cæruleo colore tincti, calcaria peregrini colorij, aut reticuli vulgo Bodré, vel innori Secularis adornata; sive in Collegio, sive extra Collegium gestantes, ubicunq; deprehensi, & a quolibet delati beneficio penitus excidunt, si vero non habuissent in perpetuum carebunt. — —.

4. Fumo Tabacæ cum Diplomate utentibus, a die dati Diplomatis conceduntur ad usum duo menses, ita ut interea, die quolibet tres tantum horas ad id destinatas habeant, a 8a matutina ad 9am matutinam a 12a meridiana ad primam pmeridianam a 7a Vespertina ad 8am Vespertinam. Præterito autem duorum mensium spatio, si per usum fumi Tabaci Sanitatem recuperarint, non amplius eo uti necesse erit, sin minus alio medicamini ijsdem morbo resistendum; Secus enim, qui aut ultra duos prædictos menses, aut intra eosdem alijs præter destinatas horas temporibus Tabacæ fumo utentur, nullo Diplomatis habito respectu pœna afficiendi constituto.

5. Omnes quicunq; Diplomata ab experientissimo Doctore obtinuerunt intra proximum diem Collegii Officialibus ad protocollandum producant; Secus facturi se in posterum Diplomatis privilegio, nunquam excusabunt.

A' Privatus Præceptorokrol, és a' Tanitványokrol.

1o Minthogy Némely vacatiokan a' Privatus Præceptorok, hazul el menvén a' Tanárákban Deák magokra szoktak hagyatni Tanitványaik, mely által nékiek sok rosszra való alkalmatosság engedtetik; azért vegyék a' Coll. Collegatus, h. ezután a' Privatus Præceptorok magok el menetelek alkalmatosságával, Tanitványaikat magokra egy Tanárabanis ne hadják, hanem vagy magok Barátyok vagy más betsülletes Deák Tanárjaban által küldjék, és azoknak gondviselések alá bízzák.

2o A' Kollo=Hegyekben való járástól a' Tanulók simplicitás el tiltatnak.

Extradatum e Collegatu Cl. Profess. & protocollo insertum Ao 1781. Die 1a Febr. pr.

Michaele Benke Not.

Excerpta nonnulla

e' projectis, seu punctis Illustrissimi, ac Venerabilis Consistorii Reformatorum Transilvaniæ Supremi, per Sua commembra, seu deputatos Paulum Comitem Teleki de Ék & Michaëlem Toldalagi de Ert Se Venerabili Generali Synodo fraternâ, ac reverenti manu porrectis, & repræsentatis; Signanter Collegia Transylvanica concernentia.

I. Mindönek, ej Kühségesnek láttya lenni a' Consistorium, hogy a' Superintendeg valamikor aharja a' Collegiumokatis, ej a Scholakotis visgálhattya, - arról ö tőle "reverentiával acceptáltassék ö Kegyelme projectsor Uraimektől". - -

II. A' Collegyomból ifjuságnak ölrőzetében nivalesciabanis penitus reformáltatásik, - anneps mentében megsepted hoszsu üstökkel, fegyverseben, pariposon, sárgantyus Szirmálban, semmi kőrönségegy helyen annát inkább városokban - Paronnsokná ne járjanak, pajzánsággal emberi szollájval, fő hajtással ne mosolyák magok viseletiket, s másokkal való társalkodásokat, sőt inkább fegyhetetlenül cum exemplari pietate, & mansuetudine éllyenek, járjanak, ratusok a' Collegyomban hely tartsok legyenek. Ha li kűlsők akademiákra lépnek Paronnsokat requirálni akar, elsőbi renunciállyon officiumának Aluminajának; agután járjon, kellyen, a' hol akar lássok a' tanulás után. - - - -

III.

III. Tanállyon a' L. Lyndeny T. Professor Uraimékkal modot benne, h. a' külsö Akademiákra oly felesfiámmal ne rohamyanak egymásra a' Deákok, és sokszor az érdemetlen ne klapja el az érdemesebnek elölle az alamisnát. Erre nézve a' Kolosvári, és Vásárhelyi Collegiumokbany observáltatásék indilate a' Leuszerü: mely szerint a' hi méltónak tanáltatik arrautan T. Superintendeny Uraw előtt magát Sistállya, és az elébbi végerésink szerint hittel obligalya magát arra, hogy nem külsö állapotra, hm L. Ministeriumra készül, és az Erdélybew congerált alamsránab demeretálására, vishont Erdélybe jö szólgálni. Erch utáw ugy adattassék recommendatoria pro stipe expedendá.

IV. A' tudománynak ily bövségébew, és a' mostani nehéz időkbe nézve, tellyességgel semmi kedvezés, és respectus ne légyen az érdemetlew ordinandusokra vallastagyanak meg absq; personá, aut aliuscujusczímü recommendantij vádtekintew az érdemes, és habile Subjectumok, a' kik pedig nem arra válók, tellyességgel fel ne fentelttessenek.

1729. 21a Dec. Signatum per Johannem Fáji Juratu Collegii Notarium.

Vigilia plagaria, uti legibus Collegii nostri quæ hodie in usu sunt & usu continuo hactenus definita viguit, quamdiu quidem longâ observatione, semen inimicitiæ etiam ultra Scholas in reliquâ omni vita grassantium deprehensa esset, placuit Anno 1715. Cl. tum temporis Professoribus ut alio aliquo modo, si fieri cum fructu posset occurrerent usui Tabulæ, ac vernaculæ: nimirum, ut officiales, & observatores sedulo adtendentes - vigiliæ contradictione delinquentes afficerent. Ast cum pluribus annis deprehensum esset id insufficiens esse ad optatum finem consequendum. Anno 1726. 19a Maji Constitutum est a Cl. Professoribus Vigiliæ negotium ad Legum & prisci usus Normam denuo redigere, aut modum cohibendo

de Vernacula, & Tabaco, istum introducere, qui sequentibus punctis comprehenditur:

I. Plagarii Vigiles inter Neutralistas, Urcutes similesq; illis, & Gannios, ut in omni tempore diligentiâ vigeant, officialibus Summe curæ esto.

II. Observatores cum officialibus sedulo attendere ipsi etiam Judeis sigillatim teneantur, & quoscunq; quocunq; tempore vel Tabaco utentes, vel vernaculâm linguam loquentes deprehenderint, vigilie contradictione coerceto. Eorum nomina pro diverso eor. Statu ac ordine collecta ad Contrascribam Scripturæ transmittere tenentur. Classicorum ordinem etiam verberibus, si res ferat punito. Turpe interim reputatur si illi cum sint alioqui coercitores culpatorem ipsos eadem luceat.

III. Si quo in contubernio iterum, atq; tertio tabaci, vel Vernaculæ usus deprehensus fuerit, absq; omni dilatione, & Prosopoleyria Contrascriba transponitor, qui eos ad forum evocet, ubi sororie rationem reddant. Ubi si primus ejus Lamiæ convictus fueris sua culpâ, vel negligentia fit, vel loco, vel primatu, vel utroq; mulctator.

IV. Hunc in finem uti, quod ad ea, quæ cohabitationem spectant, semper in usu fuit, ut dependentia quidam obtineat à primo in quovis contubernio: multo magis quod ad exercitium, Lingua Latina vigeat, & valeat. Si cui se inferiores obstinatè opposuerint, officiales in subsidium advocare officii sui putato.

V. Nemo Judæum suum vanij, & scurulibus comerciij officinam prostituito; procurum filii præcipue, si deprehensi fuerint vel talibus vacare, vel vernacula

lo-

loqui, vel quod turpius tabaco uti omnino Cl. Profes-soribus deferuntur. Uti precepsores quoq; eod. somnolen-tid reddant rationem.

VI. Usus Tabaci Togatis vel semel deprehensis notam inurret - Neutralistis ac reliquo in Collegio, ordini, post illos irremissibily, & ejectione peremtorâ expiabily esto.

VII. Si Vernacula, vel tabaco uteus, in commercio plurium designari in personâ ô possit; si modo defacto conflet, totum illud commercium in personis singulis eandem penam singillatim sustinebunt, primus duplam, nisi usurpatorem prodant.

VIII. Si quis in Collegio externus tabacum sugere deprehendetur. Camerae Civibus imputabitur.

IX. Quia non potest aliorum esse Censor, qui ipse simili haeret in culpâ, uti alia vitia, sic etiam usus tabaci ab Ordine, ac Collegio Observatorum quemvis arcebit.

Ad eodem 1726. 2a Maji propter incommoda tum de praesenti, tum in futurum placuit sequentia, quoad officia Studiosor. Nostrorum ita circumscribere:

I. Nemo insciis Officialibus Coll. cujusquam sumus exonestaturus gratis exeat per. D. 3.

II. Cujivis licebit Amici, aut benevoli sumus personali comparitione exonestare cum Scitu Officialis alterutrius.

III. Rogato adhoc cuivis permittetur Amicum secum assumere cum Scitu Officii alterutrius. - - - - -

IV.

IV. Amico, aut Benevolo totius Contubernii, totum etiam contubernium honorem exhibere poterit cum venia Seniores Officialis

V. Si cui amici maximo numero essent, qui ejus functus honestent, Officiales Serio adendere obligati sunto, ne illi Supra Senarium numerum gratis cohonestare exeant.

VI. In his omnibus in prejudicium Alumnor. Civium nihil fiat.

Conclusum Senatus Coll. N.
Lyceæ.

Scripto, Sigillogs. Coll. Signat.

per Sigismundum Kovács
Notarius Juratus Colleg.

Statuta Publica.

Ao 1769 1a M. Sept. concordibus Ill. Supremor. Inspector. Curator; nec non Cl. Professor. voto confirmata & in posterum pro legibus habenda. - -

I. A' Rectorsáig változván mostis, ej mindenkor a' Rectornál állani fohosz minden Levelei a' Nemes Collegyomnak, ej minden penig fundusok penig Regestrum, mennyenek által az uj Rector kezében hiba ejtsogyathatnaj nelkül.

II. Semmi Innovatiok az eddig való Törvény ej sokasellen Sine intervatu Curator. & auctoritatis publicis ne tetessenek.

III. Ha kinek mi panassa lészen a' rendes utakot ej canalisokat kövesse, az Inspector Curatorokhoz leg el

Sic

Többenis requirállya, éj idő nap előtt a Supremus Curatortst ne terhellye.

IV. A' Nemes Collégyomnak törvényei, Minden Scholastica Anmsolnak kezdetin. u. m. 1a Sept. publice felolvastassanak el mulhatatlanul.

V. Ugyan akkor, u. m. 1a Sept. éj a' több Semestralis Diligentiabnaliş kezdetin, nem külömben minden feriak utáw, a Diligentiarnak kezdetse li reudes napon, a' Deákol Catalogussa fel olvastassék, éj az Absensek a' Collegyom törvénye szerint büntettessenek. A' gyermekeknek egyebeknek ezek adstringálni T. Professor Urainek, éj a' Praeceptorok, kivúle a' beneficiariusokat.

VI. Az Angariali extractusokat, de Receptij, & Erogatij, Sanctarto ő kegyelme minden Inspector Curatornal el külgye. Semmi extraordinaria erogatiot pedig a' Curatorok, éj Collegatus hire nélkül ne tegyen.

VII. Az uj Projectum az Examinis Methodus iránt adprobaltatrán vétettessék bé

VIII. A' Promotiok Simplicitas tollaltassanak továbra Sub poenâ inobedientiae.

Signat. per Samuelem Benedek
Hg. Coll. Ord. Notarium.

69.

Anno 1770. Die 20ma Nov. azon universalis docendi, & discendi Methodus, melyet az Erdélyi Ftgs Ref. Fő Consistorium a' végre rendelt bizonyos Delegata Commissio által a' múlt 1769 Esztendőben ki dolgoztatott, éj amaknak ma-
ga approbatioja mellett minden ezen Nemes Ha-
záhan lévő Ref. Collegiumokban, a' kőz jora nézve
be vételni parantsolt, ezen Nemes N. Enyedi Refor-
matum Collegyomban is a' Méltóságos Fő Consi-
storiumnak parantsolatyából, publica auctorita-
te fel olvastatott, be vetettetett, továbá való kö-
vetés véget ki adattatott, éj intim álstatott, egy-
gyis Méltóságos Inspector Curator Groff Teleki Sámuel Ur által, több Méltóságos Inspector Curator Társainak is lépekben.

Ugyan azon esztendőben, éj Napon a Proto-
collomban is be irattatott

N. Enyedi Nemes Coll. Jus Mot.
Kovátz Jóseff által.

Prosente S. Sam. Teleki

Sub Rectoratu
Josephi Kovátz

(Descripsit Alexius Fülöp.) Ao 1791. Mensis Octob. & Nov.

Anno 1792 Die 4ª Novembr. in Collegatu nova Studiorum, & Studiosor. divisione instituta, ratione Studiosorum tres Classes factæ sunt, & in primam, seu infimam Classem primi, & secundi Anni Studiosi; in secundam Classem tertii, & quarti anni Studiosi; in tertiam seu Supremam Classem quinti, & reliqui Annorum Studiosi usq; ad Præceptores Publicos conjecti sunt. Primo itaq; Die Anno Præsent publice ad primum Diem Sept. Anni 1793:

Statutis Horis	Scientias	Professores	Classi.
6–7.	Historiam Universalem	Adamus Heregi	2.
	Jus Patrium	Carol. Mohai	3.
7–8	Exegesin N. Test. Diebus Mercurii, & Sabb.		3
	Cæteris Diebus Hrubg. Horis	Joh. Nemegyi	2.
8–9.	Jus Naturæ, & Gentium	Joseph. Kovátz	2.
	Psycologiam, & Histor. Philosoph.	Mich. Benke	1.
9–10	Historiam Ecclesiast.	Joh. Bodola	3.
	Linguam Germanicam Geographiam, & Botanicam primo hree	Franc. Benkö	1.

Pomeridianis Horis.			
1–2.	Mineralogiam	Franc. Benkö	2.
2–3.	Arithmeticam, & Geometriam	Joseph. Kovátz	1.
	Moralem Philosophiam	Mich. Benke	2.

3-4. { Literaturam Gr. & Antiq. Græcas — Joh. Nemegyi 1.
Ius Patrium — — — — Carol. Szohai 3.

4-5. { Introductionem Græcam in S. Scripturam Horiz. Joh. Bodola 3.
Statisticam, &c. — — — { Adam Heegyi 2.
Literaturam Rom. — — — { — — 1.

Secundo Anno a 1ma Sept. 1793. ad 1m Sept. 1794. tradent

Horij Matut. Scientias — — — Professores Classis.

6-7. { Patriæ Historiam — — — Adam Heegyi 1.

7-8. { Exegesin N. Test. diebus Mercurii & Sabbathi } — — 3
Antiquitates Romanas reliquis diebus } Joh. Nemegyi — — 1
Ius Romanum — — — — Carol Szohai 2

8-9. { Physicam — — — — Jos. Rovatsi 3.
Logicam, & Metaphysicam — — Mich. Benke 1.

9-10. { Moralem Theologiam — — — Joh. Bodola 3.
Linguam Germanicam, Geographicam; & Botanicam primo vere — Franc. Benkö 1.

Horis pomeridianis

1-2 { Naturalem Hist. — — — Franc. Benkö 2

2-3. { Applicatam Matheseos prosciss. partem Jos. Rovátsi 2.
Pædagogicam, & Hist. Hominis — Mich. Benke 1.

3-4. { Grammaticam Resolutionem, & Exercit. Hebr. Joh. Nemegi 1.
Ius Romanum — — Carol. Szohai 2.

4.-5. { Theologiam Dogmat. — — Joh. Bodola 2
Politicam — — — — { Ádám Hegyi 3
Literaturam Romanam — { — — 1

Hanc Studiorum distributionem, & Studiosorum
Classificationem instituimus Anno 1792
die 4ta Novembris.

Collegii N. Enyedensis Professores
Publici Ordinarii.

Josephus Kovátsi.
Johannes Nemegei.
Franciscus Benkő.
Johannes Bodola.
Adamus Hegyi
Michäel Benke.
Carolus Mohai.

Emléjére vévén az Enyedi Professoratus, melly nagy ereje lehetne a Tanulo Ifjuſágnak a Tudományokban leg haſznaſabban lehető formáltatáſára, ha a Professorok mentöl gyakrabban járnák a Kamaráikat, kiváltképpen azon oválon, a mellyeken a Privatus Praeceptorok tartozhatnak tanitani, s gyakorolni a magok tanitványaikat, s főképpen vigyáznának arra, ne hogy valamelly Privatus Praeceptorok, vagy nem lévén alkalmatoſok a tanitásra, vagy addig ligen lömyen el mellőzvén magok tartozo köteleſſegeiket, ez által nemelly büntetet gyakron még Jövebb rendületeknek, a Tanitványaiknak, s a gyakorlás el mulaſtáſával, joha ki nem potolhato kárt okoznak. E fellett Romorvan tapaſztalván azt is, mellyellenkezöleg viſelé a Deákſág magát egy idötöl fogva, a Kollegyomnak maga minden törvénnyével, a melly perek ſzéllyel az országban fel bal itiletekre alkalmatoſſagot ſzolgáltatott.

Ezen tekintetekre nézve egyenlö akarattal meg határozta azt a Professoratus magában, hogy eggyéb nagy és tekintetben járo köteleſſegek folytatáſa mellett mentöl nagyobb lehető ſzeruſſeggel meg ſzünés nélkül vigyáztzon ezutáu Kamaránként minden Privatus Praeceptorokra, és azoknak a Tanitványaikkal valo bánáſok módjára, a Tudományokban és jo erkölcsben valo formáltatáſoknak tekintetében; a Publicus Praeceptorokra valo vigyázás a Collegiarcha köteleſſege lévén:) Továbbá, hogy az Ifjuſágot, s az illendöſegnek, jo erkölcsnek és ſzorgalmatoſſagnak, reája nézve ſzabott határai közé el mulhatatlanul ſzoritsa, az oskolai fenyitéknek a törvények ſzerint valo ki ſzolgáltatáſát, a mennyire lehetséges rövidebb uton és ſzerefsebb ſebeſebb folyamatra vévén, mint eddig volt.

Minthogy pedig minden ayrofágok közül, a Professoratus mind együtt vévén, illendöleg foglalatoſkodni nem érkezik, s a halasztó káros körülmények nélkül az eſſetekben többnyire nem lehetik; tehát a fel tett tzélnak el éréſére, jónak látta a Professoratus, hogy maga között, ezen fok ayrofág foglalatoſſágokkal járo, de nagy momentumu köteleſſegeket el fel

fel oſs

fel oppatio. olly formáu, hogy mindenik fél alternatim egy egy Esztendeig vihne a reája bizott Kötelességet.

Ezen barátságos egyezésből esett oppálly szerint tehát

1ō= Minden Akolai Esztendőnek egész le folyta alatt négy Professorok a Privatus Praeceptoroknak számokra ki rendelt déli előtti, és Délutánni orákon egy más között hetenként az idősb fel opptáu, a Tanárokat illető Jogát és a Privátus Tanitványoknak és Szolgáknak gyakorlására különöson figyelmezni. Ugyan ezen négy Professorok Isteni tisztelet alatt, és ottan ottan bé fordulnak a Kollégyomban is vigyáznak az ifjuságnak e nagy Kötelességben való hivel járására, a hol, és ha valami tiltakat observálnak, és magok meg nem igazithatják, reflexiói Jogját azokat a Fenyitékre különöson viszik Professorokhoz, vagy ha még nagyobb momentumu leme a hiba, az egész Professoriátusnak, az illendő meg igazitás végett.

IIō= Azon Akolai Esztendő alatt, a más három Professorra, a kik közül az egyik mindenkor a Rector lészen, bizatik az ifjuság közül meg kivántato fenyitéknek, ahoz képest a mint a hibák Jogálat elő adni, a Törvények szerint minden halasztás nélkül való ki polgáltatása, illy fel tételek alatt.

1ō= Hogy a Törvénytelen tselekedetekről, pám adás alatt, itélet szerint a Törvény erejével büntessék, büntettessék, exhibeo jure inde appellandi ad plenum Collegium Professorale. Ki vitetik minden hasonlo büntetését a miniemü a publica deprecatio, Officiátusoknak, Juratusoknak hivatalyokból való ki tétetéssel és reverzális. Mert ezen meg nevezett tselekben, a három Professor a dolgot, illendőleg meg vizsgálván akt hozzá tévén opinioját, a plenus Professoratusnak referálja, a hol, és a tselekedett minősége szerint, itélet tétetik, és ki, mondatik.

2ō= Az officiátusok reflexiáival a Rectornak az elő forduland hibákat irásban a Rector azon relatiot, minden héten, két adjunctus Collegiával közölje, és azon ugyelben, minősége szerint, vagy a három Professor külön, vagy a Senioval együtt itéletet téggen, vagy a három Professor a Senior által itéletet tétessen, halasztás nélkül, és a rendes Executor Contraseriba által exequáltassa.

3ō= Minthogy minden Professor Museum Inspector, és közönségesen, tehát ha valamelyik Professor excessusokat tapasztalván a Rectornak meg jelenti, azt a Rector Adjunctusaival közölvén igazitás

igazitásba venni tartozzék.

4to A' Rector Adjunctussaival protocollumot tartson és minden Actákat abba irasson az Adjunctussai közül az utolsóval, a ki ezen Széknek Actuariussa.

5to Az Adjunctus Professorok közöl[ö]ssége esztendőig folly, mellynek el téltse után, által megyen az az egyik Professoratusi által való[ba]n más Kör professorra.

6to A más négy professorok közzül egyik, a ki közöl[ö]sségen kívül, a többekben hozott illetlebe, a fen említett három Professornak magát nem elegyiti, melly által az ifjuság engedelmességre nyillatnak.

Ezen Kör Jó és hat approbált punctumokból álló egyezségnek adja irják a Professorok mindnyájon neveiket, és megtartják olly Declaratioval, ha a Mlgos Supremum Reform. Consistorium azt nem cassállya, vagy változtallya. Mert ezen egyezségből reszdál mindenik köll K. Enyeden 1793dik Esztendőben Sz. Mihálly Havának 20dikra a Professori Collegatusban.

Mivelhogy az Oskolai Fenyitékek nehany Esztendők alatt e Nemes Collegiumban, Főképpen az Oskolákban lévő Officialisoknak ej Juratusoknak, Kötelességek Tellyes meg tartasok Miatt, meg tagult el annyira, hogy az abbol következett ej következő Romlásnak meg allittasara, a Fenyitéknek ez előtti Virágzo állapotjába való vissza állitasa, már további halaszkos Nem Kenyelhetne; mely Kürsegej dolognak tellyesittye végett, e Nemes Collegiumnak Tiszteletes Előljárói, Professorai a Mlgos Fő Consistoriumtol hathatosson megjj mi, tettek: tehat a Tiszteletes Professoratus ij ottan Tegyi a Fenyitek helyre állittasat munkálodni, az, homan annak meg tagulasa a Következett. ij az Officialisokat + Kötelességeknek hivsegej tellyesittyére, koritja, ő, vetkező Labajokban: + a Juratusokkal együtt, hit altal magokra válalt

az Officialisokat:

1o= Egyik Officialis ij Jenmi' tőrvénye alol a Collegiumnak ki' vévé nintsen, hanem minden tőrvenyt tarthzik, mind maga meg tartani, mind pedig mjokkal meg tarttatni'. Pag. Legum 4ta. Tito II.

2o Minthogy Etten vagynak az Officialijok, ij egyaránt kötelettnek a Collegium tőrvényeinek meg tartasara, s tarttatasara, az Esküvesek formuléja is egy: tehat a' mely Officialijis kötelességekre meg eskünek, azok közül a' tőrvényekkel meg egyezőleg Jol oktatnak, hogy az egymasra való Vetej miatt semmi fogyot rozas ezutan ne lehessen, és mindenik a' maga kötelességenek végbe viteléről korokban szamolni tartozzek.

3o Ezen Jel vsztej kerint a Senior Kötelességek lésznek:

a.) A Collegiumban egyarant szoros reggeli és + estveli + Istem tiszteletek egesz illendőséggel lehető Folyasara való különös gorgalmatos vigyazas, és az abban meg esketo hibak Jel adasa iránt való Vesprillabilitas, melyhez tepest:

b.) Tartozik minden reggeli ij estveli Istem tiszteletre ki rendel, ni, a kik el mulhatatlanul ottan legyenek ij a magok Observatori kötelességet gorgalmatoson vigyek:

c.) A' Templomban való Istem tiszteletnek illendo folyasara való vigya, zas ij a Deáksagra nezve a Senior kötelessege, nem külömben

d.) A' Collegiumnak közönseges épületi' való vigyazas is a Senioré: Az Auditoriumod, Palan tod ij egyeb külső épületeknek állapotjáról minden reggel az Oeconomus relatiojat be vegye; kit ezen kötelessé-

geről

völ szorosan számadoltassa; egyebekről számadoltassa a fontra„
seribat; a Kamarakban, vagy Classisokban eshető tanulójorat, min„
den holnapban, de kivált az Inhabitatorsnak ej Publicus Pro„
ceptorok változejorral, el mulhatatlannal mivestigálja, s mivesti„
gáltassa, ej halador nélkül, a Kamarákban az Inhabitatorok által
a Classisokban a P. Praeceptorok által repárháltassa, ej szen do„
logrol minden Angaria Osztaj előtt a Rector Professornak kajban
jelenteist tegyen el mulhatatlannal; különben maga költségen repá„
raltatni tartozzék. A Kéményekre téli tartasjora vigyazzon. A„
ki gyultakat szemba vegye, ej a fontra seribenak ha büntetej exe„
cutioja vegete által adja.

c.) A nagy Kapura való vigyazaj, a törveny es régi praxis által
ki határozott szokas modon a Senior tőtelsege, mely szerint a ka„
put ejjel nappal zarva tartassa, es Gyzaka telyesseggel sem egy
sem mas ki alatt meg ne nyittassa, tsak nappal, a szekerekre
ki s be menetelekre, egy mindazonáltal hogy mindjart be zarassa.

f.) Valamire tsak Deáke vagy Neutralista Attestans kivantatik a
Collegium dolgaira, annak a Rectr hirével való ki nevezeje, a Se„
nior dolga, melyhez képest az attestansi instructio vétel végett, min„
den alkalmatossagal a Rectorhoz tudom tartozik.

g.) A' mik edeg közönseges ok voltak a fontra seribával; u. m. morum
Observatio; penz osztaj, locus el rendelej sat ezutanis egy marad„
nak.

4to.. a Contra seriba Kötelességei ezek:

a) az elvéli Lokat lustrálajára a Kamaraknak minden nap ob„
servatorat rendelyen ki, jo idején.

b) a perpetuus Observatortol, vagy Curatustol minden héten pénte„
ken vegye be az Observatiokat, ej azokat a maga es Senior Obser„
vatorival egyutt a Rectornak mej az nap el mulhatatlannul ad„
jabe.

c.) az Observatiokat pedig kitől s mit vett, akar minemodon ij ki ne
jelentse sentinek a Rectron kivül, sub poena infidelitatis.

d.) a' Vigiliatnak egesz eroben, ej nem az abcsu, hanem a törveniek
szerent lejendő folyasara vigyazni tartozzek. Nem külömben

e.) a Collegium ej annak minden részei tőrül valo illendő tiszta„
sagnak fen tartasara; a' melyben valo fogyatkozast a hibazando vi„
gilek által, vagy ha be nem lehet, a Szolgák pénzes által ley

otsan

ottan igazitásba vegyen, helyre hozzon ’s hozasson.

f.) a’ Kis Kapura való vigyázás a’ törvény ’s a’régi praxis által ki ha, határozott módon, ’s felelősséggel alatt a’ Contra Scriba Dolga.

g.) a’ Collegiumban occurálható személyes differentziákból verekedésekből vagy egyéb efféléből származott panaszoknak meg hallgatása, ’s igazitásra való vétele.

h.) Az Absensoknak fel jegyzése, ’s minden panaszolásoknak fel szedése ’s azokról való szemolás a’ Rector előtt, minden Angaria Osztás előtt.

i.) Az Oeconomus estveli lustrálására való vigyelés, a’ Contra Scriba’ tellyében, melyből tartozik arra vigyázni: hogy az Oeconomus minden estve a’ Kamarát tőrvényes Ritus szerint el járván, az Absenseket minden Kamarában fel jegyezze, ’s Neveket minden estve ő Kegyelmének általadja.

5.) Ha valamelyik az Officialisok közül, ezen maga kötelességében elég hiven el nem járna, ámbár az eskűvés formuláját, ’s a’ törvény ereje szerint pag. Legum 16 mint infidelis ilyen oltalmon kivül való büntetéssel büntettetnék is meg; mindazonáltal, hol adódik momentuma meg engedi; jobbra vége a Professorok által admoneáltatik, de ingravirábus, elsőbben is mindjárt ab officio amoveáltatik; a’ mely büntetése lészen minden ütközés etiam, ha egy vagy két izben is meg intetvén, még is magát meg nem jobbitja.

a’ Juratusokat:

1.) Semmi törvénye alól a’ Collegiumnak kivévé egy Juratus is ninksen, hanem mindenik tartozik azt meg tartani, ’s másokkal is meg tartattni.

2.) Minden Juratus perpetuus Morum Observator, ehez képest semmi illetlenséget, valamit a’ Collegiumban vagy kon kivül Deákban ’s Tanulóban observál, redargutio nélkül el nem halgathat, le tett hite szerint.

3.) Ha pedig a’ hiba vagy illetlenség olyan, a’ melyhez a’ törvény valamely meg határozott büntetést tagasztott, azt tartozik a’ Contra Scribának minden héten penitentiale, irásban által adni Subscriptiója alatt.

4.) A’ mely Juratusok a’ Senior által a’ Praxis alatt való külömbözőbb virgyakra, mint emlékezőtre ’s szokásban volt, ki rendeltetnek, tartoznak ebbéli kötelességekben ’s olvastalan el járni.

5.) Semmi közönségés ülésekből, itéletekből, a’ hová tartozik el menni egyik Juratus is ki ne maradjon e

ki ne maradjon, hanem ha valamely el haríthatatlan aka„
Dálya esik, a melyet a Contra Scribának elöre tartozik jelente„
ni; Az üléjerül Senkinek vocat, vagy a tanátskozmányokat ki
ne vigyje, sub poena infidelitatis.

6to Minthogy a Lotaj ugy hozta bé, hogy az Officialisok is Jura„
tusok Kamarái Observatio alatt ne légyenek mi ezt Praesen„
tia, tehát ugy tartozik minden Officialis ei Juratus vigyázni,
a' maga Kamarajára, hogy abban semmi illetlenség, vagy tör„
vénytelenség ne essék, különben maga vonattatik a' Exponsa„
litas alá.

7mo Ha valaki a Juratusok közül ezen kötelességek közül egyben
vagy másban el nem járna, prima vice a Professoratus által ad„
monéáltatik 2da vice Juratusi Angariajától meg fosztatik. 3tia vice
immár hivatalára méltatlanul abból ki vetetik.

8vo. Ha továbbá az is történnék, hogy valaki az Officialisok vagy
Juratusok közül valami törvénytelenségekbe excessusokba élés
venne, vagy praecalna, tehát az ilyen immár infidelis, prima
quoque vice Officialisi vagy Juratusi hivatalából meg fosztatik.

Ezen elö rendelt Szabajok szerint kezdje a Tiszteletes Profes„
sorahy mostan az Officialisokat ei Juratusokat, tisztekre
hiv folytatására, akarvan ha az idökre környülállásai fog„
jak kivanni, a mostaniakhoz többet is ragasztani.

Költ a Nyitrai Reformatum Collegium Professoreinak
Gyüléséröl, 1793dik Esztendöben, Sz. Mihály Havának
19dik Napján.

Kovats Josef
Nemegyei Janos
Benkö Ferentz
Bodola János
Hevesi Adam
Benko Mihály
Mohai Károly.

Quandoquidem omnis, qua
veri nominis est, vitæ humanæ Felicitas, ab ea potissimum
vitæ, et morum conformatione pendet, quæ legibus sapien-
ter constitutis est attemperata, eorum imprimis maxime inter
est, qui in Scholis versantur, et Litteris imbuti, ad ea se se
præparare debent, munia, quibus rite obeundis olim, et alijs
quibusvis, & Universæ Societati utiles esse queant, ut ad nor-
mam legum justi, honesti, atque decori actiones suas
componere mature discant, & tanquam Litterarum bonarum
Studiosi, morum probitate atq; elegantia alijs præluceant.
Id quod eo magis necessarium est, quod in tenera ætate virtutum
igniculi in animis Juvenum sint excitandi, atq; hi ita
assuefaciendi ut adulti sibimet imperare valeant, & ea omnia
quæ Officii ratio exigit, pronti, parati, & cum voluptate e-
xequantur. Nec unquam huic fini exacte obtinendo plus
operæ impendendum est, quam ubi flexiles minium, atq; impe-
tuosi animi Juveniles, ad ea quæ sensibus grata sunt, quæ
vero sæpe noxia esse solent, magna vi rapiuntur. Hisperpen-
sis, prout Scholarum, seu ita dictorum Collegiorum
Moderatores, Legum, quæ sequuntur notitiæ animos o-
mnium in sudm disciplinam trädidorum probe imbuere
eorum amorem in ijs excitare, atq; ut rite observentur, cura-
re, sibi existimabunt esse officij, ita Discentes, earum de-
mum obsequio probabunt se non nomine solum, sed
re ipsa esse Litterarum cultores et amatores.

Leges pro Studiosis Togatis atq. ita dictis Publicis vniversim

A. De iis, qua circa Studia observanda sunt.

Lex 1ª. Quicunque ad altiores Scientias progredi cupiunt, sive in numerum Togatorum referri voluerint, sive minus, non prius ad eas tractandas admittantur, quam in Examine sub finem anni cujusvis Scholastici celebrati solito, in presentia Universitatis Inspectorum Curatorum Professorum, & Studiosorum Deputatorum examinati fuerint, atque bona profectuum suorum dederint specimina. Qui adire de loco habitationis, & conditione nativitatis, moribus item, ac Studiis idoneum Testimonium perhibere, atq. in eodem Examine se se censendos sistere tenentur. Si qui vero ob rationes idoneas hoc tempore adesse nequiverint, cum initio anni Scholastici presto sint, & privatum subeant examen, oportet, neque ulli medio tempore recipiantur. Ineepti qui in Studiis, qua in Classibus inferioribus tractari solent sufficientia fundamenta non posuerint rejiciantur. –

2ª Qui vero Professorum judicio, ratione habita etiam voti Studiosorum Deputatorum. Informativi digni sunt repetti, gradu eorum secundum profectus in Studiis per eosdem designato, non jurejurando, sed porrecta Professoribus dextra, et subscriptione legum sibi ante prolegendarum, omnes sine discrimine obsequium, & legum observationem promittere tenentur. –

3ª Qui non id agerent, ut in Litterarum Studio, & bonis moribus proficiant, sed modum non nisi vivendi quærerent, aut ex Eleemosinis et Beneficiis, quibus Studiosi sustentantur, pecunias tantum corraderent, & viam ad ulteriora Beneficia sibi consequenda pararent, tales matura Beneficii omnibus priventur et amandentur.

4ª Cum initio anni cujuslibet Scholastici nomina Studiosorum & Legy Collegii in Auditorio in uno Saltem Inspectatore & Professoribus ~~omn~~ præsentibus perlegantur, et unicuiq. Studiosorum secundum Classes per decursum ejusdem anni quanam Studia pertractanda, quove Prælectioni frequentandæ incumbant, publice proponantur.

5º Has prælectiones omnes Studiosi in suis Classibus frequentare tenentur. Qui absq. justa causa neglexerit, prima vice per professorem cujus prælectiones neglexit, admoneatur, secundo per eundem

Corri

corripiatur, tertia vice eadem correptio in consensu Professorum repetatur, quarta vice intra tempus per Professores definiendum è Collegio egredi prohibeatur. Sub pœna Arresti in domo correctoria subeundi. Si porro quoq; post dictos animadversionem gradus negligens deprehensus fuerit, dimittatur. –

6ª Qui horis Studiis publicis, privatisq; destinatis, lectione, scriptione, repetitione, aut institutione occupati ō essent sed tempus confabulando, aliorum cubicula obeundo, dormiendo, aut per civitatem divagando, inutiliter terarent; hi citati in consessu Professorum admoneantur. Secunda vice Beneficio quo utuntur, donec se emendaverint, priventur, Si autem post hos animadversionem gradus negligentes deprehensi fuerint. Collegio excedere jubeantur. Publici vero si post admonitionem se non emendarent, secunda vice è Collegio per certum tempus egredi prohibeantur. Sub pœna Arresti, in domo Correctoria subeundi: tertia vice deinde inspectoribus Curatoribq; transcribantur.

7ª Cum illi, qui sufficienti Linguæ Latinæ cognitione destituuntur, nec prælectiones cum fructu audire, nec privata lectione pro moderno adhuc statu rei Litterariæ apud nos progressus in Studio Litterarum facere queant, Studiosi omnes ad comparandam hujus Linguæ exactam cognitionem, & sermonis promptitudinem adstringantur, necesse est. Cumq; in finem usus sermonis Hungarici Studiosis omnibus interdicitur interse. Contrafacientes observare, & Officialibus Collegii denunciare, proxime quidem illi qui in cubiculo, quo libet primus est, incumbit. Qui an huic suo officio faciant satis, Senior cum Contrascriba, & Jurati Assessores invigilabunt. Qui hanc legem violaverit, totties quoties 5. dr pendat. Inhabitatorum autem primus si officio non fecerit satis prima vice corripiatur & solvat duplum. Secunda 20. tertia 40 dros. quæ pœna deinde totties quoties exigatur. –

8ª Quandoquidem penitior linguæ Latinæ cognitio absq; Studio Linguæ Græcæ locum habere nequit, hanc promiscue omnes discere tenentur, et qui neglexerint. è Classibus inferioribus, in altiores haud promoveantur. Ad orientalium autem Culturam illi omnes adstringendi sunt; qui ad munus Ecclesiasticum aspirant de, quo, dum in numerum Togatorum recipiuntur, coram Professoribus profiteri debent. –

9ª Libros necessarios, imprimis autem illos, qui in prælectionibus explicantur, omnes sibi comparare tenentur. Qui non comparaverint, illis per Professores distribuantur, Pretiumq; librorum desumatur. Quem in finem libri Studiosorum annuatim tribus vicibus ab immproviso per Professores visitentur. –

10. Publicum Examen sub finem anni Scholastici in presentia Insp. Curatorum, aliorumq; Auditorum celebrandum est, quod Subterfugere nulli Studiosorum liceat. Si quis item gravi causa & venia Professorum ni eo non comparuerit, ni gradum decem Studiosis inferiorem deturbetur, altera etiam vice si idem persentaverit, è Collegio amandetur.

Publici autem Publ. Examen proterfugientes, per Professores in publico consessu severe corepti, Inspectatoribus represententur.

11a Praeter publicum autem hocce Examen, aliud quoque mense Februario, horis pomeridianis dierum Mercurii atq; Sabbathi Professores instituent, quo uno saltem Inspectore presente, omnes Studiosi ex iis, quæ eorumq; tractata fuerunt censebuntur. Qui in hoc Examine presens non fuerit, careat Beneficio per dimidium annum. Publicos autem manebit pœna lege superiori definita.

12a Beneficia quibus Alumni fruuntur, vacantia, post finem Semper Examinis Publici & Anni Scholastici iisdem tantum conferantur, qui bona profectum, & diligentiæ dederunt specimina habita etiam morum ratione.

13a Disputationes, Repetitiones, Cathechisationes publice in auditorio celebrari solitas, aliosq; actus publicos, omnes Studiosi in suis Classibus frequentare teneantur. Sub eadem pœna, quæ Prolectiones negligentibus constituta est.

14a Studiosi Theologiæ nisi super in Sermonibus Sacris, & Precum formulis elaborandis, atq; publice in Auditorio recitandis exercebuntur. Qui in his parandis officio suo non satis facerent, nisi justam morbi, aut alia causa intercesserit, careat parte beneficii à Professoribus determinanda.

15a Quicunq; citra veniam non solum Rectoris sed omnium, & singulorum, Professorum, quorum Prolectiones frequentare tenetur, extra territorium Civitatis, quacunq; demum de causa, & quocunq; profectus fuerit, si non ultra triduum abfuerit, pendat unum florenum, si non ultra sex duos florenos, si non ultra novem tres, & sic porro crescat ~~hac~~ pœna hac proportione. Aut si solvendo par non sit, pœna alia æquivalente afficiatur.

16a Tempore Vacationum à Studiis, quemadmodum, hodie dum in usu sunt, ni posterum quoq; observabuntur, ut pote, per Feriis Caniculatibus duo menses integri; Julius & Augustus, per quos Studiosi togati numero sufficienti per Professores determinando in Collegio remanere debent, reliqui vero die 1a July Solemnitas dimittantur, ad 1am Septembris indispensabiliter reversuri. Feriis autem reliquis secundum usum receptum observabuntur ante quarum initium nulli Studiosorum absq; venia Professorum abire licet, ad finem autem omnes reverti

tenentur

tenentur. Si qui ad dictos dies, quibus Prolectiones inchoan-
di sunt, reversi non fuerint, ponam lege proxima defini-
tam subibunt.

17ª Dierum Festorum tempore ad Latrones, atq; Benefacto-
res euntibus non alios Sermones Sacros, aut precum For-
mulas, nisi per professorem Theologiq dictatas, aut saltem
revisas, & approbatas recitare licebit.

18ª Institutiones Artis Canendi per Prosides Harmoniq haben-
das, & Cantus Institutionibus illis jungi solitos, omnes stu-
diosi, usq; dum duos annos compleverint, frequentare te-
neantur, sub pona, quæ Prolectiones negligentib; constituta est.

B. De Moribus Studiosorum.

1ª Precibus tam matutinis, quam vespertinis, publice in Audito-
rio celebrari solitis omnes Studiosi interesse, et cultum Sa-
crum cum omni reverentia peragere teneantur. Absentes au-
tem, aut etiam presentes, si gestu, voce, aut quacunq; actione
inconvenienti sub precibus Scandalum præbuerint, pro qua-
litate delicti arbitraria pona per Professores dictanda affi-
ciantur. Præcones et Cantores juxta ordinem mature constitu-
antur. Constituti autem si negligant, aut renuant, eandem
de qua nunc dictum est subeant ponam.

2ª Diebus Dominicis cultus Divini peragendi gratia, omnes in
templo compareant, Professis autem eo ordine, et numero,
qui nunc usu receptus est. Negligens Vigilia trium horarum
puniatur. Si quis ~~retro diebus Dominicis cultum~~ frequentius neglexerit & ~~post~~ repetitas admonitiones cum pona
vigiliarum trium horarum conjunctas se se emendare no-
luerit, tanquam contemptor cultus Divini, è Consortio Stu-
diosorum exesse jubeatur. -

3ª In Templa, aut ad Funera deducenda ituri, intra limen portæ
mature congregentur, datoq; signo, ordine decenti gestu, &
vultu composito decenter, & statui Studiosorum convenienti
modo induti, sine strepitu, clamore, alüq; indecoris actionib
eant, Templumq; ingressi, in Cantu et precibus Cœtui Sacro se-
se adjungant, Sermones Sacros attente audiant, ad humilitatem
modestiam, & devotionem se componant, tum propter Summam
quæ Deo debetur reverentiam, tum propter Cœtui Sacro debitam
observantiam, nec prius inde pedem proferant quam Cultu Divino
ad finem producto, quo tempore eo ordine ac modo omnes si-
mul in Collegium redeant. Qui in Templo, itu, ac redtu, im-
modesta, ac probis moribus inconvenienti actione Scanda-
lum dederit, aut ante finitum Cultum Sacrum Templo egressu

fuerit, severe corripiatur, & pro gravitate pœnæ 3 1 culpæ, 2 pro 4 arbitrio infligenda coerceatur. –

Hæ Studiosi omnibus superioribus, curatoribus ac Professoribus
Officialibus Collegii nec non Adjesoribus debitam obedien"
tiam præstent. Alios etiam quosvis, præsertim vero Pa"
tronos, Ecclesiæ ministros, eos item, qui in officiis ac Digni"
tatibus constituti sunt, honore ut par est, prosequantur.
Qui huic Legi contraria fecerit, pro primo et secundo actu
si gravitas facti majorem pœnam, non exigat severe cor"
ripiatur, pro tertio autem in inferiorem quinq Studiosis
gradum deturbetur, vel si injuria gravior, aut inobedientia
plane temeraria fuerit, Collegio ejiciatur. –

5æ In Corpore curando atq vestibus non minus munditiem quam
decorum observent. Vestibus Hungaricis nigri vel Cærulei co=
loris, (vulgo Redejes:) utantur, qua litterarum, & Humanitatis Studio"
sis, qui insuper Eleemosynis, Patronorumq et Benefactorum
stipendiis aluntur, conveniunt, quibusve ab aliis diversæ con"
ditionis, diversiq Status hominibus distinguantur. Quilibet
itaq Studiosorum Togatorum Togam habeat nigri coloris ad
talos demissam, nec inter illos cuiquam nomen Profiteri,
& ullo frui Beneficio licebit, nisi eam sibi parandam cu"
raverit. Clamyde quoq Tunica. Lectorali, Lenula, et Pileo, Brac"
cis ad eam formam, eumq modum paratis, & Compositis
utantur, qui Statui Stipendiariorum conveniens est.
In vestitu itaq ponuntur in vestimentorum apparatu
ea omnia qua magis ad ornamenta, vanam affectationem
aut ridiculam minusve convenientem aliorum diversi sta"
tus hominum imitationem, quam ad necessitatem, commodi"
tatem, & decentiam pertinent. Legem hanc violantes pri"
ma vice per Professores corripiantur; 2æ vestitus prohibitus
vendatur, et pretio restituto alium Suo Statui convenientem
comparare teneantur, tertia vero vestitus divenditi preti"
um in curam Studiosorum pauperum ægrotor: convertatur.

6æ In Auditorio Prælectionum, Precum, aut aliorum actuum publi"
corum tempore, quilibet vestes decenter indutus compareat
in Templum autem vel Civitatem extibus non nisi Togam
indutis Collegii limen excedere licebit, et quidem sine pœnæ"
la, nisi Tempestatis ratio id exigerit. Dierum quoq Festorum
Tempore ad Patronos euntes omnes Togam sibi deportandam
curabunt, nisi a Patronis dispensati fuerint. His contra

facien

facientes primum reprehendantur, dein Apparitoris Servitio per tres dies prestando puniantur.

7ª Capillos nimis longos alere, aut circum aures torquere, vel in occipite illos admodum militibus, & Personis Secularibus usitatum abradendos curare Studiosis togatis prohibitum esto. Quod primum peccantibus crines decurtentur, quod Secundum autem post primam admonitionem & reprehensionem, si non obtemperaverint, tanquam inobedientes arbitraria pœna afficiantur.

8ª In Sermonibus non minus, quam quibuvis alijs actionibus idonee, quid quid inhonestum, turpe, & Scandalosum est, quilibet Summo Studio vitare obstrictus esto. Qui itaq; Sermones, obscenos, Cantilenas Spurcas, Convitia, Obtrectationes, maledicta, imprecationes in animam, aliaq; Similia ore protulerit, prima vice citatus acriter reprehendatur, si porro quoq; in talibus sibi non temperaverit, prima vice deprecetur, in Senatu Scholastico Secunda vice deprecatio fiat publice, tertia in reversalibus coerceatur, quarta amandetur.—

9ª Jurare nisi à Superioribus delatum fuerit nunquam licet. Qui asseverationibus, & jurisjurandi formulis abusus fuerit, post unam alteramq; severam admonitionem eadem pœna afficiatur.—

10ª Libellos Famosos qui invenerint, illos illico, priusquam alicui ostenderint, ad Rectorem ferre tenentur, qui hoc neglexerint, sed illos propalaverint, non minus quam eorum auctores publica deprecatione, aut si gravitas facti id postulaverit eliminatione puniantur.

11ª Prandia & honoratorum virorum convivia horis liberis Studiosis licitum est accedere, ni cœna vero ultra tempus definitum quo Porta Collegii claudi solet, morari, nullo sub pretextu et apud neminem fas esto. Contrafacientibus facultas exeundi non amplius concedatur. Convivia pariter Introductoria, aut valedictoria, aut tempore Examinis intra Collegium honeste, et sine Strepitu inter Studiosos celebranda, non nisi cum consensu Professorum admittitur. Extra Collegium autem talia celebrare simpliciter interdictum esto.—

12ª, In usu cujusvis potus inebriantis modum, et justam mensuram quilibet Studiosorum solicita cura observare debet, At qui ebrius deprehensus fuerit, prima vice severe corripiatur, secunda vero vigilia trium horarum puniatur, tertia autem et quarta, aut si in civitate loco publico ebrius factus Scandalum alijs dederit, prima etiam vice pro gravitate culpæ, pœna arbitraria afficiatur. Qui vero plani ebriosi, & incorrigibiles essent amandentur.

13ª Popinas Tabernas item sive Caffearias, sive Saltatorias, vulgo Böl[illegible] adire

adire, ut et in Domibus privatis saltare Studiosis togatij Pro=
hibitum esto; qui contrarium fecerit pendeat ℔t 50. aut si
solvendo non sit, pœnam æquivalentem subeat; quodsi vero
inhonestis, et Studioso minus convenientibus actionibus in„
super insuper alüs scandalum dederit, pro gravitate culpæ
pœna arbitraria afficiatt. Alüs discentibus, maxime magna„
tum, ac Nobilium Filiis in Collegio Domicilium habentibus„
tabernas saltatorias ut adeant, non nisi rarius, & cum venia
Rectoris, parentum item proscitu, & indultu accedente,
comitantibus eosdem Pedagogis permittitur, ita ut non ultra horam
duodecimam nocturnam ibi morari liceat. Contra hanc legem
peccantium pedagogi in factum eorundem consentientes, pœ„
nam proxime definitam in duplo subibunt. Si vero horum
dicto minus audientes discipuli, & sine venia Rectoris egre„
si, aut cum venia ultra duodecimam horam morati fuerint
eos sine mora ad Rectorem deferant, cujus erit talium immo
rigerorum coërcendorum modum quærere, neq" amplius eodem
Anno Scholastico exeundi in tabernas saltatorias veniam illis impertiri.

16ª Ad ludos scenicos spectandos sine absq venia Rectoris eadem
non nisi rarius impertienda nulli Studiosorum togatorum lici„
tum esto. pœna contravenientium erit servitium Apparitorij
per tres dies præstandum, aut mulcta ℔ 10. -

15ª Vina sive ex Elemosyna collecta, sive per Benefactores ob=
lata, aut pretio empta inter Studiosos in Collegio pecunia di„
vendere vetitum esto. -

10ª Qui rem alienam furto abstulerit, vel actione fraudulenta
alteri damnum intulerit, præter restitutionem damni dati
in solidum, deprecatione publica puniatur. Ligna ex ci„
vitate surripientium eadem esto pœna sive ipsimet ipse„
cerint, sive üs conscüs per famulos vel Discipulos ea di„
repta fuerint. Qui vero semel atq; iterum in furto deprehensus
se non emendaverit, è Societate tanquam eidem perniciosus
relegabitur. Eadem pœna manet et eum qui prima vice furti
gravioris crimen sese commiserit. -

17ª Arma cujuscunq; generis in Collegio asservanda simpliciter
prohibentur cum admissione armorum, quorum divendendorum pretium
in cujusvis egrotorum Studiosorum convertatur. Qui vero arma
capienda, alium læserit pro gravitate delicti pœna arbitraria
afficiatur, & si atrocitas facti id exegerit Magystratui
Civili detradatur.

18ª

Actum 20

6. Studiosi vero, per Civitatenses, aut alios injuria quavis cunq; affecti rem ad Rectorem deferre, atq; justa ejus directionem Satisfactionem à Magistratu honeste petere tenentur.

Injurias autem, quas sibi illatas putarent, quacunq; alia via ulciscì, aut par pari propria auctoritate reprehendere, sub pœna professorum arbitrio definienda, illicitum esto.

18ª Turbulenti et concordiæ; Pacisq; & Tranquilitatis publicæ turbatores, tumultuum, & Seditionum extra, v intra Collegium excitatarum auctores, & Complices ē Collegio cum Infamia eliminentur. Conventicula vero, & molimina quovis ad tumultum Spectantia per Professores tempestive Supprimantur, collatis, collatis, si occasio adfuerit ab Inspectoribus curatoribus, Consiliis & qui eorum excitandorum rei inventi fuerint pro qualitate delicti puniantur.

10ª Qui in Collegio rixas & Contentiones excitaverint, verberaq; alij infli„ xerint, pœna degradationis, aut gravitate facti id exigente, etiam severiori pro delicti qualitate determinanda mulctabuntur. Insuper si in curandum corpus aliorum Iesum expensæ sint faciendæ. has qui loserunt, ferre tenentur. Præceptores vero in Discipulos sævientes, aut in verberis modum excedentes, si publici fuerint, post unam alteramq; reprehensionem omoveantur; si autem privati, omnibus Discipulis priventur. Quin si lesio tanta fuerit, ut medelam exposcat, præter solvendas impensas in eam necessarias pœna arbitrariæ delicto attemperatæ subjiciantur.

20ª Civitatis etiam, vel aliorum quorumvis locorum cujuscunq; Status & Conditionis incolas verbis, aut factis quocunq; modo lædere, aut dissensionibus, & Contentionibus, inter Civitatenses, & Studiosos excitandi causam dare, vel eas alere, severe prohibitum esto. Si quis hoc crimine accusati, post accuratam rei investigationem convicti fuerint, præter reparationem honoris & refusionem damni illati, prout perpetrati facinoris indolis exigit, majori aut minori, Aresti nempe degradationis aut eliminationis pœna sunt afficiendi &.

21ª Porta Collegii, hucusq; usitato, signo primum dato, vesperi claudatur, & mane aperiatur, clavesq; sine mora ad officialem transferantur. Qui clausa porta ad horam decimam ingressus fuerit, puniatur Œconomia Unius diei, aut pendat Dr 1/4. à hora 10ª ad Undecimam intromissus subeat servitium Apparitoris duorum dierum aut solvat Dr 28. qui ab hora Undecima ad duodecimam trium, aut Dr 42. pendat. Post duodecimam intromittatur quidem, ast pro abnoctatore reputatus, servitio Apparitoris per Hebdomadam aut flor 1. mulctetur. Intromissionem vero suam solicitans, non cum Strepitu, aut excessu quocunq; Sed honeste se officialibus indicare curabit, secus facturus pœnam Aresti in domo Correctoria per tempus, pro ratione excessus definiendam subibit. Si vero insuper in lucem prodierit eum in loco suspecto versatum fuisse, aut aliud quid mali perpetrasse, pro merito puniatur. In tenebris autem exire sine lampade ē Collegio & ingredi nemini licebit, Qui tandem uno anno Scholastico quatuor vicibus contumaciter abnoctare perpetraverit, dimittatur é Collegio.

22ª

22ª Cubiculorum fores nocturno tempore nunquam occludantur, inter diu quoq; non alias, nisi ubi omnes Inhabitatorum absentes forent.

23ª Intromittendis in Collegium, officialis ipsemet per Apparitorem aut vigilem aperiri, & iterum claudi portam curabit, proter quos nemini absq; mandato officialis expresso clavem portæ tradare, eaq; portam aperire et claudere licebit, sub pœna servitii Apparitorij per unam Hebdomadam, aut redimat flor hungaricali.

24ª Munimen Scholæ violare omnibus interdictum esto sub pœna Arresti in domo correctoria per Hebdomadam subeunda, qui autem adsumnum idem pertentaverit, eliminetur. –

25ª Area collegii ambulacra item, ut et auditoria sordibus sæpius purgari debent, cujus rei cura sub Inspectione Officialium Inspectori Famulorum incumbat. Classes quoq; et Cubicula munda Serventur oportet. Mundiciei Classium præceptores Publici, Cubiculorum autem illi, qui primi sunt inter inhabitatores in~~tra~~vigilabunt, & si quid contra mundiciem peccatum fuerit, hi per officiales corripiendi sunt, et ni statim obedierint, pro qualitate culpæ puniendi. Lotium extra Secessum emittentes et S. alvum exonerantes et 10. pendent deprehendenti locumq; proterea commaculatum ipsi purgabunt, vel purgari curabunt.

26ª Detrimenta, quæ quis ædificiis, fornacibus, januis, fenestris, mensis intulerit, reparanda curet, aut pretium solvat. Quem in finem mensuatim, & imprimis cum initio et fine anni cujuslibet scholastici, Officiales collegii cubicula singula visitantes, defectus omnes accurate notabunt, & eorum rationem abiis qui primi inter inhabitatores sunt exigent, reparariq; sine mora curabunt. –

27ª Qui ignem aut Catidelam, imprudenter, & incaute tractaverit publice corripiatur. Si autem culpæ, vel periculi major gradus fuerit, Apparitoris servitio, aut alia facto congrua pœna mulctetur, damnum si dederit persolvat. Fornaces quoris Hebdomade curent inhabitatores purgari, quorum vero culpa camini accensi exarserit pendat flor. 1.

28ª Moderatus fumi Tabacq usus non interdicitur, abuti censentur qui nimium fumant, aut sub institutione puerorum aut reliquis cibum sumentibus, aut noctu dormientibus, & qui cubiculum fumo implent, atq; obscurant, eoq; aliis molestiam creant, qui item extra cubiculum quocunq; loco eo uti pertentant, hi per Officiales corripiantur, deinde in illos pro ratione excessus condigne animadvertatur eoq; adstringantur, ut concessum usum moderatum observent.

29. Ad restinguenda incendia in Civitate exorta, ut ab antiquo cum laude

con

conseverunt facere, atq; sert caritatis officium ut accurrant Studiosi, atque ea omnia que ad comprimendum ignem, avertendaq; damna pertinent sedulo peragant, approbatione dignum censetur, ita tamen ut tam eundo quam redeundo, quam in loco incendii, clamores inconditos, ac tumultus devitent, neminem injuria afficiant, sopito incendio, plateatim aut domatim non divagentur, sed recta domum redeant. Qui contrarium fecerit pro qualitate culpæ puniatur.-

30ª Recreationes honestæ ac innoxiis locis convenientibus, diebusq; et horis, ad id destinatis permittuntur, aliis vetantur, atq; animadversione reprimendæ sunt; et imprimis lusus lucrosus quilibet penitus interdicitur. Usus autem cujusvis musici Instrumenti non nisi horis iis, quæ ad relaxationem animi destinatæ sunt & sine scandalo aliorum permissus esto.

31ª Si quis Studiosorum ad Informatoris Officium exire voluerit, non ultra spatium unius Anni abesse permittatur, ad hunc terminum non reversus, nisi à Rectore ulteriùs quoque ibidem manendi facultatem prorsus habuerit, amplius non recipiatur.

32ª Nemo Officium quodcunq; illicitis mediis ambiat, verum vocationem & designationem sui à Professoribus pacienter expectet: At quia in designandis muneribus non gradus, sed Studiorum, morum, et donorum docendi ratio habenda sit, si quos hanc ob causam præteriri contingeret, iique propterea Professores verbis aut factis aggrederentur, & turbas excitarent, tales è Collegio eliminentur.

33ª Studiosi tempore vacationum ad Patronos, Benefactores, aut aliorsum proficiscentes, nulla suspecta adeant loca, diversoria quantum fieri potest, devitent, utque bonarum Litterarum Studiosos decet, ubivis modestiam, & honestatem, atq; temperantiam observent ab omnibus rixis, obtrectationibus, dictis mordacibus, & omnibus iis qui alios scandalo esse possent, abstineant; in Conversatione cum aliis Personarum, conditioni ac dignitati se accomodent, & imprimis cum hominibus diversæ Religionis, prudentiam, modestiam ac mansvetudinem consectentur. Studiosos aliorum nostræ Religionis Collegiorum fraterno amore complectantur, & omnia, quæ odio, & altercationibus causam prebere possent, procul facessere jubeant. Contra hoc delinquentes pœna arbitraria gravitati culpæ attemperata afficiant.

34ª Qui varios rumores ipse commentus fuerit, aut ab aliis fictos circumtulerit, vel de rebus ad Statum publicum pertinentibus illicita dixerit, aut Scripserit, pro momento rei pœnam sedis Scholasticæ & Professorum arbitrio defiriendam subeat. -

35ª Si quis Studiosorum Togatorum, aut etiam Discentium reliquorum in Collegio domicilium habentium in morbum inciderit, id per contubernales illico Rectori denuncietur, ut de curatione tempestive providere possit, Sumtus in medicamenta faciendi pro pauperibus, quæ

qui solvendo non sunt, e pecunia ex mulctis collecta, in quantum ea suppetat, persolvantur.

36ª Praeter Studiosos Togatos aliis quoq; discentibus, maxime vero Patronorum ac Benefactorum Collegii filiis, si loca suppetant, habitatio intra Collegium concedatur, ita tamen, ut ii omnes, & singuli, qui Togati non sunt, exceptis professorum filiis, pro quolibet loco quatt amis cum initio anni cujuslibet Scholastici taxam commoditati locorum convenientem pendere re„ neantur, quod si non prestiterint, loco privabuntur.

37. In extremo discessu Oratiuncula publice recitata honeste quilibet valedicat, pona ni gravis aliqua necessitas hoc prohibeat, dimissio sine ullo Testimonio; si quis autem è Collegio clam discessum mo„ liretur; Contubernales ejus, antequam res suas efferret, officialib tempestive denunciare debebunt, damnum, quod clanculario dis„ cessu alicui in Collegio forte daretur illi secus resarcire obligabuntur.

38ª Quicunq; Apparitorem, Vigilem, Cursorem, aut quemcunq; alium offi„ cio, quod illi impositum est, publico attendentem probrosis ver„ bis, aut factis exceperit, Arresto, vel si delictum tale fuerit alia quoq;„ condigna pona coërceatur. –

39ª His vero legibus, praeter eas, quæ Studiosos solum Togatos, qua tales concernerent, reliqui etiam discentes sine discri„ mine ipsimet etiam Magnatum & Nobilium filii subeye atq; se se ad Normam earundem conformare, eumque in fi„ nem eaedem & Togati & publici sibi describere, & per Nota„ rium subscribi curare tenentur.

Officia Senioris Contrascribae & Iuratorum Sedis Scholasticae Adsessorum.

1ª Collegii Senior et Contrascriba ē duobus Candidatis per Profes„ sores non secundum gradum & ordinem, sed meritum propo„ nendis votorum pluralitate eligantur, Prudentes, docti, pro„ bi, sobrii, pietatis, fidei, ac integritatis, exploratq. Qui pro„ fectum in Litteris & moribus nimis exigua dederint specimi„ na, ii antequam ordo ad ipsos perveniet mature dimittantur, jussiq; abire teneantur. Quodsi tamen contingeret tales ad il„ lud usq; tempus in Collegio manere, Professorum judicio & auctoritate ē Numero Candidatorum excludantur. Adsessores

autem

autem Septem, aut si ita necessarium videbitur, etiam plures per Profes=
sores eligantur, non gradus sed morum ac Studiorum habita pariter
ratione, atq; tam Senior, quam Contrascriba, & Adsessores, jure juran=
do se obstringere teneantur.

2ª Horum omnium officium esto: Superioribus omnibus, proxime autem
Curatoribus ac Professoribus debitam honorem & obedientiam pres=
stare, Leges omnes omni studio observare, quo alii, et eorum vita,
& actionibus exemplum capere possint eosdemq; per suos condisci=
pulos observandas curare; ad Studia, mores, & actiones eorundem at=
tendere, si quid ab ullo eorum contra leges peccatum fuerit, absq;
ullo personarum respectu exacte notare, atq; in confluxu Sedis
Scholasticæ quolibet Septimana diebus mercurii, & Sabbathi Celebran=
do, de rebus propositis, post accuratam rei investigationem, si
hoc necessarium fuerit, seria deliberatione instituta, secundum
Leges Collegii, & Conscientiæ dictamen absq; omni affectu, ira, odio, me=
tu, aut favore judicium ferre. Quocunque item in Congressu
Sedis Scholasticæ acta, dictaq; fuerint, quæve propalare minus
convenit silentio premere, si quæ autem occurrerent, quæ moram
non paterentur, et illico ad officialem deferre, atq; ne malum
latius serpat, mature sufocare, quæ autem majoris momenti
fuerint, ea sine mora etiam Rectori indicare, pro diebus festis
Studiosos ad Patronos, vel alios Benefactores ordinare, factam
ordinationem causa Revisionis, Professoribus representare teneantur.

Officia duorum Officialium in genere.

1 Studiosorum secundum Leges æquitatis dislocandorum accedente
semper etiam Rectoris approbatione, nec non pecuniarum, quæ
inter Juventutem distribui debent fideliter dividendarum cura officialib; incumbit.

2. Sedulo vitandum, ne ambo officiales simul à Collegio recedant, sed
alter saltem eodem tempore quocunque prosens esse debebit. Si
tamen aliquando necessitas alterutrum eorum é Collegio ex esse coë=
gerit, provis Rectori hoc indicare, & partes sui officii obeundas
in Collegam interea transferre tenebitur.

3. Ad hos porro pertinet ut debito Tempore Debitorem constituant
(: nisi constitutio hactenus observata alicujus Collegii aliud postulaverit:)
atq; ab eodem munere defunco rationem exigant, damnumq; si quod
emerserit per eum persolvendum curent.

Officia Senioris in Specie

1. Invigilare debebit Senior ut cultus Divinus horis matutinis
& Vespertinis in Collegio peragi solitus decenter & pie peragatur,
eumq; in finem preconem, vel Concionatorem constituet, atque

e Jus

e Juratis Adsessoribus duos semper tempestive denominabit quorum
erit Occasione Cultus Divini procise comparere, & Observatorum
officio sedulo fungi. Curabit etiam, ut Togati, atque omnis Juven-
tus diebus Dominicis & Festivis, ut & occasione deductionis Fu-
nerum Solemnium, in Templum, vel in locum Sepulturæ, de-
centi ordine eant, et redeant, ibique, ut humanitatis Studiosos
decet se se gerant.

2° Aedificiorum publicorum observandorum, & curendorum cura in-
cumbit Seniori, de quorum Statu Apparitor, quovis mane ad red-
dendam rationem ab eo adstringendus erit. In Cubiculis Studiosa-
rum, & Classibus discentium ruinas mensstatim, procipue vero
sub finem Anni scholastici, & occasione mutationis inhabitato-
rum, & Publicorum praceptorum investigabit & sine mora in
Cameris per inhabitatores, in Classibus per publicos procep-
tores, alibi pariter investigatis damni Auctoribus, per eos-
dem vel si illi, in curia Apparitoris, aut Vigilum defegi non
possent per ipsosmet Apparitores, & et Vigiles expensis eorum
reparari curabit. Quod si neglexerit, sumptibus ipse Senior
propriis reparare obligabitur. —

Invigilabit etiam ut Camini cubicolorum tempore Hyemis quo-
vis mense purgentur.

3, Adtestantes ex ordine Studiosa Juventutis probatæ fidei, ad res, quæ
Oeconomiam aut alia Collegii Negotia spectant, Senioris est de-
nominare, qui illico ad Rectorem Professorem ingressi, instructio-
nem de modo secundum rei ipsius naturam testificandi ac-
cipiat. Ejusdem pariter erit designandæ personam, ubi necy-
sitas exegerit, in certam locam mittendæ.

H. Portæ majoris curribus intromittendis destinatæ, clavis semper
apud Seniorem esto, neq; eam aperire, nisi interdiu ad cur-
rum aliquem intromittendum, aut emittendum licebit, per no-
ctem autem Currum vel Equos manere in Collegio nunquam permittat.

S. Idem Taxam locorum definitam exigat, pecuniam item ex Elemosynis
provenientem percipiat, atq; tam locorum Taxam quam hanc Colle-
gii perceptori penes Litteras recognitionales cum prosciptu Re-
ctoris transponat, (: nisi hoc Constitutioni alicujus Collegii alienum
foret. :)

O Senior insuper ea quæ ad interna in re Oeconomica Collegii Spe-
ctant, collatis cum Rectore consiliis, atq; sub ejus directione cu-
rabit. Omnem itaque dabit operam, ut frumenta pro alenda Schola-
stica Juventuti necessaria tempestive procurentur, conserventur,
atq; in iis erogandis is modus servetur ne ob defectum panis
Studiosis media conflictandum sit. Hunc in finem è decimis
è patronorum item Benefactorum q; collatis, aut proventibus
bonorum Collegii quantum Tritici Collegio obventurum sit, ma-
ture cognoscat, et supputet, referatq; Rectori. Unde comperta

tritici

tritici per totum annum in alimentum Collegialium percipiendi quantitate, si ea minus sufficiens habita foerit, Rector, cum Professoribus reliquis, de medijs, quibus huic malo prompta possit adferri medela, tempestive deliberabit. Senioris porro est curare ut frumenta debito tempore advehantur. et numero modiorum tritici adlati Scripto consignato, in Granarium Collegij reponatur. De quibus omnibus, ut et alijs perceptis atq; erogatis rationem bona fide reddere tenebitur. Quoad hanc legem etiam observatio Superiori Lege adnexa locum habet.

Officia Contra Scribae in Specie

1. Contra Scriba ad vespertinam, post portam clausam, & matutinam cubiculorum lustrationem, quovis die unum, ad observationey ex improviso faciendas duos Sedis Scholasticæ Adsessores denominabit, non exceptis abhac observandi obligatione ipsis etiam Officialibus, abijsq; quavis Hebdomade die veneris observationes Scripto consignatas, una cum nominibus absentium notatis recipiet, atq; simul cum suis & Senioris observationibus in seriem scripto tenus redactis ad Rectorem professorem illico inferet, quas vero observationes à quib; acceperit, nemini, prorer Rectorem significare fas erit.

2 Sedem Scholasticam tempore debito per Publicum Ministrum convocare, ad dictam horam præmonitis tempestive Juratis Adsessoribus aque ac in Judicium citatis reis, Contra Scribæ officium erit, qui omnia simul Sedis Scholasticæ deliberata, & conclusa, justo tempore, eoq; quo paret, modo, executioni mandabit; mulctas pecuniarias exiget, & de iij Rectori fideliter rationem reddet.

3. Inter muneris ejus partes referuntur, Investigatorum, si res ita tulerit è numero Juratorum Adsessorum, Accedente Approbatione Rectoris, Professoris; denominatio; Apparitorum & Vigilum constitutio; attentioq; diligens, ut hi summa cum accuratione munijs suis defungantur. item Area, & Ambulacra Collegij ut & Auditoria, munda serventur, porro Custodia Clavis portæ minoris Collegij quam solam nocturno tempore aperire licebit; idem Custodia Clavis domus correctoriæ ipsi incumbet. —

4 Idem contraversias, & altercationibus ritus, et in Collegio, vel alibi, si studiosi vel discentes in ijs partes aliquas habuerint, exortas, audire, componere, vel si momentum rei postulaverit, ad Superiores referre debebit.

Officia Juratorum Sedis Scholasticæ Adsessorum

1 Quilibet Juratorum Adsessorum perpetuus est morum observator, officialibus adjunctus; Si quid igitur contra Leges, per Cives Collegij sive intra

intra, sive extra Collegium committi, quocunq tempore observaverit, sine redargutione non omittet, si vero delictum tale esset cui per leges determinata, aut arbitrio Superiorum definienda poena adnexa est, illud Contrascribæ quarij Hebdomade die Veneris (exceptis casibus qui moram non patiuntur:) Scripto Consignatum, adjecta etiam sui nominis Subscriptione, referet.

2. Adsessorum Singuli, ordine, qualibet vespera, dum porta Collegij Claudatur, adjuncto sibimet Apparitore, Cubicula Singula lustrare si quos absentes observaverit, eorum nomina accurate notare, atq ad Contrascribam referre, sui existimabunt esse officij. Idem per Seniorem occasione cultus Divini Publici, pro observatoribus, item per Contrascribam tempore Vespertino, aut matutino ad excessus observandos, aut ad negotia quocunq disciplinam Scholasticam Spectantia ordinati parebunt, atq omnibus hujus officij partibus fideliter defungentur.-

3 Sessiones Sedis Scholasticæ, aliaq negotia interventu eorum expedienda nulli Juratorum, nisi causa aliqua gravis accedat, negligere licebit, quam tempestive Contrascribæ indicare debebit.

Officia Notarii.

1. Notarius é tribus ~~posterioribus~~ Adsessoribus per Professores & Sedem Juratorum electus, jure jurando se se obstringat.-

2 Hujus officium est Protocolli Sedis Scholasticæ curam habere, acta & Concluſa ejusdem ni eo accurate Connotare, & quid horum cum aliis Communicare necesse fuerit, id absq ulla variatione mutilatione, aut augmento perscriptum extra dare, nutu tamen, & auctoritate Professorum intercedente.

3 Epistolas, per Professores publico nomine quocunq mittendas ut & Litteras testimoniales Studiosis Valedicentibus dari solitas obsignare eidem incumbit; ita tamen ut Sigilum Collegij Rectori illico restituat, apud quem illud observandum est, nec ullas Litteras inscijs Professoribus eodem munire liceat, sub poena amotionis ab officio, aut re ita exigente, etiam graviori.-

4. Idem nomina puerorum Studiorum causa recens advenientium in albo hunc in finem parato Consignabit, & Taxam 12. Brios per singulos pendendam percipiet, data singulis Scheda, sine qua in classem ullam, puerum quemcunque recipere prohibitum esto. Qua Taxa; excepta sortiabitate quæ Notario cedet, ad Mappas Geographicas in rationem Classium comparandas, & Libros Scholasticos, tempore Examinis proemij loco, inter eminen

eminentiores, & pauperiores distribuendos impendenda est.

Sanctio Legum Officiales & Juratos Adsessores concernentium

1 Si Senior Contrascriba, aut Adsessorum aliquis legem aliquam violaverit, graviorem Sub eat ponam, quam qua lege definita est. Si vero aliorum I male patrata, aut facta quacunq" legibus contraria celaverit, vel acta in Sede scholastica divulgaverit, prima vice acriter corripiatur, at qui semel, atque iterum monitus, se non emendaverit, de gradu suo deturbetur. Eadem pona manebit et eum, qui in excessibus committendis partes ageret, aut quod majus est, aliquando proiret. —

2. Deliberata et Conclusa Senatus Scholastici nemini Studiosorum vellicare licet, et si quis iisdem minus contentus foret, recursu ad superiores, in iis tantum casibus concedetur, in quibus proscriptio, aut huic proxime accedens aliqua pona dictaretur. quo in specie pertinet, ubi Offalium, aut Jurator: aliquis degradandus esset.

Formula Juramenti Senioris et Adsessorum.

Ego N N ad Officium Senioris (: Adsessoris :) electus, juro per Deum vivum, & æternum, me Superioribus meis, proxime autem Curatoribus & Professoribus obedientem futurum. Legum Scholasticarum observationi, moribusque Studiosorum sedulo in" vigilaturum. Legum transgressores absque Personarum respectu redarguturum, aut eo quo par est, delaturum. In confluxibus Sedis Scholasticæ sine favore, odio, metu, & alijs respectibus justum Judicium laturum. Acta et deliberata Sedis Scholasticæ ante promulgationem nulli revelaturum, vota haud proditurum, cæteraque quæ ad Officium Senioris (: Adsessoris :) pertinent fideliter exequuturum, de perceptis, & erogatis rationem redditurum. Ita me Deus adjuvet!

Formula Juramenti Contrascribae

Ego N N ad officium Contrascribæ electus juro per Deum Vivum & æternum me Superioribus meis proxime autem Curatoribus & Professoribus obedientem futurum, Legum Scholasticarum observationi moribusque Studiosorum sedulo invigilaturum, Legum transgressores absq; personarum respectu citaturum. In confluxibus Sedis Scholasticæ, absq; favore, odio, & metu, aliisque respectibus justum judicium laturum, & executurum. Acta & Deliberata Sedj Scholasticæ ante promulgationem nulli revelaturum vota haud proditurum. Cæteraq; quæ ad officia Contrascribæ pertinent fideliter administraturum, & de perceptis, & erogatis rationem redditurum. Ita me Deus adjuvet.

Formula Juramenti Notarii.

Ego NN juro per Deum vivum & æternum me officio Notarii bona fide functurum; Protocolli Collegii curam diligenter habiturum; Acta & Concluſa Sedis ſcholaſticæ eidem exacte illaturum. Re ita exigente, eadem abſque ulla variatione, mutilatione, aut augmento aliis extradaturum, & ſigillum Collegii non niſi in uſus lege præſcriptos converſurum, de perceptis et erogatis rationem redditurum. Ita me Deus adjuvat.

Officia Bibliothecarii

1. Bibliothecarius è duobus, vel tribus Candidatis per Profeſſores denominandis, in Senatu ſcholaſtico ſecundum meritum eligatur is, cujus tam dexteritas, quam ſinceritas explorata eſt electusque jure jurando obſtringatur.

2. Munus ſuum auſpicaturus, libros omnes, & ſingulos ſecundum Catalogum recenſitos, fideliter cuſtodiendos & conſervandos recipiat, a Profeſſorum, proximè vero Bibliothecæ inſpectoris directione pendeat.

3 Curare debet, ut Libri mundi, illæſi, atq; bonum in ordinem diſpoſiti conſerventur. Si quos Libros Studioſis ad legendum tradiderit, eorum Nomina conſignet, et exacto 15 dierum ſpatio, ſi non reſtituerint, repetat. Libros majoris precii, aut qui uſu facile deteruntur, præter conſenſum Inſpectoris, Studioſis Dare vetitum eſto, extranei autem, niſi Inſpector mandaverit Libros nullos probere licebit. Secus ſi damnum aliquod aut incuria, aut dolo malo, Bibliothecarii illatum fuerit, perſolvere tenebit.

4. Munere defunctus, Libros juxta Catalogum recenſitos ſucceſſori tranſponat & non modo de Libris, ſed de omnibus aliis etiam, curæ ejuſdem traditis rebus, ſignanter de pecuniis, quas in rationem Bibliothecæ Fors percepiſſet vel erogaſſet fideliter rationem reddat.

Formula Juramenti Bibliothecarii

Ego NN ad officium Bibliothecarii delectus, juro per Deum vivum & æternum, me ſuperioribus meis obedientem futurum, Bibliothecam Collegii fideliter Curaturum, & libris fidei meæ commiſſis nullum abalienaturum, aut in proprios uſus converſurum, ſecundum Leges autem proſcriptas Libros neceſſarios indigentibus exhibiturum, ab iis rursus recepturum; omnibusq; Bibliothecarii officiis Satisfacturum, ac suo tempore de omnibus curæ meæ traditis, bona fide rationem redditurum. Ita me Deus adjuvet. —

Officia Præceptorum Publicorum.

I. Publici Præceptores per Professores eligantur, non gradus, sed dexteritas, & imprimis donorum docendi, atq; morum probitas ratione habita. Si qui Studiosorum, judicio Professorum ad hoc munus obeundum delectus fuerit, eidem illud detractare permissum non esto, nisi pregnantes obstiterint rationes, propter quas muneri oblato vacare ei prorsus non liceat.

2 Tempus muneri huic impendendum, pro rebus circumstantibus definiendum ab arbitrio Professorum pendeat, ex una autem Classe in aliam transire nulli concedatur.

3 Præceptor constitutus proxime ab Inspectore Classium, sive Pedagogarcha dependeat, et omni cura in id incumbat, ut Discipuli adeju disciplinam traditi, tam in Litteris, quam in moribus majora in dies capiant incrementa. Omne id tempus, quod ad institutionem puerorum in Classibus destinatum est, ut pote à Septima matutina ad nonam, à prima pomeridiana, ad secundam, à tertia hora item ad quartam usque eorundem informationi diligenter impendat, atque hora qualibet audita, sine mora in Classe præsto sit, ~~nec prius~~, nec prius quam ubi eà efflux it, egrediatur. In locum autem sui alium substituere sine justa morbi, aut alia causa, & præscitu pedagogarchæ nunquam liceat. Professorum est contravenientes observare qui eos primum corripiant, si qui autem secunda, quin tertia etiam vice contra hanc Legem peccaverint, majori, aut minori salarii parte pro ratione culpæ privabuntur, & si ne ita quidem se se emendaverint, munere exuantur. -

II. Quoad objecta Studiorum & Methodum docendi quilibet præceptorum exacte sequatur normam per Superiores præscriptam, quæ in omnium manibus esse debet. Scripta exercitii causa peragenda, quavis Septimana semel, atque iterum ad Professores mittat, e quibus de profectibus discentium judicium possit. Sub finem cujuslibet Semestris examen instituat, sub initium autem sequentis Semestris Pedagogarcha illos tantum, quos dignos comperit, in altiorem Classem promovebit. Inscio autem, & invito Pedagogarcha nemo Præceptorum Publicorum é Discipulis suis quenpiam in Classem superiorem promovere, aut ex inferiore in suam Classem recipere, vel recens advenientes sine schedâ Notarii admittere audeant.

S. Eidem incumbit moribus discipulorum suorum summa cura invigilare, timorem Domini, Humanitatem, Modestiam, amorem aliorum, & quid quid decori Legibus conforme est animis eorum instillare in Templum, vel locum sepulturæ euntes, & redeuntes semper sequi, ut modeste ubiq; se gerant, sedulo attendere, imo dum recreationibus campestribus tempus est, horis pomeridianis, Dierum Mercurii, & Sabbathi, eos ordine decenti euntes in campum vel redeuntes

Comitari

comitari, ibiq; ut innocuijs vacent recreationibus, curare. Disciplinam moderatam exercère: ad diligentiam in Studio Literarium non verberibus compellere, quin potius Studia ipsa iisdem amæniora & amabiliora reddere. Contumaces tamen, vagabundi, atq; leniora media spernentes, durioribus etiam adigendi sunt.

Morum ad leges honestatis conformandorum rationem quod attinet; vitia, quæ ex incogitantia, petulantia, & mobilitate pueris proprie nascuntur, prudenter, cum mansuetudine sunt corrigenda. Immorigeri autem, qui animo obstinato, post frequentiores etiam admonitiones mala patraverint, virgis flexilibus castigandi; inhumanitas tamen, & nimia severitas procul habenda. Contraria facientium pœna eadem esto, quæ sub nro 3o proposita est. –

6. Ante ferias cuicunq; Discipulorum domum, aut aliorsum abeundi veniam impertiri nefas esto; Si qui autem inscijs, & invitis Præceptoribus discederent, eorum nomina, tempestive Pædagogiarchæ sunt consignanda.

7. Publicus vero Præceptor attendat, qua diligentia, atq; dexteritate Præceptores privati, in informandis suis Discipulis versentur, & an secundum normam Studiorum, publica auctoritate stabilitam, in ijs instituendis procedant, Si quos segniores aut ineptos, normæ contraria facientes observaverit, eos ad Pædagogiarcham deferat.

8. Quilibet Præceptorum stipendio ipsimet constituto contentus sit, Si quid ultra illud sponte offerretur, id accipere fas esto. exigere aut directe, aut indirecte penitus interdictum esto, sub pœna amotionis ab officio.

Officia Præceptorum Privatorum.

1. Nullus Studiosorum queat alicujus institutionem inscijs & invitis Professoribus suscipiat, aut Discipulos aliorum clam alliciat & mercede laboris, quam Professores definient contentus sit, nec plus exigat, sub amissione Discipulorum. Professores autem attendant, ne ullius studiosorum nimis multos, impromiscuas varias, & diversas classes frequentantes habeat Discipulos.

2. Præceptores Privati discipulos suos compellant, ut classem quilibet suam diligenter frequentet. Si quis contrarium fecerit. Publici Præceptoris erit eum ad Pædagogiarcham deferre. –

3. Reliqua quoad Rationem studiorum tractandorum, & morum disciplinam, eadem sunt observanda, quæ supra pro Præceptoribus Publicis sunt statuta.

Officia Primorum in Cubiculis.

1. Primus qui est in Cubiculo quovis, Patrem familias agat oportet, adtendat itaq; ut in Cubiculo omnia munda, apte disposita, & illesa seventur. Siquis contubernalium, in fenestris, fornace, aut aliis rebus damnum dederit, per eundem reparandum curet. Si quis recusaverit, ad officiales deferat; secus si fecerit, ejusdem reparandi necessitas, eidem incumbit.

2. Idem invigilare debet ne aliqua in padimento Cubiculi aut postibus ejus in ambitu securi, aut serra secentur, vel cum impetu frangantur.-

3. Prout ipsemet Leges omnes observare, & Contubernalibus suis bono exemplo præire tenetur, ita eidem incumbit, ut hos, ad ea omnia quæ Officii ratio ab iisdem exegerit, ad amussim observanda compellat, ac si quos eorum aut in Publicis Prælectionibus, frequentandis aut studiis privatim tractandis, aut Discipulis conformandis, negligentes vel contra bonos mores, aut Legem quamcunq; peccantes observaverit, sub gravi reprehensione ad officiales deferat. Quodsi neglexerit, prima vice pendat ℔ 20. secunda 40. et sic porro crescat pœna pro ratione culpæ Quod ad exercitium Linguæ Latinæ Salva manente Legis 7ma sub A. Sanctione. —

4. Alios quosvis, horis non liberis, Confabulandi, fumandi, aut otiandi causa, adventantes, ad sua redire jubeat.

5. Reliqui Contubernalium, eum, qui primus est, debito honore prosequantur, eidemq; ubi necessitas ita tulerit, monenti, adhortanti, aut corripienti obtemperent, sub pœna arbitrio Professorum pro ratione culpæ definienda.

Officia Studiosorum ad Colligendam Eleemosynam, aut Frumenta è Decimis, vel Benefactorum collatis provenientia Frituratii curanda in Rationem collegii missorum.

1. Studiosi per Officiales pro more consveto ad dictos fines admissi, nisi rationibus idoneis se se excusatos reddiderint obtemperanto, & jurejurando se se obstringere tenentur. Qui reluctaverint, careant pane, aut alio Beneficio, quo alumni Collegii utuntur.

2. Ubivis locorum morum probitate, modestia, Urbanitate se se commendantes reddant, Benefactorum Patronorumque quavis gratiam aucupentur. Beneficia collata in Libellis suis fideliter connotent, atq; per conferentes connotanda curent. —

BIBLIOTECA PATRIMONIALA
„BETHLEN" ALIUD

Ꝺ Et Beneficij in usu Collegij Collatij in proprios usus quidquam convertere religioni ducant, atq; rèdeuntes de omnibus bona fide rationem reddant, adductis etiam Litteris fide dignis testimonialibus. Si quis vero infra adhitij notam incurreret, cum jactura existimationis, omni beneficio privabitur.

Formula Juramenti in usus Collegij Supplicantium.

Ego N.N juro per Deum vivum & æternum, me id omne quicquid Patroni, atque Benefactores in rationem Collegij ad manus meas dederint, per eosdem in libro meo rationali inscribi curaturum; aut inscribturum; nihil ex ij ad usus meos, aut alicujus conversurum, verum omnia, quæcunq; percepero Collegij Seniori aut Perceptori traditurum, ac de ij rationem redditurum. Ita me Deus adjuvet.—

Formula Juramenti ad triturandam Framenta: missorum.

Ego N.N juro per Deum vivum, & æternum, me id omne, quidquid, è Decimis N.N. in rationem Collegij obvenerit, recte curaturum, & ex ij nihil in usus meos, aut aliorum conversurum; verum omnia Collegio fideliter administraturum, ac de ijs rationem redditurum.

Officia Praebitoris.

1. Præbitor ex usu recepto debito tempore constitutus, jure jurando promittat se hoc munere fideliter functurum.—
2. Frumenta tam in Granario Collegij reposita ab antecessore, quam vero aliunde advehenda, in præsentia duorum Adjectorum accurate dimensurata percipiat. In ij porro conservandis atq; prout necessitas ipsa exegerit, erogandis ea fide, eaq; circumscriptione versetur, nequid inde detrimenti in rem Œconomicam Collegij redundet. Quodsi factum fuerit damnum culpa sua repudet.
3. Ædificatoribus tempestive constituendis provideat, atq; ut hi rem sibi demandatam accurate, & bona fide exequantur, curet. Si quid per eos peccatum fuerit, ad officiales deferat.
4. Liba ij tantum largiatur, quibus ea percipiendi jus competit qui vero ex præscripto Legum pane privandi sunt ij sub gravi animadversione subtrahat.
5. De perceptis et erogatis omnibus adnexis documentis fide dignis rationem reddat.

Formula Juramenti Præbitoris

Ego NN. juro per Deum vivum & æternum, me id omne, quidquid officii mei ratio secundum Instructionem mihi datam exigit, fideliter administraturum, rerum fidei, ac dispositioni meæ commissarum curam sedulo habiturum, nequid earum intuitu detrimenti mea culpa accidat, omnem operam daturum, atq; de perceptis & erogatis omnibus bona fide rationem redditurum Ita me Deus adjuvet. –

Officia Apparitoris /: Oeconomi :/

1. Apparitores cum fine cujusvis septimanæ per contrascribam & eundem ordinem constituantur. Quod servitium Togatorum quilibet in universum secundum usum hucusq; observatum præstare tenetur.

2. Apparitor Constitutus, cum Antecessore Auditoria, portam, munimen, ambulacra Collegii, & id genus alia perlustrare, atque an omnia in illis illæsa sunt, ut & Lampades, & Candelambra, investigare, atq; si quid detrimenti in iis illatum observaverit, ad officiales deferre tenetur, per antecessorem reparandum, nisi hic tempestive auctorem damni officialibus indicaverit: id vero si neglexerit, reparatio ipsimet incumbat.

3. Idem tempore vespertino cum porta Collegii claudenda est, post datum Signum uno quadrante, observatis foribus, clavem portæ Officialibus tradat; deinde cum uno ex adsessoribus singula cubicula intret, quoscunq; in suis cubiculis præsentes non offenderit, iis quoq; non exceptis, qui forte in Collegio in aliorum cubiculis essent, eorum nomina accurate notent, atq; ad officiales accurate deferat. Extraneos e Collegio pedem efferre jubeat recusantes vero Officialibus confestim denunciabit. Hora tertia matutina Signo dato tempore hyberno lumen per singula cubicula deportabit. Qui contra hanc Legem peccaverit, ultra temporis constitutum, per biduum Apparitoris servitium præstabit.

4. Præcones, Vigiles, & quando necessitas fuerit, etiam concionatores jussu officialium tempestive constituat. Id si non fecerit, eorum vices ipsemet præstabit.

5. In prælectionibus publicis ut & precibus absentium nomina si jussus fuerit, sine respectu personarum connotet, & officialibus transponat. Sub pœna 2 ß. –

6 Ejusdem Officium est horas singulas per totum diem observare, horij ad prælectiones publicas destinatij Professores mature adire; atq; de prælectionibus Rebeudis Signo dato Juventutem Scholasticam cerciorem reddere; fores auditorii reserare, mox ijs finitis claudere & Clavem ad se recipere. In super horas quoque in quibus pueri in classes ire tenentur, Signo dato indicare.

7 Eidem incumbit una cum adsistentibus Cursoribus (Pueros horij ijs quibus hi aut publice, aut privatim informari solent, in area Collegij, aut alibi aberrantes, in Classes, aut vero ad privatos præceptores cogere; portam obsidentes, aut ante eam tumultantes retrorsum compellere, clamitantes, interse concertantes, lapillos projicientes compescere, refractarios vero ad Officiales referre.

Officia Vigilum

1 Vigilum unus ab hora nona Vespertina ad duodecimam alter vero, ab hoc tempore usq; ad tertiam extra cubiculum suum diligenter excubias agant, et in Area, aut ambulatorijs Collegij semper in ea, quæ ad securitatem publicam pertinent, intenti, prompti sint, & attendant, ne Lumen in Lampadibus extinguatur. Contrafacientes, & qui ab uno, & altero Adsessorum compellati, illico non responderint duij 12 rum, et Famulorum etiam tot quotij nocte constituantur, quott requiruntur ad partes omnes Collegij & aree rectè observandas, inter quos horarum divisio, pro diversa anni tempestate Contrascribi esto.

2. Siquis horij nocturnij totium extra locum Secessus miserit, aut alvum exoneraverit, Officialibus indicare debeatur.

3. Clausa porta extraneorum quemvis intromittere vetitum esto. Studiosorum autem, ut & aliorum Discentium in Collegio domicilium habentium aliquis si ingressus fuerit, nomen accurate notare & ad Officiales deferre tenentur, exeundi vero copiam nulli horum dare licebit sub pœna ℔ 20.

4. Vigiles clamore, strepitu, v. facto quovis molestiam creantes, vigilia repetita puniantur, aut si gravitas facti id postulaverit pœna gravior, culpæ adtemperata adjiciatur.

5. Omni porro cura, id agant, ne quid damni intra limites Collegij accidat; quod si factum fuerit, aut auctorem damni indicare, aut damnum reparandum curare tenentur. –

Nos Supremum in Magno Franciæ

110

121

1769.

122

Nos Supremum in Magno Trañiae Principatu Reformator Consistorium! Damus pro memoria üs omnibus, quorum interest, Universis; Quod cum animadvertissemus cursus Studiorum in Collegiis, ac Scholis nostris, ob non observatam in instituenda, ac Litteris imbuenda Juventute stabilem, ac uniformem Docendi, ac Discendi Methodum, quam maximè tardari, Huic malo Medelam allaturi Delegatam Commissionem è Fratribus nostris sub Praesidio Illustrissimi Dni Comitis Pauli de Bethlen, Sacrae Cae Apost. Majestatis Camerarii, Consiliarii Jubernialis Intimi, et Tabulae Regiae in Transylvania Judiciariae Praesidis, Illustrissimis utpote D. Simone Kemény Colleg. Ref. Claudiopolit. Davide Comite de Bethlen, Colleg. Ref. M. Vásárhellyensis, Johanne Comite de Bethlen Gymnasii Reformati Udvarhellyensis, Samuele Jun. S. R. I. Comite Teleki Collegii Refor. Nagyedensis Insp. Curatoribus et Reverendissimis ac Clarissimis: Georgio Lázár Decano Ecclesiarum in Transilvania Refor. Superintendente, Michaële A. Ajtai Coll. Refor. Nagyed. Stephano Intze, Michaële Benkö et Alexandro Kovásznai Colleg. Refor. M. Vásárhellyi Ordinariis Professoribus, ac et Josepho Dodoki Colleg. Ref. Claudiopol. Ordinario Professore, et simul Commissionis Actuario, denominavimus. Quibus tandem A. 1769. Diebus Mensis Junii sub Praesidio praelaudati Domini Comitis Pauli de Bethlen considentibus nominatis jam Superius Viris Litteratis celebrata in M. Vásárhelly hâc Commissione, expectationi Nostrae ex asse satis factum est, sequensque hei adnexa mutua è concertatione Methodus Docendi concinnata est.

Quam quidem Methodum nos de Puncto ad Punctum ruminatam, non tantum in omnibus approbamus, ac ratihabemus, verum in omnibus solligis, Gymnasiis, ac Scholis Nostris celebrioribus à modo in posterum, exactè observandam, observarique faciendam Dominis Curatoribus, Rectoribus Professoribus Ordinariis, ac Subalternis quibusvis praesentibus, ac futuris recommendamus, imo seriò injungimus, harumque serie eosdem in futurum etiam obligamus. E Supremo Reformatori in Transylvania Consistorio. Cibinii d. 8a Julii A. 1770. Exradatum per Michaëlem Tamási Consist. Secretarium.

Anno 1769. Diebus Mensis Junÿ a' M. Vásár-helyt celebrált litteraria Commissionar Projectumi.

A' Méltóságos Supremum Refor Consistorium Atyaiképpen é's kegyelmesen figyelmezvén az Erdélyi Refor Scholákra, Gymnásiumokra, é's Collegiumokra, é's azokban minda Tanitóknak, mind a' Tanulóknak állapotjokat, tanittá-soknak é's tanulásoknak módját voltaképpen meg tekint-vén, tettzett o Excellentiajoknak é's ő Nagyságoknak bizonyos é's ide alább Subscribált Személyekből álló Litte-ria Commissiot ültetni, a' végre: hogy a' Collegiumok-ból a' tanitásnak és tanulásnak módjáról a' Supr Con-sistoriumba bé adott Projectumokból mind azokat, va-lamellyek a' tudományoknak jobb é's könnyebb uton való elébb vihetésére szolgálnak, ki szedegetné é's egy szerént mind egy ollyan közönséges docendi é's discendi Normat concin-nálna, mely minden Scholákba introducáltatván, azon eg Norma szerént a' Tudományok é's azokból folyo jo Erköl-tsök é's Isteni félelem, mindenutt egy aránt nagyobb nagyobb gyarapodást vehessenek. Mely közönséges ha-szonra nező parantsolattyára a' Mlgos Supr Consisto-riumnak a' denominált Személyekből álló Commissio ezen folyo Esztendőben Juniusban M. Vásárhellyen, egybe gyülvén mind a' Tanitókra nézve, hogy mit, miképpen é's mennyi idö alatt mennyit tanittsanak; mind pedig a' Tanulókra nézve, hogy mitsoda Könyveket olvassa-nak, mit minemü rendel és móddal tanullyanak egy szóval hivatalok és kötelességek a' Scholákban forgo Személlyeknek mi légyen minden részre való hajlás nélkül illyen formán edgyezett meg é's proje-ctált, a' mint következik:

Az Olvasni és Irni tanulo Gyermekekről

Minekelőtte a' Scholákba bé menő Gyermekek olvasni perfecte
meg tanulnának, a Publica Classisba mind addig bé ne íratnának,
hanem Privatus Praeceptorok által készíttessenek a' folyo olvasás-
ra; ha pedig a' Gyermekek közzül találtatnának oly szegé-
nyek, hogy Privatus Praeceptort nem fogadhatnának, te-
hát a' Pedagogiarcha rendellyen ezeknek oly Ifjakat, kik
ölet az olvasásra elkészítsék; mimodon tanittassanak pe-
és minémü édesgetésekkel alliciáltassanak a' tanulásra és an
nak szeretetére a' Collegiumokból bé adott Projectumokból
ki kidegetteted és általunk adprobálc Punctumok szerént
készítteted Methodusban le vagyon írva. Lésen pedig az Olva
ni Tanulo Gyermekről ennekutánna is az eddig rabo Abé
cedarium mely is midön ujjobban ki fog nyomtattatni,
szükséges és elő fordulo igaz Déák szókkal bővitessék,
mely munka bizatik az oda levo Litteratura Professora, az
holott a' Könyv nyomtattatik; kiij a' maga additiojat, vagy
meg kivántato correctiojat a' masutt levo Litteratura
Professorokkal is communicálni tartozik.

A' Declinistákról és Comparistákról.

Sonak és hasznosnak itéltetik hogy ezek egy Classisba tani-
tassanak leven azon szók, mellyek comparáltatni szoktak
gupain Nomenek; a' Verbum pedig külön ves fér téven
a' Grammaticának, és annak nintegy nagyobb és nehezebb
része léven, jonak ahhoz hogy a Conjunctiva Classis kü-
lön Praeceptorohtól tanittassék. Mivel pedig az eddig a' Con-
jugiták kezekbe forgani szokot könyv a Rudimenta
nind Constitutiojára nézve, mind pedig a' Szükség felet
bé iratott Paradigmákra nézve, ennekutánna elhagat
tatni itéltetik, tehat hozzá concertatio és matura Delibe-
ratio után concludáltatott, hogy a' Németh Országban le-
vo Scholák példajok szerint a Cellarius Grammaticája
[melyben a Szükséges Paradigmák is meg vagynak:] ki
nyomtattatván, közönségesen mindenütt bé vétessék; ezen
Grammatica pedig oly formán készíttessék, hogy ebben az
Etymologia egyik Pagmán Magyarul, másikon ellenben
Deákul légyen olyan formán, mint ezen Cellariana
Grammatica a' Posoni Schola Rectorától nehai Bél
Mátyástol készíttetett és Lőtsen kiij nyomtattatott vala.

mely.

mely Grammaticának illyen móddal való el készítése bizatva
a' Maros-vásárhelyi Philologia Professorra. E' mellett ezen Classisba
a' Kis Cellariust, Kis Catechésist, a' Gyermekekkel szorgalmas
tosan meg tanultatván hasznos légyen, hogy a' Praeceptorok
Hübnernek a' Szent Irásbol szedegetteti némely nevezetesebb
Historiáját olvastassák és nekik instillálják.

Secunda Classis Conjugistarum

Ezen Classisban a' Cellariana Grammaticában levő Verbale Para
digmáth meg tanulása mellett igen szükségesnek itéltetett, hogy
egy olyan Deák Könyvecske adattassék a' Tanulóth kezekbe
á fordittásra, melyben a' közönséges életben elé fordulni
szokot szollásnak formáji legyenek, mintsem a' sok helly eken
be vétetett Lánguis Colloquiumi, mely minden odon ezeknél,
tassék, és abban elő forduló szók mi formán resolváltassa-
nak, és a' szollásnak formáji a' Sententiátskák hogy
miculcáltassanak, a' Methodusban elég világosan ki va,
gyon téve. Hogy pedigten meg ezen Classisba az igaz
Deák nyelvnek nemü nemü szegéje, és ezzel edgyütt a'
Romai Historiának avagy tsak kezdete meg eresztet
tessék a' Tanulóthal, végezteth, hogy az Eutropius Ro,
mai Historiájának két első Könyvecskéit a' Praeceptorok lóg,
naltassák, és azokban rövideden fel jegyzett történeteket vélek
meg értessék, e' mellett a' kis Catechesist szorgalmasson meg
tanultatván a' Bibliának ágazatira a' Szent Irásbéli hellyekkel
meg erősitvén magyarázzák; nem külömben a' kis Cella,
rius Vocabularium'ában való szókat a' Methodusban
irt móddal vélek meg tanultassák.

Tertia Classis Grammaticistar.

Ezen Classisba a Cellariana Grammatica mellett a Classicus
Authorok a Rhodi Fabulái, és Europiai Historiai Romana
egésszen; a Palatina Catechesis Locusok nélkül. Cellarii
Liber Memorialis [: Nagy Cellarius :] tractáltassanak
a' Praeceptorok eleiben adandó Methodus szerint.

Quarta Classis Syntaxistar.

Ezen Classisban a Cellarius Grammaticája mellett mind
mü Authorok olvastassanak és magyaráztassanak a'
mint a' Collegium ebből fel adott Projectus mokban fel vad,
nak jegyezve, helyben hagyattak: ugymint: Cornelius Nepos
Ciceronis Epistolae Selectiores, Cellarii Liber Memorialis.

Catechesis

Catechesis Palatina Locusokkal; e' mellett a' Praeceptorok ad facíliorem intelligentiam Keporis a Cellarius antiqua Geographiájának Compendiuma szerint a' Könyvben elő forduló Helységeket mutogassák; úgy ad recentiorem Geographiam a Groff Lázár Ur ő Excellentziája által fordított Geographiából a' Tanulókat tanittsák.

Quinta classis Rhetorica & Oratoria

Ezen classisnak rendiről kérdés estvén, ráónibus utrorumque discussis közönségesen abba meg egyeztünk, hogy ezen classis mindjárt a' Syntaxis után tanittassék; mely szerint a Manuális Könyvek is voltaképpen ennek kezdődvén meg egyezett akarattal meg határoztatik, hogy a Freyer Oratoria /: mely in Tabulis Compendiarijs redigálva mint Németh Országon, mind pedig Magas Országon Debreczenben ki nyomtattatott :/ be vétessék; és noha ezen Rhetorica igen alkalmatos és ezen mesterséget dissertáló előadó Könyvnek találtatott a' Commissiorol, s upsan ezen dolognak discussiojára exmittalt Litteratura Professorok judiciuma szerint; mivel mind azonáltal deprehendaltatnak az emlitett Könyvben olyan dolgok, mellyek a' Tanuló gyermekek elmejét fárasztathatnák, erre nesze végez tetett, hogy annak Compendiuma /: mellyet most hirtelen készhez nem kaphattunk :/ a Litteratura Professorokból censurara vétessék, hibáktól megtisztittatván a Vásárhellyi Litteratura Professornak deman dálkatott, annak előbb revisiojára, mely ha az emlitett Professorok tol nem adprobáltatnék, tehát a Nevezett Vásárhellyi Professor készittene a Freyerből egy Compendiumot, mellyet közölvén a' több Litteratura Professorokkal, és eképpen approbáltatván nyomtatnák ki, és mindenütt be vétessék; Arnii áltas sium Auctorokat illeti, az eddig valo Praxis szerint helyben hagyatott, hogy Ciceronis Epistolae, Orationes Selectiores, Justini Historiae exponáltassanak és magyaráztassanak; Az Arithmetica tanittassék a Volphius Compendiuma szerint A' Catecheticumok, Geographicumok is szorgalmasson tractáltassanak

Sexta Classis Poëtica

Ezen Classisban a Cellarius Grammaticája mellé rakattatott Poësis mellett az Ovidii Metamorphoseos, Aeneis Virgilii et Odae Horatii

Horatii Selectiores szorgalmatoson magyaráztassanak, tanultassanak, egyéb aránt a' Collegiumokból be küldött Methodusok punctumok szerint igen meg egyezők lévén e' részben is egymással, hellyben hagyattanak, egyiket a' másikból suppleálván.

Septima Classis Graeca

Hogy ezen Classis a' Logica Classistól külön szakasztva légen jobnak itéltetett, a' végre, hogy a' Görög nyelvet tanulo Ifjaknak annál több idejek lévén ezen nyelvnek tanulására, abban nagyobb ejtületett vehessék. Mivel pedig Görög Grammaticara igen nagy szükség vagyon, ennek a' Scholákban való meg bövittése igen hasznos lészen; ezek közöa pedig a' Golliano-Valleriana Grammatica alkalmatosnak itéltetett; E mellett mivel kivántatik szükségeskeppen valami Görög Lexiconorska, a Pásore in N. Testam. hogy mentől hamarébb ki nyomtatnyék igen jonak alittatott; E mellett azlly Testamentom; Luciani Dialogi ex editione Hemsterhny'si, ertha bula Lebetis exponáltatnyék és resolváltatnyék.

Octava Classis Logica

Szükségesnek és haszuosnak állittatott hogy ezen Classis külön légyen melyben a Logica és Ontologia mindenütt be vétessék és tanittatnyék. Melyre nézve hogy a Baumaister Logicája és Ontologiája mindenütt be vétetnyék a Philosophiae Professor Inspectioja alatt, ennekfelette a' Philosophica Definitiokra nézve a Baumeister Definitivája a' mennyire tsak lehet, memoriter tanultatnyék. Ezek mellett hasznos lévén az Ifju elmének ideje korán a' Mathesisre késztteni, ezen Classisba levo Logicusok a' Mathematica Lecktiket is járni tartoznak, melly ekre hogy annál könnyebben erkezhessenek, naponkint tsak három orákon járjanak a Classisba.

Mindezen Classisokt rendi szerint tanulo Ifjak alias Classicus vagy Publicus, alias pedig Privatus Praeceptorok kötelességek tanitasaikt modja és a' Gyermekek körül valo magok viselése a' szerint hellyben hagyatott a' mint a Kolosvarol küldött és elöttünk punctatim fel olvastatott Methodusban irva vagyon; Melybe hogy egyszersmind minden a' Enyedi Methodusban levo observatiok de Conversatione Praeceptor cum Discipulis minden pedig az Examenekről való jegyzései Profess. Teleki Samuel Urnak mint Scholtarkt, definiáltatott; egyebekben tsak nem minden

nekben

nekben a' Collegiumokbol bé küldöa Projectumok circa mo-
dum instituendi et informandi egymással igen meg edge-
zök lévén.

Hogy pedíglen a' Classisban tanulo Gyermekek tanulasok ez azok
nak modja, és rende annál jobban follyhassanak, edgyeżö érte-
lemmel végezzenek, hogy imm denüa Pedagogiarcha légyen.
in specie pedig mostan a Litteratura Professorok; Udvarhel-
lyen a' Rector Professor, kitöl köreleppégek léssen köżönségesen
minden Praeceptorokra szorgalmatos attentióval lenni, hogy
alkalmatosolé tanitásra? és tanittások foganatosé? az eleikbe
adon Methodus szerént tanitanak é? a Publicus és nevezetesebb
Uri Rendek Gyermekei mellé való Praeceptorokat kivilagos-
va, nem vigyázván semmit is a' Gradusra in Collegatu projecta-
lyák, és a' több Professorokkal meg edgyezvén denominálják.
A' Publicus Praeceptorokat, ha foganatoson tanitanak, gyakron
ne változtassák hanem két Esztendeig, sőt továbbis meghad-
ják; ha pedig alkalmatlanok, vagy durva, dörgö, morgó, ter-
mészetekre nézve irtózuak tőlle a' Tanulo ifjak tehat az il-
lyeneket medio tempore is: ebben is a Collegával meg edgezvén
változtathatják; Mind ezek mellett hogy az Uri Rendek és Ne-
mesek Gyermekeinek szorgalmatoson és jo Lelki esmérettel
vigyázzanak intimáltatik és sériö parantsoltatik.

A' Professorokról

1mo A' Theologiae Professorokról

Minden Theologiae Professorok kötelezzenek a' Theologiának
ezen nevezetes részeit hiven, szerényen és jo Lelki esmerettel
szorgalmatoson tanitani, ugymint:

Theologiam Dogmatico-Elencticam,
Theologiam Catecheticam,
Theologiam Moralem,
Historiam Ecclesiasticam,
Methodum concionandi.

Mindezekben pedig hogy a' Tanulo ifjuság, annál nagyobb
előmenetelt vehessen végeztetett hogy ezeket négy Esztendőz
el folyása alatt tellyességgel el tanittsák, mely idő alatt a
Dogmatico-Elenctica Theologiát két izben végezzék el illyen
formán tselekedven, hogy a Dogmatico Elenctico Theologiát
reggeli órákon ezen két Esztendőz alatt a' Délyesti órákon
a Moralis Theologiát és Concionandi Methodust tanittsák
ezen két Esztendei cursus után ujra kezdven a Dogmatico-
Elenctica Theologiát, viszont két Esztendő alatt el végezzék
A' Délyesti órákon pedig ezen idő alatt az Ecclästica Histo-
riát.

ziát ox vetetlen el tanittsák. Hétfsöü, Kedden, Ftsörtsöken min,
Deuhor két két orán tanittsanak, azért hogy a' Vasárnapi Cate
chizatiokra készülhessenek; Vasárnapokon azért Magar Nyel,
ven Catechizáljanak a' Dél esti orákon reggel pedig minden
Vasárnapokan a' Theologus Diákokkal Remek Prædicatioxat
mondassanak vagy ha Remek nem lehetne mindenkoron, le,
hát az elsőbb Diákokkal prædicáltassanak. Az Imepekre
ki menni szoxon Diákok dictallyanak két vagy három præ,
dikatziókat ne hogy készületlen prædikatziokkal borrankozás,
ra okot szólgaltassanak; az elébb való Diákokrol készitteret
Prædikatziokat pedig szorgalmatoson revidéáljak.

2do A Philosophiae Professorokrol.

Jouak és hasznosnak itelletett, hogy a' Philosophiæ Professorok
a' magox cursussokat három esztendők alatt el végezzék; mely
idő alatt e következendő Scientiákat pertractaljak:
Logicam, Metaphysicam, Mathesin puram Arithmeti,
cam np Geometriam et Trigonometriam; Physicam Experim,
et Philosophiam Naturalem; Jus naturale, et Philosophiam
Practicam; Mathesin adplicatam, puta: Astronomiám
Geographiam, Chronologiam et Gnomonicam.
Minden nap ugymint Hétfsön, Kedden, Ftsörtsöken es Pénte
ken két két orán tanittsanak a Controversa Materiakrol
pedig minden Héten Szeredan vagy Szombaton disputaltas,
sanak.

3tio A Philologia Professorokrol

A' Philologiæ Professorok is hogy három esztendők alatt a'
magox cursussokat el végezzék meg határoztatott ugymint
Universalis Historiát
Sido és Görög Nyelveket
Romai, Görög és Sido antiquitásokat
Patria Historiát.
Minden napon ugymint Hetfsön Kedden, Ftsörtsöken
és Szombaton két két orát tanittsanak, Szeredan pedig Szom,
baton Tanitványaikat vagy censeállyák, vagy Resolváltas,
sanak velek: Emellett a Diák Litteraturát is min,
den esztendőben tanittják vagy tanittassák valaszthan na,
gobb á'leg neveseteppebb Diák auctorokot, a' mennyiben
lehet ezekk választásokban a Litteratúrd Professorok
egymás közöt meg edgyezzenek, a' végre, hogy a Magya,
rázatra fel veteténdő Auctor, ki nyomtattathan közöt
tünk ámal hamaribb el kelhessék.

4to Leszen a Kolosvári Collegiumban egy Juris Professor, kötelez
tsége

sége lésen, hogy Jus Patrie, Jus Civile és Jus Naturæ tanittsonak;
A' Patrium Jus mellé ragaszthattya Historiam Patriæ; ez
is az emlitett napokon két két orái tanittson, ugy mint reggel
hat Orától fogvá hétig, és Dél után egy orától fogva kettőig.
Hogy pedig len minden ezen le irt Scientiák bátonyos és rendes
orákon tractáltassanak, a' nappali orák ily formán rendeltes-
tenek: Horis ante Meridiem.

6ta ad 7. Praesesé
7ta ad 8. Philologiæ Professoroké
8va ad 9. Philosophiæ Professoroké
9na ad 10. Theologiæ Professoroké

Horis post Meridiem

1ma ad 2. Praesesé
2da ad 3. Philosophiæ Professoroké
3tia ad 4. Philologiæ Professoroké
4ta ad 5. Theologiæ Professoroké
5ta ad 6. Privatus Praeceptoroké
6ta ad 9 Cautus Praesesé

Minden Professornak sporos kötelessége lésen a maga Tanitványait informálni in Historia Litteraria ejus Disciplina
mellyet fog tanittani, hogy minémü Könyveket minémü rendel és mo-
dal olvassanak és tanullyanak a fontsokat indicaljak nékjo és
neveseis Könyvek Auctoriról ezekk editioj ról instrualjak
Nosse enim Libros magna pars Eruditionis.

Az Indualni kivánó Tanulók Censurajáról

Minekelőtte a' felyebb emlitett és el rendelt Classisokból ki
költ Tanulók a Fogatnsok közzé be vétetnének, annak
előtte sporosan censeáltassanak, praesentibus Professoribus
Tanti Tantum Pedagogiarchái és igy cum Delectu in Ordi-
nem Fogatorum admittaltassanak; a kik indualások után
ha vagy Tsoportyokban vagy a Publica Censurak alkalma-
tosságával Diligentiajokat jo specimenekbe nem probál-
ják, azok tellyességgel a Collegiumban semmi benefici-
umat ne varjanak, hanem három Tsendőr alatt elé
alatt adandó Vocatiókra pro Judicio Professorum a Colle-
giumbol ki menjenek, vagy más képpen magokról pro-
videáljanak. Ennekfelette midőn subscribálniok tartoznak
kiki közülök a Professorok előtt declarálni, hogy külső vagy
belső,

belső állapotra igyekezzék, azért, hogy in cursu Studiorum á'sze-
rent intézhesse a maga tanulását. A belső Hivatalra igye-
kezők Professiomokkal a külső állapot-
ra Standekorok ne élhessenek, különben lévén egyébb bene-
ficiumok is, mellyek a belső állapothoz nem sóvárgattatnak, e-
zektől a Secularis Statusra igyekezők el nem rekesztet-
nek, hanem azokkal pro merito élhetnek.

A' Togatus Deákok Classificatiojáról

A' jo rend a' miképpen minden dolgokban, ugy a' Tanulás-
ban igen szükséges és hasznos; erre nézve hogy a Tanuló
Deákok annál jobb rendel folytathassák a' magok Studi-
umokat, jo nak itéltetett hogy a Togatusok két Classisra fa-
kasztassanak.

Első Classis Indúlván a' Deákok az első három
esztendőkben köteles legyenek ezen itten specificált Leckéket
szorgalmatosan járni, ugy mint:

I. Philologi { Universalis Historiát
Görög Deák és Sido nyelveket
Romai és Görög Antiquitásokat

II. Philosophi { Pura Mathesisnek minden részit ugymint:
Arithmeticát
Geometriát és
Trigonometriát emezekfelette
Logicát és Metaphysicát.

A' Theologiából pedig a Catechetica Lectiókat
E' mivel azon Scientiak három esztendőn alatt a Profes-
sorok által nem tractáltatnak ezen három esztendőkben elteljes-
után publica lectiókat ne hallgassanak ezen első Classisbé-
liek és jo Specimeneket adván a' második Classisba pró-
movealtassanak, akik pedig érdemesekké nem találtatnak
maradjanak az első Classisba mig jo Specimeneket mutat-
hatnak.

Második Classis Promovéáltatván az emlitett
modgyán az Ifjak ezen Classisba ezen Lectiókat hallgat-
ják a' következésképpen Ugy nimt.

II. Philologi { Sido Antiquitatsokra
Sido Expositiora

Latria

Ju Philolog. Patriæ Historiára

Ju Philosoph. { Experimentaly Physicára és Naturaly Philosophi
Jus Naturæ és Practica Philosophiára
Adplicata Mathesisre vagyis Astronomiára, Geographiára Chronologiára és Gnomonicára.

Ju Theolog. { Dogmatico - Elenctica Theologiára
Moraly Theologiára
Ecclesiastica Historiára és
Concionandi Methodusra

Ezen második Classisban nivel a fel jedzett Scientiák három, vagy a Theologiának minden részeire nézve négy Esztendők alatt el tanittatnak, tehát ezen Classis beliek, annak idejében publice censeáltatnak és akik negligentiáik által marlanoltt deprehendáltatnak magokra viselleyenek gondot akik pedig magokat dicséretes Specimenek mutatásával meg ékesitik és ennek ereiét tészik, továbbis a Collegiumban meg maradhatnak, és szabadságokban lészen mind az első mind a második Classisba fel tett Leczkéket a magok tetszések szerint járni, védjok vigyázvan mindazonáltal a Professorok hogy idejeket hejába ne töltsék publica Leczkéket járjanak, és privatum studiumokat is sorgalmatoson folytassák

Noha a Deákok ezen Classificatio szerint kelletnék is hűségesképpen a magok Tanulásokat igazgatni mindazáltal eo non obstante, hogy az első Classis beliek nem kötelesek tetnek a második Classisba fel tett Leczkéket járni azokat is ha tetszésekkel meg egyezik hogy járhassak és hallgathassák nem tilalmaztatnak jollehet azoknak frequentálására nem adigáltatnak. Conversa. a második Classis beliek az első Classisba fel tett Leczkékre járhatnak.

Az Secularis Statusra igyekező Ifjak nem kötelesek tetnek a fel tett Leczkék közül a Sido és Görög Leczkéket Sido Antiquitatisokat járni vagy a Concionandi Meth.

nandi Methodusis.

Hogy pediglen a Deákok annál jobban a Studiumokra excitáltassanak, végeztetett, hogy minden Scholasticus Esztendőnek a' Végén publica Censurajok legyen, jnsentibus Professoribus et uno saltem Inspectore Curatore s. invitatorum esse Censurákra mások is kivalt Papok: / A Censura pedig inkább tárgyai tsak azokból a Scientiákból, mellyek esen Esztendőben pertractáltattanak, kivek felette a' Theologiát és Philosophiát Professorok Istenfélő buzgó materiákat kitogatván irassanak a' magok hallgatók alatt forgolódo Tanítványaikkal Dissertatiokat is azokat censeáljak, rektifáljak. Nem különben a Philologiát Professorok sorsos körülmények lévén a Deák Litteraturanak jo korban való állítása a Philologusokkal iratassanak Deák Levelekben Declamatiokat és Orationkat, is azokat censeálván, critizálván quid pulcrum, nekiek megmutogassak.

Ide tartozik az is ámi conclusumokban a summájában a' mint az akkori rövid Protocollum bizonyíttya; Hogy a' mely Deákok magokat jo Specimenekkel distinguáljak, azoknak tekintet légyen a Beneficiumok osztásokban, és az Alumniák promotiojok gyanánt áldogh érdemesebbekk adassanak

Ezek felett végeztetett hogy a Deákok más időben ne subsistalhassanak, hanem Juniusban, úgy mint a Scholasticus Esztendőnek a' végén a' végre hogy 1ma Septembris kezdődvén minden studiumokk tanittása, ettől kezdve és ne felbe szakasztok Leczkéket halgathassanak; mely szerint megh határoztatok az is hogy 1ma Septembris a Tanulok megjelenjenek a Collegiumokban és Canicularia ante 1mum Julij elue bocsátassanak hanemha el kerülhetetlen szükség kívánnya. Nem különben a Professorok is 1ma Septembris tanitokat el kezdjék a Canicularis Vacatiokra el bocsáthattyák

Az Intercalaris Vacatiokra pedig minden sátoros Innepekre engedtetik három hét, Szüretre is három hét, Sokadalmokra két Nap; és noha ez is inkább sok Vacationak tartathatik mindazonáltal a Collegiumokba Tanulo Ifjakk cum suis Cumstantiai masképen a Vacatiokat röviditteni alig engedtetnek

hetik, és hogy a Vacatiokra meg határozott napok után mind
a' Tanulo Nemesek, mind pedig az Uri Rendek Alumnusai a
Collegiumban meg jelennyenek, igen jo annak alitotta a' som
miss, ha valami módon ez iránt való végezés az Uri Szülek
és Patronusoknál circulaltathatnék, hogy Gyermekeiket
és Alumnussaikat tovább a' Szabad időnél ne tartoztatnák
e' mellett ha arra vétethetnének a Gyermekeik mellé való
Praeceptorokk és Alumnusokk téresekben hogy a Professorok
jo Lelki esmeretekre és judiciumokra bíznák magokat
kik jobban esmérvén az Ifjuságot, az érdemesebbeket ren-
delnék. Emlékezete igen jo volna, ha meg nem engedtet-
nék hogy a Régi spia Fundatiokból a Fundatorokk Dolge
vitassi ne disponaljanak és azokra magok ne kéresnek
nevezet szerint Alumnusokat.

Az Udvarhelyi Gymnasiumról

Mivelhogy itten csak egy Professor vagyon és mellette Con-
Rector különösön kellett fel venni ezen Gymnasiumnak
állapotját mely szerint mindenikk Kötelessége illyen for-
man határoztatott meg: hogy t: i: A Professor tanittson
Dogmatico-Elenctica Theologiat mellyet minden két
Esztendők alatt a' reggeli orákon elly végezzen, ches
Nagysztvan egy lly Methodus Concionandi, Universa
lly Historiát mellyet Esztendőnként elly végezzen, Si-
do és Görög Nyelveket, Methodo Analytico Exegetica,
Ezek mellett Logicát Metaphysicát Arithmeticát
és Geometriát. Mindennap három orákor tanittyon
Szeredán, Szombaton pedig azok az Exercitiumokat
foltaya, mellyek a' más Collegiumokban proscribáltatnak
Mindezen meg nevezett Scientiákat pedig négy Esten-
dők alatt el végezze, ugy mindazonáltal hogy a Dogma-
tico-Elenctica Theologiát minden Esztendőben folyvást ta-
nittya.

Alsó-Rector tanittyon
Görög és Romai Antiquitasokat
Deák Litteraturát Geographiát Cate-
chetica Theologiát. Kinek is hasonlo képpen Kötelességek lesz
Szeredai Szombaton kivül minden Napokon három Ora
kon tanittani, Vásár napokon egy orát Catechizálni. Min-
den meg nevezett Scientiákot tanittani tartozik két

Esten-

tendők alatt; a Deák Litteraturát pedig meg szűnés nélkül tanítani tartozik, a' Tanításnak rendiben, a Manuale könyvecskéből választásában és egyebekbenis mindenekben a Rector Professorral conintelligenter légyen. Egyéb aránt mind a Deákok Classificatiója, mind pedig Classisokban való tanulásuknak módja és rendi mindenekben a szerint légyen, mint a' mái Collegiumokbanis rendeltetett.

Mindezekből utánna végeztetett, hogy a' Professorok minden Schola színi Ejtendőnek kezdetiben a' Collegium törvénnyeit fel olvastassák, azokat szorosan observáltassák a' renitenseket bemennyen megbüntessék, a' vakmerő engedetleneket tellyesseggel eliminálják a hemyélőket tanulni nem akarokat a' Collegiumokban ne szenvedjék, a' Lecziókból idejében szelyel járókat sőt mind azokat valakik a' nagyok Classisokra tartozó Lecziókat negligálják toties quoties el mulattyák, hanem, ha nevesetes és be vehető okok lésznek egy egy Garassal megbüntessék.

Végezetre, hogy a Professorok, a' felyebb elejébe irott köteles, ségekhez magokat conformálják az Inspector Curatorok vigyázzanak, és ha valaki a' maga kötelességét vagy negligenter, és minnemel ámmal folytattya vagy valami meg átallódásból el mulatván ezen ordinatiókat teni, tálnia a Curátorok post placidam et privatam admonitionem a Méltóságos Supr. Consistoriumban fel adgyák és egyszer meg intetvén ha ugyan tovább engedetlenkednének másod izben fizetésektől privaltassanak, harmad izben pedig Hivatalyoktólis removealtassanak.

Es ezek immár azok a Végezések melyeket Mi a Mlgs Supr. Consistoriumtól e' végre specialiter denominált és ide alá Subscribalt Személlyek mint valami projectumokat készíttettünk és a Mlgs Supr. Consistoriumnak Bölcs és Fontos Ítéletire bocsátunk, nagy bizodalommal lévén minnyájon az iránt, hogy valamely punctumok ezen Munkában az Istennek Dicsőségére a' Tudományok öregbítésére és a' hozzá jonak elébb való mozdítására célloznak, melyre minnyájan egy szívvel és akarattal törekedünk minden azokat helyben hagyni és approbálni méltóztatik.

Bethlen Pál
Commissionak Praesese mk.

B. Kemény Simon mpp
a Kolosvári Ref. Collegii
Inspect. Curator

G. Bethlen David mpp
a Marosvásárhelyi Collegii
Inspector Curatora

G. Bethlen János mpp
az Udvarhelyi R. Gymn.
Inspect. Curatora

Teleki Samuel
Klnyedi Insp. Curatora
mpp

Dési Lázár György
Ref. Superintendens
mpp

Michael A. Ajtai mpp

Jutze Istvan mpp

Benkő Mihály
mpp

Kovásznai Sándor
mpp

Ex Commissionis Littera,
vid. Protocollo descripta et
elaborata per Josephum
Dodoki Actuarium

Methodus Studiorum

Quandoquidem Linguæ sint veluti Instrumenta, quibus doctrina omnis atque eruditio adquiritur: illis ante omnia instructus esse debet, qui ad eas viam adfectat. Et quanquam qui pluribus linguis est instructus, non ideo statim doctus censeri queat, doctus tamen hodierno tempore dici vix solet nisi qui linguarum cognitione viam sibi ad doctrinam aperuerit. Neque enim apud unam gentem hodie sapientia habitat, sed apud plures populos diversis

Inter illas vero linguas, quas addiscere quas addiscere eum oportet, qui ad veram eruditionem contendit Latina lingua prima sine jure censetur, quæ a tenuibus, ut solent rebus humanis, profecta initiis, una cum imperio Romano ad tantam excrevit amplitudinem atque majestatem ut non Latii qui est angulus Italiæ, in quo nata est et a quo nomen accepit, neque adeo Italiæ limitibus contineri se se pateretur, sed cum armis romanorum et coloniis Galliam inprimis Hispaniamque occuparet tum in Asia, Africaque protoribus ea solia jus dicentibus, mirifice floreret. Culmen quasi suum adepta est circa Imperatoris Augusti tempora, in quo non diu adeo perduravit sed imperii ipsius iterum conditionem secuta primo paulatim a pristino splendore atque dignitate remittere, mox cum impetu ruere cœpit denique tota extincta est, ut in usu vulgari gentis alicujus esse desierit. Atque tempore Monachorum medio a Gallis misere ab iis deum habita et quovis barbarum genere inquinata sub orientalis Imperii finem emergere paullum e tenebris et squalore Patrum quorundam virorum ope visa, tum certamine quasi ingeniorum mitio excoli et ad pristinum decus, quo ad ejus fieri posset, revocari cœpta est ob successu veterum monumenta, quæ ad eum diem pulvere cariéq; obsita, a Liberarum imperiti manibus convulsa atque lacerata fuerat, novo ita veteri habitu provederentur, aliqui autem, qui tum vivebant, ad eam scribendi facultatem pervenirent, quo prorsum a veterum gloria abesset;

Abest igitur tempore, id est duobus et quod excidit seculis eâ fuit Latina lingua conditio, ut laudaret ab omnibus nisi qui se apertos omnis eruditionis hostes profiteretur et necessariâ omnibus pateretur qui inter eruditos enumeri vellent

Fatendum equidem omnino est, in quavis lingua eâ gradi posse,

tradi, ppter quæ ad bene beateque vivendum ipsam quæ sapientiam sunt necessaria, cum ab aliquot semppore, hoc quasi populum illud sit, et quærentes Here omnes, in primis autem apud gentem nostram propriam? Doctores locum tueatur, nisi hac Linguâ non mediocriter tantum tinctus, sed plane imbutus sit. Id quod demonstrare plurimus, supervacaneum est de eo certum enim est, et exploratissimum, apud eos Latinæ Linguæ ignarum ingebitum barbarumque fuisse.

Hæc vero Linguam Latinam discendi necessitas, ppter quam nobis infinitas discendi docendique tandem methodos, vario tempore a variis eum sit in gili Here suam quandam rationem sumque genium secuti, eâ de re dixerint in quâ tanta quæ rimonium varietate mirum non est, ppterea quod eam vel inimo colurere, illud generatim tenendum esse instituendi rationes, quæ parvo animi tempore magnos in Linguis profectus pollicentur, aut nimium ex jactatione habere vel, autem privata quidem institutione, in publica vero item posse teneri. Certe quæ Morinius, Pendulius et alii de Lingua Latina vitanda sexcenties dolenda habent rationem, et indignationem ariod hi in rebus eruditorum meruerunt.

Inveterata modo est opinio et grammatico exceptionibus in primis fuisse prolixiore, et nisiniti adhortationibus subiisse Linguam addiscendi posse latiorem, huic meliorem juventutis ætatem mitiusque salubre contendunt tritu tritu augent atque explanant. Finitatis ut erga modum Fortium solvendam occupate in videantur, neq. tamen unquam quod me se ppterant castrum minimum Latinitatem adsequantur aut se quidquam ante ppterea

Zacynth.

Jacunt praecii orationem producunt, jejunam et ma-
de latinam si maxime enim Praecptis Gramma-
ticis loquantur, congruenter latine tamen haud lo-
quitur. Aliud enim est latine aliud Grammatico lo-
qui ut Quintilianus testatur.

Viderint ergo quomodo opinioni suae fidem facturi
sint, omni latinitatis cognitione triteis viris gramma-
ti alütium maxime celeb. Jacob. Janiculatus Philologus
insignis ni doctissima & prudentissima suâ oratione,
Latinam linguam maxime Grammaticorum libris
comparandam esse pentius consulit. id quod exemplis
quibusque multorum multorum Virorum eruditissimor.
Docemur qui sine Grammaticorum praeceptis assidua
meliorum autorum nostra lectione, post hominum
verborumque relationes memoriae mandatas atau
ratam latini sermonis intelligentiam consecuti sunt,
Equidem tantum abest ut Grammatica discenti-
um manibus eaudienda sit ut potius prae-
ceptis ejus diligentissime incolenda verum ut Ma-
gnus Erasmus praecipit ea paucissima sint ops-
tima & necessaria, quia judicio magnorum in
Germania et Hungariâ virorum in Gram-
matica, a Cellario adornata reperiantur. Nemo
regitur Grammatica contemnat, quod ut idem
Erasmus affirmat. Tametsi nonnullis disci
pliis et dignitate posterior, nullius certa o-
pera magis necessaria in minimis versatur.
sed sene quibus nemo vasit maximus, mu-
gas agitat, sed quo seria dicunt, nec sine
idonea & arsia Sapiodous ait ut Gramma-
tica rum Scholae est fundamentum pulcherri-
mum Litterarum; mater gloriosa faeun nn
dia quae cogitare nequit ad laudem loqui
sine vitio Item Grammatica est Magistra
vorbum Generis Humani. n

Unde Grammatica hae studia non tantum

Philosophis

tantum Philosophos Auctores sed Oratores Imperatores Consules Romanos Viros eos alios habuerunt. Sed vim universæ Grammaticæ consistere cum Celeb. Cayelio in Elocutione Dictorum in qua puerilia exercendus est, ut sic exercitatissimo promtor dr: Tydenter adjici mari potest.

Studium ergo Linguæ Latinæ perficit nihil aliud quam Auctor Classicor lectio et eorundem imitatio, quæ si accurate et recto ordine instituantur, nullum est dubium quin studiosa Juventus ad accuratam Linguæ Latinæ cognitionem sit perventura. In iis vero qua ratione, quove ordine procedant Adolescentes Grammaticæ cancellos, supergressi, Viri in Rep. Litter. Principes a Morhofio memorati, a remo collecti abunde monstrarunt, id quod vel ipse Heineccius in fundamentis Styli cultioris satis luculenter exhibet.

Quod vero, Adolescentes intra Grammaticæ limites constitutos spectat; qua illi ratione a Præceptoribus formentur singanturque quibusque modis non ad ipsam Latini tatem tantum, verum ad solidam eruditionem, pietate, probis, sanctisque moribus conspicuam perducant placuit Canones quosdam publica Auctoritate confirmatos prascribere, quo singuli habeant, quod sequantur.

Instructio pro Præceptoribus Singulam Priv. quam Pub.

1o Quandoquidem Timor Domini est initium Sapientiæ Præceptores omnes sedulo et interiore quodam Spiritu incitati curabunt ut Discipuli eo fidei commissi timore et Reverentia Divini Numinis imbuantur, atque ad Deum cognoscendum, amandum pie et sancte colendum instruantur et excitentur: in hunc finem in Classe infima quidem Catechesis minor, in superioribus Palatina, diligentissime tradenda; quam Præceptores laborabunt ea fidua interpretatione et per varias Questiones cum pie

Dicto

cio formandas, illos imprimere memoriæ; utile erit non
nunquam controversias vulgatiores, præsertim in superi
oribus Classibus, attingere, sed breviter et pariter admodum
pro captu Discentium et quantum fieri poterit Præ-
ptor intra limites Catecheseos, quam explicat, se conti
neat. Opere etiam pretium fuerit inter catechizandum
indicare quid sit Mahomedismus, Judaismus, Christia-
nismus, et quæ sint sectæ malignæ in Christianos
occasione item festos Dies nunc explicare. Horarium Bene
ficio Dei in Ecclam Collator in quo memoriam Dies
festi celebrant. Attendant præterea severe præcep-
tores, ut Sacram Domini Coenam nonnisi illi admit-
tant, qui in pietate probis moribus et intelligen
tia Dei illius Sacræ et religionis notabilem pro su
o captu et ætate progressum fecerunt. Addiscendam
etiam a præceptores sedulam habeant, Psalmorum
admodum et mensuram addiscendo.

2. Exploratâ ingenio Discipulos sedulo curet, ut ea
tantum tradat quæ captui eos accomodata sunt, atq
ita cum iis conversetur, ut blanditiis et suavitate eos ad
sui studiosque amorem pelliciat appareatque omnino
paternum eos affectum induisse.

3. A verberibus imprimis inter docendum, abstineant re
que probra convicia unquam adhibenda erunt. A pla
gis vero uti vocant vulgo penitus abstinebunt.
Si vero pertinax negligentia vel juvenilis negli
tia postulaverit nonnisi Virgas cum prudentia et
moderatione adhibeant delicta ad moderatores de
ferant. Qui enim per naturam sunt ingenio pravo
conatus tamen eos observantur, si non verberibus ex
agitandi sed cohortationibus excitandi et crebra
repetitione dictorum sunt juvandi. Hunc in finem
æmulatio et honestum gloriæ studium inter ~~Au~~
~~dos~~ Discipulos fovenda erunt. Licebit itaque lo
discipulum suum aliquo pro gradu etiam ex veteri
instituto provocare; in hac vero æmulatione
Præceptor talem inter certandi se Arbitrum
præbeat ut ex vultu verbis gestibusque ejus

palam constet se alacritatem in omnibus laudare
et favore complecti ignaviam vero detestari. Me
doribus et alacritatibus interdum in gravioribus etiam
delictis parcendum, nisi forte destinata malitia pecca
verint. Curandū et diligentiores donorentur a seqūoribus
id quod facile Praeceptor consequetur, si suo exemplo
ostenderit se illos a vitiis distinguere; attendendum ta
men est, ne laus et probrum minus crebritate vile
scant neve discentes animum despondeant.

4. Praeceptores publici horas bimas continuas ante
meridiem a 9ª hy ad 9am totidem a Meridie sed sepa
ratas a 1ª hy ad 2am et a 3ª ad 4am horam claribus suis
docendis et exercendis impendant; Praeceptores autem
privati, ante et post meridiem singulas habunt in devo
candis quod publ. Praeceptores proxima illis hora tra
diderunt. Cavebunt vero diligenter omnes Praeceptores
ne quidquam majoris momenti inconsultis superio
ribus docere praesumant.

5. Repetitio in eo sint ut discipuli sine aggrava
tione memoriae ex crebra repetitione et responsio
nibus ad quaestiones propositas discant omnia, quae
discenda sunt, et judicium potius exerceat, quam
memoria fatiget. Nec quidquam iis repetendum in
jungant quod intellectu adsequi nequeunt; neque
in docendo festinent, aut prius progredientur, quam pe
riculo facto cognoverint, saltem maximam partem
Discipulos suos jam explicata rite intellexisse. Si quos
prorsus hebetes advertat Praeceptor eos indicabit Praece
ptoribus privatis, per quos commodius erudiri possunt; si quando Discipulos corrigendi sunt, subjiciant
simul rationem emendationis ut hi rem capiant
et errorem in posterum caveant.

6. Curent vehementer ut attentioni Discipuli adve
scant; de iis quae tractant sine ullo ordine nunc
hunc nunc illum interroganda praesertim in ea
ctione pensi. Ne semper unum jubeat totum pensum
continuo reddere; sed ubi unus exorsus fuerit, nonnullis
aliquot sententiis lectis, aut de memoria recitatis, alium eidem modo illi textum, quantum sufficere
jubeat ibi ubi prior desierat, usque dum de
scripsit pro diversorum modo et reddendo omnes Di
scipuli

scipulé pensum propositum absolverint.

7. Ubi Præceptor deprehenderit Discípulos suos argumen-
ti illius quod tractat, tædium capere, id leponat ad tem-
pus postea ubi commodum fuerit, resumpturus; inte-
rea in alių, quæ faciliora et jucundiora sint judicat
exerceat. In primis vitandum est quidquid Discípulį
in studiis Litterarij tædium crease potest. Ejus Generis sus
prolixæ minij lectiones de memoriâ recitandæ &
exercitia quævis minij prolixa et difficilia, maxime, si hæc
cum clamore, maledictis et verberibus exigantur, item levis cujus-
cunque erroris severa et probrosa reprehensio; Præceptorem sine gra-
vi causa servo esse vultu non decet, sed potius blandum et faci-
lem esse oportet.

8. Civitati summopere morum studendum, rusticitas omnis et quæ-
vis dedecorisque negligentia a scholis et scholastricis arcenda est.
Capiet ergo summâ curâ Præceptor occasionem, tum ex debi-
quotidie obvių, tum ex Auctoribus ipsis explicandis, quid ho-
nestum sit et inhonestum, quid decens et indecens, justum et in-
justum &c. Hæc ita mellitæ Animis instillata, minus quam
tum conducit ad sectandas Virtutes et vitia fugienda.

9. Arithmetica et Geographia pro captu, ætate et gradu
Discipulorum tractandæ erunt.

10. Curabunt Præceptores omnes accuratam pronunciationem
in legendo et infabulando observari a Discípulis suis, eos pro re
nata ubi erraverint corrigendo. Curabunt insuper summa
diligentia ut Litteras diligenter pingere discant in omnibus
scriptis suis hunc finem habebunt exemplaria accurata de-
inde quæ in omnibus scriptis suis imitari debebunt.

11. Dabunt operam Præceptores omnes, ut Discipuli domi quoque
in iis sint occupati; quæ in Schola agunt ut sic labori pri-
vato adsuescant.

12. Ubi propter meritabilem causam aliquam, Præceptorem
præsertim Publicum abeste necesse fuerit, cum consensu Inspe-
ctoris Classium alium sibi substituat.

13. Præceptores omnes ad unum tum hanc communem, tum
singularem illam, quæ singulis Classibus singulis præscripta
est Institutionem perpetuo ob oculos habeant neque absque
docendi ratione discedant. Publici insuper Præceptores obser-
vent diligenter, utrum priv. quoque Præceptores hanc Metho-
dum docendi sequantur et an eadem tradant, quæ in Classe Pub-
lica

licè docuerit, quod si quos ab his degredi observaverint, superioribus sine mora indicabunt.

14. Ita quisque cum Discipulis munere sibi demandato defungatur ut perpetuo appareat, eum non indiligentem Praeceptorem esse et in primis ut examinibus publicis specimen diligentiae suae et profectus manifesto exhibere possit. Quare

15. In Examinibus Publicis iis omnibus quae ad ostentationem comparata sunt, procul facessere jussis eâ tantum repetent, quae in qualibet classe tradere, quoad singula puncta consueverunt curabunt etiam sedulò, ut Discipuli omnes Diaria ut vulgo vocantur, habeant; in quae inscribent singuli labores suos quotidianos a Praeceptoribus suis accuratè correctos, qui labores pro classium diversitate erunt: Stilus, Epistolae, Carmina Periodica, Dictata Memorabilia &c. quos tandem ita in diaria inscriptos in Examinibus Publicis ostendent.

16. Diebus Mercurii et Saturni omnes Praeceptores in classibus declamare Discipulos jubebunt; Privati etiam Praeceptores horis privatis catechetica diligenter tractabunt et pro data captu et ingenio Discipulorum accuratè interpretabuntur.

Instructio pro Praeceptore Abecedario

1. Praeceptor erit tenellos in Scholam missos blandis alloquiis allicere eosdem ad amorem studiorum excitare, et adhibere loquendum animare, ut quo cujus ingenia et indolem eorum experiri et mox institutionem eorundem captui conformare possit; caveant etiam ne ingratum torvos se iis ostendant eo magis eos ob tarditatem intellectûs virgis caedant, his enim rebus fit, ut lege facta, ut nobilium animos impetus obtundant et in Ludum Literarium ingredi velut in Carnificinam, metuant, horreantque.

2. Dum Praeceptor Literas cognoscendi et appellandi rationem docet, discerbat in Tabulam inspectante Discipulo suo Literam unam eamque appellet suo nomine, post manum Discipuli protensa jubeat eundem scripto imitari et verbo exprimere Literam sibi praescriptam, neque prius eam relinquat, quam viderit figuram et Nomen Literae in animo Discentis haesisse. Ita eundo per singulas Literas, ludendo discet puer sine taedio, modo ne continuo detineat et multas Literas diversas cognoscendas obstrahat.

3. Ubi jam Discipuli Litteras dignoscere et appellare poterunt, docebit Praeceptor Litteras, primum quidem duas tantum, mox plurimas in unam Syllabam collectionem, sumendo pro habitu varias Litteras, et interrogando ostendendoque crebrius quomodo hæ aut istæ Litteræ junctim sint pronunciandæ; ubi ex sola imaginatione aliquas Litteras jungendi facultatem puer consecutus fuerit, jubeatur similè tentare in Syllabis quæ in libro elementario huic fini huic commotatæ

4. Lectura etiam ex foliis istis Syllabis junctim simul pronunciandis sine separata singularum Literæ appellatione discenda erit V. gr. id quod prius si prolatum fuit a b ab jam omissis duobus prioribus proferatur ab etc.

5. Hinc jam incipiant Discipuli Syllabas et voces sibi prælegendas imitari scripto, eas simul legere et sic lecturam simul cum judicio facilius addiscere possint.

6. Pro exercitio lecturæ Legem Libellum elementarium item fundamenta præcipua Articulos fidei Christianæ Catechesin minorem.

7. Orationem Dominicam Symb. Apost. Decalogum Hungarice primum mox et latinè memoriter discent, ubi paulum firmiores facti

8. Propter usum communem opera dandum est, ut omnes Scholastici aliquam Linguæ Latinæ cognitionem consequantur. Itaque Præceptor jam in hac Classe docebit lecturam linguæ Latinæ et curabit ut Vocabula in fine Elementarij Libelli notata memoriæ mandent Discipuli ejus hunc in finem Præceptor voce præeat utrecæ ore ejus Pronunciationem percipere possint, Discipuli autem clara voce sequantur Præceptorem ita legentem, et si ubi erraverint corrigantur.

9. Inter Vocabula talibus addiscenda Prudens et doctus Præceptor faciet efficiet ut Phrases et loquendi formulæ vulgatiores illo memoriæ imprimat si ex gr clara vocem dicat puer: fajd a fejem, dolet mihi caput; meg vagyok az ujjamat, vulneravi digitum; videant tamen Præceptores ne quid quam tale discat quod illud auctoritate Scripturæ melioris dici sit munitum.

Instructio pro Præcept. Conjugg. et Declinat.

1 Pro Lingua Latina omnia Hungarice erunt reddenda.

Utendum

Utendum quidem erit vocabulis Astij Latinis, ut sunt: Genus, Numerus
Casus, Declinatio, Comparatio, Adjectivum, Substantivum, sed quid illa si-
gnificent non ea definitionibus, verum ex exemplis Hungaricis po-
tius discendum erit et siculeandum. Hunc in finem sumat Præ-
ceptor Vocabulum aliquod Hungaricum, et declinet per Casus utroq;
in Nro, tum jubeat Discipulum simili modo facere; Ita quid
sit declinare, sine taedio et facile cognoscet. Item qui et quot
sunt casus et Numeri. Hoc ut facilius accidat, describantur in Tabu-
lam Terminationes Casuum, item Nomina Casuum et Numeri initiali-
bus tantum Litteris norent e regione ad Latus sinistrum.

2. Hoc ubi ad Latinam Linguam applicanda erunt, describet
Præceptor typum primæ Declinationis in Tabulam primum qui-
dem in Mo singulari tantum; tum jubebit aliquot Exempla
flecti secundum typum in Tabula descriptum. Postquam
Discipuli Voces ita flectere hungarice reddere potuerunt, eun-
dem erit ad Numerum pluralem eadem Norma flectendum. In
reliquis Declinationibus eadem methodus tenenda est.

3. Dum hoc agit Præceptor, Vocabula sumat simplicia sine
ullis Articulis, quid hoc flexio, plane sit diversa. Poterit mox
articulos Substantivis et adjectivis jungere, ubi separatim eorun-
dem flexionem edocuerit, ut Substantiva etiam Adjectiva jun-
gere et junctim flectere utraque per omnes Casus in utroque
Mo addita semper interpretatione hungarica.

4. Motionem et Comparationem Adjectivorum in Nominativo Casu
addiscant Discipuli inde reliquos Casus flectent facillime
per typos primæ secundæ et tertiæ Declinationis jam indicatos.

5. In hac Classe edocenda quoque est Pronominum flexio per
Casus, Numeros et varia genera, doceatur etiam in Tabulis accurate
describendo.

6. Differentiam Generum tanto diligentius inculcabit Præceptor
quod nihil simile in Lingua hungarica occurrat; necesse autem
hic jam erit Adjectiva cum Substantivis jungere. Differentiam
illum non tam ex articulis, quam ex significatione et Termina-
ne ~~Adjectivorum~~ Vocum discant, quantum fieri per ipsam eorum
potest, per Regulas Generales Grammaticas Hungariæ pro captu
Discipulorum proponendas.

7 Vocabula ex Primitivis Cellarii discenda in hac Classe om-
nia quæ asteriscis Signata sunt. Quæ ut plurimum sunt
Nomina, Pronomina, Præpositiones, Conjunctiones et quædam Ad-
verbia; In his discendis feliciùs progredietur si Præceptor
ipse

ipse primo clara voce proferet, observando accuratam pronunciationem et Discipulos sequi se jubebit. Ubi hoc consecutus fuerit Praeceptor, ut inter legendum Vocis memoriae mandandae recte possint pronunciare jubeat omnes Discipulos uno praeeunte eadem Voces clarè repetere cum omnibus iis, quae in Cellario voci unicuique subjuncta sunt. Ita post crebram repetitionem ludendo quasi et sine memoriae fatigatione Vocabula addiscent. Juverit etiam si Praeceptor binos ex Discipulis inter se committet ut unus ex libro quidvis Vocabuli primum Latini, mox hungarici ex Cellario significatum, alter vero respondeat. Viderit ergo Praeceptor quisque ne vocabulis illis, eo quo sibi invicem subsequuntur ordine addiscendis, memoriam eor fatiget.

8. Doceat Praeceptor in hac Classe, Constructionem Adjectivorum cum Substantivis item Propositionum cum Casibus.

9. Praeter exemplaria Sculpta quae imitabuntur in scribendo, scribent etiam Declinationes primum quidem Substantivor vel adjectivor simplices, postea autem junctim adjectiva cum substantivis. Attendant simul Praeceptor ut etiam cum Declinationes scribunt exprimere conentur Exemplaria, quae imitantur. Insuper ut id quod scripsit quisque de memoria etiam reddere possit Praeceptori, vel Sodalis suo exercitii causa.

10. Initium Arithmetices et Geographiae pro captu eor faciendum est.

11. Catechesis minor, item Bibliae Historiae quaedam S. magis memorabiles serio tractanda et legenda erunt Sermone Hungarico

Instructio pro Praeceptore Grammaticali.

1 Ad conjugandi rationem inculcandam consultissimum erit primo per personas, Numeros et tempora flectere verbum aliquod hungaricum in diversis modis.

2. Latine vero ante omnia addiscant Verbum Substantivum propter multiplicem ejus usum. Reliqua verba ex uno typo conjugationis in Tabulam descripto tam Activae, quam Passivae formae illine edocebit Prudens et Diligens Praeceptor, ostendendo in typo formationem temporum et personarum primum in Indicativo modo, mox in Subjunctivo, ubi prius indicativum ex ipso typo jam memoriae mandaverint Discipuli.

3. Vocabula omnia Primitivor Cellarii discant in hac Classe ita ut Latina hungarice et hungarica latine possint reddere. Propter pronunciationem hic quoque praelegat primum Praeceptor ipse omnes voces memoriae mandandas; tum ipso praesente legat unus ex Discipulis hunc legentem condiscipuli sequantur clara voce, usque dum et pronunciationem et significationem omnium vocum memoriae imprimerint.

A. B.

11. Præter exemplaria scribant etiam Conjugãones et adtexeant, ut easdem hungarice reddere possint et vice versa hungarica latine. In his etiam attendant, ut similitèr pingant ac jungant Litteras ut in exemplari præscriptum est.

5. Ad imitãonem hyroicarũ Joachimi Laugii excipient calamo breves sententiolas hungarice ex iis vocabulis conceptas, quæ proxime didicerunt eaqs latine interpretabuntur et similes formabunt de memoria ex tempore.

6. Curabunt Præceptores ut ad exactissimam conjugandi rãonem perveniant id quod mtes expositionem Colloquiorũ Laugii commodè fieri poterit.
Phrases hic quoque in communi sermone obvias illis sedulo inculcent, ex Eutropio et Laugio desumptas ad calamum ipsis dictabunt.

7. Quæ in Stage præcedente tradita fuerunt, ea omnia hic, ne è memoria effluant crebrò, cum cura revocanda erunt.

8. Usum Infinitivorũ Supinorũ, et Gerundiorũ ad vitandos idiotismos Linguæ Vernaculæ Præceptor diligenter inculcabit.

9. Ex Geographia iis, quæ in præcedente Stage didicerunt adjungat notitiam Geographicam Patriæ et Vicinorũ Regnorũ quæ Patriam Nostram attingunt.

10. Catechesis minor cum Testimoniis Sacris diligenter discatur.

Instructio pro Præceptore Syntaxeos

1. Ante omnia Regulæ Syntaxeos ut cum judicio memoriæ imprimantur, Præceptor curabit; Notis et observãonibus primo cursu omissis.

2. Quia vero præcepta non propter se discuntur explicata sed Regulas illico circa Auctoris resolutionem qui hic est: Cornelius Nepos ad usum transferet; eadem Regulas Constructionibus ex Auctore erutis denuo illustrabit atque sæpe legendo et relegendo memoriæ Discipulorũ imprimet, paginis Regularũ et Notarũ numeris probè observatis.

3. Ita iis, quæ Summã erant necessaria, jam cognitis, denuo Syntaxin simplicem eamque universam explicare incipiet, notis et observãonibus sollicitè excussis; quæ opera ut bona cum fruge succedat diligentiam omnem in exponendo, construendo, imitandoque Auctore suo ollajus sedulus Præceptor collocabit.

4. In retexenda Auctoris constructione primo naturalem verborũ consecutionem tum Artificialem, sed simplicem tantum. Discipulis quid monstrabit; quam illi plus vice simplici repetent Regulis ex Auctore adductis et prælectis etiam sæpius donec longa repetitione sine discendi tædio ex memoria possint recitari.

5. Mox pergat Præceptor ad Syntaxin ornatam, ubi constructo Dei

Heineccio, Regulas ordine atque perspicue explanabit, easque de-
promptis ex Auctore exemplis, quemadmodum in Syntaxi sim-
plici illustrabit, utque inhaereant citius vel firmius iteratis subinde
viribus prælegi curabit.

6. Circa singularum Regularum Exempla sollicite monstrabit, quomo
do eadem ex Simplicis Syntaxeos indole efferri potuissent, et in
quo ornatus eor constistat. Poterit erit hac diligentia ut Simpli-
cis et ornatæ constructionis genium eo perspiciant accuratius
et imitari possint felicius adolescentes: Quia vero fieri poterit, ut
unum idemque exemplum ad utramque Simplicem et Ornatam
Syntaxin possit referri dabit operam Præceptor, ut diversos re-
spectus, quare id fiat doceat.

7. In primis autem monebit Discipulos, ut de Simplici constructio,
ne prius solliciti sint, quam ad ornatam aspirent; quod nisi
fiat, nativam sermonis Latini Venustatem nunquam assequentur.

8. Attendat Præceptor ad Idiotismos cum Latine tum Hungari
ce linguæ indicetque ubi harum una ab alia recedere soleat
et differentiam illam in primis notari curet perpetuo.

9. Pro Stylo legent in primis Corn. Nepotem, mox Ciceronis
Selectiores quasdam Epistolas, in quor lectione Præceptor cu-
ret ut clara voce ~~reddant~~ legant ad commata et distinctionum
notas attendant et accurate pronuncient. Finita lectione uni
us sententiæ Præceptor ex iis, quæ Discipulus legit, formet
quæstiuncalas, ad quas jubeat Discipulum ipsis Auctoris
verbis respondere, tum omissis Quæstiunculis jubeat eund
eadem in Naturalem Ordinem redigere, et tandem hunga-
rice interpretari. Quæstiones tales formare possunt per Cri-
cumstantias secundum Vulgarem illum Versum, Quis? quid? ubi? &
10. Utile admodum erit, id, quod in dictis Auctoribus legunt,
hungarica conversione describere et mox seposito Auctore
latine reddere ipsis.
11 Phrases elegantiores inter legendum indicando et ostendendæ
qualites quis iis uti possit, in sermone latino diversi etiam argu-
menti.
12. Hunc in finem simica lectione alicujus sectionis doceat Præce-
ptor ad Calamum sermonem hungaricum brevem et Simplicem
non tortuosum, ita conformatum ut Phrases, formas contra-
ctionum nonnunquam etiam Periodos Auctoris quem proxi-
me legerunt possint imitari. Initio consultum fuerit ut
hoc tentamen præsente et præeunte Præceptore instituat
13 In Variatione Grammatica adhibeant Verbor paradigma-
et expedite loquendum cum judicio exerceantur, ubi tamen
Soloecismi et barbarismi sollicite evitentur.
14 Cellarii liber Memorialis hac in Classe ad unguem ad-

discat

discatur, eó, ut supra diximus, modó.

15. Exerceantur primum hungariuē in Epistolis scribendis, noxlatinē; materiam huic Cicero mi primis suppeditabit, utile erit om"nem modum scribendæ, subscribendæ, convolvendæ et obsignandæ Epistolæ tradere.

16. Diaria habeant omnes, in quo labores puros exceerpant, præ" sertim phrases elegantiores, memoriæ mandandas referant, et imi" tationem Exemplarium, ut ex his de diligentia uniuscujusque" et profectibus tempore examinis Censores judicare possint.

17. Ex Geographia discant compendiosè quatuor partes orbis Terrar ex Antiqua Geographia discant compendiosè Veteris Græciæ partes et Regiones celebriores ac insulas ejusdem, id quod" in chartis etiam, quas Cornelii quidam editiones habent, re" perire poterunt. In Arithmetica Multiplicationem, et Divisionem" Præceptores docebunt.

Instructio pro Præceptore Rhetorum

Ut in omnibus artibus atque Disciplinis, ita ethic plus exemplis atque exercitationibus, quam prolixis præceptionibus proficit. Et sunt sane paucissima, si verè rem æstimare velimus, artis hujus præcepta. Quæ enim de Inventione in genere, et Locis argumentor vulgo dicuntur ea sine piaculo abesse possunt. Qui rem, de qua dicere vult probè habet cognitam circumstantiasque omnes diligenter consideravit, is locos illos parum aut nihil desiderabit. Sin rem ipsam non satis teneat miserum præsidium sunt isti loci, et nugas potius, quam dicendi materiam suppeditabunt. Deinde si omnino aliquid habent utilitatis, non ad Rhetoricam proprie pertinent sed ad Logicam. Sic etiam affectuum Doctrina pertinet ad Philosophiam. Certè omni arte potior est Affectus in animo ipsius Oratoris qui nisi ipse ardeat, frustra accendere Auditores conabitur. Sic etiam Dispositio de qua secundam Oratoris ~~part~~ Artis partem fecerunt ad Logicam potius pertinet, quanquam multis in eam rem conficiis vebis, Rhetores eam sibi vindicaverint quibus plerisque omnibus supersederi poterit. Qui enim rem de qua dicendum est, probe teneat et ex Logica bona Methodi Leges didicerit, paucissima habet, quæ a Rhetore circa Dispositionem petat, Quia tamen Rhetor libri, quoqs intelligendi sunt curabunt Præceptores:

1. Ut ea quæ in Rhetorica de Inventione et Dispositione præcipiuntur, breviter, nervose et perspicue explicabuntur.
2. In Elocutione multo diligentius versabuntur, et quid Orationi Ornatum conciliet, accuratè interpretabuntur.

3. Tropi

3. Troporum et Figurar ratio explicanda, exemplis declaranda, et ad imitandum proponenda; Neque Tropor Schematumque Definitioni-
bus memoria comprehendendis, anxie ouerentur tyrones, sed po-
tiora tantum, ut familiaria ipsis reddant efficiendum. Neque enim
si vel ad unguem omnes illas Definitiones teneant, aliud scient
quam quo nomine hae aut alia Orationis forma a Rhetor filiis
voceti. Ergo

4. Ut Discipuli ea, quae scribunt, ejusmodi Luminibus exornent
alia longe via efficient Praeceptores imitatione minime et Usu
Neque enim est quisquam Orator, qui cogitet miter scribendum
loquendumve de Schemate aut Tropo, quo tamen saepissime
utitur. Quin Nomina saepe Figurar quas creberrime adhibue-
runt, aut nunquam sciverunt aut dudum oblivi fuerunt.

5. Doctrinam Periodor, Criar accurate inculcabunt, sed quan-
tum fieri potest breviter et perspicue.

6. Exercitia in Periodis initio sunt hungarice. Post unum
alterumque exemplum hungaricum exempla latine subjun-
gantur aut exempla etiam eadem hungarica simul in Latinum
vertantur.

7. Exercentur in primis in Epistolis scribendis, quod hac re
quentissimus sit in omne vite genere usus, in hunc finem le-
gantur Epistolae Ciceronis ad diversos quas imitando exprimere
conabuntur.

8. Praeceptor labores Discipulor suor corrigat diligenter. Quia re
ro omnium labores eodem tempore corrigere nequit, corrigat
nunc hujus, mox illius. Cujus enim nunquam correxerit, is nec
proficiet unquam. Quoscunque autem ipse propter brevitatem
temporis et multitudinem Discipulor corrigere nequit, attendat
ut privati Praeceptores corrigant eos.

9. Exo exercitio pronunciationis et Actionis Oratoriae ducent vel
declamabunt qualibet hebdomade in Classe sua ex aliquo
Capite Lectae Orationum Ciceronis, quod jam inte intellexe-
runt, ubi monstrabit Praeceptor quomodo affectus verbo, vultu
gestu et totius corporis habitu exprimi debeant.

10. Auctores legant sequentes: Ciceronis Epistolas, et Orationes
Selectiores, item Justinum, quos primum Praeceptores clara
voce et vernacula accurate interpretabuntur. Orationum in
primis tempus causam, exitum diligenter explicabunt. Quoniam
etiam Scriptores Latinos omnes secundum diversas aetates indi-
care, qui quo ordine legendi sunt, ex Heineccio monstrare.

11 Antiquitatum Romanar notitia cum Literatura Romana
ita connexa est ut his sine his Auctores intelligi negueant.
Eas igitur prudens et diligens Praeceptor ex Nepotis fine succincte
explicabit, quae labor tadium forte ex alio ortum Discipuli
excutiet.

12. Geographiam, Arithmeticam tractabunt diligentius, quam
ista

in Classibus superioribus factum erat.

13. Orthographia utriusque linguæ latinæ nempe et Hungaricæ non tantum in superioribus Classibus sed etiam hic diligenter attendenda et inculcanda.

Instructio pro Præceptore Poëseos.

1 Præcepta Poëtica de Syllabar quantitate proponantur. Maquo hic subsidio possint esse ea, quæ in Classibus inferioribus circa Nominum et Verbor pronunciationem diligens et prudens Præceptor tradidit.

2. Auctores in hac Classe legantur, primum quidem Selecta Metamorphoseos Ovidii mox Æneis Virgilii nec non selectiores quædam Odæ Horatii in his vero explicandis ita versabitur, ut non prius eos exponi per Discipulos jubeat, quam accuratè cujusque Libri argumentum hungaricè ipse inculcet.

3. Præterea in expositione Poëtar id agat ut Periodum unam quamq; per singula puncta in naturalem ordinem redigendam curet atq; voces propter metrum à seinvicem nimis dissitas componantur, fit enim plerumque, ut sine hoc adminiculo carmen intelligi nequeat Quæ ad fabulosam Deor historiam pertinent summa cura inducentur

4. Ubi Carmen ita in naturalem Ordinem ad formam solutæ Orationis redactum fuerit, vertatur in Vernaculam, aut stylo simplici latinè reddetur ita, ut appareat ea apud scriptorem intellecta ~~sit~~

5. Post præcepta Poëtica mediocriter intellecta doceantur Discipuli quod sit pes et Versus, et quæ sit varietas harum apud Poëtas postea sumpto aliquo Auctore jubeantur singulos Versus in pedes secare, et indicare, qualis sit pes primus, secundus &c. quanta sit quæque Syllaba.

6. Ubi ita Differentiam Pedum et Versuum cognoverint, jubeantur scribere Versus, initio facto ab Adonicis mox Hexametros et Pentametros.

7. Utile erit Versus Discipulis ignotos in naturalem Ordinem redactos tentare, quomodo possint in Versus restitui; item Versus hungaricè redditos et in chartam descriptos, seposito libro ex quo Versio facta est, in latinos Versus convertere; tentare item, quomodo servatis iisdem Verbis sola trajectione unius aut plurium Vocum possit Versus alicujus Auctoris mutari, salvis legibus Metri

8. Diaria quisque habeat, in quæ colliget Versus et Auctoribus melioris dei morales, quos quotidie in dictata Præceptoris dictabit, et hi memoriæ imprimantur.

9. Præceptor inter legendum diligenter indicabit Voces et Phrases, quibus aut omnino aut sere soli Poëtæ utuntur, ne sic Discipuli sine delectu adhibendo omnia, quæ apud Poëtas offenderint, naturalem illam, quam ex prosâ haurire cœperunt soliditatem corrumpant. Ex Geographia et Arithmetica, quæ proxime didicerunt discant paulo accuratius.

Præceptores in primis privati dabunt sedulo operam ut hac in Classe Prædi Fabulæ resumantur, et jam accuratius explicentur.

Instructio pro Præceptore Classis Sacræ

Horis ad Studia Sacra destinatis Catechetica diligenter tractabunt dabuntque operam, ut Discipuli ejus Veritatum Theologicarum nexum cum judicio perspiciant, intelligantque.

Grammatica Græca hoc quoque eadem ratione tractari debet uti Latina, id est Præcepta et Regulæ Grammaticæ breviter perspicuè et eæ quidem inter exponendum magis inculcandæ erunt.

Post accuratam Paradigmatum Nominum et Verborum Cognitionem et Vocabulorum Copiam (quæ ex Pasoris Lexico aut Homerio aliquo Græco acquiri potest) deducentur Statim Discipuli ad exponendum N. Testamentum Græcum. Tabulam item Cebetis nec non Dialogos Luciani, in quibus exponendis resolvendis et interpretandis eadem Ratione versabuntur Præceptores, uti Superius in Latinis Auctoribus commoratum est.

Arithmetica ex Compendio Volphii et Geographia accuratius tractentur, quam in Classibus Superioribus factum est.

Instructio pro Præceptore Classis Logicæ

1 Præceptoris hujus erit Classis Logicam Baumeisteri ut et Ontologiam Discipulis suis perspicuè ita interpretari, ut jam hac in Classe Principiis Logicis et Ontologicis eorum animi imbuantur.

2 Definitiones universæ Philosophiæ ex Definitivis Baumeisteri memoriter perdiscantur.

3 Studia Catechetica, Arithmetica et Geographica majori studio et cura excolantur.

4. Cui vero Præceptori hac in Classe tres tantum per diem Horas impendet, ideo Logici Studia quoque Mathematica frequentabunt.

De Togatorum Studiis eorque tractandorum Ratione

Quantum referat, qua Ratione quove ordine, quid instituas, quamvis maximum illud habeat momentum cum cæteris in rebus omnibus, tum vero præcipuè in bonarum Litterarum Studiis, dici vix ac

ne vix

ne vix quidem potest. Ingentia certè pondera, quæ nullis alioqui viribus moveri queunt, si ars adhibeatur tolluntur vel minimo negotio. Quemadmodum et in bello, uti loquitur Erasmus, non perinde refert quantis copijs, quantisque viribus hostem adoriaris, ut quam probè instructo exercitu, quo consilio, quoque ordine pugnam capessas; Multo profecto celerius, quo tendant, perveniunt illi, qui semitas compendiarias norunt, quam qui omnem ut Plautus ait Duem sequuntur, quique varijs errorū ambagibus circumacti, defessi, sciuntur atque ita aut animum demeta unquam attingenda despondent aut certe si eam attingant, incerta jam morte atrox ijs Lachesis omni momento imminet, neque adeo cuiquam utilitatem ullam præstare queunt.

Ut igitur studiosa Iuventus quid sequatur, quove ordine sua tractet studia, habeat in compendio hic exhibebo. Quod faliciùs felici usque inspiciatur, Universum togatorū ordinem in duas dividam classes opportuit.

Studia Classis Primæ

1 Primùm quam adolescentes classibus inferioribus egressi et accuratè censiti, i. quod Censura et Subscriptio semel tantum in annō sub finem nempe Mensis Junij admittit. i. Professorē Judicio, togatorū Ordini adscribere sint indicare Professoribus debebunt utrum statui Ecclesiastico, an civili animum suum addicerunt ne ita qui vitæ seculari operam sunt navaturi ad tractandas nonnullas Disciplinas adstringantur, quales sunt: Studia Græca et Hebraica Methodus item docendi: non eo tamen hoc dicitur, ut hæc studia ab ijs abjicienda aut negligenda censeantur quin linguæ imprimis Græcæ studium, quam omnes omnino Litteratos deceat, imo viros quoque eruditos efficiat, apud omnes in confesso est, quamobrem neque quisquam vere laudis cupidus ab ijs arcetur.

2 Quoniam operam dabunt Studiosi primùm hujus Classis, ut circa studia loco suo maximè congrua et necessaria versentur, qualia erunt pro S. Ministerij candidatij:

a Historia Universalis
b. Litteratura Græca et Romana
c Antiquitates Græcæ et Romanæ
d. Lingua Hebraica
e. Logica Metaphysica, et Mathesis pura Arithmetica nempe Geometria Trigonometria.
f. Lectiones Catecheticæ

Et hæc quidem omnia præter Græca et Hebraica tractabuntur etiam

etiam ij, qui annum ad Stadium Civilem applicuerunt; Quia vero hæ ões Disciplinæ Professores quolibet triennio per-
current, pertractabuntque, studiosa quoque Juventus adhibi-
ta omnia diligentia hoc temporis spatio luculentos in ij pro-
gressus facere potest: publica post triennium his studijs de-
stinatum instituet Censura, ut ij, qui diligentiam suam
et profectus insigniter probaverint in alteram Classem promo-
veantur; reliqui vero aut in eadem Classe tandiu manebunt
donec cad vel sit satis periti compertí fuerint; aut si desidet et
negligentes deprehendant, e Schola penitus removebunt. Duo vero
hoc in examine paratiores promptioresque reddat, finito quo-
anno Scholastico publica instituet Censura, ex ijs solum Di-
sciplinis quæ eodem Aõ a Professoribus pertractatæ sunt et traditæ.

3. Licet studiosi hujus Classis ad studia Classis sequentis frequentan-
da obstricti non erunt; si tamen industria et ingenio immutate
ead quoque scientiarum cupidi sint, ab ij omnino non arcent.
Lari Laõne Secundo etiam Classis Juvenes a studijs et pro-
lectionibus primæ Classis minime prohibent. Verum Classis
una a stipsis et exercitijs alterius Classis libera erit.

Studia Classis Secundae

1mo Translati in hanc Classem ad studia cum maximè sequentia
obstricti erunt. Et quidem:

A. In Philologijs

a. Antiquitates Hebraicas
b. Analiticam et Exegiticam codicis Hebrei Lxx.
c. Historiam Patriã

B. In Philosophicis

a. Physicam Experim. et Philosophiam Naturl.
b. Jus Naturæ et Philosoph. Practicam
c. Mathesin adplicatam puta: Astronomiam
Geographiam, Chronologiam et Gnomonicam

C In Theologicis

a. Theologiam Dogmatico-Elencticam
b. Theologiam Moralem
c. Historiam Ecclãsticam
d. Methodum concionandi.

Et quia Theologiæ Professor Theologiam Systematicam quo
libet

liber biennio semel per Quadriennium vero his absolver; quo temporis spatio etiam reliqua hic memorata pertractabit nullum est dubium, quin studiosa Juventus suo felicitatis provida, in examinibus pari ratione hac etiam in Classe instituendis ut supra dictum est, luculenta et illustria laboris sui documenta sit exhibitura.

2do Ut vero privata quoque diligentia utriusque Classis manifesto appareat debebunt singuli pro diversitate scientiae in quibus versantur pensa et exercitia elaborare; hoc autem quo facilius fieri possint Professores fontes aperient et Auctores subjunctos indicabunt viam atque rationem monstrabunt, qua id commodius fieri queat. quo pensa et Exercitia apud Philologos erunt: Epistolae Declamationes Carmina et Orationes: apud Philosophos et Theologos Dissertationes, et ad quidem non operosae, et vastae ad vanam ostentationem eruditionis comparatae, sed breves, simplices, nervosi tamen et ita elaboratae, ex quibus rite intelligatur illos rem, materiam circa quam occupati sunt bene, acute persecuti, scripsisse et sibi Auctores, qui ea de re scripserunt esse quam maxime notissimos.

Haec sunt quae de ratione studiorum in praesenti praecipi poterant. quibus etiamsi via non omnino parefacta sit; at commonstratum est saltem iter, in quod si Docentes et Discentes alacri animo ingrediantur, facilius ea, quae maxima sunt conjunctis Atque ut hos conatus Numen optimum Maximum ad Sanctissimi sui Nominis gloriam et publicam utilitatem laetis successibus secundet beet, prosperetque animis flagrantissimis, omnes qui his Literis adumbrandis interfuimus, optamus et desideramus.

Licuit in praeambula Approbatione non semel hac in conclusione omnia Projecti hor, Methodique docendi puncta rite observanda, observarique curanda, denuo etiam sub veli quodque Supr Reform Consistorii Fratrum commembrorum Nominibus et in personis injungunt seriosque intimandum volunt.

Joan Tom Lažár m.p.
Ladislaus Tom Jelenik m.p.
B Wolfgangus Daufi de Losonz
Supremo Reform Dacium Consistorio Cybinij die 8va Julij 1770
Extrad per Michaëlem Tamási. Consistor Secretar m.p.

Ao 1770 die 20 Novembris. Ezen Salutaris Docendi et Discendi Methodust az Erdélyi Reformatum Mlgos Fő Consistorium nak parantsolatyából a' N Enyedi Nemes Refor Collegi umban publicè fel olvastatván, auctoritatè publicâ bè vettem, prothocollaltattam, és nyomos követej végett, kö zöüségeyè tettem, több Inspectos Curator Társaimnak. is képekben.

Sub Rectoratu
Josephi Kovats mpr

Teleki Samuel
Curator.

159.

Copia ad Num Gubern 11885. a. 1820. ad Consist.

7. a. 1821.

Sacrae Cæ Regiae et Apost. Mattij etc. Nomine.

Venerabile Consistorium nobis honorandum. Salutem et Gratia Cæ Regiae Incrementum. Sua Majestate Sacra, medio Benigni Decreti Regii Sub 10a Novembij a. c. N. 2968. huc Aulico cum mutua e pecuniis publicis, et fundationalibus per praepositos concernentes excipi solita, exemplij pluribus docentibus, semper in detrimentum respectivarum Capitularium vergant, et cum noxia in tractandis publicis Debitibus indulgentia Conjuncta sint, ne in futurum praepositis, quibus rite Administrandarum pecuniarum publicarum, et fundationalium Scholarum item ex Collegiorum Superinspectio, et Cura incumbit, pecuniae e Cassis publicis, Cura, et Superinspectioni eorum Creditis, mutuo dentur; datarum vero hucusque interusuria, sine mora, sub responsabilitate Capitularium Administratorum incassentur; hujus modi pecuniis autem, alijs, nullum in Administrationem et curam similium publicorum fundorum influxum habentibus, erga sufficientem securitatem eliocentur. Altissima proinde hac determinatio adornanda ejusdem publicatione fienda que Statuta in posterum observantia, hisce prescribitur. In reliquo altissata Sua Mattas Sama benigne propensa manet. E Regio Ct. Pátij Triannio Gubernio. Claudiopoli Die 21. Dec. 1820.

B. Joannes Sósikamy

Ladislaus Cedö Canell.

Josephus Gyárfás Secret

161 Copia ad Num. Gubern. 2897.

D. D.

A postoli Királyunk, és Kegyedelmünk Ő Felsége az Egyházi és Oskolai Fundusok jövedelmei iránt különös atyai gondoskodással viseltetvén, a' mult November 22dik napján 9930. Udvari Szám alatt hozzánk kegyelmes Királyi rendeléssel fogva hatásosan gondoskodni méltóztatott, hogy, mivel kedvezésnél fogva tapasztaltatik az említett fundationalis fundusok alatt folyando Interesbéli pénzeknek némely adósoknál való hosszas hátra maradása, sőt azoktól a' kik, két vagy több esztendőktől fogva tartoznak, nem csak az Interes, hanem a' Capitalis-is Executio által felvétetésben, ezen kegyelmes rendelésnek kivánt elhelyezésére végett, valamint 1820dik Esztendőbéli Januarius 18dik napján 12438. E. 042 c. 819. ide való Szám alatt, közönségesen Circularis által minden Subjectumoknak meg hagyatott volna, ugy mostani ujjabban-is, egyelmeteknek, hogy szorosabban meg hagyatik Kemagok Kerületekben Directoratusnak az hátra lők által az Fiscalis Interesseknek, vagy a' Kejelevő Fundationalis Capitalis Summáknak is felvéte delmek fizetéséről, a' lésében segedelmül lenni el ne mulasszák, ellentzö esetben a' hibás, vagy késedelmező Fizetnek, nem csak a' fizetése, sőt függesztetni, hanem nevek-is Ő Felségének tudtára adatni, a' Felsége Udvari rendelés szerént. In religuo G. C. R. Tt. Gratz Stannio Gubernio Claudiopoli 9a Septembr. 1823.

L. S. B. Rosikay

Ladislaus Pedö Cancell.

Ladislaus Enyedi

Ex archivo Inclyti Comitatus Albae Inferioris n. Enyedini die 11a Junii 1823. extradat. Josephus Benedek mpa

Archivar

Copia ad Num. Tabellæ 670 ad Consist. 22. 822.

Sacræ Cæs. Regiæ et Apost. Mattis nomine!

Venerabile Consistorium Nobis honorandum! Salutem et Gratiæ Cæs. Regiæ incrementum. Occasione Tentaminis publici Protestantium Studiosorum, Theologiæ 1mi Semestri anni proxime evoluti in Instituto Theologico Viennensi Suscepti observatum est, Studiosos Theologiæ Transsylvanienses in lingva Græca et Hebraica haud esse versatos, si quidem Studium Theologicum sine previa notitia lingvæ Græcæ et Hebraicæ bono cum profectu tractari nequeat, hinc ad prescriptum benigni sub 23a Novembris proindigitati anni emanati Decreti Regii Venerabili Supremo Consistorio hisce committi, ut in Scholis suis Juvenes qui ad Statum Theologicum ad Protestantium Viennensi Studia sua in Instituto Theologico Lingva Græca et Hebraica imbui curet.- In reliquo abtesata sua Mattas Sacratissima benigne propensa manet. E Regio Magni Principatus Transsylvaniæ Gubernio.- Claudiopoli Die 17a Januarii anni 1822.

D. Joannes Fosika mpr. Ladislaus Csedö Cancellar

Samuel Lázár Secretarius.

Claudiopoli 22

Claudiopoli 32. In Scholasticis.

A Supremo Evang. Reformatorum Consistorio Illustri Collegii Evangelico Reformatori N. Enyedien. Sis D.D. Inspectoribus Curatoribus et R.R. Prs. Jesuitis, Fraterno amore

N. Enyedini.

32. ex 1822

Az Inspector Curatoratusnak és Professo. rátusnak ajánlják atyafiságos szolgálatunkot. A' Mlgos Királyi Fő igazgató Tanács, az ö Fel. ségе Kegyelmes Királyi Decretuma tövetkeré. ben, a' Görög és Deák Nyelvtanuk szorgalma. tosabban lejendö tanittatások végett, Dei 670 szám alatt minémü Decretumát tál. dották légyen Fő Consistoriumunkhoz annak ide zárt példájából bövön megtetni.

Mely is az Inspector Curátorát ujjal, és Pro. fessoratusával az ö Felsége által ki paran. csolt Rendszabásnak szoros megtartása. ra, a' Papi hivatalra szándékozo Ifjak általi meg tartattatása végett ezennel közöl. ni indulattal lévén

Az Inspector Curatorátusnak
és Professoratusnak

Az Erdélyi Evang Reform. atyafi tötelek szolgái
Fő Consistoriumból.
Kenderesi Mihály m.p.
Kolosvárt, Martius 24ei Ajtai László ... Secr.
1822.

A N. Enyedi Reformátum Collegium Elöljáróinak.

Accept 1822. 25a May az iránt hogy az Ifjak a' Deák és Görög Nyelv tanulására szorittassanak

N:o 225.

INDEX

Ezégly Fejedelem L. R. B. Groff
Felséges Bethlen Gábor Testamentomjának párja.

Per Com. St. Bethlen.
Steph. Kovásszotski Cancel.
Mart. Markosfalvi. Suae Ser. Sec.

Anno CIↃIↃCXXIX.
1ª Novembris.

II

Xarce Várad.

GABRIEL DEI GRATIA S.R.I.

& Transylvaniæ PRINCEPS &c. &c. –

In nomine Sacro Sanctæ & Individuæ Trinitatis
Initium et Finis laboris mei.

A Felséges Mindenhato Ur Istennek bőltsessége, hatalmassága, á minthogy é Világnak benne valo minden állatok„
kal együtt, Semmiből valo teremtéséből látzik meg dereka vban:
Ugy ki beszélhetetlen irgalmassága az el esett emberi Nemzet„
nek, á bűn alol valo fel vételéből, Sz. Fiának é világra bolsátá„
sából tündöklik ki, á ki az ö Sz. Atyjának ellenünk méltán
fel lobbant haragjának eleget tenne, meg engesztelné, min„
két az örök halálnak karhozattya alol fel szabaditana, és
á benne hivőknek örök életet adna, Bizonyára ha ennél több
jót velünk nem tselekedett volna is az Ur Isten, senki eléggé
nem tudálhatná, sem meg nem köszönhetné, ha é Világot
által élhetné is, De ezeken kivül mennyi meg számlálha„
tatlan irgalmasságit köz lötte az ö hiveivel ki tudná azo„
kat soha idők alatt is elö számlálni. Nagy hálátlanság„
ság annak okáért, á ki az ö Teremtö s. Idvezitö Istenének
illyen jo tétemény iröl el feledkezik, és magának a kár
mit tulajdonitani azokban, mellyeket Istentöl vett, holott
semmie sints az embernek, miket Istentöl nem vett volna,
ingyen kegyelmeböl, és nem érdemére.

Ezeket nem ok nélkül irom, mert énis az én Istenem„
nek azon esetből, kovászból fel vett leg bünösb Fiának ismér„
vén magamat lennem, meg vallom azt hogy számtalan kép„
pen vét-keztem, ö Sz. Felsége ellen, és talám minden reá„
szukászott áldásival gonosszul éltem, az én kötiny[illegible]segemtöl
fogva: holott nem naponként, hanem oránként, és csak nem
minden szempillantásonként, ö Sz. Felségét ő. Istenségét
sok gonosz, bűneimmel meg bántottam, haragra, és az ellen„
to bosszu állásra fel inditottam; mert az én sok bűneim az
örök kárhozatnál egyebet, nem érdemlenének. De adok min„
denekneb felette teljes szivemből valo hálákat ö Sz. Felsé„
gének, ki az én bűneimnek tenger jövenyihez hasonlo so„
kaságát nem tekintvén, e napig érnékem érdemem szerint
nem fizetett, á bűnnek sárjában nem hagyott, ellenségim
kezekben nem adott, hanem végetlen irgalmasságából
örök időknek előtte az én Idvezitö Jesus Krisztusomban, az örök
életre.

életre el választott, Keresztyén Atyától, s. Anyától való születe-
semet bénnaság nélkül engedte volt, azoltától fogva tartott, táp-
lált, éltetett, sok rendbéli áldásit fejemen ki árasztotta. Ez-t Eccles.
mondom, az Imádandó sz. Háromság egy Istent áldom, és ma-
gasztalom, mert ez az, á kinek amaz jó élki esméretnek
kézbé adásának, á sz. Keresztségnek sákramentomában neve
met fel vettem, Keresztyénségemet el indittotta, és az, á ki Jó-
vezitö sz. ismeretire jutt átott, igaz hittel, élö reménységgel
meg koronázott, ajándékozott, Méltóságos Uri állapotra, ab-
ból Fejedelemségre fel emelt. Ez az, áki sok gonoz akaro-
imat meg szégyenitette, minden dolgaimban végheteten
kegyelmességéből igazgatott, az Hitvakozásban álhatatos-
sággal, bátorsággal meg áldott, sok ellenségim ellen szép gyö-
zedelmeket adott, nyomorult Hazámat marokonyi Nemze-
temnek meg tartotta, oltalmazta. Ez az, á ki az én Hazám
gondviselésére elégtelenségemből, elégségessé tett, tudatlansá-
gombol annyira valo okossággal tudvitott, hogy ez tizenhat
esztendök forgásiban, ellenségink lovok lábai Hazánknak
földét nem tapodták, mit kivánhattam volna egyebet az én
Istenemtöl, ezek felett, holott jo egészséggel is ingyen valo kegyel-
mességéből meg áldott volt, Ennek egyedül tartoznám az hálá adás-
sal, ha arra elégségem volna, De mivel magától az emberi á jo-
nak tsak meg gondolására is nem elég, kérem ö sz. Felségét
hogy ha mi részets kéjét életemnek hátra tartotta, vezérellyen
igazgasson, és tégyen elégségessé sz. Lelkének biztato igasz-
talása által, szerelmes sz. Fiáért, hogy utolso orámig véllem
közlött, reám ki öntött bőségü kegyelmességiért hitvérhessem, áld-
hassam, magasztalhassam, hálá adó könyörgésem által köszönhessem.
Ámen.

Mivel pedig fejenként á mi bűneinkért a testi halandóság
alá vettettünk, melytöl senki meg nem menekedhetik, En is, ki
mostan az én igaz Isten emnek igaz itéletiből sullyos kezei
viselem magamon, gondolkodván állapatomrol, nem tudván
mit végezett ö Szent Felsége felöllem, hogy Szintén készü-
letlen ne találtassam, mindenek felett igyekezem á Felséges
Ur Istennel meg békéllenem, az én Szerzetö Uram Jesus
Kristus Szent Testével és Vérével Sacramentaliter minden
alkalmatossággal élni el nem mulattam, kinek érdemében
minden bizodalmamat helly hez tettem, Religiomat Isten
kegyelméből az ily világossagra hozatott igaz Apostoli, és E-
vangéliumi valláson fundálni erölködtem, abban meg gyökö-
zni, és Lelkem ismeretit ugy meg nyugtatni járadoztam,
hogy ez napiglan senki felöllem nem mondhatta a méltán,
hogy semmi változo időknek persecutioj ában hitemet
mellybéli

mellyben kereszt-ty-én Szüléimtől" educáltattam s: Noha Pá"
pista Fejedelem házába nőttem fel ötödfél esztendei g:l
meg tseréltem volna, Istenemet, Hitemet el árultam vol"
na, Hazámhoz is oly álhatatos Szeretetet viseltem, hogy só"
ha tölle, és vélle nem ellenkeztem, hanem Szabadságára vi"
gyázo tagjaival egyet értettem, kévesebb voltam exiliumokat
inkább kár vallásimmal szenvednem, hogy semmint ve"
szedelmében, romlásában némellyekkel egyet értenem.

Mostani nyavalyás állapatomban requiráltatván A"
tyámfiaitol, s. Hiveimtől, ne hagyjnám szintén utolsó órám"
ra dispositiomat, akarván tisztemnek ebbőlis eleget ten"
nem, Hazámhoz, és benne lévő Hiveimhez az utolsó Szeretę"
temet, igyekezvén declárálnom, és ide alább specificált Inté"
sekel hozzájok valo Sincerus affectusomból akarván tenni,
intek mindeneket, sőt obtestálok minden rendet, ha mi ben jo"
gyatkozás esik, abból engemet meg ne itéllyen senki, és
kis orsomban gonosszul ne gyalázzon, mert szándékból
senkit közüllök gonoszra inteni nem akarok, ha azért
fogyatkozások esnek, vagy elégtelenségemnek, vagy hosszas
betegségemből származott nagy erőtelenségemnek tulajdo"
nitsák, mert az egy Isten tudja tsak ezeketis mely nagy fáradtsággal viszem
véghez, ha viheetem is.

Az Országot bé me valo Statusokkal együtt és Rokas"
ságokat, Törvényeket régi jo szokásokat, rend tartásokat, mint
és mitsoda uton modon szokták volt eleitől fogva meg tartani
a Fejedelmek, és mint vették is el magokkal együtt nem
látom szükségesnek azokról példákkal papirost tölteni
és időt veszteni, noha eleget irhatnék tsak énis, de két
okért Studio. el hagyom; mert vadnak közöttetek, kik sokat ol"
vastatok, a Görög és Romai Birodalmoknak veszedelmek"
ről, hogy az Assyriai és Perssiai Birodalmokat ide ne
hozzam. Második ok: Mert a magunk nemzetének veszé"
delme nem homályosb az oknál, mind az által kívánta"
tik szükségesképpen, hogy az én szerelmes Eötsém az ok,
kal az Okja okaival, kiket immár az Országra valo
gondviselésre Országúl magok mellyé rendeltenek, azok"
ról ö Kegyelme meg emlékezzék, szüntelen szemei előtt
viselje, elmejében forgassa, mitsoda okokkal kellett akkor
ö Kegyelmének akkori electiora lépni; jol tudják azt, hogy
eleitől fogva semmi inkább nem vesztette e mi Kegényta"
lánkat, sőt az egész Magyar Koróna alatt lévő Országokat
Provinciákat, mint a magok között valo ördögi halálos gyű"
lölség, rettenetes Pártütések, Fejedelmekben valo válogatások

mellyekből nagy árultatásoke, és abból nagy Familiáknak el-
fogyatások következett, azomban az Ország utolsó romlására
jutott, Mert hogy Szép virágjában maradott légyen Magy ar
Ország is mind addig, valamig magok Nemzetéből válasz-
tottak Fejedelmet, Constál, és bizonyitják a Historiák de mi"
helyt derekasan á magok Nemzetéből való electiot meg u"
táltak, s meg vetek, idegen fejedelemség alá adák magokat
mitsoda hasznon következek belölle egyéb á két fele való
szakadásnál, á dolog talám világosb annális, á mint ki"
vántatnék. Emi Szegény Országunkat pedig az Ur Isten in"
gyen való kegyelméből melly kegyelmesen tartotta oltalmaz"
ta léggen meg annyi időtől fogva, idő forgádirak változá"
ban, az idegen Nemzetből való fejedelmeknek reá való
el végezett gonosz szándékitol, kiknek pajsal oltalmára
mint rendelte volt á Török Nemzetet, minden eknél nyilván
vagyon, és valamedig á Török Nemzettel való frigy mel"
lett meg maradtának, mellölle el nem állottak, volte valaki
töl derekas bántások, János Király idejétől fogva, arrol
magunk tehetünk bizonyságot. De mihelyt a Német
Nemzet mellé hajlának, mivel fizete, Szánkban az ize
arraltudni illik, mellyel régen kivánta, és mesterkedet
benne, Nemzetünket el fogyatta, kegyetlen hálóinak Neme
vel meg ölette Országunkat á jólhez egyenesitse végképpen
el pusztitta. Es ha a Felséges Ur Isten csudálatos képpen
a Török Nemzetet hozzánk nem gerjesztti, s nem kapts olja
vala, egy igen együgyü jámbor Vitez nem támasztt vala
végben vitelére, mely dologban én mint szolgáltam léggyen
téggyen az Ur Isten bizonyságot felöllem, ki mellyre art mon"
dani Nemzetünk körül, hogy Ebely Országát idegen Nemzet
tel meg ne ültettték volna, stol volna az igaz Istent tisztelet
a Magyar Nemzetség, hol Szabadsága, azt hiszem itt Scholnen.
Szükség azért minden ezeket minden Országokat igazán Szerető"
Rendeknek Consideratioban venni, és a meg történt experien"
tziával tanult veszedelmes állapatokat el kerülni, hogy töb
bé azokban ne jussanak. Mellyet ugy kerülhetnek el, ha ma"
gokban egyesek lésznek, az Istent igazán félik, és tisztelik
az ö kitsiny Anya szentegyházának hüséges gondviselöi lész
nek, és egy mást tökélletesen szeretik, á Religio feletti egy más"
sal nem versekednek, hanem annak meg itélését amaz utolso
nagy napra halasztyák, á hol kinek kinek meg fizetnek,
a mint fogja érdemleni. Nem kell senkit is ide veriteni
erövel, légyen Szabadságában az Ország Constitutioja szerént,
á négy recepta vallás. közül, ki mellyiket amplectállya.
Az alattomban való practikáknak, kérek az Ur Istenért
minden Rendeket, békét hadgyanak, kiki elégedjék meg
a maga sorsával, s állapotty aival, ne igyekezzék ujjabb
ujjabb változást szerzeni, kiből ujjabb tüz gerjedjen közöt"

tünk

170

tünk, bejüljék, fellyék Fejedelmeket, ne contemnállják
ha Femineus Sexus lejénd is. Mert Istentől rendeltetett
és Istentől köz ön szégyen indíttatnak, jövendö állapót,
tyakról idején gondot viselni, a mi engedelmünkből, sőt
sok szép intésünkből, mi pedig mitsoda okokból tseleke-
tünk hs intéseket, magok is meg emlékezhetnek rolla.
Mert jol tudhattyák azt, ha mikor az Ország Interregnumban ma-
radott a Fejedelem gondviseletlenül talált kőzüllök é Világ-
ból ki mulni, mennyi sok szakadásra adott okot a Statusok-
nak, és abból mitsoda rut veszedelmes állapatok következ-
nek. tsak a Dékes Gáspár példái is megbizonyittyák. De quo
majus: hogy sem a Nemzetnek sem egyéb Competitoroknak ne
lehessen uttya, modja, alkalmatossága, az Országban való kapásra
melyből mind az Országnak utolsó romlása, mind sok régi betsü-
letes Familiáknak exterminálása következhetnék el távoz-
tatásokra ennél jobb occasio nem találtathatott. Sőt ség
azért egy szeri végezések, és electiojok mellett álhatatosan
meg maradni, mert a Fejedelem noha idegen Nemzetből len-
ni, de mind arráltal az Országnak directiója, Törvényeknek
adminisztráltatása, magok Nemzetéből álló Gubernátorok
Főfő Officiáli mellett maradott magok végezésekrent,
nem tartoznak semmi nével nevezendő Fiztre idegent
bé venni, sőt kit Isten E. Fijáért el távoztasson, ha tör-
ténetből a Fejedelemnek állapattyában, tudni illik Religiojában
valami változás esnék is, in tali casu jel szabadultaknak
ismérjék magokat, és tudják fejenként a néki való hűség tól,
és kötelességtől lenni üressieknek.

Nem illik azért senkinek elmejében, szivében gonosz
gondolatot, és párt ütésre való intentiomot viselni, mert per
niciosa adulatio perpetuum malum Regum quorum opes ne
quam hostilis ebertit, el kerülly e kiki Fejedelmek körül
való hizelkedést, ne igyekezze senki arrál állapottyát nevelni,
mert non erit diuturnum. Egy más ellen ne árulkodjanak, mert
nem tiszteséges, és ne kövessék azt, mint én körülöttem sokszor
egy mást déferálták némelyek, mert egy ütt nem mindenkor
találnak engemet, a ki ed'ig senkit szavának nem szok-
tam volt hitelt adni, hanem először a dolog valóságának
bizonyosson végire akartam menni, s. igy ekeztem menni, és
az idönek alkalmatosságához aszután magamat szabni. A
gonosz igyekezetü Emberektnek azért gonosz, és veszedelmes
dispositiojokat, el ne titkollya senki, hanem lelke veszedelme alatt
tartozzék Superiorjának detegálni, hogy a gonosz, és veszedelmes
állapotnak idején obveniálhassanak, és prooveniálhassák a gonoszt
Kőzönségesen.

A Fejedelem

látlatik

Ideo facto

Vádlói

171

A Fejedelem mindenek felett Istenfélő, kegyes, szent életű, igaz tökélletes igéretű, fogadású, beszédű legyen, vallásában tökélletes, álhatatos. Az Isten tisztességét minden ek felett őrizze és oltalmazza, az Isten Anyaszentségy hazát propagálni igyekezzék benne való hiveit ereje felett is a mennyiben lehet, és erkezik oltalmazza; semmi kizelkedő reménységnek előtte betsülete, hitele ne legyen, igen meg tudakozza az embereknek állapottyokat, természetiket, ha kikkel akar conversálodni, hogy miatt ak maga Méltóságában meg ne gyalázodjék és az Országra valami veszedelem ne következzék, melyért Udvarában tökélletes maga is gyalázatos sor hallyon jövendőben. tisztaéletű, Tanátsos embereket igyekezzék tartani, Első Fejér ház nepet azonképpen, kik között két jó Aszszonyt, kiknek költsökkel, tisztaéletekkel, tanátsos állapattyokkal, tiszteknek meg jelljenek, és betsületet valhasson vellek, mindmaga, s. mind azok az Aszszonyok, Kegyetlenségre senki tanátsából ne vetemedjék, hanem kegyes, és kegyelmes legyen, mert a Fejedelmek a kegyelmesség ért hivatt atnak kegyelmeseknek, Misericors, és igazság szerető legyen, mert Misericordia et Veritas custodiunt Regem, et roboratur clementia Thronus ejus. Meg gondolja az ön szerelmes Feleségenek azt, hogy noha nagy, és régi Méltóságos Fejedelmi Ágból való, de az örökön való Fejedelem Aszszonyok közzül több talán ő nállánál nem választatott, melyet sem ő sem Méltó Ságos Attyafiai végher nem fogták volna vihetni, ha az Ország Statusinál az ön tekintetem, nékik tett hasznos Szolgálatom nem forgott volna, Meg betsülje azért Istentől való hivatalját, választását, Istenhez hálá adó legyen, és az ő tiszteihez, Szegényhez, és az Anyaszentegyházban igazán kolgálo Személyekhez, stivéinek érdemlett betsületeket megadja, ne contemnálja őket, hanem vélek magát szeretteссе, mert a Magyar Nemzetis az ő maga betsületét szeretni szokta, a mint erre sokszor intettem, az ön Attyafiai meg ne vesse, hanem szolgálattyokkal (: kik arra elégségesek, és érdemesek lészenek :) bizodalmat élgjen, hivségekben meg nyugodjék, hozzájok ne (kételkedjék). (Kegyetlenségre.)

A Tékozlás mind Istentől, mind a Világ előtt* utálatos legyen, hasonlo utálatot, mint Szintén a Jövő vénységnek a mely undok, mind az Istenkönyvéből, mind a mindennapi példákból ki tetzik: A Jövő vénységet azért el kerülje, de az utálatos Tékozlástis ne követte, hanem a kétségnéssz szeggyatkozás között a közép uton járjon; mert ha Jövő vénységben, mindenektől gonoszul hall, ha tékozló lészen azzal kidalmaztatik hogy a Szegénységnek nem győzi tartásával, fi miatt el kell pusztulnia Országnak.

A Keny

Fne valami vár hozzája Udmaga

* melly

A Kemes Ország per[illegible] akár mely állapottyában is mint
viselye ö magát, és változásiban nem szükölködik az ép ta-
nátsadásom nélkül, mellyre én elégtelen volnék a sok példák,
experientziák meg tanittyák; mind az által hogy üressen ne
mennyek el é mellől is, egy néhány vékony Censurámat
communicálom ö kegyelmekkel. Mivel a Természet is az
emberben óltotta azt, hogy a Szabadsságot ébetben gyönyörködjék
és csak oktalan állatok is abban szoktak gyönyörködni. bizo-
nyára azt hiszem senki mi közülünk nem találkoznék olly,
a ki szabadság ban nem kivánna élni; és ha abban nem élhet
valamely Nemzet, Respublica, vagy Város, örömesben szol-
gálna keresztyén Fejedelemnek, hogy sem mint Isten is-
méretin kivül valonak, mert mind idvességesb, mind ti-
tességesb volna Keresztyén Fejedelem alatt szolgálni, Sube-
niuma, és oltalma alatt lenni. De ha az ur Isten ettől is
meg fosztotta Nemzetünket: mert a kitől minden oltal-
mat kellene várni, attol vettük elein jogva ávok gonosz-
á kötelenség tselekedtette velünk olly Protectort kere-
nünk, kinek szárnyai alatt magunkat azok ellen óvjá-
gostol meg oltalmazhatnók, é világnak tudájára, és
természet kivül; A mint hogy á Jo Isten az ö kegyelmes
ségéből ez ideig ugy is vezérlette azt az oltalmazá ounk
ra rendelt Nemzetet, hogy meg nem fogyatkoztunk benne,
valamikor magunk arra okot nem adtunk.

Az én tetzésem azért, és Javátsom az én Hazámhoz
ez: hogy valamig egyéb nem lehet benne, a Török Nemzet
tel való egyességet el szenvedhető károkkal is meg tar-
tsák tőle el ne szakadjanak, hanem minden uton mo-
don kedvét keressék, Tsászár hátra meg ett leg alább egy
két vezért, avagy a belső Agák közzül magoknak igaz
Fautorokat szerezzenek, kik által minden jo, és vezzel-
mes állapatjokoknak végére mehessenek, a gonosz igyeke-
zetet idején prevenialhassák, Tela enim previsa mi-
nus feriunt: a szép szonak nem szokott fejét be törni.
A Portán mint viselyék magokat a követek, és continu-
us Bátorok, immár az oktol, kiket én oda jártattam,
nagy dolgokat tractáltam, a nagy emberekkel általalak
azokat mitsoda methodussal magoktol, és leváltsék,
pen a nékik adott viásokbol, Instructiokbol, a kiket
illet, és kinek in cumbál indágálások, végére mehetnek,
es ha mi hasznra valot azokban is találnak,
követni nem árt.

Ajándék

Ajándékokat á Portára nem kevesett küldöttem, addig
mig az ország adyát meg engedték, de azt hogy bé kezdettük küldeni, az ajándékokat én is meg kevesitettem, mind Tsászárokét Vezéreket, melyért nemely Vezér eleget is dörgölődött, de á régi szokás
mellöl nem akarván el menni, az országot többel terhelni, szép szóval Complácáltam öket, jo akarattal, jövendö szolgálattal
mivel a Consignátiokból ki követek meg mutathattyák, mellyik
mikor, mennyit vett, és extraordinárié is sokszor mikor vittenek
mert az extra ordinarie küldött ajándékok sokszor meg haladták
a Szokás szerént való Dátumokat, á mint az idö magával hozta
Affélékből vehetik észre ö kegyelmek, mennyi jo töréssel, elme
fárasztással, fáradtalan expeníákkal, sok bogy árással, testem
törödelmével vihettem én végbe a gond viselést, és mint tartot
tam meg öket, á kegyelmes, és K. Istennek segitsége által ör
szágostol. Tsak az eleitöl fogván ide küldött Törökre men-
nyit költöttem légyen, á Deákokénál való Régestrumokból vé
gére mehetnek, ha kedvek lészen az értéhekhez.

Ezeket azért irom, és hozom bé, hogy értsék á Törökök szem
zéttel való frigyet, mely szükséges légyen meg tartani, de azt
kedv kereséssel, s ajándékkal vihetni végben, különben nem. En
magam még is azt adom tanátsul, hogy Erdély országa soha el
ne szakadgyon tölle, hanem maga ha elvetné magától az Or
szágot á Porta, mely töl ugy tetsik nem félthetem, tsak innén ne
adjanak okot reá.

Jollehet pedig Jenöt gyakorta szokta sollicitálni, de én soha
nem szándékom oda adni, ha nem ha meg tartására az ország
ly ségével elégtelen lenne, de ugy is soha ne adgya per manus,
hanem elöször igaz tárgyra jöjjön, Attyok fiaik által á Portán in
ditsanak tractát, a Jö Vezérrel, és á mennyire értekkel jelesek,
adománnyal, igérettel, fizetéssel contentállyák, sok remitö rati
okkal állatván á mellett, mitsoda rut vetélkedés követ
kezneke abból á Némettel való békeségek mint bomlanékfel,
Interim más felöl á Némethez is elkülgyenek, arra elég sé
ges Attyok fiát, á ki által tudositsák a felöl való Török szán
dékáról, instálni kell nálla, Ne hadja olyan szép vég házát ma
gyar országnak, á mig á szegény Országnak értéke, ereje enge
te, mind adomány okkal vitézlö Népeknek tartásokkal, ez ideig
meg tartották, mostan is á Portát mindennel próbálták de sem
mit nem fog; Vagy on tsak hátra a tegyverkezés való nyulás, mellyel
az Ország Török ellen való meg tartására elégtelen; és ha e
gyéb Nem lehet benne, bonis modis, et Cautelis jobb kereszténység
kézben ezesztени; mintha á benne valók adták volna oda ma
gokat, hogy sem mint magok adják Töröknek. Ha fel kelletik
pedig.

pedig küldeni, in tali casu nem csak Császárt, hanem Magyar Országi Statusokat kell réquirálni, protestatiokkal, obtestatiokkal Elmi, mellyeket profutura cautela Conventekben iratni kell be, Palatinustol, Ersektől, Judex Curiatol, Testimonialis leveleket venni. Dear idö mutat meg mindeneket, minek mint kellyének lenni, Szükség hogy az Occasiokkal eljenek, semmit el ne mulaszszanak.

A Keresztyén Fejedelmekkel valo jo Correspondentiaiok is, annál inkább függ et, avagy Confoderatiot Szükség igen meg kar, lani, ugy hogy ismét semmi ok ne adgyék annak violatiojara, ha mi vesszedelmekre valo igy ekeretet gyünek ellenek, a Keresztyénség nem mélto el titkolni, hanem igen nagy hitt attyok, fiai által értésekre adni titkon, néluk segithetnek, titkon az onkül . . . legyenek; ugy felelnek meg keresztyén felebaráttyaikhoz, Nem, ellenkezőkhez valo Keresztyén jo indulatattyoknak, s affectusoknak

Hasonlo a Német minden ok nélkül csak belejek akar ga= rázdálkodni, mint ez meg történt a mi idönkben is, Forgáts Sigmon, dot reá küldvén, in tali casu minden erejeket egyben kötni, az Ország Gubernatorának igen Szükség, idején pedig nem illik a hireket meg vetni, Söt minimus etiam hostis non est contemnendus; A Töröket kivántatik éjjel Nappal mentöl derekasabban Sol, liustalni, kik ha meg igértetnek, Szükség a segitséget meg várni addig az ellenséggel nem kell probálni szerencsét, Victus enim unita polluimum valet, Német haddal szemben valo viadalt el kerüljék minden utakon modon, hanem követsék abból az én ha, dakozásom modját, mindenek előtt keressenek egy jo alkalma, tos erös hellyet, mely mind Naturâ loci, mind arte munitaltas, ték, élessel rakják meg, takarodjanak bele, onnan harcolya, nak az ellenséggel, de ha egyéb lehet benne el kerüllyék, hogy az Országban ne botsássák az ellenséget, hanem elei, ben menjenek, és a határon kivül, vagy Hellyben tartoz, tassék; Nert experientiâ Summus edocti, hogy mikor Országunk, ainltatasokra, párt ütésekre, akkor romlottunk erősen, gokat, élvén az alkalmatos ággal, reménlvén abból magok hasznát, és olly annak következni, kiket az Isten kevés idö alatt meg Régyenitett. Az igaz Hazafiai is olly ankor vonat- tatnak el, Fejedelmek, és Hazájok Boldogálatty ától, mert látván az ellenséget Hazájokban, házokat égni, Feleségeket, Markájokat prédára vitetni, nem tudja országa mel, lé menjen é? vagy egyet másán kapdosson? Nem kétel, kedem én abban is, hogy in tali casu a Magyar Nemzetnek

gyöbrivel

Sőt ha, mi- veszedelme s károk nél- kül . . . s segitségét

jobb része mellettetek fel nem támadna, mert el kell hinniek, hogy
nékiek is hasonló mértékkel fizetnek, holott ők is együtt voltak
velünk minden dolgokban, és bizony nem kevésbé gyülöli őket is
a Németh nállunknál, csak éggen kinek animálni, inducálni ő"
ket igaz ratiokkal.

Az hadakozáshoz pénz, derék ség, jegyver kivántatik, sük,
ség azokra idején jó gondot viselni a mi Szerelmes ötsékeknek
és a mennyiben el érkezik az Ország vékony jövedelméből
Lovast, Gyalogot, illendőképpen a Presidiumokban valókhoz"
zál, udvarnál is tartani, nem a mennyi kivántatnék, hanem
a mennyire erkezik, a nélkül magokat ne hadják. Reputa
tumot is a mellett tartani, gyüjtögetni, hogy a Szükségnek idő"
jén légyen mihez nyulniok, ne kornállyanak a közsön koldu"
lásra, kevés Jószágoknak zálogban hányásaira, mellyről nin"
tsen veszedelmesb állapot, mint olyan Szükségnek idején
innen amonda való kéregetésre kóralni.

Lövő Szerszámokat én Lépeket, a kár mely harcra is
elegendőt készíttettem, szerettem, arra nem kellett költeniek,
Portis annyit kórzetem Várakban, hogy mérőre is elegen"
dőt vihetnek ki a Szükségnek idején. De mind ezektől oltal"
mazza a nagy kegyelmü Ur Isten őket országostol, ne jut"
son állapottyak hadakozásra sőt Szüret vegye ki Szárnyai
nak oltalma alá mind őket fejenként Sz. Angyali által"
járatasson tábort környülöttök, hogy semmi veszedelem őket
el ne boritsa, az ellenség közzül senki nékik ne árthasson, a
Felséges Isten, bőltseségnek, igazságnak, egyességnek, erőség"
nek bátorságnak Lelkével őket öltöztessen fel, hogy leg első"
ben mindenek felett az Istennek tiszteségére, az ő igaz tiszs"
teletére, igaz Apostoli Religiojokra viselhessenek egyenlő ala"
rattal gondot. Annak utánna Fejedelmekre, is Országokra"
vigyázhassanak, a gondviselésben egyet érthessenek, s akar"
hassanak, a viszsza vonást, ördögi gyülölséget, irigységet ma"
gok közzül ki gyomlálhassák gyökerestől, Melly et ha tse"
lekesznek, igy remélhetik az Istennek is kegyelmes gond"
viselő segitségét magokra.

Romai Császárral ő Felségével való meg békélésünk
módgy országát mennyiben illeti, a Diplomából meg lát"
hattyák. Szükség hogy a Conditiok szerént való punctu=
mokat gyakran, szorgolmatoson olvassák, observállyák
okot a békeséggel Contrására ne adjanak sőt a mint em"
bérnek illik szeretet adassék többet tőlem arról, mint kell embernek
Syncerus affectussal ő Felségének kedveskedni, dolgálni

/: ha vépi :/

/: ha vészi :/ á Magyar Nemzetnek pedig mint magok vérének, tagjának, javokra, meg maradásokra forgolodni.

A két Vármegyéknek, azokban lévö Városoknak, Várak, nak, á Hajdusággal, és Nemességgel együtt valo resignálásokban mitsoda modalitást observállyanak, szoval arrol, á kikkel illett ö kegyelmek közzül eleget discuráltam, és arrol valo Censuráim at, ojnomat meg maradásokra leg hasznosabban, á mint itélhettem, meg mondottam, ha tetzik egyenlö képpen mind á két részneknek talám nem árt azt követni, melly hez á Magyar Országi Státusoknak nagy kedveket láttam, és értettem, Ez ast tselekedjék, á mi nékik jonak fog tetzeni.

Ezek után pedig hogy á privátumokra térjek, illendönek, és szükségesnek látom, mindeneknek elötte pedig Szerelmes Ötsém Groff Bethlen István Ur, nékem egy etten egy kedves Atyám, fia, kivel én egy testvér voltam, tudom sokokban kegyelmedet meg bántottam, és nem mindenekben tselekedtem kedve s kivánsága szerént, mellyet ha mikor, és mikben tettem, hogy nem studió, hanem vagy tisztem szerént, vagy az alkalmatosságok miatt kellett tselekednem, kegyelmedet Atyafiui Szeretettel kérem, nékem mindenekről meg bocsásson; Tiszta Szivből kivánom, és kérem az Ur Istent hogy tisztének fogyat kozás nélkül meg felelésére, s. Lelkének erejét adja, kinek igazgatása alatal lehessen elégséges mindenre. A többi között kérem, söt a nagy Istene tészteritem, az én hozzám valo Atyafiui Szeretetire, az én árvasságra maradando Feleségemre vi, nének idvességére, az én árvasságra maradando Feleségemre vi, sellyen oly Szorgolmatos gondot, á mint néki tartozo hittel adott kötelessége kivánnya, betsülete, mint választott Fejedelemnek mindentöl meg adassék, arra vigyázzon; Ne engedjen senkinek [absque ulla misericordia Rebelliot, vagy tsak okot is adni, ha kik afféleben ta, láltatnak [comperta rei veritate] meg büntettessék mindenek pélbájára. [A Fejedelem Aszszony ifju Aszszony, és idegen Nemzet lévén kivántatik az oktatás néki, ö kegyelme semmi alkalmatosságot el ne mulasson, hanem ha mikor, és mirül kipervervum vántatik meg intse, minden Deliberátiojit á Tanátsnak elébe pulli et sic vigyen, és referállyon; Fejedelmi Authoritását mindenekben meg habebitis adván néki. racem; abból

Németh Uvar népet in universum ex utroque Sexu hetvenkevesebet ven személyt, avagy ad Summum nyolczvant tartsanak néki, még a nyilá Németh gyalagon kivül, mely 200. s. egy néhány, kiket ván valo latAz én tetzésemből ö kegyelmének meg tartsanak, á Magyarokban is, re Gyalognak Szük, hogy jó, és tanulatlan volt otra nézve, nem nézzetek, mert sokkal mégyen több reájok annyi Magyarnál. [talám nem mindenkor a-

[hogy ha datik néktek a magatok és országotok oltalmazására olyan mód mint ön nekem *)

"büntessen

Hogyha proventusit a Fejedelem Aſszony illetlenül, és
hellytelenül kezdené költeni profusè, arrol m int és mitsoda
okokkal kellyen meg inteni, ö kegyelme magamtol afélét ele
get hallott.

Továbbá mivelen nem privata persona voltam ö közöt
tök, á tsak lehetetlen dolog, hogy omnibus placere potuijsem,
és kit kit kivánsága szerént benè contentum reddere po
tuijsem, mellyre noha Istenemet hivom bizonyságúl, igye
kertem, de á fogyatkozott állapotok, á hoſszu hadakozások,
és sok felè valo követség jártatások, az extra ordinarie valo szám
talan sok expensák, jó intentumimban is gyakorta meg gátoltak.
Mind azáltal hogy fejenként minden fiaimi, Atyámfiai, Baráti
Jo akaroim meg botjáſsanak nékem, és koporsomban ne gyalá
zanak, ne átkozzanak ö kegyelme által minden Rendeket ke
rek, és intek, melyért az ur Isten nékiek is kivánságok szerént
valo áldásokat terjeſsze en fejekre. Noha kinek kinek betsületit
igyekertem meg adni, ha szintén egy nem lehetett is nim
denkor, á mint kivántak volna, kiváltképpen hadakozásokba
fiedveskedni is jo képpen az érdemeseknek, á mit erkertem,
nem mulattam el, á mint hogy most is ezen ut olso dispositi
on idején, az én kevés javaimbol á mire érkertem, nem volt
jelölle feledékeny, hanem jámbor szolgálattyakrol meg emlé
kezvén, részeltettem ö kegyelmek közül sokakat.

Ezek után az én kedves Atyámfiait, á Nagy Ruszkai Hor
vis Sigmondot kérem, nékem mindenekből meg botsáſsan,
ha miben hivatalom szerént ellene kellett tselekednem. Mert
ha egyéb lehetett volna benne, bizony miattam haja szála sem
esett volna el, de akkori állapot á mit magával hozott, kén
szerittettünk közönségesen Haránk veszedelmét el távoztatni.
Ö kegyelmének pedig mivel betsületi meg adatott mi tőllünk, hi
tele miénkü volt előttem, arrol a hadakozások, és á minden
napi együtt valo tanátskozások tesznek tanubizonyságot.
Ö kegyelmét intem, sőt kérsseriem á Gubernátor Urem Ur
-ammal, mindenekben egyet értsen, és á kegyes Istennek
s á Fejedelem Aſszonynak minden szükségeknek idején
bizonyitsa meg, hogy igaz Hazafia, és nékem is igaz Atyámfi
fia, és Creaturam volt. Mellyet ha tselekedni fog, á Szent
Istennek bö áldási szállyanak ö rajta.

Hasonlokeppen Kövesi Kovács otskai István, és Niko
Ferentz Hiveim! tudjátok art, hogy egy iteket Gyermekségiből,

másitokat Fejedelemségem kezdetiből fogva vettem hátam
megé Tanitványim, Creaturáim vagytok, melyről Kötelség meg
emlékezetek háládo voltatokat az én Szerelmes Selesé
gemhez Continuó igaz, és hiv Szolgálatotok által meg mu
tatnotok, bizonyitoratok minda récendeált gonoszmokra
minda arra nézve, hogy ti volzatok elöö esorközök a Pánden
burgica Házból való ki hozásának. Intlek, sőt kérlek
jo ettyánfiai, Udvarából ki ne butoszszatok, hanem mellette
Lakjatok, és Özsém Uram után igaz hiveséggel Szolgáljatok
néki. Kiért az Ur Isten testi, lelki jokkal álgyon meg,
minda magatokat, s minda maradéktokat. Ha pedig háládat
lanok lésztek hozzája, az Istennek itélö Sz. Széki eleiben
te italok, és ott adgyatok Számot. Házátoknak mint kel
lessék Szolgálnotok, arról semmi intést tennem Szükség
gesnek lenni nem látom.

Az Isten Szerelmes Hiveim! Segitsen, igazgassan benne
teket az igaz egyességre, Szeretetre.

Végezetre valakik in Creaturaim vagytok ódes Hiveim!
arról hogy cum gratiarum actione meg emlékezzetek önsze
lőlem, jól emlékezni meg ne Szűnnyetek.

Dum tacet hic paulum, subito Super Astra receptus,
Devoto Patriæ, concinit ore, Vale.

Legatio et Dispositio Testamentaria Sereniss. Prin
cipis Domini Dñi Gabrielis, Dei gratiâ Sacri Romani Imperii
et Transylvaniæ Principis Partium Regni Hungariæ Domi
ni Siculorum Comitis, Oppoliæque, et Ratiboriæ Ducis, et
Domini nostri Clementissimi. &c.

Fidelibus, et diversi generis hominibus, Subditis Suis, fa
=cta Die 31te Augusti Ao 1629.

Az Oszagnak Portáia tartozo ajándékira Aranyat
mindencotől.

Tizen három ezeret - - - - - - - - - - - - Nro - 13,000.
Tallért - - - - - - - - - - - - - - - - - - Nro - 2,000.
Tizenkét lotos ezüstet harmadfélszáz gyürát - Nro - 250.

Romai Császárnak ő Felségének

Egy kovat mentől jobb és szebb találtatik Ötvösben.
Egy Kedvejes Bársony gyöngyel fűzött köves Nyerget.

Egy Ket.

179

Egy Szederjes Bársony gyöngyel fűzött Szafragot.
Egy által tördelt arannyal bé vért Lora való Béles nyi Berszámot.
Egy boker Türkeses arany kenggelt.
Egy arannyal bé vert Rubintos Lo orrára valot.
Egy Rubintos Jáspisos Lo nyakára való Arany vertet.
Egy Jáspisos, Gyöngy házas, Türkeses meró ezüst hüvelyü Pallost.
Egy Arany, és ezüst fonallal prémzett lora való Tacupot.
Ezek mellett egy Rubintokkal rakott tiszta Arany Kupát
mellyet meg mutattunk Gubernator Urunknak.

Ifju Királynak ő Felségének.

Tsászárnak ő Felségének legált Lohoz illendő máj jo lovaté, ahoz.
Egy Türkissel bé vert Rubintos köves Karmány nyerget.
Egy veres Bársony Skofiummal varrott igen szép Szeretőn Szafragot.
Egy által tördelt Arannyal és ezüstel bé vert Jáspisos Rubintos hom-
lok elejü lora való Berszámat.
Egy köves Aranyas ezüst Lo orrára valot.
Egy Türkeses Lo nyakára való vertet.
Egy veres Bársonyos Türkeses Aranyos Pallost.
Egy Rubintal, Smaragdal rakott Jáspisos Szederjes,
Bársonyos tiszta Arany hüvelyü Kardot.
Egy boker ezüst. Karmány Kenggelt.

Veciai Királynak ő Felségének.

Tsászárnak es Ifju Királynak ő Felségeknek legált
két Lo után való harmadik ji Lovamat.
Egy Türkessel Zöld Duplétokkal rakott ezüstös aranyas Kantsal
nyerget.
Egy Skofium aranyal varrott veres bársony öreg keretteny Szafragot.
Egy által tördelt arannyal bé vert Türkeses Rubintos Jáspi-
los rajtos homlok elejü Lora való Berszámot.
Egy Rubintos arannyal bé vért Lo orrára valot.
Egy Rubintos Jáspisos Lo nyakára való vertet.
Egy Türkeses Jáspisos ezüst hüvelyü Pallost.
Egy Rubintos Türkeses, vereo bársonyos tiszta Réji aranyú
hüvelyü Kardot.
Egy hat tollú tiszta Jáspis Rubintokkal meg rakott arany Dotot.
Egy boker tiszta ezüst öreg Türkesekkel Rubint Balla-
sokkal rakott Karmány Kenggelt.
Egy Veres Bársony Skofiummal varrot lora való Pa-
kotzot.

Brándenburg.

Brándeburgumi Electornak ő Felségének.

Az előbb meg irt három Lovak után való negyedik fő Lovonak, s abnak.
Egy Türkéses Jáspisos Aranyos, Ezüstös Kárm ány nyereget.
Egy veres bársony Skofium arannyal varrott Szeretsen Czafragot.
Egy által tördelt kék Atlatz ra varrott kék selyem rojtos
Türkésekkel Rakott, homlok elejü és hügyelejü Lora való
uj Herszámat.
Egy Türkéses Rubint balatos Lora való vertet.
Egy Kártyatos ezüst do ornára valot.
Egy Türkéses rubint balatos kerek fejü ezüst botót,
Kinek egy n agy öreg Gyöngy a Tetejében.
Egy bokor ezüst aranyos Kárm ány Kenggelt.
Egy veres bársony Türkésekkel Rubint balatokkal
takott ezüstös aranyos Pallost.
Egy veres bársony Skofiummal varrott Lora való Pokrotsot.
Ezek mellett egy Lovat Pokrotsban.

Fejedelem Asszonynak ő Felségének.

"

Ötven ezer aranyat - - - - - - - - - Nro - 50,000.
Ötven ezer Tallért - - - - - - - - Nro - 50,000.
Ötven ezer Forintot - - - - - - - - Nro - 50,000.

De Gubernátor Ő Sem nek Lelkére legyen kötve,
hogy Fejéhez menéséig kezében ne adja.

Arany Pohár Béki ezüstöket.

Tiszta Arany rubintokkal rakott két Pohárt - - Nro - 2.
Tiszta arany hadakozo Herszámmal ékesittetett egy
Pohárt, Pálfi Istváné féle. - - - - - Nro - 1.
Jáspis fedeles pohár három - - - - - Nro - 3.
Festmés Kristály fedeles pohár öt - - - Nro - 5.
Metzett kristály fedeles Pohár három - - - Nro - 3.
Strutz Mony Pohár kettő - - - - - Nro - 2.
Gyöngy ház fedeles Pohár kettő - - - - - Nro - 2.
Delphin formára tsinált egy ezüst Aranyos Pohár. Nro - 1.
Elephánt tetemből tsinalt mesterséges tornyos pohár. Nro 2.
Egy virágos aranyos tokba való kis ezüst pohár -
Két gyöngy ház tsiga pohár
Egy öreg Tas orros pohár, a Sason test állás vagyon
Egy gyanta mósdo tokban vagyon, ugyan gyanta korsója,
val két darab.

Tizenkét

Tizenkét ezüstös aranyas nyelü kés, és tizenkét villa.
egy Zöld láda tókba.
Egy kiggó kő Csészе tókban.
Egy Sárgás pohár alá való aranyas medentze étoke.
Egy tokban Frisnyai Dernek való ezüst nyelü tizenhá-
rom kés és egy ezüstös átzél.

Vorschneidemesser

Ezüst Mivek. Kupák, Pohárok.

Öreg Virágos egy formáju Ótrán kupa. - Nro - 24.
Öreg Virágos harang forma kupa — — — Nro - 24.
Öreg holyagos Sarvas kupa — — — — Nro - 24.
Kifsebb rendü Virágos lábas kupa — — — — Nro - 24.
Mesterséges külömb külömb forma fedely, lábas öreg
aranyas kupa négy egyike tókban vagyon.
Külömb külömb féle gállya forma Pohár — — Nro - 10.
Kehely forma virágos fedelü lábas Pohár — Nro - 10.
Üveg formára tsinált lábas apro aranyas Pohárkák Nro - 28.
Külömb külömb forma kitkét fülü apro aranyas Csikk-Nro - 15.
Tsiga forma lábas Készletskék. — — — — Nro - 11.
Malom forma Pohár — — — — — Nro - 1.
Egy Strehi tzeka forma Pohár.
Egy alma forma lábas Pohár.
Egyben járo aranyas Czapa Pohárok, kiknek a felsőjén
fedél vagyon — — — — — Nro — 15.
Aranyas Kannák Nro 6. Fejér Sima ezüst kánna Nro 2.
Egy ezüst veder, Egy Nádmér porozo.

Tészék.

Gyümöltsnek való merőn aranyas lábas Tészék Nro - 26.
Aranyas fellü Fejér Tészék — — — — Nro 11.
Nyoltz Szegre tsinált aranyas Tészе — Nro - 6.
Egy kristály lábú aranyas Tészе
Egy test állásos aranyas Tészе.
Tseresnyének való öreg aranyas Tészе
Egy Strtali Bellaziákhoz való néhol aranyas ámpol-
nákkal környül rakott lábas Tányér Nro 1.

Mosdok

Aranyas mosdo medentze korsostol kilentz lábákkal, és
egyéb egyelmásokkal együtt husz darab mosdo kor-
sostol tamer — — — — — — — Nro. 9.

Tálak

Tálak.

A mostani kümmyáro száz Talákkal együtt ötöd fél száz ezüst tál - - - - - - - - - Nro 250.
Ezeken kivül Salátának való aranyas szélü kis Talak Nro 19.

Tányérok.

Mezön Aranyas Tányér Nro 6. Aranyas szélü Tányér Nro 15.
Fejér ezüst Tányér Nro 36. Egy által tördelt martziapán alá való ezüst Tányér Nro 12.
Ezüst kalán Nro 40. Ezüst villák Nro 60.

Gyertya tartok.

Egy forma Negyed Sátoroson aranyozott gyertya tarto Nro 4.
Kerekded fejér ezüst gyertya tarto - - - - - Nro 4.
Kerekded Aranyas szélü gyertya tarto - - - - Nro 5.
Három hamva vévö.
Tizen hét aranyas só tartok.

Lóra való Szerszámok, és öltözetek.

1. Egy széles Szkophium aranyal varrott Szőrt majtra tsinált által tördelt zöld Dupletos Türkeves Lóra való Szerszám, a homlok elöje Sajpios, és egy nagy Türkés beme.
2. Másik is hasonlo Szkophium majtra tsinált zöld Duplétos Lóra való Szerszám, a homlok elöjében nagy zöld Duplétok vadnak.
3. Egy hasonlo forma majtra tsinált Türkeses zöld Duplétos Sajpios homlok elöjü Lóra való Szerszám.
4. Egy ezüst, s arany sonallal Szőtt majtra tsinált Türkéses rubint balatos zöld Dupletos Ily Lóra való Szerszám.
5. Egy Szkofium arannyal szőtt majtra tsinált Türkéses rubintos ritkás Sléselyü zöld Dupletos Szép Lóra való Szerszám.
6. Öt Nyergek feik a Lovász Mesternél vadnak Szkofiummal varratok, Türkéses fejüek Részségestöl. Hatodik most ben való egy Türkéses, Sajpios, Szerkesz Nyereg Nro 1.
Három boksor, aranyas kengyel, hat Szkofium arannyal varrott veres bársonyos Kard, az Jark vasában egy öreg Türkis.
Öt Szkofiommal varrott veres bársonyos Lóra való Pokrotzok.

Köntösök.

Egy veres Sárga öreg virágu vont aranyos galléros fekete voka nyakkal béllett Suba, mellyen vagyon gyöngyel két Sárga Gomb.

Egy Se-

Egy Tenyér Szin vont arany nusztal béllett Suba, két pár mező
gyémántos gomb rajta, kikben vagyon Szám szerént 1074.
gyémánt – ezer hetven négy.
Egy Sárga vont arannyal vereo Selyemmel elegy Szőtt irá
gú, nusztal béllett Suba, gyöngyel rákott két Sára gomb rajta.
Egy veres metélt tar bársony prémes, nusztal béllett Suba: Gy öggyel
rakott tizenkét Száras gomb rajta.
Egy Jejér vont ezüst öreg virágú nusztal béllett Csonka ujju
mente, 25. arany Gomb fü rajta, egy egy gyémánt rajta.
Egy Jejér Szinü bársony nusztal béllett tsonka ujju mente, 18.
Gyémántos arany Fonalas gomb rajta.
Egy hamu Szin öreg virágú bársony nusztal béllett tsonka
ujju mente, 18. Skofiummal kötött gomb rajta.
Egy meggy Szin Sima bársony hiúz mállal béllett Suba, két
pár rubintal rakott arany gomb rajta, kiben vagyon
Szám szerént 174. rubint.
Egy meggy Szin Sima bársony hiúz mállal béllett tsonka
ujju mente, 18. Selyem gomb rajta.
Egy öreg virágú Atlatz hiúz mállal béllett tsonka ujju men
te, 18. gombal rakott gomb fü rajta.
Egy Király Szin virágos bársony tsonka ujju menke, hiúz
lábbal béllett mező arany 24. gomb fü rajta egy egy
gyémántal.
Egy Olaj mag Szin hiúz lábbal béllett tsonka ujju menke,
12. arany gomb fü rajta egy egy gyémántal.
Egy meggy Szin tar bársony Virágotera metélt, ujjas gallé
ros prémes Sárga vont arannyal béllett menke 24.
Skofium ezüstből Szőtt Száras gomb rajta.

Dolmányok.

Egy veres metélt bársony dolmány vont arannyal béllett.
Egy meggy Szin metélt bársony dolmány Török bajrámal béllett.
Egy fekete metélt bársony dolmány fekete bársonnyal béllett.

Gubernátor Urnak ő Nagy Ságának.

Pénz Légatio

Hat ezer arany, hat ezer Tallér, négy ezer forint.

Ezüst és Arany müvek.

Egy tiszta arany kupát, Egy Toll sleiben valo Medáltji
zen három Szőlő gerezdes aranyas kupát. Nro 17. ny 104.

L. 47.
Tizenkét holyagos aranyas kupát Nro 17. ny 104. L. 8.

Egy mási

Egy másik sorsostól.
Egy ezüstnek való, és egyéb egyet másnak való dempolnij tárgyai.
Husson négy Csésze.
Ötven ezüst tál.

Lóés Lóra való szerszám.

Két Lovat, és azokhoz öltözeteket.
Egy Türkéssel rakott ezüstös aranyas kármány Nyerget.
Egy Sima ezüstel boritott aranyas elejü, hátulljú kármány Nyerget.
Egy kék atlatzra tsinált által tördelt rostélyos Seeplejü
selyem rojtos türkéses, homlok elös, szügy elleös Lóra
való Szerszámot.
Egy igen szép veres Bársony gardagon skofiummal
varrott rojt nélkül való szerecsen kafragot.
Egy merö ezüst kármány kengyel. Egy aranyas kármány kengyel.
Egy zöld duplétos Ló nyakára való vertet. Egy ezüst lánk
fék elöt.
Egy veres bársonyos Türkéses ezüstös aranyas Pallost.
Egy Türkéses rubint balazos terek fejü aranyas ezüst
botot, melynek egy öreg Türke es az tetejében.
Egy Posito Jacupot és zekhez á magunk viselö kardunkat.

Köntösök.

Egy kedrjes appro virágu bársony, fekete roka mállal béllett
tsonka ujju mente.
Egy tiszta fejer öreg virágu vont ezüst muszlal béllett suba.
Egy hazna szinü metélt bársony naostal béllett mente.
Egy zöld virágokra metélt tarbársony muszlal béllett mente.
Egy király szin sima bársony muszlal béllett tsonka ujju mente.
Egy veres bársony virágokra metélt, válban vágott, muszlal béllett mente.
Egy kedrjes öreg virágu, áltumin bás, bársony, hiúz mállal
béllett suba.
Egy király szin virágos atlatz hiúz tálbal béllett tsonka ujju mente.
Egy zöld sima bársony bojtos bársonyal béllett tsonka ujju mente.

Dolmányok.

Egy hamu szin metélt bársony Dolmány fekete vont aran-
nyal béllett.
Egy veres sima bársony Dolmány Török kaftánnal béllett.
Egy haj szin öreg virágu kamuka dolmány Török kaftánnal béllett.
Egy ezüst szin hal hajú dolmány veres vont aranyal béllett.
Egy király szin virágos atlatz Dolmány Török kaftánnal béllett.

Házi

188

9 Házi öltözetek.

Két száz öltözet Flándriai kárpit, két száz öltözet velentzei tarka materia, hat Dániai szőnyeg, Szekfehér N. Bányát cum pertinentiis.

Rákóczi György Urnak ő Nagyságának.

Egy Ló és ahoz való öltözet. Egy Türkéses Kármánykokal Jáspisokkal rakott kármány nyerget. Egy veres bársony Szkofiummal aranyal, ezüstel varrott szeretsen Czafragot.

Egy Szkofium aranyal szőtt majtrára tsinált, által törölt aranyal bé vert, Jáspisos Türkéses, homlok elejü Lóra való szerszámot.

Egy Jáspisos Türkéses mező ezüst hüvelyü hegyes Tőr.

Egy ezüst aranyas kármány kengyel.

Köntösök.

Egy zöld bársony virágokra metélt poremes posztal béllett suba.

Egy zöld metélt bársony Dolmány Török kaftánnal béllett

Kornis Zsigmond Urnak ő Nagyságának.

Ezer arany: Forint ért 1000. Taller ért 1000.

Ezüst mivek.

Tizenhat ezüst tál, Tizenkét Csészére. Egy mosdó korsóval. Két aranyas kupa.

Ló és öltözeti.

Egy ló egy öltözettel, egy ezüstes aranyal bé vert elejü és hátulsó veres bársonyos kázul nyereg. Egy Zederjes Szkofiummal varrott Czafrag. Egy által tört-Zeltsürü Szkofelyü veres selyem, rojtos, Türkéses, rubintos, Jáspisos homlok elejü Lóra való Szerszám. Egy zöld bársonyos ezüstös aranyas Pallos.

Köntösök.

Egy hamu Szin bársony posztal béllett suba. Egy Veres Velen, ezei Szállát hiúz lábbal béllett suba. Egy Zederjes Sima bársony Dolmány fejér vont ezüstel béllelve. Egy hamu Szin hal hajú Kamuka Dolmány Veres Virágos Tábitál béllett.

Itt

Ifju Groff Bethlen István Urnak ő Nságának.

Pénz legatio. három ezer arany, Nrõ 3000. Három ezer
Tallér Nrõ 3000. Ezer forint Nrõ 1000.

Arany, és ezüst Mivek: Egy Toll ecsében való médály.
Huszon négy ezüst Tál; Tizen négy Csésze. Egy mósdo
korsóstól; Tiz Tányér; három ó tartó, tizenkét ka-
lán, és annyi villa; két Gyertya tartó; mely Most a
Poharnakoknál vagyon. Nyolcz aranyas Kupa.

Ló és ahoz való öltözetek.

Egy ló, és lovakra való Kerszámok. két sima ezüstös
aranyas elejü hátulsó Karmány Nyereg. Egy fejér
vont ezüst Skofium arannyal varrott öreg Ke-
tsen Csaprag. Egy veres bársony garbag merő Sko-
fiumal varrott négy szegü Csaprag.
Egy ezüst aranyazott plikes csinált veres bársonya
Perssiai Csaprag, alája való paraszt pöltött szegrag-
gal. Egy Türkéses tiszta gyöngyös Jáspisos ló-
ra való Kerszám Jarmatringostol. Egy által hú-
zott Sürü Sléselyü pillangosos Béles lóra való
Kerszám. Egy majd hasonló forma, téte Selyem
rojtos követlen homlok elejü Béles lóra való Ker-
szám. Egy veres Duplétos ló nyakára való vert.
Egy Cárniolis ezüst ló orrára való.

Egy bokor tiszta ezüst nehol aranyas Karmány kengyel.
Egy veres bársonyos Türkéssel bé vert Rubinky Portai Kard.
Egy fekete tsapás Portai kard, mely egy hüvelyben
két Demetzki vas van.
Egy Türkéses Jáspis merő ezüst hüvelyü Pallos.
Egy két tollu rostélyos öreg ezüst aranyas bot.
Egy Türkéses rubintos bitsak, Egy Türkéses, gyöngyös
Skofiumos ponzsa. Ő Felsége magáé, mind Nyilaival
két ijjaival együtt.
Öt igen szép Tigris bőrök. Négy szép Párducz bőrök. Egy
veres bársonyra Skofium arannyal varrottasra való P.
C:krot.
Egy veres selyem Coongös Türkéses bontsok. Egy tizen négy
vétü ezüst majtz lánts fékemlő, Egy ezüstel boritott Fy.
Egy szép Antiquitási Pais, kin ez vagyon. S. P. Q. R.
Könyök.

Köntösök.

Egy Király Szin Sima bársony prémes nusztal béllett Suba.
Egy veres bársony Porsai virágu ujjas galléros nusztal béllett Suba.
Egy Kederjes Sima bársony nusztal béllett vállban vágott mente.
Egy Zöld Skállát prémes hiúz nállal béllett Suba.
Egy veres Sima bársony veres vont aranyal béllett prémy Felső ruha.
Egy veres Vékony Velentzei Skállát prémy Sl emelt virágu vont aranyal béllett galléros ujjas mente.
Egy rosa Szin Sima atlatz tsonka ujja mente öreg virágu Fe jér ezüstös Tábittal béllett.

Dolmányok.

Egy Kederjes öreg virágu bársony Dolmány bojtos boxamyal béllett.
Egy Király Szin Sima bársony Dolmány Zöld Arany virágu vont aran nyal béllett.
Egy Zöld öreg virágu Kamuka Dolmány narrantz Szin atlatzal béllett.
Egy ezüst Szin Sima atlatz Dolmány Kék arannyas Tábittal béllett.
Egy rosa Szin Sima Atlatz Dolmány fejér ezüst Tábittal béllett.
Két Stáz öltözet Velentzei tarka mysteriából való: Stat Dolmány Bönyeg.
Czek jelett Bábolnát az orda való Kőrösi jószággal.

Trofs Bethlen Péter Urnak ő Nagyságának.

Pénz legatio.

Két ezer Arany frő 2000. Két ezer Tallér frő 2000. ezer forint apro pénz frő 1000.

Arany S. ezüst mű.

Egy toll eleiben való Medály Tiz Kölő gerezdes Kupa. a mel lyeket az Atyánk hagytunk azoknak maradéki.
Egy mosdo Medentzét korsostol Tizenkét Tészét, Husz on négy Tálat. Tiz Tányért. Tizenkét kalánt, Tizenegy vil lát, két Gyertya tartot, két so tartot.

Lo és Szerszám.

Egy Lo es ez öltözet: Egy ezüst pléhekkel ékesitte tett ezüstös aranyas Türkéses duplétos elejü s há stullyu Magyar Katona nyereg.
Egy Kederjes bársony Ekosfünmal varrott öreg szerelyes Csap
Egy kék atlatzra varrott által tördelt süru Sleselyü kék bojtos Türkéses homlok elejü lora való szerszám.
Egy Veres bársonyos Jászpisz Türkéses Portai Karz.

Egy veg

Egy veres bársonyos ritka Sléselyü Türkéjes ezüstös Arányos Pallos.
Egy ezüst Lo Orára való, Egy Zöld duplétos Lo Nyakára való vert.
Egy ezüst lántz Fékemlő, Egy ezüst hüvelyü bitorok.
Egy Türkéses rubintos ezüst arányos bot.
Egy Posztó Ujj Jaqua, Két Tigris bőr, Három Lépő Párduz bőr.

Köntösök.

Egy veres bársony öreg virágú áltombás muzstal béllett Suba.
Egy Meggy Szin Sima bársony muzstal béllett Zsonka Ujju mente.
Egy Meggy Szin Sima bársony muzstal béllett válban vágott mente, kit mindgyárt meg adtak.
Egy Zedrjes Sima bársony prémy húz mállal béllett Suba.
Egy Meggy Szin Sima bársony galléry prémy felső ruha, kék fe=lyemmel elegy való öreg virágú vont ezüstel béllett.
Egy három Szin Sima atlatz, Zsonka Ujjú mente, feketa virá, gos arannyal, bojtos bársonnyal béllett.
Egy király Szin hátas Kamaráts Zsonka Ujju mente virágy vont arannyal béllett.

Dolmányok.

Egy meggy Szin öreg virágú bársony Dolmány, mely Szin bojtos bársonnyal béllett.
Egy király Szin öreg virágú Kamuka Dolmány Tenger Szin at, lasszal béllett.
Egy király Szin hallos Karavátz Dolmány zöld hajtóval béllett.

Mind ezek felett.

Balaistalját Monorával, et cum omnibus eorum pertinentiis Vétset is cum omnibus pertinentiis.

Egy toll eleiben való Nádfat, kit már meg is adott ő Felsége Rhédei Ferencz Urnak ő Nga'nak.
Praepostvári Sigmond Urnak ő Nga'nak.
Egy ezüstös arányos Lejü hátulyu veres bársonyos Nyerget.
Egy Arany Zonallal Szőtt nyirra Szinált duplétos Türkéses Lora való Szerszámat.
Egy meggy Szin bársony muzstal béllett öreg Subát.
Egy Meg Szin bársony Dolmányt Lejér ezüstös öreg vi, ragju Tábittal béllett.

Nyárihoz.

Nyári István Urnak ő Kgának.

Egy ezüstös aranyas elejü hátullyu vereo bársony nyerget.
Egy Kékjü Szin posztora varrott Skofiumos Czafrag ot.
Egy által törödt rostélyos Vasrü Sléselyü kék rojtos hornbok
elejü Lora valo Szerszám ot.
Egy megy Szin bársony nadrtal béllett öreg subát, Egy megy Szin
bársony Dolmányt, Fejér ezüstös öreg Virágu Tábittal béllea.
Egy veres Velentei Skárlát nadrtal béllett subát.
Egy Király Szin Sima atlatz Dolmányt, kék kamukával
béllett.

Zolyomi Dávid Urnak ő Kgának.

Ezer arany Nő 1000. Ezer Tallér Nő 1000.

Ezüst mü.

Négy Arany Kupa. Tizen nyolcz ezüst tál, Egy nos Do
korsostol.

Lo és Szerszám.

Egy Lo, és öltözete, egy aranyas ezüstel boritott elejü
hátullyu karal nyereg. Egy veres, bársony Skofiumos négy
Szegü Czafrag.
Egy aramyal bévert kéky Sléselyü plumos Lora valo
Szerszám.
Egy veres bársonyos Skofiumos Türkéje ezüstöj ara,
Gnyas Pallos.
Egy ezüst Lántz majtz fékemlö, Egy aranyas ezüyd lo orrára
valo.
Egy Zöld Duplikos kainotter lo nyakára valo vert.
Egy Zöld Selyemd ecsengettyek bunkak, Egy Tigris bör. két
Párduts bör.

Kontösök.

Egy veres Velentei vékony Skallát prémy nadrtal béllett suba.
Egy Zöld öreg viragu bársony hiúr malal béllett Csonka
Ujju mente.
Egy Király Szin Sima bársony viragos vont ezüstel béllett
galléros mente.
Egy ezüst Szin agyas viragos kamuka Csonka ujju mente.
Egy Zöld öreg viragu bársony Dolmány vers Aranyas Tábittal béllett

Cancellarius Kovács Ottoki István Urnak ő Kgának.

Ezer arany Nő 1000. ötszáz Tallér Nő 500.
Tizenkét ezüst Tsóze. Egy öreg Aranyas fedely kupa. Egy
Aranyas ezüstel boritott elejü és hátullyu vers bársonyos karal nyereg.

Egy Lhoz

Egy Szkofiummal vont ezüstre varrott négy szegü Czafrag.
Egy által tördelt aranyal bé vert plumos Szirü Sléselyü dora
valo Szerszám, melynek hombok elöjé, é egy Szüggellyé zöld duplehy.
Egy aranyas ezüst lo orrára valo, Egy olaj mag Szinü aranyos
habos Tábit Musztal béllett Csonka ujju mente.
Egy Viola Szin apro viragu Kamuka Dolmány vereo ezüst
Tábittal béllett.
Egy olaj mag Szin Szina atlatz Dolmány vereg Tafotával béllett.

Kemény Boldisár Urnak.

Két Száz arany, egy aranyas kupát: Egy Kedorjé, öreg
viragú Kamuka Dolmányt, vereg Szina atlatz béllyü.

Miko Ferentz Urnak ö Sógának.

Ezer aranyat, Ezertallért. Tizenkét ezüst Tál. Tizen
két Tészte. Nyolcz ezüst Tányért, két so tartot,
Egy Gyertya tartot. Három arany kupa.
Egy aranyas ezüstös eleju hátullyu Kámany Nyergett.
Egy veres Karmasinra Kinált Szirü Sléselyü aranyal
bé vert dora valo Szerszámat.
Egy Tigris bör, egy Párducz bör. Egy ezüst Szin habos ka
naoátz Musztal béllett Csonka ujju mente. Egy meg
Szin Szina atlatz Csonka ujju mente megy Szine
Züstös öreg viragú Tábittal béllett.
Egy meggy Szin atlatz Dolmány ezüstös kék Tábittal béllett.
Ezek feljül a két Torján vala Jobbágyokat.

Kapi Andras Urnak ö Sógának.

Egy aranyas kupát.

Erdélyi István Urnak ö Sógának.

Egy aranyas kupát.

Szerényi Farkas Urnak.

Száz Aranyat. Egy aranyas kupát.

Kassai István Urnak.

Száz aranyat. Egy aranyas kupát. Egy veres bársony
Virágokra nyomtatot Csonka ujju fél ber mentét.
NB. Ementét az Ifju Kassai Istvánnak kell adni.

Ebeni Király biro Kálmán Sotti Mayster Urnak.

Egy aranyas kupát.

Szaki István Urnak ö Sógának.

Egy Fizi

194

Egy Tigris bőrt.

Kun László Urnak ő Kgának.

Egy ezüstös arany ujjú hátulyú vörös bársony kár-
mány Nyerget.
Egy aranyal bé vert Sürü Sörényü Mén lóra való Kantárt.
Egy arany ezüst Zsinórral Szőtt Csapragot.
Egy Király Szin hal haju Kamuka Dolmányt Török kap-
csával béllett.
Egy Meggy Szin virágos bársony hüz mállal béllett Csor-
ka ujju mentét.

Gyulai Sámuel Urnak ő Kgának.

Egy ezüstös aranyas elejü hátulyú vörös bársony Nyereg.
Egy Atkoffium mal varrott vörös bársony négy szegü Csapragot.
Egy Türkéses Gaspiros hombok elejü arany Zsinóros Majtra
va tsinált lóra való Szerszámot.
Egy veres Sima bársony Nadrágal béllett Csonka ujju ment.
Egy Király Szin Sima atlatz Csonka ujju mentét Viá-
gos vont aranyal béllett.
Egy ezüst Szin agyo virágu Kamuka Dolmány Narancs
Szin atlatzal béllett.

Sáki László Urnak ő Kgának.

Egy Tigris bőrt.

Kékedi Sigmond Urnak ő Kgának.

Két aranyas kapát. Egy ezüstös aranyas elejü hátul-
ljú Magyar bársony veres nyereg.
Egy aranyal bé vert Sürü Sörényü lóra való Szerszám
Türkéses a hombok elejé.
Egy veres bársony Atkoffiumos Csaprag vis elvel.

Dunyov Gáspár Urnak ő Kgának.

Egy aranyas kapát. Egy publicán Szin virágos atlatz
Csonka ujju mentét, Hasonló bojtos bársonnyal béllett.

Listhius Ferentz Urnak ő Kgának.

Egy Aranyas kapát, Egy viola Szin virágos atlatz Dol-
mány virágos atlatzzal béllett.

Korpis Ferentz Urnak ő Kgának.

Egy Párduz bőrt.

Domenisza János Uramnak

Egy Aranyas

Egy aranyas Kupát.
Dániel Mihály Urnak.

Hármom száz Aranyat. Két száz forintot. Két aranyas kupát.
Egy ezüst aranyas elejü hátulyu Karmány Nyerget.
Egy által törödelt rostélyos töltéses hombok elejü lovra való Ser-
számot.
Tizenkét Sing Velentzei grántot. és ezek felett 16.
hár forintokat.
Bethlen János Urnak.
Öt száz aranyat. öt száz forintot.
Bálási Ferentz Urnak.

Három száz Aranyat. két száz forintot, egy aranyas
Kupát, Egy ezüst arany fonallal szött mintára
tsinált által törödelt arannyal vert polumos sürü
sléselyü Lovra való Ser számot. a hombok elejé Sárga-
sos Türkéses.
Egy ezüst aranyas elejü hátullyu veres bársony Magyar
forma nyerget.
Egy veres bársony szkofiumos Czafragot. Egy Sederjes
bársonyos Sima ezüstös aranya- heggyel tőrt.
Egy meggy szin Sima atlatz hüz lábbal béllett Csonka
Ujju mentét.
Egy veres hal hajú Kamuka Dolmányt Sárga atlatzal béllet.
Öt Sing jo atlatzat. öt Sing Velentzei Gránátot.
Matskási Ferentz Urnak.

Száz aranyat. Száz Tallért. Egy aranyas kupát. Egy
által törödelt rostélyos töltéses hombok elejü Lova
való Ser számot.
Tátsi Gáspár Urnak.

Egy aranyas kupát.
Lázár István Urnak.

Két száz Aranyat. két száz forintot. Egy kisöd viselyes
Türkéses Lova való Ser számot. Egy Dolmánynak
való atlatzot. Egy, mentének való Posztot.
Horváth György Urnak.

Egy aranyas kupát.
Nagy Pál Urnak.

Száz Aranyat. Száz Tallért. Egy aranyas Kupát. Egy
által törödelt néhol Türkéses Sélyelyü kéke rojtos hombok elejü
Lova való

Lorz valo Kerszámot. Türkéz Kárnyól, és Zöld Duplét a
homlok elgyében. Ezek felett Budot és Ludot.

Prefectus Debretzeni Thamás Urnak.

Száz aranyat. Száz Tallért. Kétszáz forintot. Egy aranyas
nyas kupát.

Keglevits Miklos Urnak.

Egy aranyas kupát. Egy Baratsk virág szin virágos
atlatz Csonka ujju mentét, bojtos bársonnyal béllett.

Somaköri András Urnak.

Egy aranyas kupát.

Tholdi György Urnak.

Két száz aranyat. Kétszáz Tallért. Két aranyas kupát
Egy ezüst arany sonalra Szött majtra tsinált Kerek
Sleselyü Lora valo Kerszámot.
Egy virágos bársony öreg Czizmagot.
Egy naranty szinü Csapas hüvelyü ezüstös aranyas
Portai kardot.

Balling János Urnak.

Egy aranyas kupát.

Bornemissza Pál Urnak.

Két száz aranyat. kétszáz Tallért. kétszáz forintot,
Egy aranyas kupát.
Egy által tördelt aranyal bé vert plumos Lora valo
Kerszámot.
Egy veres bársony Szkofiumos violetty Czizmagot.
Egy meggy szin bársony hüz mállal béllett Csuz mentét.
Egy zöld habos Kanavátz Csonka ujju mentét, selyem
nel aranyal elegy virágos fejét bont ezüstel béllett.
Egy zöld habos Kanavátz Dolmányt, rosa szin tafotá
val béllett.

Darzolti Ferentz Urnak.

Egy aranyas kupát.

Ibrányi Mihály Uramnak.

Egy aranyas kupát.

Kun Ferentz Urnak.

Egy Cseresz. kétfülü gerendes pohárt.

Török János Urnak.

Egy aranyas kupát.

Sigmond
Bartsai János Urnak

Két száz arranyat. kétszáz forintot. Egy arany ezüst fo
nallal Szött majtra tsinált, által tördelt ritka Sleye
lyü Lora valo Szerszámot.

Egy virágos

Egy virágos bársony négy kegü Czafragot.
Egy narrantsszin bársonnyal boritott hüvelyü ezüst
tös aranyas Portai Kardot.
Egy kedenjes bársony hiúz lábbal béllett vállban vágott
mentét.
Egy veres öreg virágu atlatz Dolmányt Sedenje ujjo
virágu Kamukával béllett.
Egy mentének valo Övetet.

Rhédei János Urnak.

Száz aranyat. Száz Tallért. Száz Forintot. Egy
által tördelt Slepelyü zöld atlatzra tsinált
Lora valo Ezerszámot.
Egy negy szin virág-okra metélt tarbársony
Csonka ujju mentét bagazsiával béllettet.
Egy hamu szin kanavátz Dolmányt Királyszin
Kamukával béllettet.

Kún István Urnak.

Száz aranyat. Száz Tallért. Egy veres vont arany fél
szer Csonka ujju mentét. Egy Publican szin
Kamuka Dolmánt. Szalma szin habos tafo-
tával béllettet.

Papp Mártonnak.

Másfél Száz Tallért. Egy negy szin kamuka
Dolmányt narantsszin sima atlatzzal béllett.

Balog Ferentznek.

Száz aranyat, Száz Tallért. Egy veres öreg virágu
Kamuka Dolmányt kék atlatzzal béllettet.

Tseglédi Istvánnak.

Egy Király szin sima atlatz Csonka ujju mentét kék
atlatzzal béllettet.

Ibrányi Istvánnak.

Száz Tallért. Egy viola szin sima atlatz Dolmányt
veres virágos Tábittal béllett.

Kamuthi Istvánnak.

Egy Publican szin Csaiz mentét, veres vont
aranyal béllett.

Mindszenti Tábor Urnak.

Egy negy szin sima vont arany fél szer Csaiz
mentét.

Mia Sámuel Uramnak.

Egy negy szin öreg virágu atlatz Dolmánt. Narrants
szin sima

Szin Sima atlaczal béllett.

Dániel Ferenczenek.

Egy Király Szin Sima atlacz Dolmányt, kék arannyal Tábittal béllett.

Ajtoni Istvánnak.

Egy Király Szin Sima atlacz Nyávi Dolmányt.
Egy veres Sima bársony Csorka ujja mentét.

Dalon Péter Bramnak.

Két Tallért.

Fekete Lörinczek.

Ötven Tallért. Ötven forintat.

Fábján Mártonnak.

Ötven Tallért. Ötven forintat

Bojthi Istvánnak.

Ötven forintot és Ötven Tallért.

Gyalog Hadnagyoknak.

Hatvani Pálnak huszon öt Tallért.
Nagy Andrásnak huszon öt Tallért.
Fekete Gergelynek huszon öt Tallért.
Nagy Miklósnak huszon öt Tallért.
Kun Gergelynek huszon öt Tallért.
Török Bálintnak huszon öt Tallért.
Dán Hegyesinek, huszon öt Tallért.
Kendereginek, huszon öt Tallért.

Gyalog Vitéz Hadnagyoknak.

Almányi Györgynek Danecz Andrásnak. Orosz Mihálynak
Bende Mihálynak. Nagy Miklósnak. és Nagy Péternek
mindeniknek külön külön tizenkét két Tallért, a melly lészen Summa Taller Nro 72.

Komornyik Deákoknak.

Kovács Istvánnak Taller Nro 100. Bálintsi Istvánnak
Taller Nro 100. Intzédi Péternek Taller Nro 80.
Ötz Leongárdnak Taller 25.

Secretarius. Markosfalvi Mártonnak.

Két Szár Tallért. Egy Sima atlacz Dolmányt. Lederje, veres arannyal Tábittal béllett. Ezek felett a Széfi Portiot.

Egyházi Szolgáknak.

Alvintzi Péter Papnak aranyat Nro 100. Egy aranyas kupát.
Czegléd Jánost Etzedi Papnak aranyat 100. Egy aranyas kupát.
Keserüy János Püspöknek aranyat Nro 100. Egy aranyas kupát.

Gelei

200

Pelei István Papnak Száz Aranyat Mo 100. Száz Tallét. Egy Aranyos Kupát.
Kolosvári Thamás Papnak 100. forintot.
Fejérvári Lőrinte Papnak Száz forintot.
Alvintzi, Devai, Vajda Hunyadi, Maros Vásárhelyi, Kerd.
Vásárhelyi, Deesi, Dánfi Hunyadi, Enyedi I. Kettőnek I.
első Csulai, és a Másodiknak is, és Fejérvári Négy
Mestereknek; mindeneknek külön külön Flor. 100.
és ezeknek mindenestől 13. Száz forintot.
Fejérvári Kántornak 50. forintot. Harangozonak 40.
Egy Ház Jainak 20.

Scholáknak.

A Fejér Vári Collegium épületére hat ezer forintot Mo 6000.
Annak felette azon Collégium tartására 20000 forint
Kész pénzt, a'mellyet Gubernátor Ur Ő'sének Osztassan
ki, a' Keresztyén Városokra, Kolosvárra, Váradra, De-
bretzenbe. és egyéb helyekre a' Tanács által hitelés
jó dolli ismeretü embereknek interesekre, a'kik
nek a' Tanács akarja. De a' Capitalis Summát ké
ne vegyék, hanem Successivè a'ki hiteles ember, mit
kér belölle a' Tanács adgya ki, és annuatim decem
pro Centum lévén az Interesse, azzal tartsák a' Col
legiumot, mellynek interesse tészen két ezer forintokat.
Mo 2000.
Debretzen Városa, a' mely két ezer forintal nékünk
mint Jóltévő Uraknak per devolutionem, a' Familia Jó
rök annuntiata, tartoznak artis ëpper et in perpetuum
ezen Collegium Számára I. Tartására I. Mo 2000
Ezek felett a' Tokai hegyen az hét Szőlö neveü egy Szőlöt
in perpetuum ez Collegiumhoz. Ezekkel együtt Enyedet
cum omnibus pertinentiis et pertinentibus, azon Fejér
Vári Collégiumhoz in perpetuum, ugy mint adnja
val, Jérmajával; azonképpen Miriszlot, Tel Enyedet
Détsét, Musinát. Hidast. Desenyei, és Heringfalvi
portiokat, ez in Collégiumhoz.
Külömb külömb Scholákban pedig azoknak segitsé
gekre egyszer adatni.
Kassai és Kolosvári Scholákban három három Száz
forint, a'kettöben Mo — 600.
Debretzeni, Váradi Scholák ban négy négy Száz Forint
Summa Mo 800.

Szathmari

201

Szathmári, Németi, Maros Vásárhelyi Scholákban
pedig két két száz forintokat. Nro in toto 600.
A Hagy Bányai Scholákoz két száz forintot.
Dési, és Enyedi Scholákban pedig három száz forin-
tot Nro 300.

Ispotályokba pedig.

Kassai, Debretzeni, Váradi, Kolosvári, Ispotályok-
ban két két száz forint. in toto Nro 800.
Szathmári, Németi, N. Bányai, Enyedi Ispotályokba
pedig Száz Száz forintokat in toto Nro 400.
Maros Vásárhelyi Ispotályban pedig Másfél száz
forintot Nro 150.

Udvar Nepeknek köszöndegesen.

Az Udvari Lovas Seregnek f: á S. Páli János hára-
kivül, á kik rutul meg tréfáltanak bennünket
és magokat is meg gyalázák. / három ho pénzt
A Magyar gyalog Seregnek is három ho pénzt, mely
két rendbéli három ho pénz tészen, tizenhat ezer
Jetben hét forintokat Nro 16077.
A Nemzetes karoknak, és Udvari Német Gyalogoknak
két két ho pénzt. Ibl. Nro 15082.

Az Aszszonyi Rendek.

Gubernátorne Aszszonyomnak ö Nginek adott ö Fel-
sége egy függöt, á mely legatioban is marad.
Zólyomi Dávidné Aszszonyomnak ö Nginek
Ezer aranyat. egy gyémántos arany lántzot, Egy gyé-
mántos arany függöt. Ezekhez Jossági bol legálta
ö Felsége Életét. Gyapolt Kerek egy házát. Kassát
az Arany Széki Malmot Hemtziliai Formiot á
Malommal együtt.
Kis Aszszony Groff Bethlen Anna Aszszonynak.
Hat test állásos fedelez aranyas kupák.
Hat holyagos aranyas fedeles Kupák.
Két test állásos aranyas Kannák.
Három nagy lábas aranyas So tartok
Egy mosdo medentze korsóstol.
Tizenkét só kason aranyazott Csészék
Tizen két ezüst Tálak. Tizenkét ezüst Kalán
Tizenkét ezüst villa. Tizenkét ezüst tányér.
Tizenkét fejér Sima kerekded Gyertya tartó kőpüvel.
Tizen két egy másban járo aranyas Crapa Pohárok.
Kiket már meg ij adtanak.

Groff Bethlen Drusiána Kisasszonynak.

Ezer aranyat. Ezer Tallért. Két ezer forintot.
Egy gyémántos arany láncrot. Egy gyémántos függőt. Egy gyémántos fülbe valot. Egy gyémántos kérre való peresetet.
Két gyémánt gyürüt. Sár gyira erüstöt.

Márko Vajdáné Asszonynak.

Öt sár aranyat Nro 500. két sár Tallért. Három sár forintot.
Garas pénzt. egy kis mosdo medentzét korrostol.
Nyolcz aranyas Czapa pohárat.

Pátrai Gáspárnak.

Sár aranyat. Sár Tallért. Sár forintot.

Dániel Anna Asszonynak.

½ Sár Aranyat. Sár Tallért.

Vas Judith kis Asszonynak.

Sár aranyat. Sár Tallért. Két sár forintot. egy arany
láncrot. egy fülbe máskrot. egy kérre való peresetet.
Egy gyémánt gyürüt.
Egy aranyas kupát.

Pétsi Török kis Asszonynak.

Sár aranyat. Sár Tallért. Két sár forintot, egy
Arany láncrot, Egy függöt, egy fülbe valot. Egy
kérre való peresetet - mévet.
Egy gyémánt gyürüt. Egy szerelmes kamát.
Ezek felett B. Pétert. Dándot, B. Márrout. az ötveivel
együtt.

Várdi Judith kis Asszonynak.

Sár aranyat. Sár Tallért. Két sár forintot,
egy arany láncrot. egy függöt. egy fülbe valot.
Egy kérre való peresetet.
Egy gyémánt gyürüt.

Miko Judith Vajda Sigmondne Asszonynak.

Sár Tallért.

Nonumerz

Borsemuka Anna Ka.

203

Monumentumok.

Az Istenben boldogul el nyugott Fejedelem
Aszszony ö Felsége és maga ö Felsége hó
porsoj okenak is Fejedelmi Méltosággal
valo emlékezetes el készitésére, rendelt
ö Felsége, tizennyolcz ezer forint Garas pénzt
mellyet Lelkére kőt Gubernátor Urnak, ö Nga,
hogy elkészitse öket Flor: Rno 18000.

Maga ö Felsége temetésin lejendo Papoknak
Közönségesen nékik tizenkét száz forintot.
Deákoknak pedig közönségesen nyolcz száz forintot.
Kolduscoknak tizenkét száz forintot. melly eket
mind ezek között Gubernátor Ur öcsa el osztapon.
A mi mind ezekből meg marad, abból költsönek
az Országnak közönséges Szükségére.

Datum in Arce Várad die 1ma Novembris.
Ao Domini cIↃIↃcxxix.

Actum coram nobis.

Comite Stephano Bethlen.
Stephano Kovásztoki Cancellario.
Martino Márkosfalvi. Suo Ser. Secr.

finis.

204

Szatinus Vrö Nagysaga.

Nemes Varmegyéere küldött Leveléne.

Párja.

II.

ORSEK VIVARI Táborbol. Die 22. 8bris Apsaffi

Erdélyi Fejedelem ö kegyelme, Nemes Hont Varmegyének
irt hodito Levelének másza jutván kezünkben, Csudánkal
olvastuk. /: kétség nincs már az utat, kegyelmetek Vár,
megyében is el kövesti :/ Akaránk egy nehány szóval kegyel,
metek levelére irni, és Serio intemi, jelette ki nyitt szem,
mel, és fontos elmével olvassa, az ö kegyelme levelét,
s, annyival inkább tselekedetét. Mivel higgye most an
vagyon hitelö beszéde a Szent Evangyeliomnak, á holott azt
mondgya: Venient ad vos Lupi Rapaces instar áris vivum.
Irom bironyára, szánakozással olvastam, Apsaffi Fejede,
lem ö kegyelme Levelét, á holott a rava szt Nemzet olly ax
által kivan minket hodoltatni telhetetlen Sajkája
alá, mint á kik felöl szokták mondani: Naga Mer itelen
jár s, másnak gazdagságát jövendöl. Keresztyéni
hitre assecurállya kegyelmeteket ö kegyelme, bátran,
mehet, jöhet, küldhet ö kegyelme által á Nagy Vezérhez,
meg maradására valot végezhet kegyelmeteknek, vallyon
miért nem végez ö kegyelme Nemes Erdély Országának,
valami állando tsendes bátorságra valo meg maradást?
Az é a Szabadság? hogy akaratlya ellen Madár menetni
Földre, Török pártsolatlyára, sok tekergö bujdosással
Vezér Rabjában kellett menni? Nemde nem példaé
é péhany esztendök el folyása alatt Erdélyben, Egyik
Fejedelmet á másikkal össze vesztven, á Török két jo
kokor Csirmának el oszelésétig, s, kopstatásáig, hetedik
Erdélyi Fejedelmét; nem értünké? Az öreg Rákotzi
Fejedelem ha meg nem hal vala, Gyüjtött kintse miatt
már infestáltatni kezdett vala á Portától, s, Fijját ditsé,
retes Ifjabbik Rákotzi Györgyöt, nemde maga hire Sup,

plánt

plántálásával nem Török kard emelésé még? Rhédei
Ferentz Urat ő kegyelmét, az Ifjabbik Rákotzi Ferencz
Ur ő kegyelme választása ellen nemde Fejedelemmé tőttek
vala é? Et per consequens Bartsai Akos, Jo emlékezetü
Kemény János Fejedelmek Szőllyesztéssi után magát
Apaffi Fejedelmet ő kegyelmét, feletté ugyengéden tartotta
s, tartya kegyelméből, csak addig, mig valami hasznat
érző Vadalust elő ránthat, tartya Fejedelemségében. Nem
Szükség nékünk Görög, Rátz, Örmény Országot példának
elő hoznunk: mit használ az Ottomány Nemzetnek
bé hodolo Csetsos igéretü szavaival? Tartott é vala,
mely alája hódolt Nemzetet ki adott Athmaneä ban
's, hit levél ki adásában. Nemde gyermekeitől, és magok
vérek Attyokfiaikból baromhoz hasonlo dézma adosok
ká tették é? Halgasson bár arrol penna, meg mondgya
á N. Erdély Ország lakoßa, mennyivel verödett fe
Summája Bethlen Gábor Fejedelemsége ótól fogva? Mitsó
da Szabad Electioja vagyon Fejedelem választásban?
Maga vallya meg Apaffi Fejedelem ő kegyelme, mitsoda
Szabadságos Fejedelmi Elector Erdély ben? Boldog talam
Szabadság az olyan, á mely Bárányt Farkas örizt! azt
kell mondani, irni, tselekedni, á kit Magyar Nemzet gyü
löljön, termiszet szerént valo, nem szerethetjen Parantsol?
Mondgya a Nemes Nyitra, Baro. Hont. Nográd Várme
gyék: bé hodolt imhol tsak Szinlén most keserves pél
dával el rabolott, és tüzzel emiesztett lakoßi, mit hasz
nált nékik a hodolás? Sőllyan Nográd, Sömör, Past
Pilis, Solt, Heves, Borsod, Torna, Aba uj várban bé hodolt
Szegénység, Nemtsség, miben tartotta meg á Török ki adott
hit Levelei igéretiben? Nem minden esztendőben,
tsak nem minden hónapban ki adott hódolo levelei ellen
sellyebb vervén adojakat Satzoltattya, kegyetlen adozás
ra annyira erőltetti, harapos falat kenyerek nem marad
ván házjokban, eremel minden éllyát ki dopvan be
löllök, kétségben esö éhezésre jutnak. Lakhatik é bé
hodolt Nemes ember bátran Falujában? Tsak addig
mig Török reá nem akadván, kivván vélle, vagy le vág
ja, vagy el viszi, mindenben sáltmányt hányván. Mit hasz
nált Jeru

nált Gémes Vára, Galgotz Strufsoval, s, többekkel. Salva
gvárdia nevek alatt bé tsuszván hiven Szép Hazának
némely rofszra a Magyaroknak bé botsátoán öket, á
várban, maradotté egy Reg.? egy pont.? porral vettette fel,
Ilyen Szép Securitást, s, békefséget, megmaradást nyer,
tek magoknak á Töröktöknek hivö Magyarok. Szánor
Szánor bennünket Jánbor Erdélyi Apafi Fejedelem: de
mejük imi, á Jerusálemi Siralom bátran applicáltat,
hatik magára ö kegyelmére.: Flete Super vos, et Filios
Vestros. Hiv meg édes Magyar Nemzetem, Nem utolso Ve,
hedelemben ever Erdély is, kit Isten Nemzetünknek
bünéiért illyen hitegetö Levelek által töllünk el tsa,
tasztván, bé hoditoán á Török Nemzet békefségett,
togato, és Szabadságban tarto reménnyeivel hiztal,
ván, eremel egy Törvénytelen Moldovát, Havas alpöl,
Zét, s, Bolgai Országot tsinál belölled. Azromban nyilt
Szemed léggen Nemes Vármegye, bennd lévö Urak, Fö
rendek, azt iratttya á Fö Vezér Apafi Fejedelem által,
bé hodoly a Török Tsászár könyörehez ragaszkodván.
Igaz fét neme vagyon a bé hodolásnak, vagy a telhetetlen
éh nyálat bizonyos adozo móddal el tsapjad, szájárol
fevés érteked, s, magad fogyatsával, töltsd telhetetlen ez,
szényét, meg maradván kegyelmes Urad, Csaszárod kü,
sége alatt, vagy az hogy kegyelmes Királyodtol el pár,
tolván, éppen a Török oltalma, s, birodalma alá adván
magadot, el szakadván kegyelmes Uradtol. Az elsöben
két rofszat látok. 1. Erteked fogyatsát. 2. Még eddig
Nemzety Nemes Vitéz lö Tekintetes, és Nagy Groff Ur, á Szabad
Városoknak, Prudentes, et circumspecti libere Regiq,
&c. Szabadságos titulusfal élt kegyelmetek,: innen tova
ha bé hodol kegyelmetek ?: Azt Isten ne adjon:! Illyen ti,
tulussa lészen kegyelmieteknek. Te meg nevezett N. N.
Disznó Lélek beste lélek, kurva fija, hodolt Jobbágy:
hadgyuk, s, jo rantsoljuk, és Ezimeres Uri Levelün,
ket Látván, mindgyárt hozd ezt, hozd amazt, mert
ha erre a napra nem lészen, anyád szopta édes
téj is keserü é lészen, válik á szádban. A másik Ne,
me a hodolásnak 'berzeg nékünk még ennél is neke,
zebbnek tetzik: egy dioval eggyebet nem ákar, hanem
Világ.

207

Világ és Isten ítéleti szerént hitetlenné, árulóvá akar
benünket tsinálni, legitimus igaz választott jo édes
kegyelmes Királyunkal összve akar veszteni benünket
kegyelmes Urunkat Királyunkat mélto haragra es
által indítani, és ez által Keresztyéneknek közötte tüz
gerjesztö veszedelmet nevelni, tudván bizonnyal ha
J. Kit Isten ne adjon K. Fijáért, gondolattyában egy
Magyarnak is hogy férhessen J kegyelmes Urunktol
el pártolást nemzhetne, Keresztyén fegyvere által
Kelletnék emésztetnünk. Arkosokat irhatnánk,
s. kontrokat tölthetnénk, a Török Nemzetnek végh-
etlen ravasz tokasságárol, Keresztyén Nemz ek
ellen való practicáirol; de sok irásunkal kegyel-
meteket terhelni nem akarjuk, hanem kérjük, s,
kénszerittyük kegyelmeteket á K. Isten neveré
igaz Magyar vérböl Született tökéletességére,
hitét, hüségét, legitimus kegyelmes Királyunkhoz,
állandoképpen meg tartvan, ebben sem a Töröknek
sem Ozsaffi Fejedelemnek semmit ne engedgyen,
ne higgyen, ha kis ideig szenvedis, mind Nagyobb, ü-
vességessb, jobb Fidem szerzare, Istennek rendeléséböl
adatott Jámbor és kegyelmes Királyunknak, jo hi-
rünk nevünk meg maradásával Uralkodását köve-
nünk, á minthogy kegyelmeteket kegyelmes Ur Ki-
rályom s Császárom nevével intem, s. mint kegyel-
meteknek igaz Magyar Vére Náddor Ispánnya Fő
birája tiltom, leg kissebb gondolattyábanis kegyel-
mes Urunk hüségétöl el állani, Tudományt tévén á
Felséges Isten Trónussa előtt, valaki kegyelmes
Ura, Király hüségétöl el áll, soha a fejének kegyel-
met ne reménlyen, mivel imezennel meg láttya ke-
gyelmeteket, mint a vizi buborék ód a lészen az a hatal-
mas fényesség. Egyik az, adott az Isten á Török-
nek Asiában ügyet s. bajt. Másik. Ezennel inhol
jö á Keresztyénségnek, földröl neheren viselhetö
vetteretes, türes hada, Nem hágy Isten bennünket,
Noha bünösök lévén, meg érdemlettük ez ostorozást.

Amen

Azonban kardot kardott köss Vony édes Nemzetem
magad oltalmára, jobb elitsödségesen kereden vesztéri,
Felséged, Gyermeked szabadsága nyerésében, mint össze
tett kérrel, gyalázatos puha hir nével a' Török vé„
redet, lelkedet, szabadságodat, minden javaidat ki bo„
po igája alá adnod fejedet. szabdságos Nemzet a
Magyar, nehéz b a Nemes Magyar Vérnek igája alatt
nyögni, mint más meg szokott hitván kötös csorbáját
borza fűstivel nyelni. Ez a' Tanáts Erdélyi Fejedelmi
nével biro Apaffi Mihály Uram! Fordits d
más képpen a dolgot, és ha oly nagy gratziád va„
gyon a' Fö Vezérnél, á mint irja a Kegyelmed, Erdélyt
szabadits a meg attol á nyavalyától, és ezennel ha„
muvá roskadtságától, á melytöl Magyar országot jéli,
Mert ha minket mind nyájunkat igaz Magyarokat
meg karosit is á Pogány, hiszszük az Ur Isten=
nek sz. nevében, és bizunk kegyelmes Isteni ségünk„
nak keresztyén oltalmában, gyermekink, java„
ink, Dérma adó jobbágyára, soha az Orszmány Nemzet
láb a alá nem lapod; s, ha Fejedelem ö kegyelme á' Po„
gány Nemzetnek hodito iro Deákjává ne tegye ma„
gát: Vgyan is nem Magyar keresztyénhez illik Török
Táborbol legitimus Király országában Kegyelmes
Királyunk hiveinek iratni, s, Pogánynak holditani.

Datum Murány die 2a 8bs Ao 1663.

Comes F. Veselényi.

P. S. Hogy ha kegyelmetek Varmegyéjében eren Apaffi
Fejedelem ö kegyelme hodito patens Levele ir ke„
zik, kegyelmetek semmi uttal ne publicáltassa,
hanem küldvén, külgye kezünkben. Az olly ao ho„
dolbato Levél hordozo embereket pedig meg ragad=
tatván külgye kezünkben, vagy érdeme szerént bün=
tesse meg.

Gápai Gáris Ferenczhez másolata de nima kéfejéve.

Illustris Collegii Betleniani Al„ bano-Enyedensis Origo et Progressus.

Fundandi in Transylvania Illustris Collegii Alba-Iu liacensis primum consilium cepit circa Annum Christi MDLXXVI. Auspiciis Iohannis II Hungariæ Regis, qui communi Procerum suorum voto constituerat Literarum humanioribus Sedem Regiæ Suæ Vicinam fingere, et Viris Cla rissimis peregrè etiam accitis, eam ornare. Electe autem Petrum Ramum Veromandum Professorem Regium, virum nostra commendatione majorem Salario luculento oblato vocat Parisiis, eo plane tempore, quò ille cum ob puræ Re ligionis cultum non se tutum satis in Gallia videret, de sui Genevam recepta cogitasset; sed recepta in Transylva nia Blandratæ et Francisci Davidis Doctrina offen sus, Conditionem non accepit. Nec vero etiam Genebam venire potuit, aliter enim volente Deo, in egregia illa Martyrum Parisiensium panegyri, quos infamis laniena tus tulit, Ramus quoque tott adoreis jam mactus, hanc quo que coronam kalsus impetravit.

Idem Consilium summa contentione moverat inclytus Transylvaniæ Princeps Stephanus Bathoreus, remque eo promoverat ut Celeberrimum ea tempestate Philosophum Jacobum Zabarellam Patavio vocaret, sed ob ingruentes motus civiles, et Coronæ Polonicæ capessendæ cum maxime intentus tunc Stephanus esset, res effectu caruit, et visus est Deus Musæam hanc gloriam Martiæ Gabrielis Betlen „gloriæ plurimisque aliis ejusdem meritis coronandis ad„ jicere voluisse.

Gabriel ergo S.R.I. et Transylvaniæ Princeps Collegium Albense evocatis, luculento Salario annuo millenorum Thalerorum Imperialium constituto e Germania viris Celeberrimis Johanne Henrico Alstedio, Johanne Henrico Biterfeldio, Philippo Ludovico Piscatore, fundat, privilegiis ornat, agris, decimis, aliisque perennibus reditibus, ingentibus collato huc bis millenorum florenor.

florenorum Hungaricorum, annuo tributo Debrecinensi, locupletat
set præter alia pacis belliq; generosa facinora, gloriosam in hoc
sui memoriam ventura posteritati transmittit, nunquamque interm
riturum sibi Heredem cætera κτῆνος, scribit, circa A. C. MDC
xvij. Erat Albæ Monasterium in arce vetus, quod Gabriel
ruderibus reædificari cœpit, ac Alumnis Scholasticis, quos semper
pleno numero XL esse volebat, quotidianisq; prabendis lautè sa
tis alebat, aliisque pluribus qui Privatorum nomine veniebant
inhabitandum concessit, proprius tamen instituti Collegii locus, ali
us futurus erat, ædificium nempe illud magnificum, quod in area
satis capaci privatorum fundis coëmptis ædificare cœperat, ne ali
quando mutatis in Principali Aula cum Religione sacris, li
tem quisquam Collegio de fundis Monasticis jure movere posset.

In his ergo novo, veterique (ut vulgo vocabant:) Collegio has
pitabant. Docentium justa et discentium omnes ordines dum visit
Gabriel. ut et Successorum Principum Rakoczianorum temporibus, qui
quidem institutum Betlenianum ut acceperant continuarunt vocato
in Successorem Professoris Bisterfeldii Anno MDCXV. Isaco Basirio SS.
Theol. Doctore Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero, sed nec lapidem sup
ra lapidem apposuerunt, nec præbendas Betlenianas de suo vel
tantillum auxerunt

Statim dictus Dr Basirius, quia a partibus Caroli I.mi
Regis Angliæ, nefarie securi percussi fuerat rerum potiente Crom
wellio Seditiosorum Capite, fuga Saluti suæ consuluit, et tunc
forte exul Constantinopoli morabatur apud Residentes et oratores
Christianos, benigne ubique acceptus, qui ubi Principi Rako
cio fama innotuisset, is Residenti suo in Porta Ottoman
nica in mandatis dedit, ut viro conditionem offerret, qui etiam
non difficilis eam gratus accepit, et venit. Fuit hic præter alia
in paribus versatissimus, et Linguarum multarum tam Occiden
talium quam Orientalium, Græcæ imprimis, tum Antiquæ tum
Vulgaris, Hebraicæ Arabicæ, Italicæ, Gallicæ, &. peritissimus.

Duravit autem dictum dicto loco Collegium usque ad infeli
cem et temerariam Rakocii II in Poloniam expeditionem quæ fuit
An. CIↃ IↃ CXVII. Sequenti enim ann. a Polonorum vindicibus Bar
baris, Turcis Tartarisque, et vicinis Valachis, ferro flammisque
in Transylvaniam misere desævitum est, et ipsa Alba Julia, cum
Regia, et dicto Collegio penitus vastata, magna etiam Studenti
um ibi delitescentium parte in Captivitatem Barbarorum ablata.
Secuta hinc varia Transylvaniæ discrimina, mutationes Principum.
bella civilia inter æmulos Principes hanc Patriam miserandum in
modum distrahentes in partes, aliis Imperatori Germanorum, aliis Tur
carum, adhærentibus, et sic inter aliquot annos arma civilia con

ticuere.

ticuere Musæ Transylvanicæ jacuerunt bonæ studia donec vincente
parte Turcica Michaël Apafi nihil tale cogitans, minus affec
tans, Imperatoris Turcarum voluntate, per liberam tamen Patruum
electionem rerum Transylvanicar potitus et æmulis qua sublatis
qua repressis in Principatu confirmatur. Hujus consilio et pietate
recollectum Collegium Albense Claudiopoli, ubi ejus quædam re
liquiæ hospitabantur, ab vivendi commoditates Enyedinum transpo
nitur, novis privilegiis ornatur. et accedentibus ad Bethlenianas
prebendas Magnatum Reformatorum piis beneficiis supra illud re
tus locupletatur Anno Chr. MDCLXIII.

At cum hic considendi commoditas Audiosis deesset, aliquott
contigue privatorum oppidanorum Ædes, in platea ad Pagum Mirin
lonem versa, hinc atque hinc ære Collegii empta, tumultuario ope
re invicem coagmentatæ, connexæ, et in eorum usus ubi deinceps
exciperentur conversæ. Ubi inprimis domus Varadiensium dicta eminet
cum Campanili in medio edueto. ubi et Auditorium capacissimum
et Bibliotheca satis instructa continens librorum codices hoc
tempore plus minus mille sexcentos.

Ex fato Collegii reditu aluntur hic Professores Publici III. Præ
ceptores Classici, itidem VI. Alumni qui pecuniam Menstruam, et quoti
dianas panis, vini et Cerevisiæ prebendas percipiunt XX. Accesserunt
Aº C. MDCLXV. Mense Octobri, ex pia Collatione Illustris Dni Dni
Johannis de Betlen Transylvaniæ Cancellarii, Consiliarii et Comi
tatus Albensis Comitis, Alumni X, in quorum rationem apud Se
natum Enyediensem depositi in Sortem Floreni Hungarici mille, nun
quam in Summa Capitali levandi, ex quorum lucro menstruam pecu
niam accipiant, singulos Florenos, quotidianas item panis et vini pre
bendas, in quem usum ordinata ex Possessione Szász Örménges abeo
dem Dno Johanne Betlen, quod etiam testamenti tabulis roboratum
in rationem quidem trium Professorum tria vasa vini quadragenaria
in rationem Classicorum Præceptorum vasa quadragenaria duo, in
rationem vero Alumnorum vasa vini decem quotannis fidelitr admi
nistranda. Ejusdem Heroïs exemplo pie invitata uxor Illustris Dnæ Dnæ
Clara Jelete constituit perseveranti etiam post fata alere Alumnos no
mine suo tres, qui in vini compensationem acciperent pecuniam men
truam Florenos binos et quotidianas panis præbendas ex Possessio
nis Ludasiensis portione Kendiana dicta quod etiam post obi
tum ab hæredibus servandum testamento cavit, nisi malint por
tionem ipsam Kendianam integram cedere Collegio Enyediensi, id
quod post beatam nominatæ Dominæ Analysin filius natu ma
jor, ex marito ante Dnum Betlenium genitus, Illustris Dnus Dnus
Laurentius Petri, præstandum quotannis in se recepit.

Idem certatim imitati alii, inclytus Heros, Sigismundus Bárfi
de Losonz Celsissimi Principis Transylvaniæ Consiliarius Tabulæ
Judiciariæ Præsidens Comitatus Albensis Supremus Comes qui qua
tuor de nomine suo Alumnos esse voluit et per hæredes quoque ultima vo
luntate

luntate continuari jussit quibus singulis pecunia menstrua Florenorum binorum et quotidianum panis demensum statutum. Ad hæc Villicationis sua in possessione Sz Király decimam partem ad augendam Collegii Bibliothecam deputavit, et quoad vixit præstitit, non tamen transmissa ad hæredes idem præstandi necessitas. Accessit pium Spectabilis ac Egregii Dñi Dñi Balthasaris Matolási Principis Consiliarii, et Comitatus Szolnok Interioris Comitis Supremi beneficium, qui pariter quatuor Scholasticos Alumnos pecunia menstrua binorum Florenorum et pane quotidiano de penu suo liberalitis fovit. Accessit prætera et iam magni illius in gente, et patria hac ac late nominati Heroïs Michaëlis Teleki beneficium in quatuor Scholasticos Alumnos Florenorum singulorum menstruorum, et panis quotidiani quod etiam Illustris Soceri exemplo animatus Gener, Illustris Baro Dnus Dnus Johannes Kemény in tres alios exercuit.

Nec defuerunt alii quidam, Generosus Dnus Andreas Nadudvari, cujus beneficium liberale aliquamdiu multis annis in tres Alumnos usque ad viri mortem duravit. Spectabilis ac Generosus Dnus Georgius Vas de Ozege Senior unum Alumnum lectissime habuit habetque. Relicta Vidua Spectabilis Dni Dni Francisci Keresztesi Dna Dna Catharina Béldi unum quoad vixit, pia liberalitate statuto, tum menstruo, tum quotidiano demenso juvit, quod ab Hærede non continuatum. Generosus Dnus Franciscus Belényesi duos, de quibus post fata alendis testamento provvidit. Insuper supra laudati Illustris Heroïs Sigismundi Bánffi filius Paulus, quatuor aliis præt alumnos paternos Scholasticis quotidianum de proprio panis demensum statuit et præstitit.

Nec omittendum pro futura si res ita ferret moncla, quod Illustrissimus olim Comes Franciscus Rédei centum Florenos Hungaricos ex arce Huszt, quotannis in usum Cœtus Scholastici Enyediensis pendendos statuit dum vixit præstitit et deinceps præstandos testamento cavit, quod tamen a Successoribus in bonis negatum. Tandem ex arce Vajda Hunyadiensi Illustris Baro Nicolaus Zolyomi præstitit, quod etiam post iniqua Heroïs fata ad tempus ab Uxore continuatum, postmodum exolevit.

Rectores et Professores quod attinet primus qui in transponendo in hanc commoditatem Claudiopoli Collegio mutuus fuit, idque apud recens electum Principem Apafium consilio inprimis et ope retro laudati Heroïs D.D. Johannis de Betlen subfultus, solidis rationibus evicit, fuit Petrus Vasárhelyi Vir magnorum hic meritorum, nec unquam satis laudandus, Theologus Doctrina pariter et vita sincerus Literator egregius, Latinus inprimis elegans et in Græca lingua late exspatiatus, ad Poëtas, Historicos, Patres, &. in Hebræa similiter ad Rabbinorum usque Scholas et pulpita provectus.

Chaldaica

Chaldaica Syra Arabica et vulgaris Turcica quam in obsidione Cibi
niensi cum Principi Achario Bartsai a Sacris esset ex Muhamedanis
Sacerdotibus hauserat, et Arabica cujus jam ante gustum habuit jun
xerat, Horas hic omnes numeratas habuit usque ad vitæ finem, quem
ipsé sibi improbo labore accelerare visus fit, cum tamen et lucrandi
panis, in tanta rerum (ut tunc erat:) angustia pro tam frequenti
schola, cura soli incumberet.

Paulo post. Ao scilicet MDCLXIV. voluntate Principis et Mag
natum Collegam adscivit virum Clarissimum Dominum Samuelem
Enyedinum Med: Drem olim Illustris Scholæ Varadinæ Rectorem
sed capto nobili per Turcas forte alitio exulem et in arce Huszt
tunc forte apud inclytum Comitem Franciscum Redei commorantem
cui Cathedra Philosophica ornanda cum Pædagogiarchatu cessit.

Et cum jam Collegium beneficiis cumulatum, Classibus dis
tinctum Professoribus et Præceptoribus publicis justo salario con
ductis, ordinatum esset: ornari, et muniri insuper Clementissimum Prin
cipis consilium voluit Curatoribus. Constitutique Supremi IV.
Inclyti Dñi Dominus Sigismundus Bansi de Losonz, Dñus
Johannes de Betlen, Ecclesiastici duo; Ecclesiarum Rformatæ Tran
sylvanicarum Superintendens. I.) Casparus Veresmarti, et pariter
Venerandus ac de Collegii incunabulis optime meritus Dn. Jo,,
hannes Dadai Pastor Küküllővariensis et Tractus Vicini Senior.
Gravissimus ac horum Vicarii Primus Dn. Steph. Fabian et Primus
Dn. Georgius Liptsei.

Sed heu! retro statim nominato pientissimo Professori Petrò
Vásárhelyi, hujus ævi, ut et Collegio viri, brevis admodum usura
concessa fuit. Ao enim MDCLXVI. die 15 Maji postquam vitâ in
culpatâ (: qua plus sibi apud Juventutem comparaverat autho
ritatis, quam alii severa disciplinâ :) incredibili diligentiâ, ho
ras enim suas, quas tres in die docendo implebat, sæpius pre
sentia sua occupabat, ita ut Œconomi vice campanulam convo
cantem pulsaret, cubicula obiret, rationem præceptoris pietatis
quotidianæ, et lectionum privatarum poscceret, et eruditione mul
tifaria Juventuti prolusisset, longo sui desiderio Collegii Civibus,
ut et Ecclesiæ quam crebris Concionibus eruditis sæpe in Mi
nistri Ordinarii (: qui in illa temporum angustia unus tantum
erat:) defectu solabatur libens promptusque, post se relicto igne
sacro invincibili confectus, abiit ad plures. Opera nulla edidit,
sed Manuscripta quæ publico consecrayat reliquit, Politiam
Ecclesiasticam. Exegesin in Medullam Theologicam Amesii, in Apo
calypsin Johannis Theologi, et alia quædam. Quantum ipsi cum
adversariis optimi sui instituti, inprimis ut Illustris Schola in
hac patria ad barbariem jam inclinare visa aperiretur, luctan
dum fuerit, docebunt Epistolæ variæ in his Annalibus describendæ
inprimis ea quæ sequetur.

Reverendo.

Reverendo et Clarissimo D. Iohanni Dádai Ecclesiæ Kükülővariensis Ministro, Vicinarumque Inspectori Gravissimo &.

Abrupta opportunitas quam ego non prævideram, non sinit amplis verborum periodis R. Cl. Vrā res nostras aperire, quas tamen magnam partem cognitas R. C. T. confido. Hoc unum est, quod V. Cl. obnixe rogem, si per valetudinem aut inevitabiles prorsus occasiones liceat, Albam Iuliam descendere V. R. Cl. ne gravetur, certo enim constat hodie Principem ibi futurum, quo et D. Cancellarius properat jussus. Exunt nobis negotia non parvi momenti coram Sua Cels. et Dn. Dn. Magnatibus agi tanda. Probe novit R. Cl. V. res afflictissimas Collegii nostri, quod ni Satumineti, proclive est, ut collabascat, sicque omnis conatus et labor irritus redditus. Inter signa iræ Dei nondum nobis reconciliati refero, quod tot impedimenti tot hostibus rabidis misellum Collegium sit expositum, et exultare Satanam nullus dubito, si fundamenta hæc subruere possit, profutura alias tam Ecclesiæ quam Politiæ apud nos misere labascentis. Hi etiam Homunciones Oppidani Cives nostri mira ut audio moliuntur, putant se in culmine libertatis et immunitatis fal so plorata sepuros si Collegium ruat. Similes dicentibus. Nolumus eum regnare super nos &. Exunt et plures fere, quibuscum pugnandum erit. Veritas et justitia nostras partes sequitur Celsissimum Principem habemus favitorem, similiter Dn. Cancellarium supra omnia autem Deus exit nobiscum, cui confisi strenue in cœptis felicitr progredi constanter nihil dubitemus. Summo cum cordolio accepi ingentes V. Cl. et hominum in Castrum Kükülővár conclusorum vexationes, sed Deo habeto gratia qui opem afflictis attulit dextraque salutifera vitam ex morte restituit. &c. Raptim Enyedini 18a Augusti A.C. 1663.

R. Cl. V. ex animi candore deditissimus Petrus Vásárhelyi

Anno eodem die 16. Junij Celsissimus Princeps Aspatius Collegio sa, misso tam bello ductore consulturus, et tunc forte hac transiens, stemmate Generosum, eruditione Clarissimum Virum Dnum Johannem Nadányi de Körös Nadány futurum in Collegio Rectorem et Professorem in illustri sua presentia inaugurare dignatus est, Magnatibus Transylvaniæ stipatus.

Accessit ad binos Professor tertius A.C. MDCLXVIij. die 4. Januarii Clarissimus Paulus Csernatoni A.L.M. ex peregrinatione Germanica, Hollandica, Anglica, Gallica, Helvetica redux, Mathesos, Philosophiæ Cartesianæ et Historiarum Professionis munus cum Pædagogiarchatu adeptus, qui provinciam hanc suam postquam integro decennio cum laude, innata inprimis gravitate apud Juventutem venerandus, administrasset, obiit sorti Apoplexia tactus Ao C. MDCLXXIX. Collegam hic Samuelem Enyedium emeritum Scholarum Rectorem, sexte cum non posset malis artibus hinc extrusit A.C. 1669. qui se hinc ad Ministerium applicuit, nec multo post A.C. 1671 in Parœcia Alvinciensi in Domino obiit.

Et quia supra nominati Dni Dni Curatores sæpius munerum et dignitatum ratione ad arduas Principis ac Patriæ negotia avocaban

tur.

tur, lecti ex Magnatum numero Curatores Illustres pariter Dni D. Fran
ciscus Redei Consiliarius Principis, et Comitatus Colosvár Comes supre
mus. D. Volfangus de Betlen Consiliarius, Comitatus Albensis Co
mes Supremus, et post in locum Johannis mortui Cancellarius. D. Ni
colaus de Betlen Sedis Siculicalis Udvarhely Capitaneus supremus
qui fere unus pro omnibus longo post tempore onus hoc sustinuit, so
lus inter omnes literarum et literatorum aequus aestimator, insigni
ter eruditus, et ipse, et multiplici rerum experientia instituta per
potiores Europae partes peregrinatione illustris. Lectus in hunc ordi
nem etiam Spectabilis ac Generosus Dnus Balthasar Matskási
Comes Comitatus Szolnok interioris, aliquot sub Principe Apafio
Legationibus tum ad Portam Ottomannicam, tum ad Sacratissimam
Imperatorem Leopoldum, Regem insuper Poloniae Johannem cum lau
de defunctus.

Eodem Ao MDCLXVIII cum dictus supra nobilissimus Na
dasius Professoris Theologi partes minus feliciter facere circum
ferret, iis ipsi mota a DD. Curatoribus instigante inprimis Colle
ga Csernatonio, cui cum Nadasio male conveniebat. Quare ille
Linguae Hebraicae, et Logicae Professione contentus esse jussus, Cathed
ra vero Theologica ex clementissimo Principis Mandato Celeberrimo
inter nostros Theologo Dn. Steph. Csengeri de Várad Ecclesiae Fuga
rasiensis Pastori Primario die 2. Julii ejusdem Anni cessit. Erat
vir fervidi ingenii, disertus, disputator acer, in Controversiis inpri
mis Socinianis sine pari quorum dum viveret hostis horridos
semper fuit. Idem ab Ecclesia Engediensi vocatione in Pastorem
honoratus et mox Tractus Vicini Fratrum Senior factus, tot
oneribus non multo post succubuit. Ao enim MDCLXXV. 15 Jun.
Apoplexia sorti et hic tactus cessit.

Novos quosdam hic ritus Ecclesiis commendabat, inpri
mis Episcopalibus serinendus, ex quibus erat Baptismus publi
cus coram nondum dimisso peragendus. Item ut Concionator ante
Cantum, conscenso Suggestu, cultum brevi precatione seu Invo
catione ordiatur ipse. Psalmum cantandum ante et post Concio
nem indicet, et toto illo tempore in Suggestu perseveret, ac can
tu ultimo finito, vicissim ipse populum cum benedictione dimit
tat, cultumque ut inceperat claudat. Cujus instituti sui ratio
nes, dum passim a recepto jam usui mordicus adhaerentibus a
gitaretur, in Epistola ad Venerandum Senem Johannem Dadai
quam hic subjicimus fuse explicatum init in hanc sententiam.

Vir Reverende ac Clarissime. proxime elapsa Synodo Generali ra
tiones brevi consignatas, quibus in Cultu Dei publico per preven
tionem precationem, psalmique ante et post Concionem orationemque solen
nem canendi indicationem inchoando et finiendo nitor, me tibi mis
surum receperam. tarditati quam varia mihi obstacula pepererunt
ignoscas, atque rationum quae jam inito momenta in timore Dei abs
que praejudicio perpendas vehementer a te contendo. Primo itaque cur ita

faciam.

Jaciam Genevensis aliarumque Gallicarum Ecclesiarum praxi excitatus, hoc
tre movet, quia certus sum ex Scriptura Pastorem Ecclesiæ Dei, esse ejusdem
præsidem, qui non tantum nosse, sed et curare debet diligenter, quomodo sit ver
sandum in domo Dei, Nam præsidis veri est, non solum medium, sed etiam
initium ac finem actionis publicæ, ac legitimæ ipsius societatis, cui diri
gendæ præfectus est, modo ac ordine convenienti gubernare. Vel itaque
cultus Dei publicus, non est actio Ecclesiæ publica et legitima, vel sac
ra ejus inceptio et finitio, cantusque in ipso apud nos administrari solitus
non est ejusdem pars: vel revera de Natura rei est, ut Pastor Ecclesiæ tam
quam ejusdem præses, illius cultum publicum convenienti inchoet et finiat.
Deinde totus Dei in Ecclesia publicus Cultus est actio publica vel in
nomine Dei ad populum, vel in nomine populi ad Deum perficienda. Atqui
hoc totum quidquid est, quoad rei directionem exemplaremque, tum inchoati
onem, tum continuationem, tum finitionem, sicut ex verè religionis præscrip
to, ita ex vere Theologorum omnium consensu est officium Ministro verbi
Dei in Ecclesia injunctum. Porro totus Cultus Dei publicus, non solum
quoad internam Spiritus S. directionem sed et quoad externam medio
rum, et actuum cultui inservientium adhibitionem debet esse sacratus
tum quatenus Deo, tum quatenus ejus populo, in publico Cultu publi
ce benedicendum est. Atqui utriusque hujus benedictionis directio, et ad
ministratio, est Functio Verbi Dei Ministro in solidum divinitus ad
tributa. Num: 6: 23: 24: & 2 Chron: 30: 27. Neh: 8: 7. Præterea cultus
divini publice peragendi reverentia eidem evincit ex parte tum Pasto
rum, tum Auditorum, Annon enim indigne tractabit Verbi Minister eam
cultus divini partem, quam ipse ductu, et exemplo suo convenienti regere,
in nomine Divino palam consecrare, pro illius excellentia juste æstimare,
aliisque juste æstimandam docere, atque ostendere dedignatur? quasi ora
tio in Cantu publici Cultus, aut ejusdem pars non esset, aut non esset
unius, cum solenni oratione soluta, eumque Verbi prædicatione sancti
tatis et dignitatis quoad suam naturam, ut tum vocalem, tum exempla
rem Ministri Verbi Dei Consecrationem atque directionem mereatur, qua
si ad totum Cultum Dei publicum æque ac ad solennem precationem
ac prædicationem auxilium Dei publicitus ab ipso vel petere, vel cum
gratiarum actione excipere esset nodium, ac ignominiosum. Similiter cum
populus noster cantionem publicam Cultus, solenni tum soluta ora
tioni tum Verbi prædicationi apud nos præmitti subnectique solitam
non tam pro publici cultus parte, quam pro opportunitate hominum
melius in cœtum Ecclesiasticum congregandorum, indeque segregando
rum reputet, ac observet, multum sane reverentiæ cultus derogat, in
quo errore ut plurimum ipse confirmatur. Si ritus ille totum Dei
cultum publicum incipiens et finiens non tantum omittatur, sed et mo-
dicus, sicuti fit damnetur; ita vicissim corrigetur, si serie et vere de
isto negotio institutioni exemplaris quoque Verbi Ministrorum directio
et conformis gestus subjungatur. Cæterum tam ordo quam decorum cultus
publici id postulat ut ædes a Deo ad eum publice peragendum institutæ
adhibeantur ea ratione quæ ipsarum dignitati, cultusque nobilitati conve
niat. Atqui et cultus dignitati, et rerum divinarum in cultu publico versan-

darum.

darum majestati magis congruit, ut totum Dei Cultum publicum pastoris benedictio, consecratio, et directio exemplaris prima incipiat, ultima vero concludat, et finiat, ne aliqua cultus partes intermedia ea destituantur, alioquin enim publicus Dei cultus non secus administrari videtur quam si Paterfamilias prima et ultima mensæ suæ fercula nihil curans medium sui Convivii tantum inciperet et finiret per precationem, et gratiarum-actionem consentaneam. Adhæc quæ Conscientia de rebus fidei rectius informata negare ausit, si alicubi, maxime in Cultu publico id oportere a nobis observari, ut quod ibi seu dicto, sive facto agendum est id fiat in nomine Jesu Christi, et quidem tanto illustrius, et strictius, quanto publicus cultus anteit privatum, jam vero cuilibet rationi per Sanguinem Xti sanatæ, modo recte attendat, conspicuum est, illustrius et strictius administrari cultum publicum in nomine Xti si ille per publicam Pastoris benedictionem, et Consecrationem Christianam plebi exemplarem inchoetur, et finiatur publice, quam si ille ritus omittatur, quid enim? an precando ex Suggestu publice totum Dei cultum consecrare, populo benedicere, Deoque gratias agere, in initio et termino cultus publici, non est illustrius; ac cultus sevexitati accomodatus, quam id non facere solum, sed et ita facientes malitiose eximinari. Ad extremum ædificatio Ecclesiæ requirit ut Cultus Dei publicus in omnibus suis partibus quantum fieri potest sit æquabilis, Auditorumque profectui in Sapientia et observantia Spirituali proportionalis. At vero aquinos omisso ritu illo ædificatio Ecclesiæ vix queritur et attenditur in Cantu: tum quia absque indicatione publica populum dirigente simul et semel ex Suggestu, nescit a populo in quo Deus Hymno sit celebrandus: tum quia nostri Cantores et Scholarum Rectores, quibus directio Cantus vulgo incumbit, sæpissime canunt inconvenienter. in cœtu Ecclesiæ, vel imprudentia, vel impudentia, et presenti rerum statui et loci, temporis, personarumque, cultui Divino tunc recte inhianti um circumstantiis, et denique dissertationibus, de facto instituendis, loco benedictionum maledicendo, cantumque ita protrahendo, ut major temporis cultui inservientis pars, potiori Ecclesiæ institutioni subtrahatur, sicque Pastoram concio, et Solennis Oratio cum tædio minorique quam oporteret fructu audiatur. Sed jam opera pretium est videre et perpendere in timore Domini, quid contra opponi soleat, et possit. Et quidem primo damnati ritus jam ita demonstratus, quia majorum nostrorum exemplo carere, receptæque antiquitus Consvetudini proba ta repugnare videtur. Verum enimvero cum totus Cultus nostri Divinus debeat esse rationalis; ritum in cultu Dei fundamentis ac exemplis Scripturæ S. suffultum, consvetudo hominum tantum abest ut removari debeat, ut potius ipsa si quatenus Ordini Divino insultat, præscribit, eumque pro se non solum contemnit, sed et contumaciter redarguit: et Deo ingrata, et Deum colentibus infrugifera esse ab ipsomet Christo pronunciatur, sicut enim recta in Politia leges non Consvetudine sola sed ratione niti debent; ita omnes Cultus Divini partes, et ritus prasi Scripturæ sunt metiendæ. Neque tamen hoc ipso ritus apud nos ante observatus tamquam malus damnatur, modo instituti oraculi, iis qui melio

rem.

rem observare ponunt, et volunt legitime, ne obtrudat sicut nec ob prioris bonitatem posterior hic proscribi meretur, nam ex bonitatis gradibus, sicut melius praestat bono, neque tamen ipsum per hoc redit malum, ita bonum meliori debet cedere. Hinc videre est Scandalum quoque ex ritus prioris omissione, posteriorisque hujus observatione praetensum non magis atque consuetudinem objectam urgere, quia ritus ille qui pro fonte scandali reputatur, cum non sit peccatum alios vel male inficiens vel a bono retrahens, verum ordo fundamentis et exemplis Scripturae S: stabilitus, scandalum inde non ortum sed acceptum, quod nihil potest remorari veritatem apud eos, qui veritatis Domino servire contendunt. Si quis dicat etiam sine illo ritu posse cultum Dei salutarit perfici, adeoque non esse necessum ipsum urgere; respondeo, posse quidem sed ex Scriptura dicto teneri nos, non tantum ea, quae sunt ad salutem absolute necessaria; verum etiam illa quae ad decorum et dificationem de jure Dei faciunt, in Cultu Dei observare, jam vero hunc nostrum ritum ad ordinem, decorum, et dificationem Ecclesiae juxta Scripturam facere praeter superiora vel hoc unum ostendit, quia bene dicto cultus et populi ordinaria publice peragenda primo et ultimo non in alienam personam devolvit, sed ab ea cui id facere divinitus est commissum peragit. Verum hic regerit in Vetri quoque Testamento Cantus directionem in coetu Ecclesiastico non Sacerdotum sed Cantorum fuisse, atque adeo neque nunc aliter faciendum esse. At ad hoc respondeo id, quod Cantores illi, tum Doctores Prophetaeque, tum denique ex tribu Levi, penes quem erat Sacerdotium, fuerint, sicuti perspicuum est ex 1. Chron 23: 2. 3 4: 25: 2. 3. 5. 6. 7: 2. Chron: 20: 19. 20: 29: 25, 26, 27. At nostri Cantores, ex censu Sacerdotum Prophetarum, et Doctorum Ecclesiae non sunt. Unde merito retorqueri illud argumentum sique dem in locum Sacerdotum, Doctorum, et Prophetarum Vet. Tti „in N. Tto. sexus Verbi Ministri, et non alii. & Succes Stephanus Csengeri

Eodem anno MDCLXXj. vacans Cathedra Theologica communibus DD. Curatorum votis oblata viro Clarissimo et Doctissimo Dño Martino Desi, Ecclesiae Kezdi Vásárhelyiensis Pastori, qui die 28 Novembr in praesentia honorifica Illustris Baronis Dñi Dñi Stephani Bornai inauguralem orationem publice habuit. Fuit vir solide doctus et spatio temporis bene longo ad Sanctum opus urgendum Vicennali nempe a Deo honoratus. Multa interea passus ab emulis Fratribus, hic enim Johannem Coccejum Praeceptorem secutus, plurima hactenus non observata in Scripturis, proponebat Discipulis suis, quae illi vel non intellecta satis, vel incautius passim sive Concione vulgabant, unde ansa calumniandi Virum porrecta. Aō inprimis 1672 et sequenti protractus, ad causam dicendam compulsus, ab adversantium multitudine, et clamore, non vero rationibus oppressus, damnatusque Radnotini ut munere Scholastico simplicitr cedat, pastorali vero fungatr, abstinendo tamen scopulo ab iis dogmatis, quibus hactenus offendiculo fuisset. Verum haec acerba Ministrorum Sententia ad ulterius tribunal Principis relata, ibi clementer relaxata, et Vir in munere suo perseveravit.

Anno.

Anno MDCLXXVIII Dictus supra Professor Dn. Johannes Nádányi
apud Principem delatus, et rerum novarum accusatus, ut qui Princi
pis Emulis suffragari, et in malo consultor fuisset. Hinc ex gratia,
qua in Aula multum pollebat, et officio excidit. Surrogatus est in Pro
fessione Lingvæ Sanctæ, et Logices Clarissimus Dn. Steph. Kolosvári.
Supra memorati Literatissimi viri Dni Pauli Csernatoni mors
Illustri Collegio adeo damnosa incidit in Annum sequentem 1679.
mensem Februarium, quando is subito forti Apoplexia tactus obüt, quem
Franciscus Párizpapai, Defuncti, Discipulus olim, ita luxit.

Dasne manus tandem letho, moreriſque, diu quem
Dicent petentque posteri.
Tune etiam moreris Raule, immortalia semper
Prensare qui contenderas?
Et frustra moreris, cogis quia Gargara laudum
Et vivis, imo æternus es.
Littera ni pereat, Musa omnis, et arbiter omnis
Testisque bonorum integer.
Littera te pascet, Musæ super æthera scribent
Testesque splendidas agent.
Jure etiam merito, quin jure hæc præmia poscees
Laboris hoc stipendium.
Post tot pentathla et post mixtos pulvere cursus
Victamque harenam gloriâ
Naturæ Oceanum felici nave subactum
Post tot bonas Scientias.
Quèis impalluerat a primis fervidus annis
Nec decerat Messis nisi.
At privata silere decet cum publica prosint.
Majora dona millies
Messem fecisti, messem demessuis illa
Felix Juventa te Duce
Quæ te Claudiaca et quæ post Enyedina per arva
Vidit Ducem secutaque est.
Hinc Tu Principibusque viris non ultimus hospes
Quâ polluisti gratiâ
Atque aliis pariter dilectus sive doceres
Seu quid referres per jocum
Omnia spirabant eorum et venerabile pectus
Nil non acutum prodiit
Mastix pigritiæ, ignavis exosus, et ipse
Gravis amatus et Pater
Tune etiam moreris vitâ dignissime longâ
Sic est referr longum Vale.
Excubitor fortis Musarum et nobilis providus Atlas
Riges, cubas, non excubas.
Perge, cuba molli sub cespite, credito pro Te
Et nostra lingva heic excubat.

Bibliotheca.

Bibliotheca dicti Professoris Tsernatonii sic satis instructa, publicæ Col legii addita et applicata. Vacans hujus Cathedra cum Pædagogiarcha tu oblata communibus Principij et D.D. Curatorum votis eidem Fran cisco Párizpai Med. Drĩcto xri 1680 die 4. Januarii, quo die solennit introductus per Illustr Dn Dn. Nicolaum de-Bethlen et Ve nerandum Episcopum Dn. Michaëlem Fosaeum ad physices et Histo riarum professionem Lingvaque Græcæ studium excitandum.

Fato cedentibus voluntate Dei Curatoribus tum Supremij IV.tum vicariis, lecti sunt Illustres Dni. D. Samuel Kerentesi Comes Supremus Comitatus Albensis, Dn. Emericus Lázár Sedis Siculicalis Maros Regius Judex Supremus, Dn. Laurentius Petri Comes postea Comi tatus Albensis Supremus Dn. Samuel de Betlen Comes Supre mus Comitatus de Kükülló.

Aõ 1685 Cl. Steph. Kolosvári Professor Celsissimi Principij et Status Evangelici decreto, jussus est subire legationem ad Serenis simum Electorem Brandenburgicum Fridericum Vilhelmum Prin cipem item Auriacum, et præpotentes Belgii Fœderati ordines.

A.C. 1687 Idem Cl. Steph. Kolosvári cum Collega Franc. Pá riz-pápai, novo Principij et Statuum decreto, lecti ad legationem, ille quidem ad Serenss. Brandenburgicum, ordinesque Belgii. Hic vero ad Sveciæ Daniæque Reges, Electorem Saxoniæ, et Reformatos Hel vetiæ Cantones.

Secutus tristis supra laudati professoris Martini Desi obitus qui honestij, licet a fortuna non ita splendidis ortus parentibus pio eorundem zelo, in Schola patria Désiensi loco vel veteri Scyt harum huc effusorum monumento, adhuc stante, celebri, jactij bona rum literarum fundamentis, ubi earum prægustationem fecisset, am bitione bona ad ampliorem studiorum mercatum bonorum fautorum consilio et succursu, inprimis Emerici Párizpápai tunc Ecclesiæ De siensis Pastoris, et Vicinarum Senioris, properans rectâ Sáros Pa takinum illustri Schola celebrem petiit, ubi se de novo novæ pal æ stræ credens, post aliquot ibi missus felicit factos, ita alacrit æqua les prævertens, ad metam constitit, ut jam nihil, nisi restaret coro na post pulverem. Admotus ergo Superiorum arbitrio cathedræ, post subsellia, litteras, quas a fidis Magistris hauserat, easdem publica mercede publicæ præcipere juvenij adhuc cœpit, tum in Classibus ordi nariis, tum vero in Aula Illustris Baronis Dni Stephani Botskai erudiendis ejus privignis tribus Clobusitskiis admotus. Utque hæ Desini fata et Catalini rigata lœtius incrementum sumeret planta, liberalibus Patroni impensis dignus est judicatus qui pe dem ex Hungaria efferret, et alium quoque in artibus profecturus experiretur solem. Venit ergo in Hollandiam, ejusque nobilius in lit teris emporium Lejdam ad Batavos, atque ibi sincere Theologiæ in primis animum applicat, felix Professoribus in ea facultate Docti simij, præcipue Johanne Coccejo, cujus toto quadriennio latevi adhæ rens, inde non frustra caluit: patriæ enim postliminio cum tanto fœno re redditus, ambiri hinc atque hinc cœpit, et primum quidem Cathe

dre.

D 24

ra Ecclesiastica Kerdi Vásárhelyiensi, et hinc Scholastica in Illustri
hac Enyedina adhibitus, viginti et amplius hic annis Sacrum opus fe
liciter exsit, et pari fidelitate missio divite in omnes Hungariæ et
Transylvaniæ angulos examine auditorum, donec præmissa ad plures
vitæ Socia, viduali vita, et perpetuodum langvorum tædiis fractus, ema
ciatus, et plane exsuccus factus, Anno C. 1691 die 24. Julij, hora duo
decima meridiana Sole culminante Societatis Sol, in illum justitiæ
Solem, quem solum hactenus diligerat et dilexerat, se se placide oc
culuit, longiore in terris vita dignus, ingenti sui desiderio relicto.

Aō 1692. d 26 Januar. Clarissimus Dn Stephanus Enyedi
Pastor Ecclesiæ Vásárhelyinæ quem piæ memoriæ prædecessor mo
riens Successorem nominaverat, accedente Inclyti Status Reformatorum
et Dn Dn Curatorum in Comitijs Tordensibus suffragio, ad profes
sionem Theologicam solenni oratione habita introductus est.

Aō C. 1690. Spect. ac Instr. quondam Dni Dni, Gabrielis Kendesi
vidua, Spectabilis ac Instra Dna Dna Barbara Daniel, in rationem
levandorum pauperum Scholarum misit vas vini unum quadragena
rium, et Cubulos Tritici decem. Aō 1691 misit tantumdem, Aō vero
1692 in eorundem rationem misit Florenos 30.

Aō C. 1690. Contulit Illustris Dna, Dna, Anna Kapi Consors
Illustris Dn Dni Balthasari Matolai de Losa tritici in acervo, tribus
Collegij Professoribus, quod excusum exhibuit grana Metretas Nro 240.

Moriens Clarissimus Professor Dési, pecuniam Collegij Bib
liothecæ augendæ destinatam, quam dum viveret curabat, valde tu
multuarie et confuse transmisit ad Collegas Florenos circiter 500,

Aō C. 1693. Contulit in usum Collegij Spectabilis ac
Generosus Dn. Paulus Nagy de Petek tritici metretas 100.

Eodem Anno. Illustris et Magnificus Dnus Dn. Johannes
Kemény contulit tantundem.

Anno eodem Vir Præstantissimus Dn Basilius Ölyvesi 20.
circiter annis Celsissimi Principis Agapii Cantor Aulicus Celebs, olim
Collegij Enyediensis Diu Alumnus, moriens testamento legavit dicto Col
legio Florenos Hungaricos 100, qui a Professoribus in Bibliotheca
singulare auctuarium deputati

Aō 1694 Mense Octobri, Illustris Baro Dn. Dn. Johannes
Kemény de Pyéro Monostor, contulit in usum Collegij Communem
tritici in granis modios 200. Id quod postmodum laudatus Heros, cum
Illustri Hervina Uxore Anna Telekia, pro Domo Dei singulari eidem
pio Zelante Domina fatum, et vel posteris usurpandum et præstan
dum pium patrocinium esse voluit, ut in dicti Collegij usus omnis ipso
rum Sementis tritici allodialis in agro Gerendiensi proventus pars
vigesima fideliter ederet, qui sæpius ad trecentos acervulos s: vulgo Se,
limas s: tritici ascendebat. Cedebat autem hoc quicquid erat ita juben
tibus Patronis, in usus pauperum Scholasticorum, puerorum præci
pue Orphanorum, post fata Patrum Reformatorum Ecclesiarum in
dura paupertate relictorum, et creditum ad pie erogandum fidei Rec
toris Collegij, et Professorum.

Mos.

R 25

Mox ad Fiscum Collegii, cujus omnij cura penes Rectorem erat, accesserunt Floreni Hungarici Centum ex funere Vidue Spectabilis ac Prudentis Dni Gabrielis Kendefi, Domine jam supra laudate Patronae vere Piae et Clementissimae Dnae Barbarae Daniel de Vargya.

Non ita multo post Anno Xbri 1695. Stephanus Mezei natione Valachus, qui diu in studijs hic haserat, ignotae origi nij juvenij probus, et pius, noctu dum ad vesicam levandam lu biculo exiret, per scalas ex Alto cadens cervicem fregit, mortu us a Vigile Collegij summo mane et jam rigidus ibidem inven tus, in cujus lecto inter pulvinaria abditi reperti sunt Florenj Hungarici septuaginta, qui ex consensu Professorum pro augen da Collegij Bibliotheca in fiscum relati.

Anno eodem in eundem usum contulit ex pia devotione Prudentissima Dna Elisabetha Kis de Szabatka, Uxor Prudentis Dni Petri Puspöki Comitatus Alba Juliacensis, Judicis Supremi, Florenos Hungaricos octoginta clam Marito homine natura tenaciore. Quod tamen ubi Maritus intellexit, uxorij aemulatione, et gloriae ambitione sese induci passus est, ut Ao 1700. strena votiva loco, numerares Florenos Hungar. centum faeneratos sub usuris ordinarijs decem per centum, quas Alumno Scholari Florenos nempe denos annuatim erogarent Collegij Professores, quod quidem anno ej durarit, at postea per incuriam Rectorij, usura haec cum sorte intercidit.

Contigerat ea tempestate Ao scilicet Christi 1696. ut Illustrissimus S.R.J. Comes Paulus Teleki studiorum pariter et experientiae, vitae magistra apud exteros comparandae causa. in Germania peregrinans, apud Berolinum Marchiae Brandenburgicae Metropolim, et Sedem Electoralem moraretur, splendidam Electoris Principem, ejusque magnos ministros, Ecclesiamque, et Ecclesiasticos, eorumque ordines et mores, penitius et curiosius cognituras nunc hunc, nunc illum salutares, Erat vero ibidem inter plures eruditos, videri et compellari dignus, Serenissimo Electori a Sacris Aulicus vir aprime Doctus, philologus insignis, Theologus solidus et Concionator facundus, Daniel Ernestus Jablonski ex Bohemorum reliquijs oriundus, qui in sanguinaria illa per Caesarem Ferdinandum II. in Bohemia persecutione solum Natale verterant; scriptis in publicum emissis celeberrimus, qui tunc forte in contexenda Historia Universali occupatus cum Reformationi et Papismo passim per Europam Seculo "decimo" quinto facta authores sollicite indagat, cum novo hospite Comite Telekio Transylvano Hungaro, quaerit coepit, quod cum gentium reliquarum, in Reformatione initia et progressus litteris mandata haberet, in sola gentis Hungaricae reformatione deficeret, eo quod nulla de exactis horum Ecclesiis Evangelicis tam

numerosij

numeroſq, quomodo, per quos ita creverint, omni hactenus data opera monumenta nanciſci potuiſſet, atque adeo impense rogare Co mitem hospitem, ut pios ipsius Conatus, in tantum juvet, ut perge re hic volentem, et in in obscuro rerum hærentem, ad vivos gentis sue, hoc tempore Antiquitatum Hungaricar præcipue Ecclesiastica rum investigatores dirigat, literis nos ad communicandum honeste invitantibus conveniendos. Hæc dicenti subjecit Comes Telekius, se quidem studia eruditorum gentis sue ob ætatem adhuc nimis juve nilem non satis exploratа habere, interim virum Clarissimum non luxurum operam se credere, si Professores Collegii Enyedinsij Franciscum Páriz-Pápai et Stephanum Enyedinum litteris suis, quantocyus adiret, hoc tam pium et debitum officii genus, ab ip sis jure, et per omnia sacra stipulaturus. Quod etiam fecit, scrip tis ad utrumque sine mora litteris, in hanc ut sequit sententiam.

Daniel Ernestus Jablonski, Serenissimo Electori Brandebur gico a Sacris Aulicis. Cl. Viro Francisco Páriz Pápai in Alma Enye dina Professori Publico S.

Ante omnia de temeritate et audacia purgandus tibi essem Vir Clarissime, quod ignotum compellare, et negotij gravissimi dissen tum interpellare, audeam, nisi hinc causæ quam ago momentum illinc Humanitatis tuæ fiducia intercederent, Nempe Historiam Eccle siarum Sclavonicarum moliuntur viri quidam pii et eruditi, eique ut Historia Ecclesiæ Hungaricæ et Transylvanicæ, nec non Sclavonicæ in specie ita dictæ jungatur votis omnibus expetunt. Huic tantæ provinciæ qui pares sint, præter Te, et plus R.dum Collegam Tuum D. Enyedi S.S. Theologiæ Professorem? ad quem ea de re Tuas scripsi eumque, ut ad se scripta cum Excellentia Tua communicare velit ob, nixe rogavi: mihi equidem occurrunt nulli. Vos igitur Deo Duce industria comite ad tantum opus vos accingite. Non obstabit Me dicinæ quam exnas, professio, quin meminerit potius Medicum fuisse qui primus nascenti Christianismi fastus pandere, Agoney enarrare Apostolorum et Apostolicarum Ecclarum incunabula scripto celebra re in animum induxit; insigni quod tuam quoque pietatem in flam met exemplo. Sed et sequentibus temporibus viros Mediocres Historiæ qua Sacræ qua Profanæ insigne lumen subinde affudisse. Quis est qui ignoret, Ipsorum vestigia si voles, tu quoque premes, et utre tis nomine Ecclesiæ pero. Vale Deo, et Sanctissimæ ejus gratiæ cum tuis et Ecclesia tua commendatissimus. Dabam Berolini. XVj. Cal. Julii. 1696

Plur. Reverendo Clar. Doctissimoque Viro, Dn. Stephano Enyedi SS. Theol. Professori Dani. Ern. Jablonski Salutem. &.

Cum quos terrarum intervalla segregant, eosdem tamen com munis fidei et fraternæ charitatis vinculum conjungat, non egre fe res Vir plur. R.de, quod ignotus ignotum, fama tamen huic quoque Climati cognitum, et in visceribus Jesu Christi fratrem perdilec tum compellare in animum induxi. Rei rationem etc.

(Segue tradução)

L. B. F. inventário
32-76 doc.

1826 X/6. Alapítvéletével a déli irány epitésénd
kezdetével = a pince ásásának megkezdésével
leírta Dacsó Mihály akkori tanuló által.

Tituli Monumentorum stilo latino exarati: Unus productior Membrand inscriptus; alter contractior metallo candido incisus.

I.

Concurrite cives undique alacres! festumque diem hunc nobiscum celebrate frequentes, Sacrum Heroi, dum in terris agebat, Principi, omnium quos Transylvania e gente Hungarorum antigua, eduxit, Maximo, Gabrieli Bethlenio Iktariensi. Cujus viri incomparabilis, si nullum aliud ardentis virtutis, fortitudinis, justitie, sapientie et pietatis extaret documentum: sufficeret vel unum illud Inclitum, Gymnasii Scholarumque Reformatæ Evangelicæ religionis Collegium, in honorem Dei O. M. salutemque Patriæ publicam, anno R. S. MDCXXII. in Albensi Gyulafensi Civitate, ab eo. Summo studio conditum, large et effuse dotatum, legibusque Statuum et Ordinum firmiter munitum. Unde velut ex equo Trojano, tot viri sago togaque proclari, ad rempublicam gerendam, recte et bene administrandam, certatim prosiluerunt. Non tamen illud semper adeo felix persitit, viguitque. Post reditum enim fundatoris in coelum, ingruentibus subinde belli tempestatibus et procellis, a fortuna destitutum, deminatumque; Anno quippe MDCLVIII. urbe Principali, Barbarorum incendijs crematâ, et devastata, sede nativa disjectum varios subiit, pertulitque casus: Donec turbinibus pacis desævientibus, singulari cura et diligentia Michaëlis I. Apafii Principis, pietate non minus, quam doctrina insignis, unde unde recollectum, et Anno MDCLXIX. publica auctoritate, in Hæredii sui, Oppidi N. Enyed vicum, finitimi pagi Miriszlo nomine gaudentem, delatum, locoque auspiciis defixum, initio quidem parcius

percrispum, stabile tamen insedit Domicilium. Quod
paulatim successu temporis propagatum, quamquam
interim quoque sepe in angustias adductum, sed trium
Virorum precipue, immortalis memorie Doctorum et Pro-
fessorum Francisci Pàriz Pàpai, Michaëlis A. Ajtai,
et Josephi Kovàts, sollicita cura, improbaque labo-
re restitutum, legatisque luculentis recreatum, nunc
probato Pomoerio, favente Francisco Primo, Impe-
ratore Augusto, et Magno Transylvanio Principe,
dilatatùri, quo major juventutis undique confluen-
tis multitudo Divinis humanisque studiis
imbuta, felicius excoleretur, et ad publica
commoda perficeretur, simulque amplioribus, cul-
tioribusque Musarum sedibus, Oratorii, Auditoriis,
Bibliothecis, aliisque ornamentis per intervalla
decoraturi, et posteritati, cui maxime servimus,
tradituri, novorum Aedificiorum extructionibus
memorem ipsum lapidem angularem, Basilicæ
Dominicæ Ecclesiæ Reformatæ, ad Austrum, in
castello proxima, sitæ, obversum, hoc Anno
R. S. MDCCCXXVI. Die XVI. Mensis Septembris,
solenni ritu, plaudentibus, hymnosque sacris
concinentibus Musarum Chorus, læti, alacresque
subjecimus; prius Deum O. M. Patrem Domini
nostri Jesu Christi, nostrumque, per eum, cle-
stem, una cum Sanctissimo Spiritu suo, su-
plices orantes, obsecrantesque, ut piis, ho-
nestisque conatibus nostris, favere, succurre-
re, vires, opesque ad captum opus ita ardu-
um et sumtuosum exacte consummandum ne-
cessarias benigne largiri, hocque adeo omnis
Doctrinæ liberalis Sacrarium velis in æter-
num felicissime æternare, ad gloriam Numi-
nis sui, patriæque salutem, laudati Collegii
Curatores, Summi Senatus Ecclesiastici Reformati

Præses

Præses, idemque Excelsi Regii Gubernii V. Præses Daniel Fábian; Supr. Insp. Cur. Comes Emericus Betlen, L. B. Franciscus Bánffi, Gregorius Tö-
vissi; liberaliumque artium Doctores et Profes-
sores p. O. Philologiæ Johannes M. Nemeggyei; Phy-
sices et Matheseos Josephus Kovách; Philoso-
phiæ Samuel Kötelesi; Theologiæ et Historiæ Eccle-
siastica Johannes Tompa; Chimiæ et Medicinæ
Johannes Barik; idemque Rector; Historiarum
et Eloquentiæ Samuel Hegedüsi; Juris Civilis
Patriique Carolus Szász; caterique civis boni
omnes. Ministri; Provisor Johannes V. Gyarma-
thi; Perceptor Josephus Tóth.

Operum Designatore Architecto Militari Baltha-
saro Schillingio Centurione non ita pridem
Gymnasii nostri alumno perquam grato, eorundem
autem prospecto Georgio Vinklero Ædili Civili.

II

Cum Inclitum illud Gymnasii scholarumque Reforma-
tæ Evangelicæ Religionis Collegium Bethlenia-
num Albæ S. Eugidense, favente imprimis Fran-
cisco I. Imperatore Augusto et Magno Tran-
sylvaniæ Principe, in dies increscens, prolato
pomœrio aucturi, amplioribusque Musarum se-
dibus, oratorio, Auditorio, Bibliothecisque, per inte-
valla ornaturi, Deum O. M. Patrem, Filium, et
Spiritum Sanctum, prius in vota vocanted, novo-
rum ædificiorum exfunctionibus lapidem istum
angularem loci alacresque subjicerent, in memo-
riam rei perpetuam hoc monumentum litera-
tum posuerunt. laudati Collegii Curatores,
Summi Senatus Ecclesiastici Reformati Præ-
ses Excelsi Regii Gubernii V. Præses Daniel Fa-
bian; Supr. Inspect. Curat. Comes Emericus Bethlen,
L. B. Franciscus Bánffi; Gregorius Tövissi; Liberali-

unque Artium Doctores et Professores P. O. Philologiæ Johannes M. Nemeghyei; Physicæ et Matheseos Josephus Kovátz; Philosophiæ Samuel Köröles; S. Theologiæ et Historiæ Ecclesiasticæ Johannes Tompa; Chimiæ et Medicinæ Johannes Bartz, idemque Rector; Historiarum et Eloquentiæ Samuel Hegedüs; Juris Civilis et Patrii Carolus Szász.

Anno R. S. MDCCCXXVI. Die XVI. Septembris. –

231

Nevemet alá'irva adom eren kötelező levelemet arról, hogy a
megegyezésből Esztendőben.

hónap
hat procens interesre a ~~Fundust~~ szám alatt vettem felkölsön

Fundusból ily

feltételek alatt:

1ör, Kötelezem magamat, hogy a' Capitalis Summának interesét fél esztendőnként haladék nélkül be szolgáltatom a'

Kezdve
Kapsába

2or, Mind a' Capitalisnak, mind az interesnek bátorságára lészön alá hol találtatható ingo, vagy ingatlan javaimat altaljában, pro Specialis duplo valoris hypotheca pedig aſsignálom, sőt a'

possessoriumába botsátom, 's két amyit evőleg effective által

adom oly for-
mán, hogy a
concernens Fundus számára,
és mint hogy, a' Jószág most még is az én keremnél hagyatik, és tsak
ugy bírjam art, mint Arendátor, és ugy fizessem be' minden kor az terminum
a' fel esztendei interest, mint ugyan arra az időre eső arendát.

3ör, Ha a' pénz tőllem vissza kivántatna, vagy pedig én art vissza
akarnám fizetni, mind a' két esetben három holnapokal előre fog botsá-
tatni a' lemondás.

4er, Ha vagy az arendának fél esztendőnként való be szolgáltatásá-
ban, vagy a' fel mondott tőke pénznek az terminum lejendő le fizetésében
fogyatkozás leme, szabad légyen a'
megnevezett
jószágot azonnal de facto, nullo juve suffragante, minthogy annak ezzel
renunciálok, mint tulajdon magaét apprehendálni, vagy ha abból nem lehetne,
más javaimból magát szabad választás szerént ki elégittetni, és föl-
tségét, 's fáradságát is bonificáltatni. A ki elégitésre pedig elfogadom
a' Cameralis executionak fenn álló normativumát, nevezetesen az A.
alatt való pontjait, hogy t. i. az exequalis felkelhető jobat az Executor
akkor mindjárt kotyavetye által a' mint lehet, ha beesü és tsekinél alább ij,
Eſs pénzé tegyék, és ha az illő summa ki nem jönne, az executiot min-
den törvényes vagy más kifogásokkal félbe tételével tovább folytassák

hasonlóképpen, bánjanak a' felvő jószágok további foglalásával, ha az exequáltt részekből nem lehetne el zálogositások, vagy arenda által ki venni a' keresett summát.

5ör Akkor esetben, ha a' Capitalis után járó hat procent interest, minden esztendei beszedésével pontosan be' nem fizetnék, akkor hatod ízbe interesseik a' felsőbb rendelések szerint megengedett öt procent poenale Interusuriumát is fizetni kötelesek

6, Mind ezekre nem tsak magamat ha nem successoraimat is kötelezem

Költ

esztendő

napjan ez ez

Tanubol

235

Privilegiales Professorum Reliquorumque Magistro-
rum Collegii R. Enyedensis per D. Michaelem
Apafi impetti Anno 1662 Die 30a 8bris

Nos Michael Apafi Dei Gratia Prin-

ceps Transil. Partium Regni Hungariæ Dnus
et Siculorum Comes &c. Memoriæ commendamus tem-
re præsentium significantes quibus expedit Universis. Quod
Nos cum nullam in toto Orbe Christiano Reipublicam,
nullam Nationem, nullum denique Reginimis genus, ab-
que liberalium Artium exercitio, quarum beneficio Ecle-
siasticis simul ac Politicis rebus Juventutis ingenia accomo-
dari possint, viu florere, requisitisque muneris sui sufficere
posse perspiciamus. Quantum inter tot assiduas rerum
mutationes, sævientesque rerum procellas hicuit afflictissimo-
que nostro Regno hac de re consulere volentes, quo commo-
dius optatum intentionis Nostræ finem assequi liceat,
multorum Magni Nominis Regum ac Principum exempla
imitati, Doctores ac Magistros Collegii Nostri Enyedinensis,
eorumque tam modernos, quam futuros successivis temporibus Ju-
turos Discipulos, Signanter Reverendum ac Clarissimum Do-
minum Petrum Vásárhelyium, Sacro Sancto Theologiæ in
dicto Collegio Professorem, ipsique adjunctos aut adjungendos,
imo prædictionatum nostrum Collegium totum, ejusque
moderna et futura commembra omnia, his prærogativis
et libertatibus munienda duximus: I. In dispositione Clas-
sium, methodo docendi, aliisque rebus ad præfectum docen-
tium, simul et discentium, nemo ipsis præscribere præsum-
mito II. Nullis a quibuscibet, signanter vero incolis Oppi-
di Enyediensis incommodis, injuriis, dehonestationibus affi-
ciantur, qui talia ausuri, severam animadversionem nostram certo
expecturi sunt. III. Quantum injuriis temporum permiserint
ruinataque per continua bella Collegii ejusdem bona, præsta-
re poterunt, fallarium ejusdem dari solitum, debito tempore
Perceptores proventuum bonorum dicti Collegii ipsis absque
iterata Curatorum requisitione persolvere sint astricti, ne cum
prejudicio studiorum insigni, talibus sollicitationibus di-
stineri cogantur. IV Quoniam Dni Curatores Christiana
pietate, divinoque impulsi Zelo, subierunt onus procu-
randi negotia totius dicti Collegii, ejusdem Professori-
bus et Magistris conjuncti, absque contemptu ac dessectu

ejusdem

cujuspiam, comunicatis Consiliis, intervenientibus mediantibus Officialibus, cum concordia, non autem dissidii Deus ipse Author eandem in Seminario Cleto suo a quibus libet exi-
gat. V. Præmentionatis interim Collegii Nostri Professo-
ribus, Magistris, reliquisque ejusdem commembris, ea præ-
rogativas conferimus conditione immunitates, ut quicun-
que ex eorum Numero successivis semper temporibus, di-
vinis humanisque legibus contemptis, sceleribus aut
quibuslibet enormitatibus se contaminaverit juxta demeri-
ta, ipsimet irremissibiliter punire teneantur, cum Semi-
narium Ecclesiæ, asylum latrocinii fieri minime velimus;
prout prædictas immunitates totiesdicto Collegio nostro
modis specificatis, animo deliberato et ex certa scientia
clementer damus, donamus, et conferimus. In cujus rei me-
moriam firmitatemque perpetuam, præsentes litteras
Nostras Authentici Sigilli Nostri munimine roboratas, me-
morato Domino Petro Vásárhelyi, reliquisque ejusdicti
Collegii commembris et confratribus, gratiose damus do-
timus et concedendas. DATUM in Civitate nostra
Szász Medgyes, die Trigesima Mensis Octobris

Michaël Aspasi m.p. (L.S.)

Joannes Bellen Cancellarius
m.p.

Franciscus Lugasi Secretarius
m.p.

238

Relatoria Statutionis pura in Donis per Principem Gabrielem Bethlen Collegio Albensi legatis: nyd. Oppido Enyed cum omnibus Decimis totalibus Miriszlo, Jel Enyed, Murfina et Hidas, item portionibus Besenyö Heringfalva in Albensi; et Detse in Jordensi Cottu habitis, jure perpetuo collatis, pure peracti aō 1729.

1629.

Nos Capitulum Ecclesiæ Albensis Trāmiae Omnibus Christi fidelibus, præsentibus pariter et futuris præsens Scriptum inspecturis, Salutem in omnium Salvatore, Cum Mundi labilis conditio sit caduca, et gesto rei memoria caligine oblivionis obfuscata, nequeat in dvum perdurare; ideo provida et sagax mortalium sollicitudo Sapienter adinvenit, ut ea quæ in tempore gerantur, ne simul cum eodem elabantur, Literarum patrocinio fulciantur. Proinde ad Universorum harum serie volumus pervenire noticiam; Quod Nos, Litteras Serenissimi S. Rom: Imp. Trāmiq̄ Principis, Domini Nostri Clementissimi, Introductorias pariter et Statutorias, pro parte Venerabilis Collegii Albensis confectas et emanatas, nobisque præceptorie sonantes et directas honore et obedientia, quibus decuit recepimus in hæc verba. Gabriel Dei gratia Sacri Romani Imperii et Transylvaniæ Princeps, partium Regni Hungariæ Dominus Siculorum Comes, ac Oppidi Ratiboriq̄ Dux et Fidelibus Nostris Nobilibus Requisitoribus literarum et literalium instrumentorum in Sacristia sive Conservatorio Capituli Ecclo Albensis Transylvaniæ repositarum et locatorum ac aliarum quarumlibet Judiciariarum deliberationum, legitimorumque mandatorum Nostrorum executoribus nobis dilectis, Salutem et gratiam Nostram. Cum nos ab initio conditi universi nihil in hac vita firmum et stabile, sed omnia variantis fortunæ casibus, cadunique et dvi brevis spatiis circumscripta, jugi experientia omnium Seculorum morta

les

les agnoverint, ideoque nihil aliud, quam vanitatem rerum mundanarum prudentiores contemplati, spretis iis omnibus quæ inanes fluxeque et fragiles, nihil aliud solidam animi quietem adferre visa sunt; altiora quærere et iis imbui voluerunt; quo regum ille Sapientissimus expertus, uti rerum omnium vanitatem, testimonio suo verissimam comprobavit; ita nihil iis fidendum, sed his fortunæ bonis, æterna illa et nunquam peritura quærenda esse palam demonstravit. Quid enim aliud miserabilis hæc humanæ vitæ conditio, quam infinita pericula, labores, angustias, dolores, et mortem denique ipsam polliceri nobis potest; Cum nullius unquam vita, quovis vitiarum inanium cumulo, vel ad minimum redimi vitiferri potuerit; Ea propter nos etiam omni vita, alto judicio hæc contemplati, etsi immensam Divinæ bonitatis misericordiam gratissimo mentis affectu semper experti, omnibusque honorum et fortunæ bonis cumulati, summoque regnorum et Principatuum fastigio decorati, rerum etiam gestarum et nominis fama omnibus late terris noti simus, nihil tamen aliud in his omnibus, quam hoc solum summæ felicitatis esse putavimus, si quid Deo Gloriæ tribui, et aliqua pietatis nostræ erga Eum monimenta posteris a nobis tradi possent: Cum itaque ab initio felicis Nostri Regiminis nihil antiquius duximus, quam ut verbi Dei Ministrorum, Liberalium que artium Professoribus, ad pietatem colendam, instituendamque Juventutem Copiam habere possemus; ideoque Gymnasii et Scholarum Reformatæ Evangelicæ Religionis Collegium in hac Civitate nostra Alba Julia fundatum, benigne voluissemus, ex eo tempore, nullis impensis et laboribus parcendum putavimus, quo Collegii hujus a nobis fundati commodis prospici, necessitatibusque ejus subveniri posset: ut

igitur

igitur eyusdem pietatis nostre erga Dei Optimi Maxi-
mi gloriam motimenta, Cotteris etiam ipsis testata red-
di possent, ampliori benignitatis nostre testimonio uti,
libetalitatisque et munificentia signa declaranda clementer
voluimus. Eidem igitur Collegio Albensi a nobis fundato,
Totale et integrum Oppidum Nostrum Enyed, una cum omnibus
Censuum, Taxarum, Decimarum, aliarumque rerum, quovis
Nominis vocabulo vocitatarum Proventibus. Item totales et
Integras Possessiones Miriszlo, Fel Enyed, Murzina, et Hida,
nec non Portiones Possessionarias in Possessionibus Besenyö,
et Heringsalva in Albensi Transylvanid et Detse in Tor-
densi Comitatibus existentes et habitas, simul cum cunctis
suis utilitatibus et pertinentüs quibuslibet; Terris scilicet
arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, Campis
Fenetis, Sylvis Nemoribus, montibus, Vallibus, Vineis Vinea-
rumque promontoriis, aquis, fluviis, Piscinis, Piscaturis
Aquarumque decursibus, Molendinis et eorundem locis, genera-
liter vero, quarumlibet utilitatum et pertinentiarum sua-
rum Integritatibus, quovis Nominis vocabulo vocitatis, sub
suis veris metis et antiquis limitibus existentes ad easdem
et idem de jure et ab antiquo spectantes et pertinere
debentes memorato Collegio Albensi nomine legati vigo-
re aliarum nostrarum Donationalium superinde confecta-
rum et emanatarum Salvo jure alieno clementer deverimus
donaverimus et contulerimus, velimusque eundem Collegi-
um in Dominium eorundem Oppidi Enyed item Totali-
bus et Integrarum Possessionum Miriszlo, Fel Enyed, Mur-
zina et Hida, nec non Portionum Possessionariarum,
in Possessionibus Besenyö Heringhsalva et Détse vocatis
omnino in prodallegatis Albensi Transil et Tordensi
Comitatibus existentes habitarum, per nostrum et ve-
strum hominem legitime facere introduci. Super quo
vobis harum serie committimus et mandamus firmi-
ter, quatenus acceptis presentibus, statim vos unum
ex vobis

ex vobis pro testimonio sive signum transmittatis,
quo profende, Egregius Stephanus Derzi de Enyed Ju-
ratus Notarius, aut Volfangus Deli de Sárd, sive Vi-
ce Comes dicti Comitatus Albensis Fransi & alïsque
absentibus homo noster per nos ad id specialiter trans-
missus, sub oneribus alias in talibus observari solitis,
ad facies annotatarum Oppidi Enyed, idem Possessio-
num Mirisló, Fel Enyed, Murezina, et Hídas nec non
portionum Possessionariarum in Possessionibus Besenyö
Hemingtsalva et Dése in superius denotatis Comitati-
bus Albensi Fransi et Torckensi existentium habi-
tarum, vicinis et Comolaneis eorundem in ibi legiti-
me convocatis, et presentib accedentis introducatis pre-
fatum Collegium Albense in Dominium eiusdem Op-
pidi. Item Possessionum Portionumque Possessionaria-
rum, Statuatisque eundem et easdem, eidem ipsiusque
Successoribus et Alumnis universis, simul cum pre allu-
gatis cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis, qui-
buslibet jure ipsis ex premissa Donatione et Lega-
tione nostra incumbentib perpetuo possidendis si non fue-
rit contradictum. Contradictores vero si qui fuerint
evocetis eosdem ibidem contra annotatum Collegi-
um Albense ad decimum quintum diem, a die hu-
jusmodi Contradictionis ipsorum, ex hinc fien conju-
tan in Curiam nostram, nostram scilicet in presen-
tiam, rationem Contradictionis ipsorum reddituros
efficacem. Et post hac vos feriem hujusmodi in-
troductionis et Statutionis vestre simul cum contra-
dictorïs et Evocatorïs si qui fuerint vicinorum et

Commetan

Commelaneorum, qui premisso Statutioni intererunt nominibus et cognominibus terminoque assignato nobis terminum ad predictum ad relationem Nostri et vestri hominum sub sigillo vestro Capitulari referibere debeatis et teneamini Secus non facturi. Datum in Civitate nostra Alba Julia die secunda Mensis Septembris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Nono. Unde nos huiusmodi mandato Sue Serenitatis in omnibus ut par est obedire et satisfacere satagantes, una cum prefato Volfgango Deli de Sard homine videlicet ejusdem Sue Serenitatis ad nos specialiter transmisso, unum ex nobis Nobilem videlicet Casparem Böjthinum socium fratrem et Collegam nostrum ad premissa rite ac legitime peragenda Nostro pro testimonio sive signum duximus esse transmittendum. Qui tandem exinde ad nos reversi, nobis fideliter et conscienciose unanimique voce concorditer retulerunt eo modo: Quomodo ipsi in hoc anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Nono currente feria minarum secunda post festum Exaltationis Sanctae Crucis novissime preteritum ad facies proscripti oppidi Enyed, consequenterque totalium et integrarum Possessionum Mirisslo, Sel Enyed, Murezina, Hidas, nec non Portionum Possessionariarum Besenyö et Hemmingwalfa in Albensi et Détse in Torvensi Comitatibus existentium adjacentium habitarum Vicinis et Comelaneis earundem universis, signanter vero venerabilibus Georgio Csulai de Csula Pastore Ecclesiae Enyedinensis primario Stephano Gyarmati Sacellano, altero Stephano Zilahi Sel Enyedinensi, Caspare Czigedi Mirisslbiensis Ecclesiarum Minister tregüs item et Nobilibus Daniele Szabo officiali Enyedinensi Balthasare Sebesi de Sard, Caspare Bédéom de Szász Ujfalu Georgio Kazdagh de eadem: Stephano Váradi, Valentino Baranij Georgio Pápistohi, Martino Litterato alias Szebes, Andrea Földesi, Stephano

Eghri

Egri, Caspare Litterato Szilaggi, Stephano Litterato
Bela Vice Judium Cottus Albensis et Michaële Ötves de
predicto Oppido Enyed. Caspare Désfalvi de predicta
Száss Ujfalu, Stephano Köröfi de Dél, Paulo Koncz
de Lörintz Téve, et Michaële Cegezi de Cegez: Provid
item et Ignobilibus: Michaële Lippai Judice Primario
predicti Oppidi Enyed, Johanne Borbélly, Michaële Go-
nos, altero Michaële Méßáros, Johanne Balthos, Jura-
tis Civibus, Francisco Litterato Notario predicti Oppi-
di Enyed, Johanne Betse Judice, Gregorio Száss, altero
Gregorio Bam, Juratis in Mirißlo, Georgio Borbandi
Judice, Gregorio Kis, Antonio Szabo Juratis in Fel
Enyed, Matthia Feiete Judice, Francisco Hatza, Jo-
hanne Jeremia in Mursina, Galda Sztoyka Judice,
Davide Kocsobán, Georgü Barcsiaj, Onya Kocsobán,
Johannis Kornis in Gyogy Várallya, Theodoro Sub
Judice, Johanne Fruza, Lopa Thoma in Diomál, Sub
Seremitatis, Johanne Beeze Judice, Stephano Fegyve-
res, Michaële Nagy in Gombás Volphgangi Cseréni,
Nicolao Száss Judice, Stephano Száss, Johanne Bart-
halus in Miklosala, Davidis Zolyomi de Albes, Geor-
gio Bak Judice, Johanne Nyilas, Michaële Bekü
in Combord Georgü Török, Stephano Vincze Matt-
hia Bak in Magyar orbo, Agnetho Seller relicta
Generosi quondam Blasij Kámuthi de Sz. Lászlo Jo-
ma Bak Jurato, Paulo Kereßtesi, Gregorio Bartha
Euphrosina Lonai, relicta Vidua Generosi quondam
Johannis Bánffi de Losonez in Sz. Király, Stephano
Györfi Judice Stephani Nagy, Blasio Fábián, Georgü
Gazdag

Gazdag de Szász Ujfalu, Francisco Molnar in Détse, Simone Tatar Judice, Valentino Nagy Stephani Váradi, Petro Mogán, Stephani Körösi in Apahida, Johanne Flora Judice, Petro Atzél, Opra Vétze in Hidas, Pascul Veres Judice, Michaële Bolya, in Örményes Catharina Banházi, Relicta quondam Johannis Cegezi, Johanne Simandi Judice in Cegez, Valentino Stanislao Judice Stephani Szegedi, Petro Boghа Joannis Szegedi, in oláh Város, Petro Fodor Villico, Michaële Borthos, Volphgangi Novák in Ciako, Jacobo Pastul Judice, Petro Friffán, Demetrio Kumanelly, Philemone Tarchafel in Befenyő, Petro Gozt Judice, Sztán Füllye, Abrahamo Sátrár in Hemninghfalva, in eodem Oppido Enyed, Possessionibusque praedeclaratis residen et commoran Serenitatis Sue, Magnificorum, Generosorum, Generosarum, Gregiorum et Nobilium Jobbagionibus et Colonis, tam suis ipsorum propriis, quam eorundem Dominorum Dominarumque suarum terrestrium nominibus et in personis, alisque quam plurimis in ibi legitime convocatis et presentibus pariter et consimiliter accessisent, ibique prefatus homo Serenitatis Sue Introduxisset prelibatum Collegium Albense Bethlenianum amotato testimonio nostro semper presente in Dominium dicti Oppidi Enyed Possessionum Portionumque praedeclaratarum, Jurisque regii in eisdem qualitercunque habiti, Statuissetque easdem et idem, eidem ipsorum Successoribus Universis simul cum prescriptis cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, jure ipsis ex premissa Donatione Serenitatis Sue incumben perpetuo possiden, Tribus congruis et legitimis diebus in faciebus

in faciebus annotati oppidi Conseguenterque Possessionum, Portionumque Possessionariarum antelatarum juxta Regni usitatam Legem et consvetudinem moram facientes continuam, nullo penitus tunc in ibi coram dictis Serenitatis Sue et nostris hominibus, sed neque ex post durantibus integris quindecim diebus immediate subsequentibus, coram nobis hic in Capitulo Contradictore apparente. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes litteras Nostras Privilegiales, pendentis et authentici Sigilli nostri mumimine roboratas, annotato Collegio Albensi Bethleemiano, ipsiusque Professoribus et Alumnis eorumque Successoribus Universis dandas duximus pariter et concedendas, Communi justicia et equitate suadente Legeque Regni permittente. Datum decimo Sexto die ultimi diei Introductionis et Statutionis Premissarum. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Nono.

Lusus Puerilis
An. 1769.

~~Elegia facta anno 1769. e Phaedri Lib. I. Fabella VI.~~

Fervidus uxorem cum vellet ducere Phoebus,
  Conjugii quaedam conscia rana fuit.
Territa confestim declivis ad ima cavernae
  Devenit, et natis nuncia tristis adest.
Turba loquax subito speluncis exit opacis,
  Et ranas alias fata futura docet.
Cum mala cognoscent instantia, protinus omnes
  Fletibus immensis sidera cuncta replent.
Quaestibus assiduis, nec non clamore molesto,
  Juppiter impulsus, cur ita fletis ait?
Incola tum quaedam stagni sic ore locuta est:
  Nunc quoque sol omnes unus adurit aquas.
Me miseram! natos si plures ille crearit,
  Cogemur sicco quaeque perire lacu.

Lusus puerilis
in serium versus

Anno ~~1817.~~ 1829

Cum bonus Ionium rapuit me Phoebus in antrum:
  Illa fuit teneræ prima Camoena lyræ.
Heu Vatum ignaræ mentes! Sic illa canendo
  Praeludit vitæ fata futura meæ.

Improba Bajonis soboles non destitit ante,
Terrestres in me sollicitare Deos. *Sollicitare
Sub-dola quam Siculis mater prognata lacunis,
Invidiâ, rupto Corpore, dissiluit.

II.

Virtus nobilitat.

Non Atavi nec Avi, nec qui genuere parentes,
Cignoribus claris nomina clara dabunt.
Unica sed virtus titulis famaque perenni,
Insignem donat, condecoratque Virum.
Nec Natus Anchisa, peperit quem Cypria, nomen
Matre Dea tantum, quam pietate tulit.

III

In obitum Illustris Adolescentis Francisci Rhedei anno 1772. Nonis Januarii, Marosvasarhelyini. —

Qualis Hyperboreis florens amarantus ab auris
Percussus, veris gloria rara, cadit:
Qualis, purpureum, rubicunda papaveris herba,
Demittit pluvio rore gravata, caput:
Qualis odoratis moriens languescit in hortis,
Pulcra puellari pollice messa rosa:
Talis procubuit viridi Franciscus in aevo,
Decerptus rigido nentis ab unque Deae.
Ferrea non artus potuerunt fata decori
Flectere, non veniens dulcis ab ore lepor.
Aspice lingua riget, suavi quae melle fluebat,
En rbseus niveo pallet in ore rubor!
Depositus talem dextram Marcellus habebat,
Hic color, haec facies, Astyanactis erat.

Infelix, columen! tibi Transylvania, quantum
Subtraxit rapida mors inimica manu!
Huc huc flecte pedes ingentem passa ruinam,
Et puero tali tristia justa dato!
Vos quoque Castalides, passis de more capillis,
Dicite lugubres ad monumenta modos!
Nec te, cum tumulum praeterlabere recentem,
In mediis sit aquis flere Cycelle pudor!
Ipse Lycaonia Boreas turbatus ab Arcto,
Per Scythicas fundet flumina salsa genas.
Hyrcanaeque gement tigres, Poenique leones,
Exuet ornatas Sylvaque moesta comas.
Omnia sola tamen vincet lamenta creatrix,
Tristitiam ingenti fassa stupore suam:
Nec poterit plorare suum irreparabile damnum,
Singultu querulos impediente sonos.
Memnona sic genitrix, genitrix deflevit Achillem:
Sic doluit pato Diva cadente Venus.
Heu miserande puer! Viduae spes unica matris,
Vestra simul tecum est tota sepulta domus.
Quid pietas? quid prisca fides? Astraeaque Virgo?
Vel facilis vultus? mite vel ingenium?
Quid servasse probam contra sua secula mentem,
Nec vitiis unquam succubuisse malis?
Moribus ut Coelum patuit, nunc quid tibi prodest?
Unica Rhedeide gloria gentis ubi es?
Ecce Vafer vivit, testis quoque vivit iniquus,
Longa libax transit secula transit edax.
Tu neque coelesti Vulpem sub corde gerebas,
Nec cuiquam mendax (falax) lingua reperta tua est.
Tu neque mordaci quemquam sermone petisti,
Tu nulli tristis causa doloris eras.
Non jocunda tuam turbarunt pocula mentem,
Non tua lascivus pectora fregit amor.

Vivunt sacrilegi Contemtoresque Deorum,
Et qui ventosum tollit in astra caput.
Te vero o simplex divinae mentis imago!
Ante diem nobis Parca severa tulit.
Haec quoque nempe prius manibus decerpsit avaris,
Optima, postremum deteriora metit.
Vidit Alexander magnorum funera fratrum,
Et Lausus dirum corruit ante Patrem.
Quid referam studium? Tu non fera bella probabas,
Sed placidae semper pacis amator eras.
Hunc in castra tubae pictis fulgentia signis,
Matribus et timidis arma perosa, vocant.
Illum praecipites domitare in pulvere currus,
Atque tenere manu lenta flagella, juvat.
Retia delectant alios, et odora canum vis,
Quique vomat flammas naribus, acer equus.
Te neque Threïciis armata Dianna sagittis,
In proprium nec Mars traxerat asper opus.
Sola Minerva tibi curae, tibi solus Apollo,
Doctaque deliciae turba, fuere tuae.
Tanta fides libri, discendi tanta voluptas,
Tantus erat rerum cognitionis amor,
Ut veterum auctorum divina volumina nunquam
Cessares hilari pervolutare manu.
Nunc animum cupidum pascebat Musa Maronis,
Melli-fluum nunc Ciceronis opus.
Te quondam muliebri veste latentem,
Martia Dulichio prodidit hasta duci.
Te si foeminea Mater celasset amictu,
Nempe retexisset Charta virile decus.
Artibus his igitur fidens et moribus illis,
Horrida nec Ditis regna timere potes.
Nunc ferruginea moratus rapita cymba
Ipse Charon tristes laetus vehet aquas.
Nunc et tartareus custos mansuetior ibit,
Ore nec immiti vulgus inane petet.
Tisiphone torvos ultrix depone colubros!
Non hodie talis verberis usus erit.

Qui discit vitas et inania furta silentum,
Aeacus huic umbrae mollia jura dabit.
Et vinctum nivea Francisci tempora vitta,
Mittet in Elysii regna beata soli.
Hic multum ad superos nuper fletum ille parentem,
Inter honorato[s] ire videbit. avos.
Ossa tegit tumulus, tumulo [II]lapis indicet, hujus, II lapis
Hoc super extremo [II]margine, carmen erit.
Hic Rhedeie jaces, genus alto a sanguine Regum,
Hic simul et Matris gaudia cuncta jacent.

Hos ego versiculos cum moestus in urbe canebam,
Ad Marisi refluas exspatiantis aquas,
Magne Kovasznai! me summas Heliconis in arces,
Te Duce, tendentem, sexta videbat hyems.

IV.

In Feriae, manibus carae Matris Elisabetae Fergely de Vice,
anno 1774. latae.

Optima tres natos, totidem vifura, reliquit
Heu procul absenti Mater adempta mihi,
Abstulit et secum simul omnia gaudia nostra,
Quae prius illius dulcis alebat amor.
Tu nona, Augustas ergo quae respicis Idus,
De Stephani Regis nomine dicta dies!
Semper acerba licet, dum spiritus hos reget artus,
Semper eris nobis rite colenda tamen.
Seu te Getulis longe deprensus in oris,
Sive sub arcto cardine pressus agam.

V.

Epigramma praescriptum Libello, spendida civium optimorum nomina, complexo, qui iter meum literarium e Gymnasio Marosvasarhelyensi, sinuque a d[omo] aeternum venerandi Magistri Alexandri Kovásznai, in Academias exteras, anno 1778. susceptum, munificentissime ornarunt. —

Parve liber manibus multum tractande benignis!
Tu poteris longa forte perire die:

Quae tamen appposito signabis nomina dono,
Condita sub Tapi pectore semper erunt.
Sive paret Patavas studiosus adire Camoenas
Et, quae sepositus regna Britannus habet. # Britannus
Seu mare frenantes Venetos, et moenia Martis,
Palladis auspiciis ille videre velit.
Sive Parisiacas invitet Gallus in arces,
Seu Iuvenem Pernae tecta superba vocent.

VI.

Ad Clarissimum Virum Davidem Cocher Linguarum Orientalium Professorem in Academia Pernensi Helvetiorum: aô 1779 a. d. XI Calendas Aprilis. — cum literis Arabicis aliisque orientalibus instructus.

Qui, nos, praecipitis, summas, Heliconis in arces,
Tendentes, Iurantes, facili victores tramite sistis,
Nobilis Hebraeae Doctor Cochere Camoenae!
Praemia si nequeam tibi digna reponere saltem
Effiriam, magni quod muneris instar habebis,
Alta simul memori sub pectore gratia vivet,
Gratia lethaeos nunquam potura liquores.
Eoas ergo per te deductus in oras,
Principis lucos Arabum spoliare beatos
Adgrediar, sacrae nec me custodia sylvae,
Aut curvata vigil complexus robora serpens,
Carpere odoratos prohibebit ab arbore foetus.
Hinc late, vicina, mihi, per regna, secundis
Palladis auspiciis, victricia signa, moventi,
Ferre suum gopulus certabit quisque tributum.
Lina leget Charius, rubri maris accola gemmas,
Indus ebur, seres molli de cortice lanas
Pectet, Sidonio saturabit murice Phoenix,
Pinget acu Babylon, coccumque interluet aurus.
Haud tamen ulla manent nostros majora labores
Praemia, quam nitido radiantia vellera villo,
Quae, Salamoniaci servant penetralia templi.

Haec non Hesperidum ramis, non ariete Phryxi,
Commutare velim, flavi non fontibus Hermi,
Nec quidquid Cypro rigidus Cato vexit opima.
Divitis, his tandem spoliis, orientis onustus,
Primus ego in patriam, Libano de vertice mecum,
Mnemonidas ducam Phoebo comitante sorores.
Primus te, palma cingam florente, Nemeaee!
Et nemore in sacro, statuam de marmore templum,
Propter aquae ripas, ubi leni murmure serpit,
Et rutilas tumidus volvit samosus arenas.
Hic mihi sub media citrei testudine tecti,
Aureus, in solio, viridi; fulgente, smaragdo,
Cocherus tenui velatus veste sedebit,
Ut neque Phidiacum miretur Pisa Tonantem.
Illi victor ego Syrioque superbus in ostro,
Inter psallentes, populo gratante, catervas,
Pontificis ritu, Junos adolebo sabaeos.
Spernet Olympicas omnis mihi Graecia metas:
Cuncta Corinthiacum pubes mihi deseret Isthmum.
Qui pedibus, discoque valet, nitidave # palaestra,
Aut jaculis bonus est, aut crudi pondere caestus,
In Transylvanos curret decernere campos.
Ipse Palestina crinem redimitus oliva
Dona feram, festae jam nunc mens gaudia pompae
Praecipit, et currus jungit spectare volantes.
In foribus Rhodanum ex auro caelabo fluentem,
Et rapido faciam spumantem vortice Rhenum.
Ardua nubiferas Helvetia surget in Alpes,
Tresque, decem pagis ad mutua foedera pronis,
Adjunctos, gremio complexa trahebitur arcto.
Addam Urbes, addam Castella, Palatia, turres.
Atque hic porticibus, tectisque elata superbis,
Berna, duos inis pascens sub moenibus ursos,
Jura, Magistratumque leget, sanctumque senatum.
Stabunt et vivis spirantia signa figuris,
Acria cum variis commiscent proelia sectis

palaestra

Studer, et attonitas deducens Staffenus aures,
Staffenus aeternum Iani sub pectore nomen.
Haec tamen interea multum venerande Magister
Accipies animum testantia carmina gratum.

VII.

Ad popularem et commilitonem meum Josephum Peceli, aô 1779 Bernae Helvetiorum. —

Qui gerit astutam picto sub pectore Vulpem,
Et mihi tartareis nigrior ille Deis.
At tua simplicitas, candor, pietasque, fidesque,
Rettulit Euryalum culte Pecele meum.
Te socio dites Arabum penetravimus hortos,
Carpsimus et sacris thura cremanda focis.

VIII.

De Poëmatibus Iani Pannonii, e tenebris in lucem revocatis, opera Alexandri Kovásznai anno 1784. —

Vix Transylvani proceres super aethera vecti,
Attigerant metam Vate favente suam.
Ecce Kovásznaeus Letheis rursus ab undis,
Alta refert animam victor ad astra novam.
Hoc Arcas liquida simulac prospexit ab aetrâ,
Risit, et ad Phoebum talia dicta dedit.
Ecquid Pannonias lacrymis perfundis arenas,
Ora nec in Dacum vertis Apollo meum?
Quem tibi Danubius rapuit, nunc ecce Marisus
Majori Janum reddit honore tuum!

IX. Aliud.

Illa ego, quae caeca caligine mersa jacebam,
Pannonis en dulci lumine Multa fruor!
Noster Apollo veni, doctae propagate sorores,
Floribus ultorem condecorate meum.

Vos equidem Iano fateor debere parenti
Magna, Kovaskndeo sed potiora Seni.
Namque is me genuit, verum hic defendit ab orco:
Illud mortales, hoc dare credo Deos.

X.

De Pegaso meo frenato primum et inscenso, die 18 Julii. 1792.

Hoc insigne meae fidibus meruere Camoenae,
Cum mihi nobilitas nomen equestre dedit.
In sublime volans coelum plaudentibus alis
Astra petit nitidus Bellerophontis equus;
Tejkiademque pium, gaudet cum Caesare magno,
Tollere, et ad superos, te Telekine, Deos!

XI.

Ad Phoebum eodem anno 1792.-

Lumine quem blando nascentem vidit Apollo,
Et placido fovit Calliopeia sinu.
Non illum duro clarabit Olympia caestu,
Isthmia laudatis meta remittet equis;
Martia non lauro cinctum Parnaside virtus,
Moenia Tarpeii tollet ad alta Jovis,
Sub juga quod tumidos victor Romana Sicambros
Miserit, in terras imperiumque novas;
Roscida mobilibus verum pomaria viris,
Aequabunt superis doctaque lingua Deis.
Caesare conviva sic invitante Maronem,
Hospita praesentis suspicit aula Jovis.
Sic me laeta sui ~~componit~~ immiscet Roma Poëtis,
Nec stimulis mordax livor, ut ante, petit,
Destitit ignotos macer objectare parentes,
Et juguli volucrem rodere dente rotam.
O! qui saxa domas, sylvas qui pectine ducis,
Phoebe Pater Vatum, Pieridumque decus!
Quo donante, tacens Dircaei piscis oloris,
Luscyniae pictus carmina Pavo feret.
Quod Latiae Doctor vocor, Hungarus ipse, Camoenae,
Pollice quod monstror praetereuntis ego,

Quod sublatus humo, volito per multa virorum
Ora, quod et spiro, muneris omne tui est.

XII.

Cum Caesar relicta Vindobona, Transylvaniam perlustraret, placidusque
tectis Lycei nostri Dilecti Nagy Enyedensis succederet, anno
1817. Mense Augusto exeunte: hoc erat Carmine Salutatus

Omne fere studium, quo, quisquis luce tenetur,
Tempore nocturno, reddit amica quies.
Languida mercator cum lecto membra reponit,
Mens tamen Eoas sedula quaerit opes.
Navita de ventis, de tauris fertilis arator,
Gaudet amans furto, Causidicusque foro.
Imperatores procul impia bella repellunt,
Jura domi dicunt civibus aequa suis.
Me quoque sub noctem, mea cura sub inde diurna,
Curiis vexit sollicitare modis
Enyedii media gradiens Heliconis in arce,
Adstitit in somnis nuper Apollo mihi
Qualis, ubi hyberna Patarâ Delove relictâ,
Invisit rapti Delphica templa sui,
Exercetque choros, circumque altaria gentes,
In dubiis rebus, fata futura docet.
Religione loci timidus tunc ipse videbar,
Ante pedes magni Carmina ferre Dei.
Ut sopor indulget, gaudebat munere Phoebus,
Et circumstantis sacra caterva globi.
Carmen erat Python per septem jugera stratus,
Antea qui saevis terruit astra jubis,
Et quam laeta suum puerum Latona recepit,
Cirrhaeae edmirans praemia militiae.
Ecce fides visis, mea me nec imago fefellit,
Somnia quae misit cornea porta fuit.
En Princeps, en orbis apex, en Augur Apollo,
En praetextati turba verenda chori!
Salve Rex Regum, Caesar mitissime salve,
Dulcis amor populi pignoraque tui! Praesidiumque
Namque ita gaudentes hilari te cernimus ore,
Ut solet aethereos plaudere Creta Jovi.
O dilecte Deo! quem numina cuncta sequuntur,
Sive colas pacem, seu pia bella geras!
Venerat has olim Divus Josephus in oras,
Protinus auratis Dacia flustit aquis.

256 A 59

Dira, sub adventum FRANCISCI, fugit egestas,
Horrea distendit frugibus alma Ceres.
Tu quoque post lustrum tandem, laetissimus, unum,
In Transylvanos, Pache recurris, agros!
Jam redit et virgo, redeunt Saturnia regna,
Casta redit prisca cum pietate Fides.
Et mea Musa venit dias in luminis auras,
Hactenus in tacitis quae latuit tenebris.

XIII. Musa mea, Austriam sic allocuta, cum Caesar victor de Gallo-Francis spendidum triumphum inferret Vindobonam anno R. S. MDCCCXIV.

Austria bellipotens, felix victricibus armis,
Felix prole Virum! qualis Cybeleia Mater,
Laeta Deum partu, centum complexa nepotes:
Huc geminas huc flecte acies, hoc aspice sidus,
Sidus Amyclaeis longe fulgentius astris!
Indu imperatorum decus, et sublime ruentis
Europae columen, tua maxima ~~cura, secundus~~ gloria, Primus
Franciscus, nulli virtute secundus avorum,
Vindicibus motum pacavit viribus orbem.
Post debellatos valido certamine Gallos,
Signa Parisiacis referens ditata triumphis,
Depulit opprobrium tibi fortiter illud acerbum:
Bella gerant alii, tu felix Austria nube;
Hoc tibi carmen, inops non amplius occinet ~~olor~~; ales:
Discolor, erecto tumidas qui vertice cristas
Vestulerat, Rhenique levis tranaverat undas,
Ausus Hyperboreos etiam perstringere Gryphes,
Unguibus exsectis, rostro mulctatus aduncis,
Saucia nunc trepidas in pectora contrahit alas.
Austria bellipotens, felix victricibus armis.
Austria tolle caput, nunc altius insere coelo!
Nonne vides hilari vultu tibi totus ut orbis
In plausum assurgat! pro libertate recepta,
Ardet ut ingentes Germania solvere grates!
Teque, velut Dominam magnam Atlantis Olympi,
Omnia regna colant, celebrent venerentur, adorent:
Dives opum nostro diducta Britannia mundo, & Britannia.
Dania, Scandia, cum primis Oenotria sanctum
Mater ob ereptum fatali carcere Petrum.
Alma Vienna Deum templis indicat honores,
Hospita tecta paret, jubeat, Heroibus aequa
Ianumeris, portas non nunc, sed moenia pandat.

Quidquid Marte Togave nitet, simul omne videbis,
Jura viris legesque dabis, Regesque verendos
Imponesque cunctas subdes tibi Joedere gentes. # saepe
Quem populi votis, Procerum quem ~~mille~~ petebas,
En Princeps, en orbis apex, aequatus Olympo!
Qualis odoratis descendens Liber ab Indis,
Egit pampineos frenato tigride currus:
Talis ab occiduis, post aeria proelia Franci,
Celsa triumphali repetens Capitolia pompa,
Purpureus curru invehitur Franciscus eburno.
Proximus hinc lateri Russus micat, inde Borussus,
Primus Alexander, Vilhelmus jure secundus,
Magnanimi Heroes, nostri dux fulmina Martis.
Illi Bennigsen, huic Blücher fidus Achates,
Agmen agunt equitum, fulgentesque aere Catervas.
Vertitur in mediis sublimi vertice turmis,
Consilium medio calidum qui cepit arena,
Herculea diram clava qui contudit Hydram,
Schwarzenberg, Rector spolüs insignis opimis.
Arduus ingreditur Vellington maximus ille,
Qui lapsam Hesperiae cunctando restituit rem.
Atque duces alii fama super aethera noti;
Quos inter Gyulai nostri nitidissimus extat,
Inter ut astrorum, rubicundus Phosphorus, ignes.
Lipsia Elegrantis praecedit imagine belli:
Dresda catenatas proturbat laeta cohortes:
Occurrit Vrede fugientes proterit hostes.
Inde Plator, sparsis, per agros urbesque, Cosacis,
Terrorem ingeminans tectis incendia miscet,
Ulturus Moskvae sic detrimenta Cremlae.
Instat atrox justo Lichtenstein agmine, quidquid
Obstitit, tumultum praecedit, procumbit in unum.
Anxia, vae, miseros in pontem Matrona natos,
Sternit, et evanines cumulos vix Axona volvit.
Lentus Arar Rhodanusque celer, Gent saepe cruenti.
Ister ad haec videns quid ait regnator aquarum?
Nonne tibi dixi, Oceanum petite propior altum, # pete.
Sequana! cis Rhenum soli protendere frontem,
Cornibus Austriacum desistite lacessere Martem,
Fortibus bimbelles aquilis committere Gallos?
Produit anne aliquid saevum monuisse Nepotem?
Scilicet effusus Ludovici pectore sanguis
Promeritos de te properabat sumere poenas.
Cornibus elfractis, i nunc, caput abde barathro! # discite
Discite subjecti sacros non temnere, Reges!
Discite subjecti etiam vos parcere Reges!

258261

XIV. Ad Illustrissimum Comitem Gregorium Petlen, ejus die natali,
XII Martij anni MDCCCXIV Filius meus natu minimus Joannes. —
Cum tirocinium in arte poëtica poneret.

Juris honorati, praetextatique Senatus
Gloria, clarorum decus immortale Parentum,
Salve Petlegides, magnorum cura Deorum
Salve Petlenii Rector Columenque Lycei!
Quem nondum nostri curam dimittere Pindi,
Astra coruscа dolent, et lividus invidet aether.
Rustica si pietas consuevit rite quotannis,
Primitias frugum Cereri, nova pocula ~~Baccho~~, Baccho,
Florae veris opes, olea offerre Minervae,
Foecundis Pani teneros ab ovilibus agnos,
Arbuta Pomonae, cuivis sua munera Divum:
Jure tibi nostrae Maecenas optime Musae!
Auspiciis collecta tuis munuscula mittunt;
Jure tibi plaudunt, laetum Paeana canentes,
Festaque odoratis innectunt tempora sertis.
Illae magna quidem a magno Gabriele tulerunt,
Sed potiora tibi se se debere fatentur.
Ille tuus Proavus, Princeps celsissimus ille,
Martia quo tantum se Dacia jactat Alumno,
Sidereo quantum Minoïa Creta Tonante;
Ille tuus Proavus, Graja tellure fugatas,
Per mare, per terras, variis erroribus actas
Mnemonidas, Geticis primus respexit in oris,
Albanaque domo Jessas requiescere jussit.
Hinc quoque mox miseras Turco grassante repulsas,
Michaël Apafius, voti haud oblitus auriti,
Enyedii placida Castri statione locavit,
Tutandasque dedit, Ceu sacros Palladis ignes,
Praesidibus semper gentili sanguine Cretis,
Jam serie longa, praeclaro munere junctis.
Quos inter, nec te venientia secla tacebunt,
Maxime Gregori! Cujus percurrere laudes,
Non valet ingenii puerilis vena pusilla.
Pallada, crediderim, Phoebumque, novemque sorores,
Et quibus, e superis, terrarum claditur orbis,
Ante Jovem tales olim fudisse precatus,
Ut te de Coelo nobis demitteret alto;
In quo per numeros Virtus se effunderet omnes;
Per quem, certa foret Cumaei Carminis aetas,
Quâ primum, frigido soboles prognata metallo
Cederet, et toto gens surgeret aurea mundo;
Per quem, barbaries sacris operata profanis,
Inciperet verum templis adscibere Numen.
Nec secus evenit. Tumida irâ corda residunt.
Ipsa suum damnat jam Gallia victa Tyrannum.
Sponte sua victrix* effert Germania pacem. * victrix
Clauduntur belli portae, Mars impius intus
Saeva sedens super arma, et centum vinctus aheneis
Post tergum nodis, fremit horridus ore cruento.
Jam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna;
Cana fides placidas discurrit laeta per urbes,
Religio cumulat gratis altaria donis,
Artibus ingenuis meriti reddantur honores.

Ab2.259

Ergo luce tua, Gregori Maxime! jure,
Intermissa diu, jam plectra resumit Apollo,
Atque novem comites, monitis sic urget amicis.
Surgite sopitae longo moerore Camenae!
Ad Thyasos hillares, strato Pythone sagitti,
Nulla puellares hostilis buccina cantus,
Murmure jam cohibet, plenis licet ire choreis.
Quae modo turbatum vastabat stragibus orbem,
Tisiphone gravibus terbri religata catenis,
Omnem Erebi pestem secum revocavit in orcum.
Solvite corde metum praecingite tempora lauro
Pierides Caraa! Juvet in Paeana canorum,
Contentas rupisse fides: te tibia lasset
Euterpe, et tereti respirans fistula buxo: #tereti.
Pollice vocales Erato tu pelcute chordas:
Tu grave Melpomene, tu succine molle, Thalia:
Calliope numeros concentibus implear omnes:
Felix Petlenium resonet super aethera nomen.
Nunc et castalides, nunc et Permessius amnis,
Lacte per Hionios, et dulci nectare campos
Diffluat, irriguumque bibant Viridaria fontem.
Terrarum tellus cui non sufficerat orbis,
Conditus exigua, ille Draco, tabescat in Ilva.
Lernaeam rursus si forte movere paludem,
Prodigium, ac scopulis Helenes adnare necesse est,
Et hic fata Jovis poscunt, hic terminus haeret:
At puer sexta novem distento corpore languens,
Vultures saevo geminos sub pectore pascat.
Haec audita sibi, medio ex Helicone, Joannes
Nicodeos parvus, tenui modulatus avena,
Pellegrinonteum jussit perferre caballum,
Filius ante diem certans cum Patre canendo.

1672
1755
1777/8 iskolai év megnyitóján

Kovács József I. vagy
Kövesi György ?
Kegyesi I. ?

Quinty et Quinquagesimy supra Centesimum labitur
Anny A.S. ex quo immortaly memorie Princeps Tran-
silvanie, idemque S.R.I.C. Gabriel Bethlen catera
inter Curas, quas Foro publica Transie salute agitavit,
etiam de stituendo nobili aliquo Gymnasio, ubi cor-
fluit vena apud Transilvanos illustri aliqua Musarum
et Studiorum Sede, seum in Consilium vit, pri-
mamque Cogitationem Susceperit. Vse ita cogitaverat,
cum benigno et propitio Cumo Numine, Vota Optimi
Principis Secundante, ipso eodem Anno, quo fuerat
consultum, i. quique Anny C. 1622 fuit. / constituen-
tibus cum Principe Provincie Transilvanie Statibus
et Ordinibus, prima Fundamenta iacta sunt Illb.
Collegii, quod hodie Albano N. Enyedense apellati;
quodque ab illo tempore varijs Secundis et adversis
fortune fluctibus agitatum, non defluxit tamen
sed usque in hodiernum diem cum maxime floret,
nosque ipsos gremio complectitur suo, fovet et ad
publica commoda format.

Mirabimini A.S. unde et cur publicas hu-
ius Angli Scholastici Institutiones, ab hoc prologuio
exordiar? qualy hunc prologum Sequi debeat fabula?
Scilicet Historiam Patriæ tradit superiore Anno,
eadem eandem et quidem parte fui meliore et
magis necessaria, etiam hoc Anno aliquando. At
nulla mihi Mentio iniecta et hucusque Statuy Lit-
terarii, Saltem nulla in Transilvania. Quid au-
tem magis dignum et cognitione boni patriæ Civi;
quam nosse ortum, progressum, et fatum, vari-
asque vicissitudines loci illius, ubi ille altus educa-
tus et nutritus. Movent Summorum Virorum
exempla, docentque: Hic autem locus cuius limi-
na fere quotidie calcamus, hæc Musarum Sedes, hoc
Athenæum inde a prima fui fundatione, quot
nutrivit Viros de utroque Statu optime meritos?
quot formavit ingenia? quot in publicam lucem
extulit Sabatos, toga aut Sago, domi aut foris
præclara laude celebratissimos? Accedit quod
sepe de rebus Illustris huius Societatis Principes
inter Viros, seu Politicos, seu Ecclesiasticos Sermo
agitetur

In ipsam narra-
tionem Introductio

Collegii quod hodie
Bethlenianum ab
N. Enyedense a-
pellati debet, pri-
ma Fundamenta
iacta sunt Albæ
Julie A.C. 1622.
Auctore Prin-
cipe Gabriele Bethlen.

Historia Colle-
gii cur Decessa-
xia?

agitetur, quin etiam de grauissimis eius momentis
deliberatio suscipiatur: tum vero illi si illotis ma-
nibus ad agendum accesserint, si vices et fata No-
bilissimi Gymnasii inde à sua Constitutione ve-
ra perspecta non habuerint, quo Animo, qua men-
te? qua quaeso fide et ratione Tempus Arbitrio di-
rimant, ac constituent? Denique etiamsi nulla a-
lia causa ad cognoscendos nostri huius Collegii Vices,
incrementa Decreta obstringeremur, ipsa Ce-
dri illi Fundatoris, principis aeternitate dignissimi,
munificentia ac memoria, prium in gentem suam
studium, Amorque Musarum, hanc gratitudi-
nis victimam à nobis merito deposcit. Cuius est be-
nevolentia, cuius prospera voluntas, fatum Deni-
que illud, quod hoc in loco Musis beata pace per-
antur, floreant, laetique in dies incrementis au-
gescant, fatum illud magni est Principis Gabrielis
Bethlen. Dignus certe est Princeps mortalis, cui
singuli nostrum virilem adiiciant, quotiès hae
Musarum limina subeunt, extremum illud vo-
tum: Principis Gabrielis Bethlen mollitèr ossa
cubent! Quamobrem constitui Animo, priu-
quam interrupti operis initium facerem, ip-
samque Transilvaniae Historiam coniun-
ctam cum Regni Hungarici Historia, inde à
morte Iohannis Zapolya, Serie perpetua expli-
carem, Illustris huius Nostri Collegii Ortum,
progressum, statum denique universum, rudi
saltem penicillo adumbrare, ac Summa Rerum
fastigia attingendo exponere et illustrare. Ja-
cebat haec ita ut caeterorum quoque Gymnasiorum,
saltem maiorum quae hodie in Transilvania
apud nostrae Religionis homines florent, Ortus,
et Conditiones, unico saltem uerbo commemo-
rem. Sudret autem quispiam, quibus Duci-
et Auctoribus haec omnis Narratio instituta?
Unde petenda Dictorum Documenta? Diffi-
le omnino est dictu: Siquidem partim iniuria
nostrorum hominum, partim temporum iniuria

facta est

factum est, ut monumenta hanc in rem deservientia, aut nulla ad posteros transmissa, aut ferro, flamma, et populatione, superioribus seculis ipsolata et exusta fuerint. Certe qui Typorum beneficio, quinquam cum suis civibus communicasset, de statu Collegii Transilvanici, præter Andream Hustium scio neminem. Is noster hoc quod vivimus seculo, post absolutam Academicam in patriam reditum, Professor Claudiopolitani Collegii renunciatus est, ut ibi Juris Prudentiam et Politicen profiteretur, sed homo varii et inconstantis ingenii, cum postremo iniquus esset non modo in Socios, sed etiam in ipsam Religionem Reformatam, Anno huius seculi 42do munere suo cedere coactus est, decreto Synodi Generalis. Ab eo tempore licentiosiori vitæ deditus, Sacra quoque contemnere cœpit, et in Aulis Principum Transilvanicorum versatus, postremo ad cistodiam Archivi Capituli Carolinensis delectus est, ubi tamen non diu persistere potuit, sed loco motus, misero fato extinctus est Anno huius seculi 55to. Dum in Academia Francofurtana versaretur, dedit in lucem publicam Dissertationem tali Titulo insignitam: Origo incrementum, et fata hodierna trium illustrium Gymnasiorum Reformatorum in Transilvania Francofurti ad Viadrum 1731. in 4to. Rarius occurrit opella, lectu hoc in Argumento dignissima. Huius ipsius Hustii et ut habitet memoriam, MScriptum opus. Dacia Vetus et Nova. Liber in quo bona mali mixta sunt. Cl. Petrus Bod in sua Hist. Ecclesiastica Hungariæ MScripta Tom II. ad Calcem, dedit quoque Historiam brevem Collegii Albani H. Cibinensis; sed rarissimum et illud opus est, vix etiam in maximis Transilvaniæ Bibliothecis habendum. Præter hæc reperiuntur notata quidam et relata in adnotationibus varia relata, de statu huius Collegii, a Duumviris celeberrimis, olim in illustri hoc Collegio Professoribus magnorum meritorum, et multarum laudum. Cl. Francisco Pazir Papai M. D. et Siculo Bano Gyula Szigeti Theologiæ Professore.

Historiam Collegii Albani H. Cibinensis et etiam eiusdem et etiam ceterorum qui prodiderint memoriæ.

nec non

nec non ab Illustrissimo Supremo huius Collegii Cura-
tore L. B. Josepho Inczedi de Varad, Protonotario
que omnia percensuit, et in aliquem ordinem re-
gessit, Simulque in Librum Memorialem (: seu Pro-
tocolum :) Illustri Collegii transtulit. L. Stephā-
nus Tóke Vasarhelyi, Professor Philosophiæ in
hoc Athenæo, Ante aliquot Annos vita functus.
Ex his ut iam illa mittam, quæ sparsim comme-
peri á Celeberrimo meo Antecessore, quæ usui
futura erunt, in rem meam derivabo, atque ad
propositum properabo.

Vásárhelyi Tóth!

Quod igitur ad rem ipsam attinet: Primus qui
ex Principibus Transilvaniæ, de fundanda aliqua Acta-
demia, aut Nobili aliquo et Illustri Gymnasio co-
gitaverit, fuit Johannes II. filius Johannis Za-
pollyæ, electus Hungariæ Rex. Is circa AC 1571
quem et annualem Annum habuit, de consensu
Procerum Transilvaniæ, Nobile quadam Gymna-
sium fundare constituerat, cui locum delege-
rat Oppidum Sabesium (: Szász Sebes :) eo qui-
dem Consilio ut ipse ab Hungariam Sedem, Regiæ
suæ ipsi Albæ Juliæ proximam haberet, et pro-
pterea opportunum rebatur hoc Oppidum, cum
ob loci amœnitatem, tum ob aëris et aquarum
salubritatem, tum etiam ab copiam rerum ne-
cessariarum, quamobrem decreverat etiam amplí-
ficare, novis Colonis adaugere, et extendere Op-
pidum Sabesium; Bonfinius Auctor est Vol. 4ti
Decad. Hister. Lib. 4. Videbantur initio Sa-
lutaria hæc Principis Johannis Sigismundi Filii
filio lætum et optatum Successum spondere,
iam enim et de Viri Eruditione Clarissimi
in Transilvaniam Accesserat, secum in Con-
silium iverat, ac significanter Petrum Ramum,
Natione Gallum, Professorem Philosophiæ et
Eloquentiæ in Collegio Parisiensi, decreto Am-
plissimo Salario, ad Cathedram in Gymnasio
constituendam invitaverat, et sane cum Pe-
tro Ramo eo plane tempore Articulo obla-
tum fuerit istud Munus, quo ille ab pura
Religionis

Malimina Va-
riorum Principum
pro conducto Po-
tili aliquo Gym-
nasio in Transilvania.

Religionis Cultum in Gallia non se satis cultum existima-
bat, si erat Illm partibus Hugonottarum addictus: Con-
stitionem sua sponte accepisset, verum cum et in
Transilvania acerrima contentiones agitarentur
hoc ipso tempore de Religione, Georgio Blandrata
Medico Aulico Johannis Sigismundi, Nationes Ita-
lo, qui ex Polonia in Transilvaniam delatus, pri-
mus propagaverat errores infausti illius Fausti
Socini: nec non Francisco Davidis Plebano et Sa-
storae Claudiopolitano, cuncta miscentibus et per-
turbantibus, veritus est Petrus Ramus ne se huic
turbini immittere, praesertim cum et Johannem
Sigismundum Principem, erroribus Arii infectum
cognovisset. Factum ita est ut cum nec Petrus
Ramus ablatum sibi munus Professoris accipere,
in Transilvaniam venire, atque huic Regi prodesse
voluisset, nec Johannes Sigismundus Princeps vi-
xam ultra hunc Annum C. 1571 produxisset, to-
tum illud Consilium, quod de Condendo in Tran-
nobili aliquo Gymnasio fuerat initum, cum ipsa
Principis morte evanesceret.

Principis Stephani Batorii mo-
limina de Conden-
do aliquo nobili
Gymnasio.

Qui Johanni Sigismundo in Principatu
Transilvaniae successit Stephanus Batori, Littera
et Artes non modo florit in Transilvania, sed
consilium illud quod Secum Johannes Sigismun-
dus Princeps inierat de Condendo in Tran-
nobili aliquo Gymnasio, ipse quoque Sum Ani-
mi Contentione ad effectum Deducere conatus
est. Hinc etiam ex Academia Patavina in Ita-
lia Jacobum Zabarellam celebrem ea tempe-
state Philosophum, ablato opulentissimo sti-
pendio in Transilvaniam invitaverat. Sed ut
erant illa tempora turbulentissima, nunc Civilis
nunc exteris bellis confusa, ac praeterea ipse de-
que Stephanus Batori a Principatu Transil
ad Coronam Polonicam vocatus est, parum potuit
promovere in Consilio Saluberrimo ad effectum
deducendo; nisi quod Stephanus Batori Albae
Juliae et etiam Claudiopoli magnificentissima
templa aedificari instituit, quod et hodie Batorianum

Nomen

Nomen retinent. Successores Datorii post eius Dyce-
sum ad Coronam Polonicam capessendam, nusquam
leguntur apud Scriptores quidquam instituisse, aut
moviisse in Comitiis Nobili aliquo Gymnasio, cuius
rei ea Princeps et precipua Causa fit, quod ipsa
Respublica Transilvanica perpetuis bellorum civi-
lium fluctibus agitata, vix aliquamdiu respirare
rit, tanto illo temporis intervallo, quod à D. Data-
rio, usque ad Gabrielis Bethlenii principatum
fluxit. Iam vero silent Musæ inter Arma, velu-
ti leges, et pax fit, quæ Musas alit et recreat. Ce-
sant quidem hic ibique minores Scholæ in Transil-
vaniæ veluti etiam in hoc nostro Oppido N. Enyedensi, atq;
Agropoli, in quibus pueri literarum elementa, et
lingua latina prima fundamenta discere iube-
bantur, sed Nobile aliquod Gymnasium in quo
Adolescentes ad publicam Comitia formari, et Re-
rum civilium quoque studiis imbui potuissent, usq;
ad tempora Principis Gabrielis Bethlen extitit
nullum. Accessit hac quoque gloria cæteris meritis
et laudibus, immortalis huius Principis, ut qui tot
Victoriis Patriæ late Suum Nomen diffuderat,
idem hac Virtute etiam Musarum gloria coronaret.

Gabriel Bethlen
Princeps Transil
AC 1622. prima
fundamenta iecit
Collegii Albani
Julienſis.

Primus itaque fuit Gabriel Bethlen Princeps
Transilvaniæ, qui nobilissimi istius Gymnasii
in Transilvania fundamenta iecit, postea quam Dom
AC. 1621 die 27ma Xbris Princeps Transil
electus fuisset, cæteras inter curas graves sane
et molestas, nunquam popsit Studiorum curam
quin potius perpetuum cum Viris eruditis Col-
loquendi et familiaritatem amat. Tandem
anno Principatus sui Primo, nempe AC. 1622. Ani-
mum ad fundandum Nobile aliquod Gymna-
sium in Transilvania adiecit, atque tum sta-
tim Collegii istius Quinq; Albano N. Enyedensis pri-
ma fundamenta posuit. Extat ea de re Confer-
ipsa Articularis Receptarum in Transilvania
quatuor Religionum, Diaetaliter Conclusa, ipso
eodem Anno 1622. Locum Gymnasio constituendo
delegerat pijssimus Princeps Albam Juliam,
quæ et Sedes habitationis Principatus fuit,
quota

quo ita perpetuo quasi Ante oculos haberet Musas ipsas, Animum[que] suum proclari instituti quotidia-
na contemplatione oblectaret. Atque iam ab illo
tempore Collegium hoc Alba Iuliense fundis habi-
tationis, et proventuum variorum Amplificavit, ac
locupletavit, imo curam omnem eo convertit, ut
Sedem hanc Musarum Novellam, quam ornatis-
simam et florentissimam videre posset. Hac le
cuna nitidi legati, Viros ea tempestate celeberrimos,
variarum artium et facultatum Professores, ob
lato luculento Salario mille Florenos Rhenenses
in Transilvaniam evocavit ex Germania: uti Hen-
ricum Alstedium, Ludovicum Piscatorem, et Jo-
annem Henricum Bisterfeldium, quibus tres Ad
laboratos adiicere constituerat, qui tribus Studio-
Latinitatis Classibus praessent, atque Scholarum in-
feriorum Disciplinas traderent. Sed priusquam Pri-
stis praelatissimi itineri se accinxissent, ac in Tran-
silvaniam pervenire potuissent, optimum princi-
pem vita defecit, adeo ut hoc fructu sui instituti
frui, aut animum praesentia et laboribus illorum
oblectare haud potuerit. Crescebat nihilominus
discentium Numerus in Nobili Gymnasio Alba
Iuliacensi iam vivo Principe Gabriele Bethlen,
omniaque studia ita floreba coeperant, ut iam
tunc quadraginta essent S. Ministerii candidati
Sinthoi Togati, de quorum Vestimentis Uniformibus,
vita denique ipsa et victu ipse Princeps Gabriel
Bethlen egregie prospexerat, atque ex his varios,
etiam in Illustrem Academiam Heidelbergensem
suo Sumtu alendos et ad publica Munera for-
mandos expedivit, prout ipsi sunt litterae Davidis
Parei ad Principem Gabrielem Bethlen datae, quas
exhibet Franc. Pasor Papai in Miscellaneis Figurinis.

Viris exhaustis, perpetuoque Transilvaniae
suo desiderio relicto, fatis concessit Gabriel Bethlen
Princeps Februario A. C. 1629. Sed cum improli
esset, Haeredem sibi scripsit nunquam intermoritu-
rum, Illustre Collegium Alba Iuliacense. Nempe

Principis Gabrie-
li Bethlen pro-
vida cura in-
stauratum et lo-
cupletatum Colle-
gium Alba Iulia-
ense.

tribus Class.

sinus Coniuges habuerat Princeps Gabriel Bethlen,
primam Susannam Kendi, denatam hinc prole
A.C. 1624. alteram Catharinam è domo Bran-
denburgica, Sabinus Sigismundi Electoris Bran-
denburgici filiam, quam thoro suo sociavit A.C.
1626. Verum cum nec ex hac ullam suscepisset
sobolem, paulo ante mortem suam Testamentum
condidit, quo et de alijs rebus sapientissime pro-
vidit, et etiam iacta nuper Collegij fundamenta
felicissime confirmavit, siquidem eodem Testamento
de proventibus, de reditibus Annuis, de fundis et bo-
nis Collegij, eorumque perpetuitate provide et
sufficienter prospexit. Atque hac Legatio Testa-
mentaria Principis Gabrielis Bethlen, publicis
Regnicolarum Suffragijs, et novi quoque Prin-
cipis Successoris Consensu confirmata et corroborata
est Annis 1630 et 1631. prout fidem faciunt
Articuli 109 Approbatae Constitutionum Re-
gni Transilvanici Part. I. Titulo X.

Dispositio Testa-
mentaria Gabri-
elis Bethlen in fa-
vorem Collegii
Albensis.

Conferebat autem munificentissimus Princeps
ultima hac sua voluntate seu Testamento, Colle-
gio Alba Iuliacensi à se nuper fundato hac se-
quentia: (1o) Integrum Oppidum N. Enyed, cum
omnibus Censuum, Taxarumque proventibus, acce-
sionibus Oratiis territorii eius. (2o) Pagos Oppido
N. Enyed circumiacentes, Mirislo, Vel-Enyed,
Musina, Detse, item portiones Possessionarias Ti-
vay, Bejenyö et Hemingfalva. (3o) Taxam
Oppidi Debrecziniensis quae quotannis ad 2000 flo-
renos Hung. exsurgebat, atque usque ad A.C.
1685 Collegio huic nostro à Debrecziniensibus absque
ullius renitentia prostare solita fuit. (4to) Vineam
in Promontorio Tokaiensi iacentem Kietam
Hétpöllö. quae tum 9000 flor. Hung. aestimata est,
quam Georgius Rakoczius I. Successor Princeps
occupatam nulla impensa bonificatione Collegio,
Haeredibusque suis reliquit, qui ubi post varias vices
decreto Regio proscripti fuissent, ipsa Vinea

Ejusdem

Fisco essit, in cuius potestate hodie quoque est. (5to.)
Eodem Testamento legaverat Princeps Gabriel Be-
thlen Collegio Clerodiensi quondam Regium 9000
Talery estimatum, quod item memoratus Georgius
Rakotzi I. ergo litteras Resignationis assecuratorias pro
ripuit. (6to.) In dre pdrato Reliquerat Summum
10000 Flor. Hungar. in Ratidnem Collegii Albensis.
prout videre est in Approbat. Const. Part I. Titk. Art. I.

Id hanc quoque Summam Filius Princeps Rakotzius
ab executore Testamenti fratre Principis Gabrielis,
Stephano Bethlen sub pretextu exhausti Erarii
publici, per Speciem mutui ad se traxit, quam
postea ad manus Ejus cogi Reformati Georgii Pulai
maiori ex parte dre parato solvisse fertur; licet
ex Johanne Bethlenio Histor. Lib I. p. 22. aliquo
modo colligi possit Eum hanc quoque pecuniam
Filiabysse. Ade fere illa sunt immortalis Beneficii
pignora, quae Munificentissimus Princeps perpetuam
Collegii à Se constituti fundum ultima Sua Volun-
tate esse voluit. Locum autem Collegio delegerat
Albam Juliam, quoita tem quâ mire delectabatur,
ingite ante oculos haberet. Erat nimirum intra
Urbem Monasterium quod Sam Veter, et collapsum,
prope ad Templum Batorianum quod Princeps Ga-
briel Bethlen, e' ruderibus excitabit, et reedificari
iussit, ac pro interim Alumnis suis, caterisque studij
operam navantibus inhabitandum concessit. Proprius
tamen instituti Collegii locus alius futurus erat.
Nempe verebatur Sapientissimus Princeps, ne sors
aliquando mutatis in Aula Principali cum Religione
Saeris, item quisquam Collegii novere posset de
fundo Habitatibus: proinde coemtis dre parato
multorum privatorum Aedium fundis, Albae Juliae
in Area satis capaci, magnificentissimum Aedi-
cium ducere decreverat, Docentium inusta et Disci-
pulis usibus et Habitationi destinandum. Sed
quia tale aedificium pro voto Principis ipso vi-
vente, ad Supremum Lapidem perduci haud po-
tuit, in Sumtus necessarios operi absolvendo,

moriens

Loco Collegii Al-
bae Juliae, ibique
aedificium Magni-
ficum, quod Prin-
ceps Gab. Bethlen
inchoavit, Rako-
tzius absolvit.

moriey 6000 Florenor Hung. Summam legavit. Succes-
sor eius Georgius Rakotzi I. inchoatum edificium
magno studio et diligentia promovit, aedes quidem
ut proprijs quoque Suis Equis lapidey et arenam
advehi iusserit, prout memoriae proditum est.

Fundati hac ratione Collegij tutelam Su-
premam quoad vixit tanquam Pater Patriae
et Ecclesiae ipse tenuit Princeps Bethleniy, post
fata sua tantem legavit Illustr. Comiti Fratri Su-
premo Beno Bethlen Summi Gubernatori, proinde
autem Curam Ejus copiae Sub idem Ref. Religionis de-
mandavit, qui more eius temporis Principii ipsi et
Collegio adhabitabant, atque tum inter Studiorum
rationibus, cum lotij Collegij bonis et proventibus
inspiciebant. Professores primi uti iam supra com-
memoravimus ab ipsomet Principe Gabriele Bethle-
nio ex Germania arcessiti fuerant: Henricus Al-
stedius, Ludovicus Piscator, et Henricus Bisterfel-
dius, qui tamen non Ante tempora Georgii Ra-
kotzii I. in Transilvaniam appulisse, aut mu-
nere Suo fungi coepisse observantur. Hi igitur
primi fuerunt, qui in Collegio Alba Iuliaensi
munere Professorum functi fuerunt, et Alstedius
quidem Vir multiugae eruditionis, et πολύμαθης,
cum nativa gentis nostrae barbaria aliquandiu
conflictatus, hic in nostra Transilvania, quan-
tum constat Sub Georgio Rakotzio I. laboris im-
mensi: Piscator unde venerat in Germaniam
remigravit, Sultz Bisterfeldius diutius hyemi-
xit, mortuus in Tamia sub Rakotzio II. Eius
Legij Sepulchralis vigil est in Arce Alba Iulia
densi Hyeme ad A. huius Seculi XVIum, quando
Nova Arcis Caralina fundamenta ideta sunt,
et vetera monumenta fuis locis disturbata.
Suspectus fuit hic Bisterfeldius inter Transil-
vanos Artis Magicae, Sinistraeque audit apud
populum propter ignorantiam eius temporis,
vbi, qua factum est ut vera Verum naturalium
Cognitio, fabulis mirijs involveretur.

Orbato

Primi Professores in Collegio Al-
ba Iuliaensi, eorumque fata.

Orbato Collegio Alba-Juliacensi tribus illis Professoribus ex Semb[ri]a acutis, de alijs in eorum locum Suffici endis cogitatum fuit. Iam ante hoc tempus dat Comm[en]datus fuerat Principi Georgio Rakotzio II. Suffragijs Professorum Jo Barnay Apatzai Transilvanus, unus ex Alumnis, qui in Alba Juliacensi Gymnasio studijs litterarum diligentem et laudabilem operam impendebat, y proinde Com[mun]ibus Sumptibus in Academiam Ultraiectinam expeditus, Decessu ejus in Professoratu Successor parabatur, et Sane apud Ultraiectinos comoditate, tanta felicitate condidicit linguas Orientales, ceteraq[ue] Scientias, ut non solum eximia Nominis fama, et gratia apud peregrinos valeret, sed etiam ad Professorij munus in eadem Academia sustinendum honorifice invitaretur. Interim Cum ille peregre abesset, denato Dysterfeldio, Suffectus est Isacus Basirius Ecclesiæ Anglicanæ Presbyter, et Regal. Doctor. Hic ob turbas in Anglia eo tempore exortas, exul, agebat Cantabrigiæ, apud Oratorem Legni ejusdem Angliæ, huius Operæ Com[mun]endatus Legato Transilvanico Georgij Rakotzij, et ipsi quoque Principi, Cantabrigiæ in Transilvaniam arcessitus est, et vocatus Principis Rakotzij II. A.C. 1655. munere, Professorij honorifice functus est in Collegio Alba-Juliacensi.

Professores qui post illos dictos illos Germanos Vivas in Collegio Alba-Juliacensi successerunt.

Fata Professorum Alba Juliacensium, et inprimis Johannis Apatzai.

Redierat inter hos ex Belgio in Transilvaniam etiam Jo Barnay Apatzai, licet ibidem tanta ac fœlici manendi conditio, cum autem fortuna Collegij Alba-Juliacensis ipsum quoque caperet, Cantabrigiæ et in eodem Collegio Græcas profiteri. Mu[n]ere admodum Virgilium forte suis Auditoribus explicare operæ pretium quidem et tanta eruditionis fama præditus, modo Geographi, modo Physici, et Astronomi partes agendo, ut hac ipso maxime tempore sibi apud Socios laborum, præsertim apud Basirium invidiam conflaret, adeo quidem ut tanquam maximus Reip[ub]. perturbator, et Com[mun]i bono Hostis apud Principem Geor. Rakótzium II adjuvaret

adcuyaretur, tamque Atris Coloribus depingeretur, ut
parum abesset, quin ex Albensis Herrij pastigio pro-
cipitaretur, eludeique hac morte dignissimus iu-
dicaretur, Principe Rakatzio Clientem hum Isa-
cum Basirium singulari favore protegente. Ta-
cum tamen et opera Padislitetesturii, qui Prin-
cipi addictissimus erat, ut Delinito ipso, Johan-
nem Apatzai in Gymnasium Claudiopolitanum trans-
ferretur, cuius prima fundamenta ipse Princeps
Gabriel Bethlen patriter iecerat; atque ita Jo-
hannes Apatzai, de Encyclopedia Hungarica
aliisque operibus notissimus, periculo gravi subla-
tus est. Mortet ipse Isacius Basirius Anglus,
sedatis in gente hac civilibus turbis domum in
Angliam reversus est.

Tali modo se habuit Collegium à Principe
Gabriele Bethlenio Albæ-Julii fundatum, sub
ipso eodem Principe, atque sub eius Successori-
bus Georg. Rakotzio I.mo. et Rakatzio II.do. Cum
ratione externa fautorum: tum etiam ratione
interna Studiorum, Discentium, denique et
Docentium. Perstitit autem hoc Collegium,
floruitque Albæ-Julii usque ad temerariam
ex infelicem Expeditionem Georgii Rakatzii II.
quam in Poloniam A.C. 1657. suscepit, de
qua quidem Expeditione cum ordo narrandi
ad huius Principis Historiam nos deducet, tum
ex Professo dicemus, nunc tamen pro clario-
ri præsentis Argumenti notitia, nonnulla
Capita commemoranda erunt. Primum ac-
cidebat Georgius Rakatzii II. Coronam Polo-
cam, quam cupiditatem à Patre suo hæ-
reditario iure acceptam, aliquandiu quidem
celaverat, sed cum Poloni bello Suecico et
etiam cum Cosacis implicati tenerentur, tam
commodam fore ratus occasionem Rakotzius,
frustra dehortantibus à proposito Romano Ora-
tore, Porta Ottomanica, et etiam Chamo
Tartarorum, frustra etiam minas inter Gentes
Expedi-

expeditionem suscepit in Poloniam cum delecta Hun-
garorum manu, cuius quidem eventus infaustus fuit ut
totus pene eius exercitus dissiparetur, et deleretur,
ipse cum trecentis circiter Comitibus continuato
per complures dies itinere, inglorius rediret, post-
quam Datis obsidibus A.C. 1658. cum Polonis pacem
facere compulsus fuisset, prout rem memorat
prodidit Johannes Bethlenius Historiar. Lib ii. p. 38 et 39.
Sed hoc Calamitatis initium tantum malorum fuit, gra-
viora quippe sequuta sunt eodem anno 1658, quan-
do furiis temeraria illa Rakotzii expeditione
offensi, Tartarorum vindices in Transilvaniam usque
venerunt, qui ferro, flamma, caeteris que malis
in Transilvania desevientes, uni quasi igni omnia
invaluerunt, de qua Transilvaniae ruina ita scri-
bit Johannes Bethlen Histor. Lib ii. p. 63. qui tum
cum maxime publicae Calamitatis testis oculatus
fuit. „Nadirem melioremque Transilvaniae for-
„tem perisse, atque in favillas redactam fuisse,
„dixisse sufficiat. His malis cum abrutum fuit
etiam Oppidum Alba-Juliacense, patuitque
furori barbarorum ipsa Aula Principalis et
Collegium ipsum, quae singula penitus exhausta,
desolata, et devastata fuerunt, Studiosorum
cum ibi agentium, Studiique incumbentium
parte à Barbaris caesa, parte autem in Ca-
ptivitatem rapta. Pauci ex hac clade Se-
nescitis, quos fors et fortuna servabant diversi
sunt, nonnullis Claudiopolim concedentibus,
quos Johannis Rhatzai, Sui quondam in Col-
legio Albajuliacensi Magistri Charissimi
studium eo pellicuebat. Hic igitur Hospes illa
turba Conflixit, Professorem ipsius nostra Virum
Cl. Petrum Vasdr Bellyi, qui Principi Achatio
Bartsai à Sacris Aulicis fuerat A.C. 1659. Hun
nempe Claudiopolim revocatae sunt Lacinia
Collegii

Fata Collegii Albæ Juliaven. sis, postquam Claudiopolim transmigrasset.

Collegii Albæ Julianensis, ipsa quoque Typographia protegente ipsam Urbem Georgio Rakotzio II. sed mox offenso vehementer Turcarum Imperatore à Rakotzio, Dudeusem ille purpuratum misit, qui A.C. 1660 validum in Transilvaniam misit exercitum, castrisque ad Oppidum Feny haud procul Claudiopoli positis, Rakotzium adortus est, quo prælio non modo victus est à Turcis Georgio Rakotzi II. sed gravissimis acceptis vulneribus, ipse quoque ita fractus est, ut Varadinum in Bihar Comitatu situm, decimo octavo die post initum prælium expiraverit. Post cujus decessum inter diuturnas Ambrum Arma Civilia, et gravia Patriæ discrimina, inter æmulos Principes languebant Musæ Transilvanicæ, neribatq; omnis Studiorum vigor: Donec A.C. 1661. Michael Apafi. præter omnem suam spem ac cogitationem singulari plane Dei providentia, Purpurato Imperatorij Turcarum Ali Bassa dicto, à Proceribus Trānici Comendatus, ex Arce sua Apafalu seu Ebesfalva ad Castra arcessitus, et communi Consensu in Principem Trānici creatus fuisset. Eguidem paulo post rem amoguente C. 1662. Johannes Kemeny Duce Ungarorum Rakotzii II. numerato cum Exercitu Supervenit, Turcis abeuntibus, æmulumque suum Apafium Principatu pellere cogitans, castra ad Urbem Segesvarinam collocavit, eo quidem fine ut Michaelem Apafium, tum ibidem commorantem, captivitati mancipare et. Sed male succesit Consilium, Siquidem à Turcis interceptis Duce Keutruk Mehemet non modo ab obsidione Urbis repulsus est Johannes Kemenyius, sed rejectus ad pagum Nagy-Ezöly prælium mire comparatus fuit cum Purpurato Turcico, quo in bello victus ipse quoque acubuit,

Siquidem

Apafi Michael in Principem Trānici electus. A.C. 1661.

Siquidem De quo collapsus, et accepto vulnere
verso allipso, Ungulis quorum protritus est, prout
Scribit Johannes Betblen per id tempus Regni Can-
cellarius Historiar Lib. III. p. 287. Hoc modo con-
firmatus in Principatu Stephano, de religionis exer-
citu Hemenyiani profligandis, serio cogitavit.
In variis Siquidem Transilvaniæ nobilioribus
civitatibus præsidium collocaverat Johannes
Hemeny, veluti in arce Devensi, Fogarasiensi,
et Claudiopolitana, ubi et Lauri nidi Collegii nostri
recollecta hærebant. Cum igitur post ejusdem Prin-
cipis Hemenyii, cæteri Præfidiarii, Arcibusque Com-
mendantes, fidem in fidem Stephani Principis con-
cessissent, Sola Claudiopolis superierat, quæ se ar-
mis tuebatur, atque in Vicinam graves excursio-
nes faciebat. Ad expugnandam ergo hanc Urbem
ipse in persona cum proceribus Transilvaniæ Ma-
gnatibus Expeditionem suscepit Stephanus, quo in
itinere cum Castra ad Oppidum Hidvég prope
set, aliquamdiu ibi moratus, Consilium cum Pro-
cibus agitare cepit, quid cum Collegio faciendum esset,
quod nunc Claudiopoli moderetur. An pro arbi-
trio in Approbatis Constitutionibus Regni Trans-
part. I. Tit. X. Articulo I. constituto Claudiopoli
relinquendum, amplificandum et confirmandum
esset? Vel vero Albam Juliam reducendum?
Sane ipsi Principi Stephano ea Sedebat Sententia,
Collegium Albam-Juliam esse reducendum, quo
ita Regiæ Suæ Vicinum haberet, Regue eo fa-
cilius oblectaretur. Sed Johannes Betblen Re-
gni Cancellarius, Vir magni Consilii, multis Ra-
tionum momentis Principi et Proceribus per-
suadere conatus est, nullum Collegio Commodio-
rem posse Deligi locum Oppido N. Enyed, cum
ob Situm tum Aeris jucundum, tum etiam ab
bona

Occasio trans-
lati Enyedi
num Collegii.

Collegium Al-
bense ex tribe
Claudiopolitana
in Oppidum
N. Enyed tran-
latum.
A.C. 1662.

bona possessionaria, que ibidem in Oppido atque in pagis circumiacentibus ad Collegium Albense perti-
nerent. Postquam ergo Primelys Stypatius Consilio Do-
hamij Bethlenij adsertum prebuisset, ex ipsem
Castris Hottadensibus missa sunt Littere ad Prox-
imum Collegij Petrum Viratonai Autentico Prin-
cipis Stypatij Sigillo munita, que et hodie in Archi-
vo Collegij conservantur, in quibus mandatum est, ut
Domum que e regione Castelli sita est ipso pretio
deposito coëmeret, in Nationem Collegij breviter trans-
plantandi. Datis mandatis Princeps quidem
Stypatius ad expugnandam Claudiopolim discessit
que occupata, et omnibus tenique tumultibus sy-
sedatis, Collegium Albense quod Claudiopoli con-
stitutum est A.C. 1662. Enyedinum in Sicum ver-
sum Horeduum transplantatum est, et nomi-
nari cepit ab eo tempore Collegium Albano
Enyedense, quin et Sigillum insignibus Gabrielis
Bethlen insignitum fabricatum est cum statim
cum Inscriptione: Sigillum Collegij Bethleni-
ano Alba-Enyedensis. Domus que prima coëm-
pta fuit e regione Castelli, Domus Varadiana
dicta est, Horæ Stypatium Professorij Philosophiæ
ibi cum Auditorium constitutum, atque Cubi-
cula in Nationem Studiosorum secreta sunt.
Quibus dum Consilium illud cognovissent Op-
pidani N. Enyedenses, Collegium hue collocan-
dum velle Principem, Sibi capto huic satis visi
sy contraniterentur, præsertim cum viderent
iura Collegij ad habitationem Possessorij magis
vel stabilitum, etiam Vocationem uti vocant
adsiguerunt, Sed inanis fuit omnis Conatus sy-
quidem Principali imperio intervenente, Nova
Hospitia in propriam Hæreditatem admittere
debuerunt, Atque intercessit tunc quidam
Conventio quoque inter Collegium et Oppidanos,
que ut tanto firmior et stabilior foret, Venis-
sum fuit a parte Collegij Oppidanis in Taxa,

Flor.

300!

Florenor Hung. 200. quam hucusque quot Annis Op-
pidum Enyed Collegio Albensi exacte solverat.
Ipsi autem Egidiani in compensationem qualem
qualem cesserunt Collegio Molam Cserd dictam,
à Jumentis impendentibus, quæ cum unis vota exat.

Professorum primum postquam huc Enyedinum
translatum fuisset habuit Collegium, hinc dem
qui et exilii Socius fuit, Virum Cl. Petrum Vajar,
pellyi, qui eodem Anno 1664. quo Collegium Eden
sulam hic stabilivit, de consensu Principis Apafii
et Magnatum Transid, Collegam et Socium sibi
adjunxit, Cl. Dominum Samuelem Enyedi, M.D. Curatores Primi
olim Ill. Bethlenianæ in Hungaria Aulæ, Collegii Enyedi,
rem, sed capto per Turcas nobili Fortalitio, exulem num translan-
in Arce Huszt, ac cum forte apud Comitem Rhedei tati. A.C.
comorantem. Huic igitur Cathedra Philosophica 1664.
ornanda cum Pedagogiarcha Batu concessa est. Duos
melius rebus Collegii, earumque conservationibus intu
ac foris directionibus compulerentur, Principis Apa
sius etiam Collegatu Curatorum munire Collegium
valuit. Primarii igitur Curatoris officium dela
tum est magno tum Herodi Johannis Bethlen con
siliario et Cancellario Principis, quippe cuius pra
cipua opera stabilitum erat hoc in loco Collegium.
Ei adjuncti sunt Sigismundus Banffi de Losonc
Consiliarius, Status Praesidens, et Comes Supre
mus Comitatus Albensis: hec non duo Ecclesiastici
Viri, Cl. Ecclesiarum Reformatarum in Transilvania
Superintendens, qui tum erat R.D. Gasparus
Veregmarti et Johannes Dadai Pastor Eccles
Hidvégh-Variensis, et Praefectus Vicini Senior. Vica
rius Curatores Constituti Generosi Domini: Georgius
Lyptei, et Stephanus Fabian. Hac ratione
translantatum, constitutum Professoribus ac Sco-
ribus ornatum et illustre hoc nostrum Collegi-
um Principis Apafii, hac ratione se habuit,
usque ad A.C. 1666. Jam ab hoc tempore quali
fuerit

Qualiter se ha-
buerit Collegii
Raby ex quo
Enyedinum
collocatum est
Gymnasium?

fuerit Raby eiusdem interny, aut externy, quos
Professores habuerit, quibus vicissitudinibus abhinc usq
fuerit, usque ad presentem statum, non quidem
prolixa narratione, sed paucis tamen verbis ex-
ponendum erit.

Post varias exantlatas labores, gestumque magna
nominis celebritate in Gymnasio Albensi et Enyedi-
Rectoris muny ac Professoris, vita functus est Pe-
tru Vasarhelyi A.C. 1666. Die 15ta Maii. Quare
Princeps Stephanius Collegio regenter Enyedinum
translato Consulturu eodem anno 1666. in lo-
cum defuncti, Professorem Enyedinensem constituit
Virum strenuj Nobilitate iuxta ac Eruditione
Cl. D. Johannem Vadanyi de Lieres Vadany
qui quoniam ipsum Principis Stephanii Coniugem
Annam Bornemissa, cognationis quadam con-
tingebat, ab ipso Principe Stephanio introductus
et ad munus Cum, cum enim forte Magnatibus
Stipatus transiret Enyedinum Princeps, qui ea-
dem occasione, inaugurali eius Oratione, quam
in Templo Enyedensi recitavit de Augmentis Sci-
entiarum intexuit. Erat Vadanyius ut mo-
numenta ab eo in lucem hominum emissa
abunde testantur, Vir eruditus, sed multifaria
magis quam bene digesta et ordinate lectionis,
usque adeo ut cum parum a Suis Auditoribus in-
telligeretur, illi Curatoribus Collegii defectum hunc
exponerent, quererentur usque, parumper, imo
nihil ex Institutionibus Vadanyii proficere. Di-
ficulter adhuc potuerat hic nodus, vel ab ipsis
Curatoribus, cum Vadanyius Sanguinis necessi-
tudine ipsi Principi iunctus fuerit abscindi. Quod
autem Curatores egre potuerunt, id mox per-
fecit, Vadanyiusque loco Suo exturbavit

Pauly Pernato,
ni rectius Pro-
fessor Raby est
Collegio N. Enye-
densi.

Pauly Pernatori.

Nempe duo tunc que fuerant tantum Profes-
sores in Collegio hoc nostro Albano-Enyedensi: iam
vero A. 1668. adiunctis et rectius, i. que Pauly
Pernatoni. Hic primum Lector Eloquentiae
in Gymn

in Gymnasio Claudiopolitano, mox ab Ill. Comite Johanne Bethlen, filio Nicolao Bethlen oriundo Exteros petituro vide Comes, itineris que Socius, Italiæ eft. Comitatu fuit Paulus Pernatoni magno Spei Juvenem Patre ita dignum, viditque cum eodem, et Salutavit Academias Germaniæ, Hollandiæ, Angliæ, Galliæ, Helvetiæ, ex quibus varias merces litterarias, in Patriam hunc Eu-ropæ Angulum reportavit. Redux igitur ex isto itinere Paulus Pernatoni a C. 1668. Professor Th. Empedensis creatus fit, eidemque cura Philologica, et Historica Universalis tradendæ commissa ac Demandata fuit. Erat ille, uti ex Actis illorum temporum colligere fas fit, Vir plurimum et perspicue Doctus, magno inter Suos Auctoritatis, et gratiæ, unde paulo postquam nunc-ri huc ad matus fuisset Nadanyium cum quo male illi conveniebat loco Suo exturbavit, i bi enim cum Rumor Sparsus fuisset de futura eius incarceratio-ne ipsius Principis Stephani, propterea quod cum eius-dem Familiæ Magnatibus contra Principem con-jurasset, licet nullius culpæ Conscius, deserta tamen Statione, in Hungariam Demigravit. Hic exitus Nadanyii fuit. Post eum multos Professores Theologiæ delatum fit, celebri cum inter Transilvanos Theologo Ecclesiæ Fogarasiensis Pastori, Cl. D. Stephano Ser-geri de Varsa. qui A.C. 1668. Die 2da Julij Munus A.C. 1668. hum auspicatus fit; quo facto res iam erant vici-sim Collegii Albani Empedensis Professores Cl. D. Sa-muel Enyedi, Cl. Paulus Pernatoni, et Cl. D. Stephanus Stengeri, Equidem nec hos Collegatos diuturnus fuit, primus enim nempe Cl. Samuel Enyedi, partim curis et Animi confectus, partim sedulo Emulationis cum Collega Suo Cl. Paulo Per-natoni A.C. 1669 ad Ministerium Pastorale Ecclesiæ A.C. 1669. applicuit, Secedens Alvinczinum, ubi A.C. 1671. placida morte decubuit. Dum Annus fatalis quoque fuit Professori Theologiæ Cl. D. Stephano Stengeri, qui postquam Ecclesiæ Empedensis Pastor, et Fratres Vicini Senior creatus fuisset, tot oneribus succubuit, Atque die 15ta Mensis Junii forti apoplexia e Vita eum morte comutavit.

Vacua

Vacua hac ratione Cathedra Professoris Theologiæ, voto et
Suffragijs Magnatum, Curatorumque oblata Cl. et
Doctissimo Viro Martino Desi Eulesio Kerdi-Vasar
helyiensis Pastori, qui proinde A. 1671 die 28va Nov.
embris in præsentia Magnatum inauguralem
habuit Orationem, munusque Sum Auspicatus est.
Didicerat ille Lugduni Batavorum sub Auspicijs
Johannis Coccejii celebratissimi tum per Hollandiam
Reformatos Theologi Linguas Orientales, Cocceianas
Sententias, et Systema Cocceianum, tanquam ve-
rita Magistri Sui, primus in Transilvania Juven-
tuti Scholasticæ tradere cœpit, quamobrem cum
multi Famæ et existimationi ejus invidérent, ip-
sum ipsi hac de causa moverunt, variasque pe-
riculosas Sententias, et Dogmata Religioni Refor-
matæ adversa et ejus Institutionibus exercuisse,
quibus ipsum apud Principem et Magnates invi-
diose traduxerunt: Fecit hoc imprimis Johannes
Posahari Professor antea Varospatakiensis, qui
non ita diu cum Suis exturbatus Patakinis, in
Transilvaniam migraverat, de qua re infra ex
Professo dicam; qui etiam Syllabum s. librum
quendam hoc titulo insignitum, vulgaverat
ad refutandas Desii Sententias; quo de Libro
videndæ sunt Athenæ Hungaricæ Cl. Petri Bod.
in Vita Mart. Desi p. 66. Nec solus Martinus
Desi res agebatur et tractabatur periculosæ
illarum Sententiarum, sed et duo alii celebri
cum Viri Cl. D. Stephanus Pataki, Professor Col-
legii Claudiopolitani, item Cl. D. Paulus Sterna
ceni Professor Encyclopedicus. Hi igitur tres ipsius Prin-
cipis ad Vicenzam causam Togatas in numero re-
fecti sunt, sed cum causa privatim dirimi o
portet, rejecta et ad Synodum generalem, quæ
A. 1673. Radnotinum convocata est, ad Diem
XV Junij. Affuerunt præsentes in illa Synodo
Principes Apafiani, plerique Regni Magnates
Reformati, et Pastores Primarii, ubi primum et
ante omnia, de modo Processus, de modo agendi
cum Antipatis, quæsitum est, nempe Clerus in hac
causa Se Solum Legitimus Judicis Partes posse
agere

agere contendebat, contra Magnatu Cognitionem causæ
ad se quoque plurimum spectare asseverabant. Ly ita
tum est, ut Præpos. Episcopo Lefor. qui tunc erat Petry
Hovaszvai, et absente uno ex Magnatibus Consiliario
Francisco Rhedei, causa examinaretur, Judicium
tamen Principi, cæterisque Magnatibus reservaretur.
At Seuy evenit: Petry Imo non modo Causam exa-
minavit, sed Sententia quoque lata, Martinum Desi
Professoris munere privavit, insitoque Ministerio Pa-
storali contentum esse, atque et hoc ita demum
a Suis Sententijs abstinere vellet. Stephanum Palaki
Profess. Claudiopol. quidem in Professoratu relictu est
Voto Petri, sed Rekersati obstricto, Paulum Pernatoni
ad Palam Philosophiam Cartesianam relegatu est.
Hæc Sententia Petri ibidem Radnotini Judicio Principis
et Magnatum subiecta fuit postea, quorum Censura
ita et vehementiam Petri mitigavit, atque illud
deliberatum invalidum esse valuit, quippe Tirnavii
amissati, loco Suo relicti sunt, atque ut porro quoque
Suis muneribus honorifice fungantur Demandatum est.
Hic exitus fuit belli Theologici adversus Coccejanissimum
indicti in Francia A.C. 1673. prout rem narrat
Johannes Detzlen in Historia Sua Mssta Francica
L. Dod in Suo Polycarpo p. 102. et Sqq. Extant pro-
pterea Acta hujus Synodi Radnotensis in causa Cocce-
janismi, Authentice expedita, quæ et mihi ad manus sunt.

Loco relicti Martino Desi et Paulo Pernatoni,
tertius illis Socius et Collega additus est C. D. Stephanus
Holosvari, iteratis in Germaniam ad Principes non
nullos peregrinationibus Claris, Vir cumprimis latine
docte et eloquens, postea Episcopus Reformator. in
Francia, admodum ille est muneri Suo A. 1678. Se-
quente statim Anno 1679. vacuæ facta est viri in
Cathedra C. Pauli Pernatoni, qui Mense Februario
eiusdem Anni forti apoplexia tactus, ad pedes abiit.
Celeb. cum esset, et hæredes destituit, egregia ejus
Supellex Libraria cessit in Augmentum publicæ
Bibliothecæ. Cathedra vero ejus cum Pædagogiarchatu
oblata est

Controversia Coc-
ceiana in Dyno-
do Radnotensi,
quomodo dirempta
sit.

A. 1673.

Stephanus Holos-
vari in locum
Johannis Vada-
nyii Substituitur
A. 1678.

Mortuus Pauli Per-
natoni A. 1679
Franc. Parisiis Pa-
vai in locum
ejus Substituitur
A.C. 1680.

oblata ſt. Cõmunibꝰ Principijs et Curatorum Suffragijs,
viro mortali memoriæ Cl. D. Francisco Phrisio Papai
M. Doctori, qui proinde a. 1680 die 4ta Januarij
Solemniter introductus et per Illustrij. D. Nicolaum
Bethlen Curatorem Supremum, et Venerandum Epi-
scopum Michaëlem Toppeum, Demandatum et re-
te Francisco Papai munus Professoris Physicæ, Histo-
riæ Universalis et Linguæ Sidue. Præter alia merita
lia hujus viri merita, quæ nulla silebit ætas, hunc
debent duo beneficia Alumnis Enyedinsibꝰ procu-
rata in Academia Francofurtana ad Viadrum,
quæ ille cum maxime opera Venerandi D. Danie-
lis Ernesti Jablonscki, Sibi Conjunctissimi, et
Serenissimo Electori Brandenburgico à Consiliis
Aulicis procurarit. Plura qui de hoc Viro Scire de-
sit vitam ejus adeat necesse ſt, quæ ipsius opella
adjecta ſt, quam inscripsit: Vitæ Virorum.

In locum Martini Desi Substituti A.C. 1692. Pre-
sbyteri Enyedi.

Mortuo A. 1691 Martino Desi utili Patri et
proficuo Inventutis Doctore, Surrogatus ſt in ejus
locum Pastor Ecclesiæ Magyar Selyensis. Cl. D. Pre-
sbyter Enyedi. quem p. m. Antecessor Simeo-
nem nominaverat, accedente etiam Consensu Ca-
ri Reformati et Suffragio Curatorum Munus Pro-
fessoris Theologiæ adjunctum ſt ille die 2da Januarij
A.C. 1692. Hucusque felici satis incremento ad-
leverat Illustre Collegium Albano N. Enyedense,
floruitque hoc in loco Studia Literarum, sub au-
spicijs Vigilantissimi Curatorum, cumprimis Ex-
colæ Comitis Bethlen, et Professorum diligenti in-
dustria. At flos ille emarcuit jeniter, atque etiam
spes de futura instauratione præmorum omni
Principis et A.C. 1704. qui Annus cum hunc Oppido
et Collegio valde fatalis fuerit, operæ pretium ſt
rem ab ovo repetitam Seriæ Historica pauci-
bus enucleare ac illustrare. Memoriam clades ac strages
illius ipse optime consignavit et ad posteritatem
prodidit Cl. D. Franciscus Patrii-Papai Profes-
sorum Collegii, qui et calamitatum magna pars fuit.
Res ita se habet: Nimirum post aliquam motus Civi-
tes à Francisco Ratiotzio II. in Hungaria excitati
in vicinam quoque Transilvaniam devoluti
fuisset,

fuissent, audivit, ut Stephanum Terotzkai Malecontenti
in Hungaria Dux et Antesignanus: Hunc uti cum
num vocabant: cum Rex mille et amplius milites homi-
num vagorum, et praeda allectorum, Arma late qua
quaversum circumferret, Oppida et pagos ferro, flam-
maque depopularetur, atque ipsos Italiae Germa-
norum Imperatori iam Sacramento addictos et fide
le, in Romen et Eidem Francisci Rakotzii II. inpare
compelleret. Tempestas haec etiam Oppidum Enyeden
se adflavit. Superveniens enim Stephanus Terotz,
dai cum Sex mille illis Suis Militibus Oppidum Enyed
pervadit. Impares erant resistendo tunc bello, quippe
nec exercitati, nec allueti, nec etiam a Caesarianis
militibus Auxilium obtinere potuerunt; licet missi
Legati in loca circumiacentia, Albam Juliam
Müllenbachium, et alio, Praesidio Caesareano, quod in
illis locis horebat, indicium fecerint adventus Ste-
phani Terotzkai, et quo in loco rerum constitutae
essent Significaverint. Cum nullum de Auxilium
spe, graves vexationes, depopulationes, et cetera mal
li mala ac Calamitates perferre coacti sunt, quib
a Stephano Terotzkai, cuique militibus divitabantur
Civis Singuli Stricto ferro iubebantur Sacramen-
tum dicere Francisco Rakotzio II., alii qui ab Armis
et legis instructiores erant, rapti sunt, et compul-
si ad Sequenda Castra Stephani Terotzkai, alii ve-
ro ut militi Rakotziano necessaria Suppeditarent,
domi relicti; ubi tamen illud Singulariter, quod
Stephanus Terotzkai huic homagio Rakotzio pro-
stando ordini Collegii nimis implicuerit. Satur
praeda et populatione Stephani Terotzkai, Enye-
dino Albam Julian versus movit, ubi cum Caesare
um Praesidium erat collocatum, ac Sane cogitare
rat ille de occupanda Urbe illa, Sed metu forsitan
Germani Consilium mutavit, Subitisque ad Oppi-
dum Torij, ubi Horreum Opulentum C. Stephani
Appor igne Subdito, flammis absumpsit, ne praesidia
rij Albensis Annona illa in Comeatum cederet.
Haec facto Marosium Vado traiecit, nec unquam
postea Enyedini visus est, licet Confiscatorem Suum

Ladislaum

Pragey Oppidi
et Collegii, quae
hoc Anno deinde.

Ladislaum Balko ibidem reliquerit, qui Oppidano
partibus Zakatzianis adhaereret, eique Palatinum
sum bracchium cogeret.

Dum haec aguntur Praefecti Caesarei, Mullenba-
chio et Alba Julia, iterato vicibus Enyedinum ver-
sus Exploratores ablegaverunt, qui omnes motus, et
omnia molimina Haereticorum explorarent, re-
ferrentque. Fuit é numero horum Exploratorum
Gaberquidam Ignatius Transilvanus Natione
Saxo, qui cum Enyedenses ipso vesperi Natu, et
Suoque munere imprudentius fungeretur, cap-
tus, et ad castra Stephani Foratzkai de-
ductus, qui rem, latinè loquebatur ad Pagum
Bogat, arbitrio eius quid de ipso fieri vellet com-
mittendo. Stephanus Foratzkai, viso homine, ut
erat Enyedensibus dudum offensus privatis de
causis, iubet eum naribus et Labiis mutilari,
atque sic ad hos, nempe Praesidiarios Germa-
nos dimitti; quorum Enyedenses apud Caesaream Ma-
jestatem in invidiam adducere, malumque illud,
quod ipse apertè Civibus Enyedensibus inferre
nolluerat, per alios inferendum iuberet. Accidit
res, prout animo suo Stephanus
Foratzkai, Simulac enim truncatus Gaberdi-
gnatius, Sabesium ad Praefectum Caesareae
Militiae Baronem de Figel redüxisset, tanta ille
ira comotus est, ut de Fabro Lignario propere
Cibinium ad Comendantem Generalem Rabuti-
nium transportando, Consuli Sabesiensi man-
data darit, ratus fore ut aspectu hominis mu-
tilati Rabutinius ad iustam de Enye-
densibus vindictam sumendam excitetur. Ve-
rum Eventu illo Consilium Figelianum, fugi-
dem ubi Rabutinius Exploratorem illum tan-
topere deformatum videret, cuiusque ca-
pitalitatis ejus et mutilationis Enyedenses
esse persuasissent sibi, deliberare statim

Animo

animo coepit,
statuat. Mitt
de Trige Praef
rem, ut de E
exigat, Oppi
iussa prompt
Saxonibus, Va
Nam hi enim
se se ad fu
ne rumor a
committit, a
pora circle
vit. Recepe
Castellum,
Oppido incu
erat etiam
nus Enyed
ea fuga m
rsum à ve
potuit. C
defixissent
desperunt,
rex C. D.
Paxir Pap
seranorum
Virij, ora
parerent
ut quis d
in Manda
rem Capte
ret, Si
prodere Co
rorum d
dubio il

animo cepit, quo pacto Exemplum in Enyedenses
statuat. Mittit sine mora mandata ad Baronem
de Tige Prefectum Cæsareum, Sabesii commoran-
tem, ut de Enyedensibus ferro et flamma ul-
tum, ut de Enyedensibus ferro et flamma ul-
ciscatur, Oppidumque delcat. Ille ad exequenda
iussa promptus, collecto subitaneo Milite, qui ex
Saxonibus, Valachis, Ungaris, Armenijs, aliisque Gentis
hi enim spe predæ vagulari militi germane
se se adiunxerant.) Sub ipsum Noctis silentium,
ne rumor adventum anteverteret, itineri se
committit, atque ipsa Dominica Palmarum mane
hora circiter 8va A.C. 1704. Enyedinum advola-
vit. Recesserat se se pars aliqua incolarum in
Castellum, alii ad vicinos Montes, Collesque vitiferos
Oppido incumbente fuga dilapsi erant, quos inter
erat etiam unus ex Professoribus Collegii Sep-
nus Enyedi, una cum coniuge et liberis, cui ea men
ea fuga male cessit, vix enim globum tormenta-
rium à vagis militibus in se directum evitare
potuit. Cum iam ante Castellum sua Castra
defixisset Baro Tigius, Supplices abrisam illi pro-
cesserunt, extra Castellum, duo Collegii Profes-
res Cl. D. Sep Bamy Hologvári, et Franciscus
Pacir Papai, duo Collegii Ref. Pastores ut et Se-
niorum, cum nonnullis Primarijs ex Oppido
Viris, orantes ut innocentis turbæ, Oppidoque
parceret, quibus Tigius Responsit penes se non esse,
ut quid aliud faciat, nisi quod à Rabutinio
in Mandatis acceperit, Vogabatur idem, ut Sal-
vem Castello, Templo, Parochijs, et Collegio par-
ceret, Sed Data iam erant omnia flam-
mis Collegium, quamsi enim Collegium Oppida-
norum delicto contiguum ô fuisset, procul omni
dubio illud non deliquisset Tigius, atque nec
ipsius

A. 1704.

Baro de Tige
Oppidum Enye-
dense et Colle-
gium flammis
involvit iussu
Rabutinii

ipsius culpa accidit; quod ipsem flamis absumtum
fuerit, verum quia cateris contigua erant aedificia.
Jussit itaque Tigiis educere Cives ex Castello, Comi-
gy et Liberos Suos, Segue reuipere in Aream Collegii,
quibus venia illis omnibus concederetur, qui idem
reperti fuerint: postea Militibus suis per hora Spa-
cium libertatem praedarum agendarum concessit
qui quantas licentia fuerint grassati in loris Sacris
et profanis, quantas abduxerint predas, lon-
gum esset pro magnitudine calamitatis describere.
bere. Signo deinde ad Comune incendium da-
to, incendiarii, omnibus aedibus privatis publi-
cisque, in omnibus Oppidi Angulis facem sub-
jiciunt, et Oppidum simul omne flammis in-
valuit. Multi postea pueri puellaeque et qui
morbis detenti fuerant sospiti et flammis ipsius
ei inventi sunt. Ipsum quoque Collegium Com-
nibus flammis absumtum est. Semini parcum qui
cumque in fuga deprehensi fuit, praeter semi-
nas et pueros casi numerati sunt plus quam
Ducenti quos inter Studiosi 18 fuerunt, pro-
ter illos qui gravia vulnera acceperant. Ita
rum Oppidum istud una cum Collegio exa-
stat. Duo postea Seguenti sunt Anni aligeat, 1705
et 1706. ac Seguentes, Calamitati priori pro
pestibus eorum Discipulis, et tali Collegio. Com-
ratio Enim nec inter Desolatos Gaticty et pu
stramine tuta esse potuit, siquidem Praeda inhian
ty Rapiani, caterique Militty vagi omnia tabi-
bula exutiebant, perreptabant omnes locuty, ime
meta perculsi Studiosi in Silvis et proruptis Can
ibus Torotrio latibula sibi aliquamdiu quaesive
runt, quo tempore ipsa quoque Subterranea Col
legii Crypta, in qua patriotty Oppidi Cives et
alii etiam ex loci Circumincolentibus Temeluam
pretiosiorem conditerant, et in qua Bibliothe-
ca quoque Collegii abdita erat, perfractaq. et
et direpta fuit. Duravit hoc tempestas Civilium

matuum

natum et nascentium inde continuaram Cala-
mitatum, quibus et Scuda sufflaminarunt usque
ad Annum huius Seculi Bonum, quando Status
publicis motibus, et bellorum Spiritu subbato,
Musis quoque Amicis sua pax et libertas re-
stit. Interim Professor Theologiæ Cl. D. Stephanus
nus Enyedi rat adversis Casibus fractus AC 1713
munere suo Professorali cessit: Cuius in locum
Sequenti Anno 1714 5ta Januarii Supre-
gatus et Vir Cl. D. Stephanus Gyula-Szigeti
tum Pastor Ecclesiæ Felső-Danyaiensis inau-
guratus ad Docendam Theologiam professitus
Ill. Curatoribus S. R. Comit. Alexandro de
Teleki ab Szék, et Sp. D. Johanne Nemes
cum Sequente Nobilitatis Comitiva. Cessit
quoque munere eodem ipso Anno 1714 Cl. D.
Stephanus Kalosvari die Enyedini Philoso-
phiæ et Linguæ Hebraicæ Professor; Mortuo
siquidem per hac tempora R. Episcopo Ste-
phano Vesprémi Optimatum et Synodi
Suffragijs in eius locum Suffectus et Cl. D. Ste-
phanus Kalosvari, qui proinde Mense Novem-
bri huius Anni Valedictoria Oratione publi-
ce habita officio Decedens pro Albani Iuliam
in Residentiam Episcopalem pro more eius
temporis concessit, Atque in locum abeuntis
hic ipso eodem Anno die 28va Augusti Suffe-
ctus Cl. Vir inprimis ex Litteratura Orien-
tali D. Petrus Pilágyi.

Fatalis fuit Collegio nostro Annus huius
Seculi 16us, primum quod eo Anno Vir Pa-
tybiscx Cl. D. Franc. Parisiis-Papai edidit in
vulgus libri Satis clarus post exantlatos in
hac Athenæo 35. Annos labore lenta mor-
te confectus fuerit, magnumque sui desiderium
reliquerit

A. 1709.

reliquerat: Deinde quod hoc eodem Anno acquisitum
fuerit Albæ Iulie Collegium, templum, Residentia
Episcopalis Reformata, et alia, quæ sequentem
in modum acciderit: Temerarunt hucusque Reformati Albæ Iulie Collegium ab ipso Principe Gedeonem
Bethlen eduei ceptum, et postea consumatum, temerarunt templum maius, quod Datoreanum vocatur, hæc non alias possessiones plures, unde cum Episcopus R. hoc in loco hospitari et solle gio adhabitare soleverat. Iam vero hoc Anno 1716. Generalis Comendans Steinville Cæsareus, Nomine SS. Mattis petiit à Supremo Reformatorum Consistorio, ut possessiones illæ Collegii in Area sita cederentur Imperatori, velle enim Suam Mattem in eo loco Fortalicium quoddam edificare, in quo nullus Hungarus, nisi fuerit Miles, servi tolerabitur: promittebat quoque Nomine Suæ Mattis in locum Templi aliud templum, in locum Collegii aliud Collegium, atque insuper in Redemptionem Domorum occupatarum, XV Millia Florenorum, quodsi hæc Mercedes cedere Suis Possessionibus nollent RR. in promptu esse, quid cum Subditis Suis Sæpissime Mattis sit agendum. Coacti ita cedere Suo iure RR. Erant hic multa iuris Gylanyiani quæ ille Collegio huiati testamento legaverat, quid quod Collegium Enyedense ibidem possedit, id omne amissum sit, expectabatque adhuc hodie præmissa recompensatio.

Post decessum Cl. Viri Francisci Pazir-Papai, ob defectum proventuum Collegii à Suobus tunc Professoribus tenebantur Cathedræ Professorales Enyedenses, usque ad A. XX huius Seculi, quando Patronatu potiss imum Ill. Lib. Bar. Stephani Veselényi Supremi Refor. Consistorii

Consistorii per id tempus Presidij certum Annis
Professorem amplexa est, Virum Cl. Georgium Gyu-
la-Szigeti, Stephani fratrem Professorem An-
na Uivar Belyensem. Nec ita diu post fato fun-
cto Petro Szilagyi, Suffectus est A. 1723 Cl. Do-
minus Emericus Parist Papai, Francisci filius,
cui Lingua Graeca, Logica, et Historia Universali
Jocunda commissa fuerant, sed prematuro fato
A. 1730 Adhuc Celeb. rebus humanis Exemtus est.
Quale fatum habuit etiam Cl. D. Georgius
Gyula-Szigeti, Stephani frater, qui post quin-
que Annos laboris in hoc Collegio Exercitio pla-
cide mortuus est. A.C. 1725.

Atque in huius Viri Cl. locum Surrogatus est
eandem Anno eodem 1725 die 7ma Decembris
Cl. D. Stephanus Tőke Vasarhelyi, Philosophiae
et Matheseos Professor in hoc Athenaeo, per An-
nos 13. Electo autem in Episcopum Framid Cl.
D. Stephano Gyula-Szigeti A. 1737. in eius
locum Suffectus est Vir tum ex Academiis
Cl. D. Sigismundus P. Dorosnyai; pronti in
locum Defuncti Patrum Emerici Parir-Papai
admotus est, Cl. D. Michael A. Sitai, qui Amb.
eodem tempore in praesentia Ill. L. B. Gabrie-
lis Alvinczi, Secretarii Regii Gubernii A.
1738. Mense Januario Inauguralem habu-
erunt Orationem.

Atque haec ea sunt, quae de Fatis et Vicissi-
tudinibus nostri Collegii Scire, et Memoriae mandare
ex Nam. De illis enim praelatis Viris, qui nos
proxime Antecesserunt, loqui nihil attinet,
cum eorum grandia merita in oculis omnium
versentur, et cum ipsis hominibus vivant.

Finis

Præmittam nunc Verbulum de Origine et Conditione Collegiorum Claudiopolitani et Agropolitani, rem Argumento plane affini, quibusdam ignotam. Nimirum quod ad Originem Collegii Claudiopolitani attinet, de ea nihil Neo amplius, nisi quod eodem tempore, eodemque Autore Principe Gabriele Bethlen, et illius pri-
ma fundamenta iacta fuerint.

Præmabula Collegii Agropolitani.

Quod vero ad Collegium Agropolitanum attinet, illud formam eam, et frequentiam, quam hodie habet, accepit à Collegio Sárospatakiensi in Hungaria. Nempe Georgius Rakotzius I. Transmissis Primum, ad Exemplum et imitationem Collegii Bethleniani Albensis, ipse quoq; Sárospatakini in propria Sua et Arbitrio sessione, Collegium constituit, evocato etiam Johanne Amos Comenio, ad ordinanda La-
rinitatis Studia in Scholis inferioribus. Hoc ipsum Collegium Sárospatakense, floruit Vetiam sub filio Successore II Rakotzio Georgio. Sed illo Decedente, rebusque ad Coniugem Sophianam Batori devolutis, hæc ut erat Ambitiosa Mulier, fidem cum Religione mutavit, applicuitque Se Se Sacris Ecclesiæ Romanæ; quo facto A. 1671 Collegium quod Sárospatakini floruerat, lon
gè turbavit, fundatura ibidem Gymnasium, ex ritu et formula Suorum Sacrorum. Exulantibus Scholasticis, sub Duobus Professoribus Johanne Pa-
sarai, et Michaele Durinkai, quos fors et fortuna ferebant, digressis sunt, primum quidem Göntritii in Hungaria ad breve tempus Consi-
stentes. Hæc inter Magnates quidam Transil-
vani Exulum miserti, Primigenum Michaëlem Apafi eo induxerunt, ut hos Exules, cum Pitis Professoribus Albam Juliam, unde

ante

re et Conditione
Agropolitani,
gelicujam igno-
natu Collegii
nihil Deo am-
eademque Au-
e, et illius pri-

Agropolitanum
gustinian, quam
Saros Patakiensis
ergius Katakiel
m et imitatio
usis, ipse quoq;
a et Arbaja-
cato etiam
ori manda La-
ioribus. Hoc ipsum
uit Batianus pub
nio. Sed illo
em Sophiana
nobilissima Mulier,
ubi enitque Se
facto A. 1671
dlocuerat, loco
mnasium, ex
m. Exulq; mi-
le Johanne Po-
quo foy et
rinum quidam
ergus Confi-
dam Franfil-
em Michaëlem
Exulq, cum
m, unde
Anke

Ante hæc tempora Bethlenianum Collegium,
Coyedinum fuerat transplocatum, redigeret.
Prohibuit diGerjum nitis Princeps, atque ita A.
1672 Exules Saros-patakienses Studiosi, cum
suis duobus Professoribus admissi sunt Albam
Juliam, Sicutque ex hoc Collegium ibidem,
Collegium Saros-patakinum Albense.
Equidem favore Principis Apafii optime pro-
spectum fuerat de his studijs, dotatione
collocatij, nam licet nihil ex Donis Collegij
Albensis participarent, satij tamen erat
gratiæ, optimum et Securum habitationis lo-
cum accepisse, victum autem et victum tolera-
bant ex beneficijs privatorum, unde etiam
mos ille, qui Studiosi Sacrij diebus Festivis a
Aulis Magnatum exeunt, Conciones progre-
diuntur, ab hoc tempore, et ab hac occasione re-
petendus est. Perstitit ita Collegium Saros-
patakiense Albæ-Juliæ, Pulsa in tranquil-
litate, usque ad Annum Seculi præsentis
octavum, quando ut Supra retulimus, Refor-
mi ac imprimis Collegium nostrum iuri Suo
cedere coactum fuit, propter fundatam
Arcem Carolinam, tum igitur et Collegium
Saros-patakiense eo in loco residens, Sedem
mutare debuit, recepitque se primum Kra-
kainum, ubi per aliquot Menses benigne
exceptum fuit, a Vidua Ill. Comitis Ladislai
Teleki. Ne hic deducta Procerum Exami-
Reformati Scum in Consilium iverunt, quid
cum illo Collegio facto sit opus? Placuit
omnibus reducere M. Vasarhellyinum, seu
Agropolim, ideoque initio Anni 1717.
Collegium istud quondam Saros-patakiense,

Agropolim

Agropolim translatum est, Professore tum in
ea illa Andreâ Sebes Zilagyi. Ea translatum
latum Agropolim istud Collegium Subsidiis
Sparsim in Oppido, eo usque dum Schola An-
rea ibidem constituta, aliquantulum amplia-
retur. Sumsitque postea sibi hunc Titulum:
A' N. Sárhellyen meg telepedett Sáros
pataki Collegyium, cui rei fidem fecit
quod Andreas ille Zilahi de quo diximus,
in Oratione Super funere Com. Ladislai
Dethlen recitata, hunc titulum sibi ipse
Tribuerit. Ab eo tempore Collegium istud
ne planeque unitum Collegio, seu Schola
que fuerat antea Agropoli, ibidem floret.

Floreat diu.

Summa, et Postulata Synodi Generalis Anno 1713. 25ta Junÿ Cuyedinii Congregata.

Primum Sanctæ Synodi Generalis Postulatum.

A Supremum Consistorium hogy in bona forma fel állittassék, hatvalaha, ebben az időben igen szükségesnek ítéli a Szent Generalis, hogy annál inkább oltalmaztassék a Szent Ministerium, és az Ecclesiakkal, gok annál nagyobb vigorral discutiálhassanak, és expediálhassanak.

Resolutiones Particulares Consistorii Reformati ad Projectum Sanctæ Synodi Generalis Summa.

Az mi kegyelmes Istenünk Nemzetünkéges bűneink ellen méltán fel gerjedvén haragjának közepette is végheznelen irgalmasságával nem jelenthetvén, jó tanácsunk békességünk visszahozásával, e pregény Hazának el feledett sorait össze gyüjtvén, szükségesnek ítéltetett az Ecclesiák, Collégiumnak jó rendben állittatások arán gondolkodni, és discursálni, a mikhogy post serios discursus de Super intendentibus, a Sz. Generálisnak ezen Statutumi szerint determináltattak Communi voto is concludáltattak ezen következendő dolgok, ei Quidem.

Ad Primum Punctum. Jelenvén igen szükségesnek ítéltetik a Supremum Consistoriumnak fel állittatása. Melyhez képest Jó Curator Uraknak rendeltetnek a Méltóságos Urak, Weselényi István Ur Cs Nsga, Groff Teleki Sándor Ur, Groff Teleki László Ur, Groff Bethlen László Ur, és a Reformatus Püspök Ur Cs kegyelme. Membra vero Consistorii ex Secularibus, et Ecclesiasticis hoc Ordine Censebuntur.

Ex Secularibus.

Groff Bánffi György Ur Cs Nsga, Groff Bethlen János Ur Cs Nsga, Kemény László Ur Cs Nsga, Szentkereszti András Ur Cs kegyelme, Nalászi Lajos Ur Cs kegyelme, Bartsai Abrahám Cs kegyelme, Nalászi László Ur Cs Nsga, Nalászi László Ur Cs kegyelme, Fosika Imre Ur Cs Nsga, Nalászi László Ur Cs kegyelme, Kemény Boldizsár Ur Cs kegyelme, Lázár György Ur Cs kegyelme, Szilágyi András Ur Cs kegyelme, Korda Sigmond Ur Cs kegyelme, Rhédei Pál Ur Cs kegyelme, Nemes János Ur Cs kegyelme, Forró Péter Ur Cs kegyelme, Vass Daniel Ur Cs kegyelme, Bánffi László Ur Cs kegyelme, Rhédei Ádám Ur Cs kegyelme

Miko Jeremiás Ur Cs. Kegyelme, Daniel István Ur Cs. Kegyelme,
Csongrádi György Ur Cs. Kegyelme.

Ex Ecclesiasticis.

Nagy Enyedi Professor Uramék, Holoszvári Professor Uramék, Jeje-
vári Professor Berpatsi Uram, N. Enyedi Esperes Ur, Notárius-sával, Hu-
nyadi Joannes Esperes-sé Nádudvari Geier Ur, Telsáli Joseph Ur, Soj Je-
remiás Ur, Bonyhai György Ur, Almási István Ur, Szokolyai István Ur
Hermányi Geier Uram, Szentkirályi Geier Ur, Szentkirályi Mihály Ur,
Vásárhelyi János Ur, Bonyhai János Ur, Dézsi János Ur.

Consistorium Notárius-i leírtnek.

Alsónémedi Sámuel Ur, Sere: Mihály Ur, Enzédi Jozef Ur, Csongrádi
András Ur, Likio tartottnak a Consistorium celebrálásának idejéről,
s helyéről invitálásaikra, együtt, vagy külön, pro renata Comparcalni. Az
Ecclesiai dolgoknak folytatásáról pedig gyakorta lelkesítni Celebrálandi Con-
sistoriumnak, observállyák a Tt. Curator Uraknak, vagy a Fenéket, vagy pedig
a ki inkább kéretik Servata invicem Urbanitate, inter se Harmonia, Con-
vocállyák a közelebb való Ecclesiasticum, é Politicum Membrumait a
Consistoriumnak.

Generale Consistoriumok celebrálásáról Terminusai pedig determinálta-
nak akkor, mikor a Nemes Ország Gyülése fog lenni, é midőn a Tt. Generalis Gyü-
lése celebráltatik, propter frequentiam Conflux-um, et facil-orem Negotiorum
expeditionem. Ha pedig sollyan occurrentiák interveniálnának, a mel-
lyek kivánnák a Terminusokon kivül a Consistorium Congregatioját, Jó
Curator Uramék pro Talione Status, es Ordinis Conbocállyák az egész
Consistorium Tagjait.

Ezen Consistoriumnak pedig Auctoritássa in Observationibus Ecclesiasti-
co-Politicis Difficultatibus, és Litigiös soram eorum Abjtatis, ad Submen-
da determinandis Stabiliáltatnak, mellyek, ha mit végez, é determinál, annak
Effectumban való vétetésére plenarie facultattsék, mellyen is Deliberája,
é, Comissioja ellen, ha ki Contumacia ductus reluctálna, Ecclesiastica
Censura lévén a Canon szerint büntetődjék irremissibiliter, et Suis omni-
bus Indulgentiis, Beneficiis pedig azon Status-béli Inspector Curator.
tol Comperiáltatván, delictuma az aller Celebrálandó Consistorium elei-
bene Citáltatván, azon Consistorium Secundum Qualitatem delict: Con-
formálván, az irrogáltandó Poenak Executioba vétethessék, mely ellen
a ki reluctálva, excommunicáltassék, és mind addig ne is admittál-
tessék, míg ad meliorem frugem nem Redeat.

Továbbá meg kivántatván a Collégiumi alkalmatosságok, é a Scholárkhaz, úgy a
Templomban lévő Ecclésiasticus Székhez a Curátorok rendelésére, Inspector
Curator Uraknak rendeltetnek.

Az

Az Enyedi Collegium Ház.

Groff Teleki Sándor Ur, Szilágyi András Ur, Nemes János Ur, a Rector Professor mint Deákben egyező értelmű Curátor Uraimékkal.

A' Fejérvári Collegiumház.

Groff Teleki Josef Ur, Lázár György Uram.

A' Kolosvári Collegiumház.

Groff Bánffy György Ur, Groff Teleki Lászlo Ur, Nálaizi Lajos Ur, Rhédei Ádám Ur.

A' Vajdahelly: Scholaház.

Groff Bethlen Ádám Ur, Földvilagi János Ur, Turotzi Mihály Ur.

Az Udvarhelly: Scholaház

Groff Bethlen János Ur, Korda Sigmond Ur, Nagy Sigmond Ur.

A' Fogarasi Exiláház ej Scholaház.

Groff Teleki Josef Ur, Imrédi Josef Ur.

A' Hunyadi Frauenhaz.

Josika Imrech Ur es Kőga, Barsai Abrahám Ur, Nalatzi György Ur.

A' Fejérvári Frauenhaz

Josika Daniel Ur, Kemény Boldisár Ur, Bélyei Istvány Ur.

Az Enyedi Frauen Ház.

Kemény László Ur, Torotzkai Péter Ur, Josika Imreh Ur, Alvinczi Pábai Ur, Fordai László Ur.

A' Kolosvári Frauenhaz.

Rhédei Pál Ur, Földvári Pál Ur, Imrédi Istvány Ur.

A' Dési Frauenhaz.

Bongrátz György Ur, Bongrátz András Uram.

A' Szék. Frauenhaz.

Vas Daniel Ur, Ujhelly: Ferenz Ur, Balasbai Istvány Ur.

A' Görgényi Frauenhaz.

Groff Teleki Sándor Ur, Kemény Simon Ur, Bánf. László Ur.

A' Maros Szék. Frauenhaz.

Lázár György Ur, Rhédei László Ur, Rhédei Ferenz Ur.

A' Kükülövári Frauenhaz.

Groff Bethlen Elek Ur, Alvinczi Sámuel Ur, Mihálz Ferenz Ur.

Az Udvarhelly: Frauen Ház.

Groff Bethlen János Ur, Korda Sigmond Ur, Ugron Sámuel Ur.

Az Erdővidék. Frauenhaz

Daniel Josef Ur, Daniel Istvány Ur.

Segy: Vérd. Orbai Frauenhaz

Miko Ferencz Ur, Bernád János Ur, Bartha András Ur.

A' Tordai Ecclésiához

Groff Szélely Ádám Ur.

A' Szászvárosi Ecclésiához.

Groff Teleki Sándor Ur, Josika Istvány Ur.

Ezen Inspector Curatorok pedig szorgalmasson vigyázzanak a' szerzetek és Inspectorjaik alá bizassatott Ekklésiák, és Scholák dolgaira, minden némü Officialisaira, és azoknak igazitásában vetni kel nem mulaszták oly dolgok intervéniálván pedig, mellyekben magoknak el igazitani nem lehetne, a' Jö Curator Urakat, é a' Consistoriumnak tegyék által.

Secundum Postulatum.

Az Ecclesiasticum Beneficiumnak restitutiójat, hogy a' Mlgs Curator Urak operatióban vegyék, alázatosson kéri a' Sz. Generalis.

Resolutio.

A' Jelséges Oramnak azon irányu fel küldött alázatos Instantziára való kegyelmes válaszát várjuk, ezen ügyben is bé érkezését rövid idö multán.

Tertium Postulatum.

Tiszteletes Püspök Ur nagy szükségét jelentvén, az ö kegyelme intentiójára valamit Deputált: szükséges volna.

Resolutio.

A mozgásban sél mindjárt, de jasso J. Püspök Ur mellöl a Vosz. erköltsü, és élessü Leánya, és rendelve ült melléje egy öreg Asszony, és Inas, subjiciáltatik a' Boldjára Prof Pechlen Tábrse Ur Cub 10. Prof Jelek: Sándr Ur Cub 5. Nemény Ur Cub 5. Lázár György Ur Cub 5. Horda Sigmond Ur. Cub 8.

Dort.

Prof Dáuff. György Ur Urnaz 20. Prof Jelek: Fogef Ur Urnaz 20. Miko Jeremr Ur Urnaz 20. Ezekes percipiálya Posa Pál, orogállyai sub onere ved. Deuda Páuis.

Quartum Postulatum.

A' Hazában el áradott mindenféle bün, nem is büntetik a' Tiszteka Gonosztt ha nem sal Curialis Poenaval, mely miá félö, hogy az Ur sal ne fogyatkozol dogsalan Nem Lesznek el.

Resolutio.

Parancsolatyok légyen Inspector Curator Uraméknak, hogy vigyázzanak az effele Scelerata Personakra, é vétsenek állyák a' Jö Curator Uraknak Nagyságoknak, minden kötelességek debito modo büntetéseket.

Quintum Postulatum

A' Borbándi, és a' Zalatznai Prédikátorok nem jubsistálhatnak, mivel nincsen Fizetések. A' Nagy Ajtai Ekklésiában más nincsen Minister. A' Kis Solymosi Ekklésia is el ha hajobau ever. Ugy a' Bá gyoni, és többek.

Resolutio

A' Borbándi, és a' Zalatznai Prédikátorok subsistentiájokra, ugy, egyéb jele Tellyekre is légyen provisio az Ekklésiak pénziböl.

Sextum Postulatum.

Szemérnyi né Asszonyom meg sanálta a' Sz. Generalist az Adományát jelöl, mivel ez elött való időkben adóra volt 900, é egy réhány Jobbitl oda Tiszteletes Enyedi Professor Uraméknak számokra, sub Spe Resolutionis, mellyet kivánnis Kéjuvátalni.

Res

Resolutio

Vagyon erre Gondjok a Jó Curator Uraknak.

Septimum Postulatum.

Décsen egy nagy ház erővel el akarnak foglalni a Barátok.

Resolutio.

Ezt is omni modo procuralni igyekezzük.

Octavum Postulatum

A Nemes Darabot nem akarják k. ádni a Prédikátoroknak sok helyeken, úgy mint a Déési, Szék, és Görgényi Praestatiokban, s egyebütt.

Resolutio

Requirállyuk az iránt a Méltóságos Urat, Ő Excellentziáját.

Nonum Postulatum.

Magyaron, Köröstvélyfáján, és egyéb helyeken a Quartas nem akarják k. adni.

Resolutio.

A Méltóságos Cathedrális Statust, requirállyák a Méltóságos Jó Curatorokat, hogy emlékezzenek előbbi igéreteikre.

Decimum Postulatum.

A Diósalvi Reformata Ecclesia templom helyes tér az Unitárusoktól, de nem akarnak adni, hanem az Ország gyülésére telhegát tak.

Resolutio

Az Unitarius Statust requirállya arránta a Consistorium.

Undecimum Postulatum

A Sz. pál: Parochialis Házas Helyébe kér: a Méltóságos Ő Excellentziás Ő Nsga mivel a Jószágnak mellette vagyon, igéri véle éreztetni Jobbágy fundus mellyis lehetne é oly alkalmatos, mint a Parochialis Fundus, vagy nem?

Resolutio

Nem tás benne alienumat a Consistorium, ha azon Helyet megkéri is, azt hogy a Küküllő Vármegyei Curatorok menyenek ad faciem Loci, és vizsgállyák meg a helynek Situatioját, a Concambialis Lebelet is formára vizsgálják meg.

Duodecimum Postulatum.

Miivel sok helyeken meg szaporodtak az Oláhok, kik is olyan fundusokra telepedtenek, mellyeken az előtt bér adó lakosok laktanak, ők lennének volna, ha azok is fizetnének a Prédikátornak, mivel igen defalcálódik a Prédikátorok fizetése olyan helyeken.

Resolutio

Ezeknek vizsgálatok az Esperesekre, és Corrigálják.

Decimum Tertium Postulatum.

A Kézdi Vásárhelyi Schola Mesternek annuatim fizetődjék 33 forint fizetése, mely is sok Esztendőktől fogva nem administráltatott.

Resolutio.

Az Ecclésiának ez pénzéből ezután is k. fizettessék.

Decimum Quartum Postulatum.

Vagyon 13 Esztendeje, midőn a Háromszéki Ecclésiákban Visitatio nem volt, mivelhogy a Jószek nem segedtek, mely miá sok fogyatkozások vagynak.

Re
z

Resolutio.

Circumscribatur ab Scholâ à Visitatore, hogy ollyan feles számmal ne mennyen ki, mint abusáltak vélle, hanem együtt Curator mennyen ki à Seniorral a Curator Periodi, és ugy visitállyák az Ekklésiákat Pranchumnak pedig à Nemes Székek adnak.

Decimum Quintum Postulatum.

A' Kolosvári Typographus azt kivánnya, hogy Privilegiumnak Confirmatióját igyekezzék munkálodni à Fö Curator Urak, à Méltóságos Puberium előtt.

Datum Cibinii 9a Julii 1713 ex Conjistorio Reformatorum.

Publica hac Conclusa extradata per Sam. Alvinczi, ejusdem Conjistorii Notar.

Synusa Curatoribus tradita Distinctim observanda.

Primo.

Leg elsöben lészen à Curatorok közül az egész Reformatum Conjistorium üdvéből, és parancsolattyából, a mely Gyakodnak, Állának, Collegiumnak, és Scholának választására rendeltetett, igyekezzék jo Ekl. Gyülekezettel az Instructionak rendi szerint amaz mindenkori fogyatkozásának orvoslásában, minden rendes utor módon való modalitást el Követni; vagy pedig, hogy akkor Curator Atyánkfia a mindenkben ügyet értvén akkor helyben Eszerestel, és ha mi igazitás kivánnatik valamely dolog arányt Communicatio Conjilij légyen, ne pedig dijrendta, Sőt ha mikor nehezebb Difficultas oriálodik, igen szükséges, hogy bizonyos helyet, és idöt rendelvén, oda többekre is az Értelmesebb Politicus, és Tapasztalt Személyek közül hivassanak, vagy pedig ottan rejtsibállyák a Fö Curatorok, és ha az idö magával ugy hozza, a Conjistorium Gyülésre magok Reportállyák.

Secundo.

Jelesse igen vigyázzanak, és az Egyházfiak által is, vigyázzassanak a Templomok, Scholák, Collegiumok, Paraki ák Gödör-ből tornladozására, és minden egyéb impedimentumira, Gyülesnek modalitásáról pedig ugy, mint Conjervalvan egy más Közös.

Tertio.

Melyre nézve igen progalmasson irnyesztigáltyák ö kegyelmek, minden ütt a hol kivánnatik ekkor Inquisitionem Mestauke, hol melyik Collegiumhoz Tanárhoz, Templomhoz, Scholához, Parochiához elsöbben jogva mitsoda Personalis, Quarta, Dézma, pénzbeli fizetések járnakake, kitül, és mennyi? hogy az hol nyalka szakadott, assalt Quarta Adójának valamely Dominus Szekszalad, vagy Communitásnál, elöljö is plaudis Medij pro bállyák restituáltatni, és ha ugy is semmiképpen ki adni nem akarnák, tartozzanak ekkor Articulariter procedalni az olyak ellen, és Viá Juris ezis kiki à Curatorok közül dolmatzi a' Quárta alatt leröket.

Quæ

Quarto.

Hasonlo képpen a hol Sinum Legatumok voltanak, é vagynak, vagy Adományok is, hol, é kinél voltanak, és vagynak, é talán találtatnak, szorgalmatosan investigállyák, é in bonum Ordinem redigállyák, é ha lehet per primas Az Esperesnek intésével Vesztaurálnak, vagy az Offertoriumok ex Consensu, et dispositione Curatorum de Superfluo eddanak.

Quinto.

Hogy pedig efféleik jol folyhassanak, feleslegen ne vigállyák a Curatorok Esperes Uraimékkal együtt, hogy minden Evák, é Társaikat mellett jo erkölcsü, jo Gondviselésü, Serény, é Oh. Imperatus Egyházfiakat tegyenek, azoknak szoros instructiokat is adván, minden Fizetésbeli jaira Dolgokról, hogy az Ekklésiának javaira, a Templomnak épületire, kivek jövedelmeknek megtakaritására, miképpen viselljenek Gondot, et de Similibus Esperest, é Curatorokat mélt. nak, miképpen adjanak hirt, és mitül tegyenek közelebb.

Sexto.

Hasonlo képpen a Collegiumnak mellé is oly Igyzatosokat allitsa, nak ö kegyelmek, a kik Serényen vigyázzanak, minden dolgokra, sőtre, ha mi olyas orvoslásra való dolog lészen, jo idején adjanak hirt ö kegyelmeknek, mint Curatorokhoz, é ök kegyelmek Gyülekezetéből orvosolják.

Septimo.

Minden Esztendőben, és Ellátában a Prédikátorok Mesterek miképpen viselik magokat, vagy erkölcsökben, vagy Tanitásokban meg esmert vérségek iránt, miképpen alkalmaztatnak Hallgatókhoz? Contra a Hallgatók, miképpen Oh. empe. gokat a Hallgatókhoz? Contra a Hallgatók, miképpen Oh. empe. rálnak, és Fizetnek Tanitójoknak, szorgalmatoson kell vigyáz. ni arra is, é az Esperessel együtt az Afféleket minden utakon, Mo. dorokon orvosolni el ne mulasszák, de ha két három izben el próbált Rendes intések után még is nem jobbulnak, a Suppre. mus Curatoroknak, é Consistoriumnak is afféről hirt tenni el ne mulasszák ö kegyelmek.

Octavo.

Valahol is akár minémü Hercegtum, és Grófsúm eskit vala, tik által annak végben kell menni, azoknak Hüles Regestra mok legyen, hogy a Curatorok előtt produkálhassák, mi homa jára, é mi hová költöttek, melyre való vigyázás, é szoros számvetel incumbális a Curatoroknak mindenüd, ne hogy valamely Evák Collegiumnak, mi kis Vedtsig a hit nélkül, és helytelenül el sékorolhassanak.

Nov

Nono.

Ha valamely Esztárol valamely Dominak az el mult Jubi-
eusságos Esztendőlben el Predáltattak, vagy más alá-ir-mi mo-don
el Vétettek, mennyenek végére a Curatorok, mi képpen, és ki-k
mi-é vétettek el? Az Ecclesia vesztette el? vagy annak Szin alatt
valakinél találtatnak, és nem a Jalué, vagy Privatus lu-
ber maga Szükségéért vette-é, vagy Zálogositotta el? et
Similia, hogy Sui Vij, mind az Assessornak Tekintetes Ordinarius
Galnadosson járadozván effectumban is vehessék.

Decimo.

Ultimatim. Ha valami praeise Specificálva nem volna is
ezen Summamokban, a Tekintetes Consistorium Képes-e Ki-ki jo tetszésével
Annak igazitásában maga Tőrvényessége és mind Szemekre
mind Keresztény Vallásához tudvéle, procedálljon a Sze-
vinte, és ha niben magok a Curatorok Esperes Ura-
mékkal együtt igazitási nem tehetnének, tekintsenek fe-
gyen oda-s oda-n a Supremus Curatoratushoz, és Consis-
torium, mellyet Semmiképpen el Se mulaszszák.

Anno 1713 Die 9a Julii. Extradatum per Samue-
lem Mesnyi Consistorii Notarium

ITT VAN EL TEMETVE MÁ

Itt van el temetve Máté Ják pora,
Ki volt ez Országnak első Prokátora.
El bomolván fáradt testének sátora,
Itt várja, mig el jö juhoknak Pásztora.
Istenének hiven szolgált s' királyának,
Termett volt javára egész hazájának,
Haszna, szelid, okos, kegyes tanátsának,
Ki terjedt rendére mindenek sorsának.
Igy, mint égö lámpás olajja, végtére,
Másoknak szolgálván, maga véget ére.
Ki itt jársz tekintvén e' sírnak kövére
Igy élj, és mondj áldást emlékezetére.

Betüit, olvasod ki, e' Márvány könek,
Hajts térdet Barátom, a' ben nyugvo fönek
Ezt Vásárhelyt, Bárok, Grofok süvegelték
Mint régen Apollot Delphben, ugy tisztelték
Nagy ész lakott benne: az Ország törvénye
Sem érte feneket, oly mély volt örvénye.
Kész azomban szegény ember oltalmára,
Valamint dus gazdag Ur szolgálatjára.
A' királyi Táblán, a' ki jo véget várt
Perének, mind ide tanátskérdeni járt.
Nemzete Nemes rend: neve Máté Ják:
Havadból sem jö ki többé ily teli ják.
Élete 1720ban kezdödett: 1784ben végezödett

ITT VAN EL TEMETVE MÁTÉ ISÁK PORA

271

1630 20ma Martij. Alba Julia.

ARTICULUS XXXI.

1.) Fiscus Jobbágynak melyek tartassanak, azokat mint régye visszaadni

Mreg emlékezvén Kegyelmes Urunk a' Javallyi Esztendőben conclu, dált nyolczadik Articulusról, a' Fiscalis Jobbágyoknak Regestrálásáról e mostani Gyülésünk alatt alázatosson Kegyuralmát Nagyságodat, Fejedelmi Kegyelmes Resolutioja Szerint, azoknak Consignálásáról, fel iratásáról: Tetzett egész Országul, három Nemzetül, hogy a' mely Jobbágok, Várak most sine Controversia Fiscalisoknak i, rattassanak, valamint az elöszi Articulus Szerint a' Fiscalis Várak, ugy azon Jobbágok is in perpetuum Fiscalisoknak tartassa, nak, azoknak rebabeállásában a' Fiscus köteles a' régi Articu, lusokban meg iratni Processust.

2.) A' kerében valo Controversumok felöl légyen Terminus. A' mellyek még kerében nintsenek, ha azokhoz jut is, mindazál, tal a' vesztő Felek Novummal fel állathassyák Causájokat.

Az' mely Jobbágokban pedig Conradictio, és dubietas iratok a' Kápolnákban be adando Regestrumban, annak el igazitására, Octavalis, vagy más Extraordinarius Terminus rendeltessék, légyen determinálhassa akkor is, hogy: Ha mely Conradictorok a' Fiscushe, zenél lévő Controversum Bonumokhoz perennale Jusokat com, probállyák, azzal a' Fiscustol nem elmeállhassyák vagyon, ha, nem a' Fiscus csak attol vetik el, hogy az az Controversum Bonum nem Fiscale, mindazáltal legitima Juris Viá jussokat keresbetik. A' mellyekben pedig a' Fiscus Extra Dominium vagyon, és mostan Controversiában iratnak, ha szinte en ez jövendő Terminuson consequallya is a' Fiscus, nihilo, minus jobb igazságokat találkatván, azutánn is az elébbeni Resolutioja Szerint Nagyságodnak az Novum cum Pratiával incsolálhassák Causájokat a' periclitans felek, végezzük

3.) A' mely Jobbágok dubietásban maradnak, a' Ter, minusig el nem valogathatnak, s a' Sóros Várához valok is. Hogy pedig Nagyságod kegyelmesen igéri arra ma, gát, hogy a' kiknek Jobbágok dubietásban maradnak, vagy Jure perennali birván Jobbágokat, vel alios certos ob re, spectus az Terminusig nem fognák inscribáltatni, mind, azáltal, ha Fiscálisoknak vitetnének, a' Consecutio utánn is fogja inscribálni, azt igen alázatosson meg Bolgállyuk Nagyságodnak, ki kérében a' Sóros Várához valo Falukban, hogy

ám

ámbár addig azokis tégyenek Conroversiad alatt, de ha akkor
Dolgokat a Brassai Atyánkfiai nem állhatnyák, tovább valo
ut az inscribálhatásra nétkiek ne engedtessék, mivel mind az
Articulus, mind a Generale Decretum inter bona Fiscalia con-
numerállya Jörtsvárát, maga pedig Jörtsvára Sine Contro-
versia Fiscalisnak tartassék.

4.) A' mellyek most Fiscusénak iratnak, és a' mellyek
a' Terminusan néki ítéltetnek, azokon kivül valamellyek
hez jut emlékezetünkre, mind el adhayja.

Hozzá járulván ez is Kegyelmes Urunk, hogy a' mely Jo-
szágok post tam pure Fiscalisoknak ítéltetnek, azok in per-
petuum abban maradgyanak A' mely Joszágok pedig mos-
tan Controversiában fen maradtak, a' kik azok közül
Fiscalisoknak fognak ítéltetni a' Nagyságodtol arra pro-
figálando Terminusan, azok is hasonlokképpen. De emlé-
tzünkre soha több Joszágok, mellyek quocunque modo deve-
niálnak a' Fiscus kezében, sive per Notam Contractus,
vel Defectum, Fiscalisoknak ne tartassanak, sőt edig is,
a' mely Joszágok azokon az utakon devenialtak vol-
na a' Fiscus kezéhez, azok is hasonlokképpen, hanem mind Ju-
re perpetuo, mind másképpen el adhayja a' Fiscus.

5.) Ha mely Joszágban a' Fiscus ezutáu valami Jus ér-
zene, egyéb utakat el hagyván, kereste vagy mint a' Privatus
- Nemesek protocollyok, mellyet el nyervén Fiscusénak ne tar-
tsa, hanem el adhayja örökösön is.

Ha mely Joszágokban a' Fiscus emlékezetünkre valami lati-
tálo, és Subsidiale Jusst vehne ebében, azt nem per quinde-
lem Prohibitionem, vagy egyéb Extraordinarius Processuson ke-
resse, hanem ex Juridico processus valamint egy más közön
a' Privatus Nemes Atyánkfiai szokhanak perleni, incho-
álhya a Causáját a' Szerint a' Fiscus is vagy Donatarius, a'
Birák ütletin álhyon Brévirst illete é a' dolog, nem é? És a'
mely Joszágokat ezen modalitással a' Fiscus el nyerne,
soha Fiscalisoknak ne tartassanak, hanem valamint
az 1588 előtt Jure perennali el adott Joszágok, ugyan
azon Processussan aquirálandó Joszágok is, mint per De-
cennium, avagy Notam devenialtak volna Fiscus kezéhez, el
adhayja Jure perpetuo is.

6.) Utolsóz a' Fiscus Joszágiban lévő Nemes Helyek, és per-
tinentiák, azokon valo Jobbágyok meg tartassanak &c. ex

Ezt is hára nem Jagyvén, hogy a mellÿ Nemes Atyánkfiai a Fiscalis Jobbágyokat közöttök Nemes Sessiokat, és pertinentziáikat, s azokra telepitett Jobbágyokat birnak peremáli Jure és az 1637 ik Esztendőbéli Articulusban Specificált időtől fogva Do„ minumokban meg tartassanak, azok ezután is meg tar„ tassanak, a kik penig Jure Inscriptitio birnak afelettek is, azon Jusban tartassanak, ha kik penig a Fiscalis Jaluk„ ban a Nemes Sessiokon kivül valo portiokat birnak, hogy Nagyságod a Contradictiot admittállya, ugy, hogy a' jövendő Termínusra prodnállyanak igasságokról hi„ ven meg tsolgállyuk Nagyságodnak.

Conclusio.

Nos itaq̃ præmissâ supplicaõne fidelium Nostrorum Dominorum Regnicolarum, Siculorum Nationum Regni nostri Transilvanici, et Partium Regni Hungarici eidem annexarum, ac incorporatarum exauditâ, et admissâ præ„ scriptos universos, et singulos Articulos nobis modo præ„ missos præsentatos, præsentibus Litteris Nostris de Verbo ad Verbum, Sine diminũone, et Augmento, vel Va„ riatione aliquali inseri, et inscribi facientes, eosdemq̃, ac omnia, et Singula in eisdem Contenta, rata, grata, et accepta habentes, acceptavimus, approbavimus, ratifica„ vimus, et Confirmavimus, offerentes nos benigne, quod præmissa omnia in omnibus Punctis, Clausulis, et Articulis, tam nos ipsi observabimus, quam per alios. Quorum interest, seu intererit, observari faciemus. Imo acceptamus, approbamus, ratificamus, et confirmamus ha„ rum Nostrarum vigore, et Testimonio Litterarum medi„ ante. Datum in Civitate Nostra Albâ Juliâ, Die 20a Mensis Martij, Annõ Domini, Millesimõ, Sexcen„ tesimõ, Quinquagesimo.

G. Rákoczi mpriâ

1650 24ta 9bris Medgy.
A JISCALIS JOSZAGOK LAISTROMA.

Fejedelmi Hivatalunk szerint a mint külső békességére, ugy belső rendességére is Országunknak vigyázásunknak kellessen lenni, midőn érdemlő Hiveinknek panaszokat, és bántodásokat, a Fiscalis Jószágoknak bizonytalan számok, és keresése miatt, hogy ez iránt is meg határoztassék, és bizonyos számban vétessék a Fiscalis Jószágok, minden panaszok lecsendesítetnének, Janáky Ur Hiveinknek egy eleve tanácsból, meg találásából azonban a Nemes Országgyülés az el mult 1650 esztendőbéli XXXj Articulusban arról bizonyos rendet is irtanak, egy Extraordinarius Terminust is kivánván a Fiscalis Jószágoknak el igazitására, és bizonyos számban vételire. Melyre az el mult 1650 esztendőben, Mind Szent Havának 24 napján rendelvén Medgyesi Városunkban, Janáky Ur Hiveinkkel jelen lévén együtt az Országnak Hites Assessori, ez ide alá meg irt Jószágok sine Controversia örökös Fiscali Szolnak találtatnak. Mellyek hogy nyilván légyenek, és a Fiscalis Jószágoknak számát mindenek érthessék, ez okon a Kegyelmes jóért a ki nyomtatás által adattatni tetszett is segedelmét is akartuk tenni, kiknek számok igy következik.

Fejér Vármegyéhez tartozo Controversia nélkül valo Fiscalis Jószágok.

Jozsalud		Stráda	Szent Imrek	
Mucsod		Dálya	Benedek	Oppe.
Paurán		Kocsos	Süged	
Czelna		Felső Pálod	Vádradgya	
Bojána		Berve	Tövis	
Diomál		Alamor	Magyar Orbo	
Remete		Oláh Igen	Monora	
Bonor		Borbánd	Holdvilág	
Táthé		Kis-Jalud	Bre Bácza	
Drenbár		Sáárd	Nagy Gergör	
Sospatak		Igen	Csánád	
		Boros Borsáre.	Soriviely	
			Szulinka, Bubiahely.	

Kővárhoz tartozó Controversia nélkül való Fiscalis Falvak.

Magyar Berkes
Kovács
Somkuspataka
Remete
Dragumérfalva
Berenyze
Kolcsér
Nagy Nyires
Kis Ilber.
Fejérpeg
Somkut
Alsó Jenő
Buda Jenő
Szapánpatak
Kolozsér
Tőrökfalva
Sóly.
Szalatura
Szeresér
Csernafalva
Solymány
Rekapálnak
Lajzkonya
Fonáts
Bréfalva
Kis Körösvellyes
Szurdok Kápolnás
Monostor Kapálnak
Gyükeres
Daufalva
Magyosfalva
Nagy Berzo

Gaura
Várallya
Berkespatak
Butyáda
Kis Bun
Kusulát
Kozla
Kis Nyires
Jehénpataka
Nagy Ilonda
Részlyk
Beluska
Sáda
Lemény
Kis Berzo
Finkfalva
Ropánfalva
Sugásztra
Nagy Bozonta
Szapár
Kolso
Kölső Kasalin
Nagy Bun
Kis Bufalva
Arany ás Mező
Somuza
Feriuze
Sankureiz
Diospatak
Málfalva
Bibelfalva
Felső Miszt Falu

Grápa
Sós mező
Kis Magura
Berenyze
Szalállo falva
Karallya (Ojt.)
Garbonátz
Kovátskápolna
Gyertyános
Drágavirtma
Nagymás tápos
Körösvellyes
Közeles mező
Lukátyfalva
Aranyasfalva
Durusfalva
Birbofalva
Csuka
Hideg kuta
Hóvirilla
Körtvélyvér
Gopliuza
Sikotes
Liska
Szelinuze
Tölgyes Fejér
Nagy Fejér
Ilonda patatka
Felső Jenős
Szapár.

Sörgény Ber tartozó Controversia nélkül való Fiscalis Falvak

Sörgény Szent Imre
Berellye

Orsova
Libánfalva

Magyar Bölkény
Alsó Sörgény falu mellett.

Also Köhér
Felső Köhér
Oláh Bölkény
Sarapházd
Szent Mihály telke
Kenderes

Kasna
Adrjány
Sós Szent Márton
Fürdőhöz.

Kukuts.

Kis Orosfalu
Nagy Orosfalu
Radnótfája
Hébükk
Alsó Oroszi
Felső Oroszi
} Ezek is Fürdőhöz tartoznak a Görgényi ut mellett.

Gyalukhoz tartozó Controversia nélkül való Fiscalis Falvak.

Gyalu
Sollyom telke
Köves Fő
Vista

Hév Szamos
Nagy Kapus
Darocz
Fürd
Száldobos Lona

Hideg Szamos
Szép Jenes
Bács
Zilah
Oláh Egerbegy

Kolos Monostorhoz tartozó Controversia nélkül való Fiscalis Falvak.

Kolos Monostor

Tegenye

Hs Dt Várához tartozó Controversia nélkül való Fiscalis Falvak.

Hs Dt Visk
Vámnál egy üst.

Tétső
Hs Dt Bumerő.

Sziget.
Felső Rona
Iza
Száldobos.

Bustyahája
Galbosfalva
Dulfalva.

Szamos Új Várhoz tartozó Controversia nélkül való Fiscalis Falvak.

Perla
Új vár Némethi
Tűzes
Bálványos Vár allya
Csesztháza
Kápolna
Viktola
Vasas Sz. Iványi
Ormány
Kérő
Kohpataka
Nyégerfalva.
Retteghh.

Oláh Nyires.
Bojáni
Oláh Györgyfalva
Magyar Lajos
Domokos falva
Debrek.
Debre oparaka
Libatáu.
Fölvés.
Marsha mező
Fődairlma
Rothi.

Karulyfalva
Szentmárton.
Szék
Kendelke.
Szép Nyires
Somlyut
Csiso Újfalu
Mező Szilvás.
Kőtelke
Arokallya
Szélelyály
Gapelke
Debrek
Ganz
Lalfalva. Kogoz.

Alsó Szőcs Kapnsafalva
Felső Szőcs Dámpasarka Szlojkafalva
Üres mező Ungurfalva

Fogarashoz tartozó Controversia nélkül való Fő-
vallás Főpapok.

Fogaras Nesos Szlosé,
Dethlen, Desán Felső Arpás
Persany Felső Szombatfalva Felső Komána
Chába Lusza
Vád. Szerdor Alsó
Sebes Szevesteény. Felső } Venisze
Nagy Berivoj. Lindsor Kusulája
Kis Berivoj. Lépda Lupsa
Zrid Drágus Sárkány.
Holbak Vojla
Sinka Alsó Szombatfalva Baro
Sárkányiza Bessenbak Szumyog Deg.
Butsum Kork
Munora Alsó Visk
Kopaszel Alsó Usza
Herseny Felső Usza
Illyeky. Felső Árpás
Rudor. Fodriza
Huzéz Kérse
Bosoriza Bojana Nerulej.
Nagy Vajdafalva Gás.
Kis Vajdafalva Alsó
Felső } Szumbák.
Dridiff. Kertsés ora
Marsina Szarába.
Brázda.

Váradhoz tartozó Controversia nélkül való Fő-
vallás Főpapok.

Salest
Haj Rusafalva Lunka
Magura Zenke Nyires Sobánfalva
Szenelek. Delfenyér mellett.
Bessa Sali Geselin
Vadásza Gohi Szavojen
Josefháza. Lakfizen.

Szálla

Szálka
Szölös
Nagy Steér.
Sasár
Bihor
Püspöki
Ujlak
Kresma
Garbány
Bradest
Foldest
Petrosz
Kis Koh.
Kaszulen
Felső Solymos.
Faúsfalva
Verfyád
Solymos.
Magyar Ölrös
Lukotya
Sorbánfalva
Nagy Kárány
Sipot
Szathaéfi.
Bogony Hodos.
Sharpatack
Babostya
Káh Gyepes.
Szallasest.
Tatarérfalva
Felső
Alsó } Mérges.
Balibek
Hospu apso.
Oles

Also Solymos
Kárbunár
Kis Belényes.
Burda
Budarás.
Bonvest.
Borsavelest.
Szlavest.
Telek.
Szalka
Korsoba
Kis Stoika
Felső } Jekejepa-
Alsó } tack.
Szö
Felső } Sojen
Alsó }
Semest
Harangmezö
Blése
Szarkamest
Sukán
Szkéj.
Gyofán
Firiz
Felső Kis Koh.
Rumunest.
Dobroofán
Határ
Fulka
Szölöfalva
Solfosa
Kis laka
Báli Ujtack
Szaldobágy
Lekenike
Megvagh

Felső Belényes
Riken
Vojen
Tasárfalva
Magyar Szuszia Venter.
Burdes Belényes
} Vidékin.
Gigányfalva
Belényfalva
Jekese patack.
Sojen
Szenkollyos
Talp.
Alsó Jenes.
Füregy Biharban.
Brestaka
Thorofalva
Fáh Ölrös.
Szent Miklos Szép
Lak Vidékin.
Sziget
Kokahája
Siás.
Krajova
Bojan.
Felső } Versar.
Alsó }
Réz Banya
Kis Baikya.
Bojáwka
Hanáis
Szeged Dzely.
Felső Thupyan.
Herrzeg en.
Szeged
Hegy köz Bálo
Szelestye Koh mellett.

Fenka

Parlaniza
Mazzilla
Kápolnás Nyaralja
Bogány Szőlős
Vas Koh.
Telepe pasaak.

Henckerepp.
Alma mező
Szalugyer.
Szőlőalja.
Kimpubbaj.
Kerseff.
Birhfen
Gurázuje.

Vásárhelynek fele.
Mezőged.
Ölmeényes. Telek.
Szőlős
Sedke.
Konso
Burson.
Dalon
Lasa
Lasa öSi.
Ki Szőlős.
Szeleste.

Valamihez tartozó Controversia nélkül való
Fiscalis Forgók.

Zalathna Várossa.
Petroseni
Galasz.
Feres Alja Gülegd.
Szász Sáka Portio.
Fopánfalva.

Lúcs } Arangyas.
Nagy
Bé Bára.
Abrugfalva
Körpétyes.
Buzzsim.

Muszka.
Dupapiasa.

Dévához tartozó Controversia nélkül való
Fiscalis Forgók.

Déva Városa
Szántó Halom.
Szent András (
(: Portio :)
Hátszeg Almás.
Kerseff.
Borgoff.
Nagy } Munczel.
Kis }
Brezelien.
Kosdolya.
Herepfen
Vezzel
Aranyas.

Völczeg.
Jó fü Várossa.
Gerend Hunyadk
Láz Ko Dregy
Szász Dioszt.
Mihalyesd.
Also } Lapornyak.
Felsö }
Szentmiczés.
Bláj.
Radulesk.
Fagydresén
Strregonia
Felsö } Keresznyak.
Also }

Roskány
Bánk Predia.
Szelistie
Drágie.
Kozest.
Tej.
Bukerer.
Ledesd.
Sebes.
Horom.

Enyed Várossa Controversia nélkül való
Fiscalis.

Boros Jenőhöz tartozo Controversia nélkül való
Fiscalis Falvak.

Szeles Agyagh
Rakom Szegh.
Kenderes.
Gella
Feltor
Bruszturi

Magyaros.
Felső Kerekes
Valeny
Harsklyán /: Borsio :/
Nagy Eny.
Vaji

Arok
Monostor.
Simánd
Lavosz
Apa
Gyarmat.

Lugos, és Karáni Sebeshez tartozo Controversia nél-
kül való Fiscalis Falvak.

Városok.

Lugos.
Karáni Sebes.
Szelha.
Benyes.
Vallya Lungu.
Serge /: Bradium. :/
O Lugas
Mikefalva Törökben.
Hoporitz.

Oláhság.
Virágh.
Zágos
Szentség.
Hodos
Szerendest
Draglumeres
Domboritza
{ Kastély.

Zábor.
Beconiz
Ohába Törökben
Tikatur
Dazais
Zilágy
Vermes.
Karány.

Az 1650 Esztendöbeli Mindszenti Havának 24dik
Napjára Megyesen lett Extraordinarius Termi-
nusbon Fejes Számára itélletett Falusi Lajstro-
ma igy következik.

Fejérvárhoz tartozo egész Falusk.

Ulaházza
Nyirmezö
Kis Orbo.

Sel Lyogy
Sorosiély
Almár

Krakko
Tibur
Királypatacka
Hemingfalva.

Borzsiok.

Mihályfalva Demeterpataka
Kolos-Monostorhoz tartozo egéb Faluk.
Bogár velke Pájánto Borzsio
Tiburcz. Mako.

Veres Toronyhoz tartozo Borzsio Kornitzel.

Szamos Ujvárhar tartozo egéb Faluk.

Felső Gyékényes. Imber-Fő Borzsiok.
Alsó Illosva. Csaba Hegyát
Hah Vásárhely Baron Sajgo
Ispán Mezö Ujfalu Alsó Csobánka.
Fel ör. Vize Bonyr Nyires.

Boros Jenöhöz tartozo egéb Faluk.

Henfisor Felső Mehes. Zomboly.
Bálta Vasaloviza Boros Jelek
Zöldes Dán Mtues. Homlos.
Prátuna Nádas Marosi
Kravalin Alsó egy. Bakon Szegh.
Kis } Hápolna Kles Uj Arkos.
Nagy } Klop Barmos mind kettö
Kövedeg mind a há- Solymos. Szemkereszt.
rom. Szoly. Martonos.
Bigerfalva.
Borzsiok. } Alsó } Homoniza
Fölső } Dregen
Sebtély. Faluknak. Valiznarest.
Csele } Sizer.
Kiko Alsó } Tibor. Majanos
Also Mehes. Felső }
Szilgoviza Szádnakfalva Felső Aranyágh.
Telmel Felső } Füregy.
Tömörd.

Váradhoz tartozo egész Faluk.

Halossa	Nyirjes	Borzsiok.
Szőrnyűfalva	Belényes	Bantozest.
Csalfalva	Mező Város	Szépfalu.
Illyháza.	Szabadságában	Várad Ősi.
	maradt.	Magyar Remete.

Dévához tartozo egész Faluk.

Bajnidza	Banyésd	Borzsiok.
Vellemenes, Cseserö	Tatos.	Kosolya.
Jalo mellett.	Kiva	Alsó Felsö Lapud.
Marzina.	Koruk.	Okába.
Jo Fü	Burzina	Bredinud.
Dövizes	Carnadia.	Tsinsoágh.
Igenfalva.		

Enyedhez tartozo egész Faluk.

Fel-Enyed	Miriszlo	Maksina.

Noza Contractus, és Publicatio által örökösön Fiscusnak ítéltetett egész Faluk.

Beiorlaka. Fordább	Gabonáz	Borzsiok.
Alsó Idecs.	Siri	Csomo velke.
Semenye Nozán bir. ja a' Fiscus, Contradictio. Dengeleg Bon vagyok.	Galya.	Csipály.
Berise, ez is Contradt.	Agasa	Dobolva.
Kara Do	Arany ágh.	Hatmiza.
Lakás Háza	Kalodva.	Felső Magyarosza.
Semes. Biharban.	Kasmér	Sebes.
Fot telek.	Bánád.	Odvas.
Vácka.	Szeu Márton.	Bonos Megyer.
	Köröndi.	
	Maksina.	
	Sol.	

Corpore Articulorum Districtalium descripta Anno 1790, die 27ma Aug.

285

APPROBATÆ CONSTITUÕNES OPPIDI N. ENYED IN TERRITORIO EJUSDEM OBSERVANDÆ.

Articulus I

Valakik ez Városban be' kármaznak ha Ecclesiai személyek is, addig a' Városnak semmi Usuſſával nem élhetnek, és semmi nemü örökségét nem kereszthetnek, Valamig a' Jö Hadnagynál meg telepedésre valo kándékjokat meg jelentvén a' több lakosokkal a' közönségey joban 's Constitutiokban valo meg egyezésre magokat nem köteledzik. És mivel a' Nemési szabadság sok pénzel szerzettetik 's oltalmaztatik, a' közönséges jora *ugyan akkor menten egy tallért conferályanak, Armáljon pedig nem levén, a' kik szabad személyek, Kolyos és szabad városokról Testimoniálist hozvan hogy senki processusa alatt nem vadnak. Két Tallért.

Articulus II.

Valaki Városunkban [: lakik vagy :] akar lakni és meg telepedni, mikor elsöben a' Varosra be' jövénd és Valamely Gardától szállást kérénd, azon Garda tartozzék a' Városnak arrolvalo végezését annak a' jövevény embernek meg ~~mond~~ jelenteni a' jövevény ember is hasonlokeppen köteles légyen intra Octavum a' Város Jö Hadnagyát requirálni, 's az elött abbéli kándékát meg jelenteni 's dolgát el igazitani. Mely requisitios ezen nyolczad nap alatt ha az Jövevény ember el mulatná, tartozzék a' Garda mindjárt a' Jö Fiszthez menni és a' Selleré negligentiáját hirré tenni 's meg jelenteni. Melyet ha azon Garda meg jelenteni el mulatná a' Fiszt mox et de facto sine respectu Personarum büntesse meg az olyan Gardát három forintal.

Articulus III.

Ekteendönként a' Hadnagy tartozzék minden Katanátson második napjáu

napjján mind maga 's mind a' több mellette levö Tiszti Ré=
szekben Tisztektöl el butsuzni., harmadnapjján pedig a' Jö
Hadnagynak választása légyen az egész Tanátynak és a' nép
eleinek szabados és egyenlö suffragiumából, az uj Had=
nagy is választhat maga mellé négy Assessorokat a' Vá=
rosnak régi ususa szerint, a' Többit a' Nemes Tanáty válasza
hogy valami inconvenientiá annál inkább ne essék.

Articulus IV.

A' Hadnagynak Assessorival együtt tisztekben állmentenek az
Uj Esztendö hetiben a' decedált Tanátyfiai helyekben
más okat alkalmatosokat surrogálni, és az elöbbeni szám=
ado Tiszteknek ámmint erogatiójokról, ugy minden némü
szer perceptumokról is igen szemesen számot vétetni, az hely=
telen költségeknek refusiojával. Azö Tisztekkel minden
kerek 's gondviselések alatt valo jokat 's ekközökön az Uj
Tiszteknek kezekben cum refusione damnorum assignál=
tatni a' Conventios Rolgákkal Conventiot tartatni.

Articulus V.

Minden héten kedden avagy egyéb nap törvényes sessio=
kat, mind télben 's nyárban reggel öttöratol fogva 12
oráig celebráltatni, ugy a' Sokadalmaknak heteiben
is mikor a' Causák kivánják. A' Ker defectusit pedig
a' több betsületes és a' törvény tételre hittel köteles Ta=
natsbéli Atyánkfiaibol suppleálni, Az Hadnagynak
akár minémü absentiájában mást substituálni.

Articulus VI.

A' tehetös lovatlanokkol a' nyári két Sokadalmak elött
Anni lustrumot hirdetven, lovat vétetni.

Articulus VII

A' Város minden provent ubit kár nélkül be szedni, és
helyes helyben a' közönséges Perceptori által erogáltatni
a' dissipatio meg elözésére csak egy Perceptor tartatván
a' Congestumot in publicum usum conferálni kár nélkül.

Articulus VIII

Tiszteknek felett a' borrol valo privilegiumnak bántogatói
határink foglalói és Városi Unionak bontogatói ellen mes=
sümen vigyázni, és a' Város házait, épületit Castélyait
malmait hidgyait, meröben be' töltött vizek menedékét
város bomladozo utait Kövekkel meg hányatni, épit=
getni, és minden városhoz tartozo jokat jo gondvi=
selés alatt tartani.

Articulus IX.

Az Enyedi Rév minden ekben a' Vármegye törvényes Rékihez alkalmaztassék, valamikben az helynek alkalmatossági engedik. Minden nagy és Kitsin Causák, u. m. liquidum debitumok, fide jussionales, Compositionales, minor és major Potentiák, Innep töréjek, Káromlások, rut kitsorkal élések, Rüléjek nem betsülések, a' Decretum, és Articulus szerint decidáltassanak, és büntettessenek, csak hogy itt a' Rév en a birság ok félengjenek

Articulus X.

Tizenkét forintig Járo kereset a' Brevi szerint inchoáltassék és ha mind két fél elégséges reája, tehát Procator nélkülis agálhatnak, ez Causában pedig ante vel post Certificatio= nem az lesa pari etiam penes fygillum Ductoris annál inkább Cum Compulsorio ad patem inquisitáltathassan, Sőt in facie sedis két három tanuit fistálhassa is ennek keresetében elégségesek lévén, Sőt néhol az hiteles embernek csak Juramentumais, és az első vagy máisik Rév en decidáltassék és ad tertium executioban is vétessék: De processualis és tizenkét forintot meg halado s. excedalo dolgokban, arbitriumaba álgyon az Causánsokis ha Citation vagy Certification inchoályát is, et non nisi ad 15tum exequaltassék, Karaktt Tolga rend, vagy sellet, Nap Kámot sub poena fl 9 totiesquotiesis az Hadnagy pecsétjére is tartozzék meg esküdni, de nemes ember, ha nem akar meg esküdni, ne tartozzék.

Articulus XI.

Ez brevisben pedig semmi Exceptio Appellatio, és akármineműis dilationis remedium, mely a' Jövénynek decisioját meg gátolná a' máisodik Rév en nem admittáltatik hanem csak mikor a' dologbéli homály bövebb inquisitiost és bizonyságost kivánn avagy valamelyik fél ágens absentiajában.

Articulus XII.

Minden approlékos dolgot Tanáts eleibe nem vihetni, ugy mint liquidum debitumot, kit a' debitoris nem tagad. Köléjek és fide jussiok dolgait, és egy forinton alol járo keresetet az Hadnagy maga is, ha maga nem, máisod vagy harmad magával is decidálhat, és executioban is vétethet igy az Hadnagytol vagy Tanáttol ki két árbiterekis akármi dologbéli felöl való oculálások revisiojok, ha valamelyik fél sérelmét látná benne Tanáts eleibe appellálhatya hanemha mind két félnek kere be'adásával mellett végbe, Ha pedig a' Causánsok közül valamelyik a' Hadnagy hivatalja= ra vagy pecsétjire is Contumatia ductus elö nem menne büntettessék toties quoties fl 9.

Art XIII

Articulus XIIV

Ez forumon mind nagy éj kiffin Causák ágitálhathatnak, de ugy, hogy a" májot Lotentiák és az 33! forintot excedálo pe= rek, éj a' 20 forintnál többet érö örökségek Sajátjáról valok, ha valamelyik félnek nem tetzik appellálhatya, exceptis Crimi= nalibus az adosságbéli kötjekkel együt, de a' 33 forintnál a= lább valok semmikeppen nem, hanem finaliter decidáltat" ván, executióban ij vétettetnek, De az Májot Lotentiák, éj aká= mi Causák nem, hanemha az 33 forintnál alább jámi inchoáltak

Articulus XIV.

De ha valamely Actorea pars az Enyedi Kéken ilyen Processu= sal perleni nem akar, a' felsöbb kéken többet remélvén és az 33 forintot reveselvén arbitriumában légyen, ha az nagyobb keresetet kerént inchoálván appellatióval felyebb visi ij, vagy ugyan Vármegye, vagy Táblán kerdüj csak hogy az egyszer itt decidál= tatott causát ~~causát~~ ujjolag felsöbb kékre nem fuscitálhatya sine pena Calumniae, ugy itt az elött a' Rák Decretum kerint de= cidált Causakat ij, melyek in Civili Statu a' Nobilitatioig deci= dáltattak, többé nem fuscitálhatni.

Articulus XV.

Ha pedig az Actorea Pars azon 33 forint summáig, a' nagyobb keresetü Causákban az Enyedi Kéken akar perleni, mint az quing Causyokban Rabadságában legyen. az inctus ij Compáreál= ni & ad Actionem Actorly meg felelni az summáig tartozik de felyebb nem.

Articulus XVI.

A' 12 forint summát excedálo causákban a' Citatioor a' Rolga Bi= által cum brevi meriti declaratione az elött nyolcad napal legyenek, hogy mind a' Rest félnek Procurátorokról valo gond= viselésére ideje lehessen, Különben nej kiváltaséh, a' minémü rela= tiot pedig viken az Inctustol a' kerint ni rei veritatem partibus utrisq. ha kiványák fide mediante Relatoria adaséh, éj a' Rol= ga Bir menten Diesét fel irvan, a' máj Rolga Birótársával a' seriet kerint a' Commune Regestrumba be' irja, éj senkit seriessé kivül ne proclamalyának fen maradván mindazonáltal a' Rék Authoritássa némely Casusokban némely Remélyekkel, éj a' mi= serabilyekkel ij.

Articulus XVII.

A' Relatoriat pedig az Inquisitorok partibus utrisq. sub figilli fide mediante tartozzanak ki adni éj Fiscus alatt. Egreg Nobilibus Judicibus Sedij Judicij N. Enyed. Assessoribus ac Notario &c. éj ha valamelyik fél fel akarja nyitni, Hadnagy vagy Notarius ál= tal aperiáltathatthya.

Artic XVIIII

Articulus XIIX

Post citationem octavalem az első Téren az Actor proclamáltassa az Inctust, és hamarébb voltáért irásba adgya Cé Actioját ha az alperes Jelen. S kiványa adassék pár néki in longij causarum Processibus, de mibrevibus re; ad futur. Sedriam ha nem Compareal, Nemos a iratik és maradabban ad futur: sedriam. Az Inctus is tehessen irással választ az Actor allegatiojára, ha ugy akar de ha nemojak, igaz okát nem adhatván # ha párt vett benne és exci pialhatott tsak de &c a' második a' második Téren előben le tevén fl l. ugy lehessen és agálhasson, de csak három exceptionig, tandem ad meritum Rolhasson és igy mind két részről juxta léges et juxta actionem, ad Litteras vel humana testimonia Ki bottatassanak. Ha pedig az Inctus második Téren is nem compareal hanem magát absentálya, iterato etiam Nemora iratik, és az Actor ad Comprobandum exmittáltatik.

Articulus XIX

Harmadik Téren is ilyen módon el mulatván, hogy az Inctus perist amittálya, és tovább való processussa ne lehessen, kár és sérelmes lenne, hanem légyen remedium. Hogy a' második Téren való némoja, és az előtt való is mind fenn álván, a Succumbens Inctus az harmadik Téren előtt menyen a' Notariushoz és az Actor actioját és processussát olvassa el előtte a' Notarius és ha kiványa adjon Uttumot néki és láttya iratson a' mire kéredzik, és ő is azon Uttummal mely az Actor Acquisitiojának contrariuma ad futuram velut tertiam vallapon. sedem Judiciariam, vallapon, és azokat una cum litteris & litteralibus Instrumentis azon harmadik Téren exhibeálhassa ita tamen hogy a' két el mult Téren miért nem Compareált justam assignet rationem. ha adhattya bene quidem secus deponat onus non venientis flor l. in duabus Judicibus tertia vero parte actori cedentibus ez meg lévén valamint in prima Instantia az Inctusnak szabadságában légyen juxta léges Regni de merito excipiendi, contendendi & Documenta litteraria & humana exhibendi.

Articulus XX

Az Actor ex missioja szerint azon harmadik Téren reportálván mindenik félnek finális Deliberatioja pronunciáltatvén sine ulteriori remedio et processu sed et apellatione amplius non admissa az 33 forint keresetig excepto novo Judicio

Articulus XXI.

Ha ellenben valamely Inctus csak hamisitásnak okáért

Sátasztatnék valamely actortol sem leváltatván sem depo=
nálván ellene moveált perit Az Ineht processtályon két törvé„
nyes Reken, és az hatmadikra végyen absolutiot, jól végere meu„
vén mindazáltal és meg visgálván a' Rek miért az Actot neu
compareálhatott.

Artic: XXII

Hunc Processum juris Promissum Nemyed Városának Lakosi=
ra étyük ctak, és meg tartására veszük fel magunk Között ka=
bad akaratunk Keretét Ide nem értven egy extraneus emberetis,
Nem lévén Senkihez semmi Competentiának exceptis male fa=
storibus in Territorio nostro, deprehensis, a' kiket ez után is
juxta demerita eorum meg is büntetünk Apellatione ô admissa.

Articulus XXIIIV.

Enyedi Nemes ember extraneusnak ez processus Kerint nem
tartozik meg felelni Különben, hanemha Compromittálya
magát arra hogy ha convincáltatnék az Executiotis ezen a'
Reken emanált Sententia mellett admittálya; ha pedig nem
állitna Keresst, hogy ha succumbál az onust meg fizetik. Secus
Vagyon vitt egye is Kerelle ott. Fejei Várgye lévén az Enyedi Nemes emberek.
Forumra mind az által ha mi respectusbol ez Processus Kerint
az Enyedi Nemes Ember az extraneus hoz hozzá akar eresztedni
ugy perelheti és az 33 Summánál Forintos fejjebb valo Keresetekben
apellationban is elbirhatik.—

Szófogadatlanok mást kárositok és kélyes

menetség nélkül valoknak büntetések

Edictum. A

Az fő Hadnagyságnak Fiskit ha ki fel nem vemé comuni et unanimi
végezetett Nemine contradicente poenája 50 a' Fiskvijelésben
Esztendeit el töltvén ha tovább nem akarja vijelni illendö éj igaz o=
kát assig nálhattya recusatiojának, nem lévén Kedve tovább vijelésre,
fine poena menetkedgyék. a' jövendöben vállaktaudo Assessor Uraink
felöl igy declamáltatik.

Hogy a' mely Atyánkfia még eddig a' Ianáty fiai Közül Assessor=
ságot nem vijelték tartozzék 3 Esztendeig egy más utáu Következendö
Esztendöben lévö Hadnagyok mellet, ha ujjolag arra vállaktatnak, con„
firmáltatnak, totties quoties el vijelni fub poena fl. 25.

Az Hadnagynak kapanis Rabadsi optio adatik, engedtetik négy
Assessorokat illendök el választani Nyolcnak pedig vállaktája a' Ne=
mes Ianáty Rabadságában légyen, és álgon. uti etiam in Arti=
culo 3tio habetur.

Hogy

Hogy pedig az öregbekis pervicés alkuatim könyebitessenek
és respirumot vehessenek, minden esztendönként négy négy Assessorok vállasztassanak a' jobb életü és értelmesebb atyánkfiai
közzül. a' kiknek illendöbb mentségek vagy nagyobb nyavalyájok lészen könyebittessenek alterkatim való pihenéssel.

Az öregek is kiket a' Nemes Tanátz választ Assessorságra
's nem akarja fel venni pona fl 25.

Egyéb mindenféle nével nevekendö tisztviselök is, u. m. Egy
ház fiai, Malombiro, Vásárbirák, Rolga Birák és uj be választandó Atyánk fiai ha be' nem akarnak essümi a' Tanátzba
pona fl. 25.

Mindenféle Birságoknak, a' melyeknek Causájának meritálisának az Assessorok elött kell és illik agitáltatni harmadrészek az Hadnagyé, két részek pedig az Assessoroké, melyen mind
most mind ennek elötte mindenek meg nyugodtak.

III. Tanátzbéli ember a' tanátz végzésének meg kegyétért pona 12 fl.
Tanátz titkainak ideje elött való ki hyilatkoztatásáért 's kivételért is fl 12. A' kik pedig nem tanátz fiai és a' Tanátz végezését meg kegik fl 6.

Varos Közönségek gyüléjét meg vetö Assessor büntettetik
fl 9 Eskütt ember büntettetik fl 9. Köz ember penig büntettetik fl 4½.

Törvényi Napot pot habeálo Assessor fl 50. Elsö ora után egy oráival ment Assessor fl 6 A' propositiok Discussusok és Deliberatum irásnak idején alitemumot forgatok is beszélök fl 12.

Ha pedig az Hadnagy a' Tanátz végzését el forditana mely
conclusumbol ment ki vagy nem effectuálná de facto büntettessék fl 24.

A' procatornak Constitutiojokon kivül valo kállájokért
vagy adversariusokhoz Collusiojokért az Articulus Secrint Appp.
Const part H. t. 19. büntettessenek.

III. Pona calumnia, amissio causa - - fl 33.
Pona indebita mely a' kerczeret illeti fl 16. 50.
Interlocutoria indebita pona - - - fl 6. - -
Pona violationis sedis - - - - fl 16. = 50
Pona emendæ linguæ - - - - - fl 16 = 50
Pona emendæ capitis - - - - fl 33.
Pona mortui hotnagij - - - fl 33.
Pona viri Homagy. - - - - fl 16,, 50.
Pona minoris Forentis - - - fl. - 25 =
Pona Repulsionis fl 18. aut 8.
Pona Inhibitionis - - - fl. 25.
Pona contradictionis - - - fl. 6.

Pona Depoonij Caus fl. 1.= 50 Pona revocationij Procuh, fl. 1.= 50.
Apud Ductorem in actibus potentiarij sanguinij effusi -
pona fl. 6. Vibicij pona fl. 2. —

Ezek a' Törvénytévöké az Hadnagyjak együtt a' verbirságjé
réh mutatáson kivül mivel az Assessoroknak igen kevés fizetésjek
vagyon, a' melyel sok fáradságok recompensálodjék ezen ussy observ=
váltatván a' Vármegyékenis, melyet az hadnagy tartozzék felkeresni
's el oktani.

VI. Az Verbirsagrol és Rékről in Ao 1677 ilyen Deliberatio
iratot. A' nemes Rékrek ugy tetzik, hogy a' Verbirságok közül
csak az olyak illetik a' tiszteket, kiket annak utánna törven=
nyel nem prosequálnak, de hogy a' Verbirságok is meg fizessé valaki
azomban törvénnyeli prosequályák érette nem látzik helyesnek
mert ugy pona duplicata lenne, 's réh bört vonnának le egy
hussrol; azonban az J. tag adgya a' vér ontást. 's nem ij compro=
báltatott ellene, azért méltán nemadta meg, De ha kriten com=
probáltatott volna ij de mivel törvényel keresik érette: azért az
Inctus ab Impetione Actor. Simpliciter absolváltatik Simili=
ter de vibicib ~~etiam~~ quoniam de poribus par erit Judicium.

A' Sokadalmokon kivül valo váját vám harom felé oszol=
váro Egyik réhe Simpliciter varos Kámára tartassék meg, a' máj
rész légyen egyedül a' hadnagyé, az harmad réhe pedig a' váját
Biráké, Sokadalmak idején csak az Assessoroké Hadnagyal No=
tariussal együtt.

IV. A' Káromkodok éjéktelen ~~jtko~~ zoknak külöjek, behelenitök 's rongálok
Imnepeket rabotassággal, 's dorbélással meg ronthok éjtszaká=
kon éj Sokadalmak idején lövöldözök büntettessenek az Articulus Kerin

V. A kámi Contributiokért el hozott zálagot 15 töd nap alatt tartozzék
minden ki váltani alioquin az után ha meg intto sem váltaná
ki, annyiban el idegenithetik.
Hasonloképpen az birságokért el hozott zálagot ij ha ad 15tm ki
nem váltyák, harmadik quindena után réh annyival váltkatya
ki, ki nem váltván azt ij el idegenithetni.
A kámi contributios pedig ha a' praefigált napra be nem vimék
azután dupplummal exequályák, föképpen ha máj quindenára sem
adnák be.
Az ötvegy asszonyok mindenekben fél annyi Contributioval
tartoznak Sób pénzen búzán kivül a' tehetöjök

VI. Esztendönként a' Köllök gyepüjét Kétszer meg járván, mikoron ki
mennek annak elötte harmad nappal meg kell hirdetni hogy ki=
ki a' maga Kölöje alatt compáreáljon sub pona fl. 50.

Tavaszal Kerekgyörgy nap elött elsö uttal el járván a' rossz gyepüjök
büntetetnek fl 25 nyarban pedig, másodszor büntetetnek fl 50.
a' kiknek pedig oly rossz gyepüjök vagyon, hogy ut ajto helyen
legyenek rajta büntetetnek adfl 1. ha kik hágsot vagy ajtot kö=
löjöknek nem tartatnak hanem a' máshét bontyák ki másodszor
karokra büntetnek fl 1.

Ha kik Zálogokat denegálnák és sem a' birságot le nem
tennék, a' Tiszt az olyanoktol akárminemü marháját barmát
talaltatván cum duplo büntettessék.

A' Komsédok ha akarnak a' hágso dolgából meg egyezhetnek
A' Kölöjökben lett karokat a' kiknek gyepüjökön be' mentek, fize=
sék meg az országnak be' vett törvénye szerint.

A' pusztákot Komsédgyok kárával tartok in Appx
Regni Constit. és a' Városnakis arrol valo privilegiuma a' Boldog em=
lékezetü Bethlen Gáborrol.

Az oldal gyepüsek pedig tizedik Gardáig tartozzanak felosz=
tani és meg csinálni ha valamelyik nem akarná meg csinálni el=
söben az Hadnagy requisáltatván büntettessék ad fl 2 1. másodszor
ad fl 2. büntettessék és ha mikor a' több Komsédokat kár köve=
ti meg betsülvén fizesse meg.

VII. Az reajok rittzstetett mezei Sorgolátokat idején fel nem tevök büntet=
tessenek fl 1. így a' Sorgolátokat gyepüket, ökör s lóhlookat bonto
lopoi vagy el hordoi büntettessenek fl 3.

Az Köz Sövényt fel tevönek, meg betsültetvén, a' fel nem tevö
Komsédgya az red' háromlott fele részröl tartozzék menten
ad 3tiam Contentálni: alioquin exequaltatik rajta.

VIII. A' kik a' Patak Kébe /: az vizmotálom lévö sültségeken kivül :/
kemetet ganéjt le sültenek vagy Utzák végén közel, ugy hogy
a' tüz, zolla ~~közel~~ a' Kerekre kaphatna, Hogy ha meg gyuj=
tanak büntettessenek ad fl 2.

a. A' kik pedig holt állatot dögöt, a' patakba s patak=
kélibe vinnének, vagy hogy árnyék Kékeket a' patakba foly=
tatnának vagy bottátanának büntettessenek fl 12.

b. A' börböl mivelö mester emberek is Ha a' csutya börökot
vagy a' patakba temék, vagy belé hugolnák, vagy a' kádbol a'
bör büdös vizet a' patakba gyüjtenék, düjtenék, vagy ca=
sotznák belé eresztenék, totiesquotiens art cselekednék bün=
tettessenek fl. 12.

c. Akolyan mester emberek estve haramgozás utan böreket
tegyék be' a' patakba és ismét hajnal elött vegyék ki..

d. A' kemetet ganéjt az utakra ki vivök ki hányok, és
imitt amott /: bár sárban :/ le hányok és a' meg intésre is el nem
tiszt[illegible]ok büntettessenek fl. 1.

e. Ha kiknek Kloákájok a' patak marton volna meg
intetvén másuvá távol nem csinálnák büntettessenek adfl 12.

Edict IX

IX. Ha Kiknek meg gyujtott ganéjokrol a' Kert Sövény vagy Köllö gye-
pjü és erdö meg gyuladna, ha az miatta ejtett Kár nem türhetö
meg bevülretven fizesse meg ha pedig türhetö büntettessék fl. 12.

A' Kemények csirkálás kor a' rosz félelmes türelö Kemény nél-
kül valo helyekért és az alkalmatlan félelmes Kemények ért bün-
tettessék fl 1. az igen kormos Kemények ért büntettessek Dr 50.

Ha pedig a' meg gyuladott házra vagy Kemény re a' harang
félre veretnek büntettessek fl. 12.

X. Marhájokat, borjujokot, disznojokot czordába nem jártatok hanem
az uttzák végén lovakot a' Gabonák Kelen i Köllök között jár-
tatok, és marhájokat pásztor elöl fizetésnek elötte el vevök tol-
quotiej büntettessenek fl. 1. ha pedig valakinek Kárt tennének,
a' Kár fizettessék meg juxta aestimationem.

XI. Gabonákon és Kena füveken Kereskül Kekérrel által menök, Ga-
bonakot, Kena füveket Kereskül és hokkára utazok, i öpenyerök
totiej quotiej comperiuntur büntettj fl. 1. az ~~ut~~ reteket utazok
félre, büntettj ad Dr 50. –

XII. Ha rgyaratlanságok miatt a' mezö pásztora~~k~~nak, erdeinkben,
Köllönkben, reteinkben a' lopok által meg károsíttatnának
még mikor az Hadnagytol is az dolog ugy kívánnaik segitségeka-
dattnek, kivált képen a' Nyári ejtzakákon gabonainkot ret-
inket, Kölönket a' a' marhaktol, veszteg töktöl ha nagy a Kár,
akar megfizetésével, kivált képen a' mak termö fákot Kölöt lo-
pokat rajta kapvaij csak látatlanná' vennek, vagy Hadnagy
hire nélkül elereszteni méreszelnek i be nem hoznák büntettj fl 12

Az Ejtzakákon Gabonáinkot reteinket, Kölönket kaladá-
Képen veszteg tök a' be hajto pénzel, mely Den 2. Appp. Const: part.
3. tt 33. Art. 1. Item Decl Trip. P. 3. tt. 33. és a' Kár bétsüjével
a' Kár látáskor ök fizetven singuli Dr 20. fizessék meg. Ha Kár
látás nélkül a' be hajtott marhát a' Pásztorok el bottátanák, ö ma-
gok a' Pásztorok ~~el bottátanák~~ fizessék meg a' Kárt.

A Rik Kántzándekkal vesztegetnek reteket az edig obser-
tatott usus Kerint és a' vakmerösegnek graduj i Kerint büntettessenek.

A' marha mellett deprehendáltatott pasztor i Kolga pedig
büntettessék fl. 1.

Ha akik pedig a' pásztor elöl a' marhát hatalmasul el vennék, vagy
hogy a' Pásztorra vagy akár mely be hajtora rea' támadnának, kidal-
marnak vagy meg vernék, vagy hogy a' be hajtott marhát erövel
vagy loppva el vennék büntettessenek. fl. 12.

XIII. Valamely okkal tartok egy Kemélytöl 60 Kij veder bornál többet
alkumának, vagy egyéb fizetés helyébe bort alkudnának, és

akár

akármi fizetési borral vemének bé, vagy hogy bé hozatáskora' Hadnagynak valo hirtétel nélkül az Udvarra bé bottátanák, vagy affele asztali borban tartó egy ejtelt ispeiken el adnának annak bornak valamenyi vedre léjénd, a' mi Klmey Urunk és Tanáts Urak determinatioja szerint duplummal büntetödjenek, Konventioját pedig minden gazda tartozzék Hadnagy Urnak bé vinni és megmutatni sub poena flor.

XIV. Valamely Utza rendben lévö házakban lako Sellérek házbért fizetnek, bar Ecclésiásticusok házai légyenek, ha nem Conventionatusok, mindennémü Onust tartozzanak supportalni, külömben az olyatének ez Városnak semmi Usussával fructussával ne élhessenek, sub amissione bonorum; dobbágyot pedig utza rendiben senkinek semmi képen tartani meg nem engedtetik

Hadnagy Proventussa és Sálárriuma.

Búza - - - - - - - - - Cub Saxon 12. m. 2
Kétz pénz - - - - - flor hung. - 30.

Ez mellett a' Vásárvámoknak harmada tömlötz Válcságnak fele Törvényben gyült Sokadalmakban is jött Proventusnk egy reésze, ugy mint egyik assessornak a' Notariussal együt mindazáltal melyet maga törvényel prosequal, harmada, de a' Kétrészek mind csak a' Assessorokk és Notáriusnak, a' vérbirságok és kiknek birsági csak az Hadnagyé' az 2dik dictumsek a' Sokadalmi Vásárvámok közösök a' Vásárbirákkal, nemely taxás helyektöl meg válva.

NB. A' felyebb meg irt 30 flot. Conferáltnak azért hogy in bellicis aut alijs etiam expeditionib ne légyenek a' magokon költségeken, ide nem értvén a' gyüléseket és Város közönségek dolgait, melyekröl a' Nemes Városnak kell provideálni kükségképpen. -

Assessorok Proventussa.

Búza a' Város malmából singulis Cub Saxon 5. e mellett a' három Sokadalmi Vásárvám egyaránt oszolván a' Hadnagyal Notáriussal és Vásárbirákkal együtt, ugyan akkor gyült törvényes és egyéb idöbenijövedelmek birságok és némely taxás helyeknek taxái ugyan, az Hadnagyal és Notáriussal együtt.

Notárius Sálariuma

Kétz pénz fizetése flor. 32. Mely ha a' mezö bérböl kitelik benne quidem hanem a' Perceptor suppleálya.

Ez mellet ab antiquo observáltatott a' sokadalmi Proventusnak és törvényes birságoknak, és egyéb Proventusok egy részeut in Salario Ductoris et Assessoris:

Búza fizetése a' Város malmából (: noha az elött czeberel tetézve volt :)

most jár Cub Saxon 10.

Procuratot, Deleni potentiarius vallás és Prost Den 3.
Pár Vétel Den 12. – Sententiá ki adás Den 24.-uttan adás Den 6.-
Az Tallérok adótol mint eddig observáltatott, mely kipp leálodik
a' Városébol és Tábori expeditiótol immunis.

Perceptor fizetése Lenk fl 15 Bura metz 20.

Malombiro fizetése. Bura metz 30. Ratiojában fl 2.

Porkoláb fizetése.

Kész pénz per integrum annum -- fl. 20. for három hétbe cuj ko 2.
Rab Váltyagnak két része a' Darabontal együtt ö Klméje' ugy
hogy annáll a' két részнek harmadát a' Darabontnak ki adgya
a' harmadik rész pedig eppen Hadnagy Uramé.
Idegen rabtol harmad nap alatt exigályon /: többet ne mert ab an=
tequo a' nyolc pénz nem exigáltatott :/ Den: 40.
Azon kivül ha esztendeig tartya ij fl 1. éj ne többet a' mint most e=
szünkbe vettük nem oda valo a' nyolc pénz.
Enyedi Lakos ember maga ejelébe meg fogatván ha kinten to=
vább tartya ij harmad naponál, többet ne exigályon Den 20.
1682 6 Jan. Tanáts akaratyábol és Conclusumábal bukája jár Cub 2.

Szolga Birák Salárium.

Expeditioért, Certificatioért, admonitioért, Citatioért Compellatio=
ért, Compulsoriumért.. Den 6. Relatoriának ki adásáért - - - Den 6.
Minthogy a' nemes Városnak részérei sokat kell járadnok
azért Bura cuivis metz 6 cr nevekedett a' mint a' Malombirák dámot
adtak ad metz - - 12.

Orás és egyszersmind Harangozo Fizetése.

Kész pénz flor 25 Bura Cub Saxon. H ½
Sirma két pár aut pro üj flor -3.
Halottra valo kis harang ozástol. Den -6. Gyüléstöl és Kijirötöl Den 12.

Procuratoris Salarium

Bura Cub Saxon 10. pénz fl. 20. Bor Urnal 15. vel 20.

Cantoris Salarium.

Pénz flor 30. Bura cub Saxon 18. Must a' singuli personij octay 2. Kitte
jöllöjek pedig minty ocht 1. Fa cub 12.

Conventio Pástor Reformator.

Egyiknek Decmája jár, másiknak pedig ö Klmek közül per annum kész pénz
flor 100. Bura Cub Saxon nro 30. Bor Urnal Must 160. Fa cub 35.
Halott felett valo Predikálástol fl 1. Kereszteléstöl Den 12. Esketeléstöl Den.
12. Ezen kivül a' ki mit akar adni áll a' maga jo akaratyában.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
CLUJ-NAPOCA